

Datganiad Cyfrifon

2023 - 2024

CYNNWYS

Adran	Tudalen(au)
1 Adroddiad Naratif	1 - 6
2 Datganiad o'r Cyfrifoldebau dros y Datganiad o'r Cyfrifon	7
3 Datganiad Llywodraethu Blynyddol	8 - 57
4 Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Sir Caerfyrddin	58 - 61
5 Datganiadau Cyllidol	62
5.1 Dadansoddiad Gwariant a Chyllid	63
5.2 Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	64
5.3 Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd	65
5.4 Y Fantolen	66
5.5 Y Datganiad Llif Arian	67
6 Nodiadau i'r Cyfrifon	68 - 149
7 Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	150 - 151
8 Nodiadau i'r Datganiad Incwm a Gwariant y CRT	152 - 154
9 Cyfrif Cronfa'r Degwm Dyfed	155
10 Cronfeydd Ymddiriedolaethau	155
11 Gofal Cymdeithasol/Gwasanaethau Plant - Cyfrifon Cleientiaid a'r Staff	156
12 Geirfa	157 - 161

1 ADRODDIAD NARATIF

Mae'r Datganiad Cyfrifon canlynol yn dwyn at ei gilydd, ar ffurf gryno, drafodion ariannol yr Awdurdod am y flwyddyn 2023/24.

Mae tudalennau canlynol yr adroddiad hwn yn dangos Cyfrifon yr Awdurdod am y flwyddyn 2023/24. Fe'u lluniwyd yn unol a'r Côd Ymarfer 2023/24 ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol (y Côt).

1.1 Mae'r cyfrifon hyn yn cynnwys y datganiadau ariannol canlynol:

Dadansoddiad Gwariant a Chyllid

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod

Y Fantolen

Y Datganiad Llif Arian

Ceir manylion am bob un o'r datganiadau ariannol hyn yn Adran 5.

Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai

Ceir manylion am y datganiadau ariannol hyn yn Adrannau 7 ac 8.

Cronfa'r Degwm Dyfed a Chronfeydd Ymddiriedolaethau Eraill

Ceir manylion am y cronfeydd hyn yn Adrannau 9 i 11.

Mae'r cyfrifon yn cael eu hategu gan y Datganiad o Bolisiau Cyfrifydda (Nodyn 6.1 – Nodiadau i'r Cyfrifon).

1.2.1 Cyllideb Refeniw

Mae prif gydrannau cyllideb yr Awdurdod ar gyfer 2023/24 a sut y maent yn cymharu â'r union incwm a gwariant wedi'u nodi isod:

Gwasanaeth	Cyllideb Gweithio				Gweithredol				Amrywiad am y Flwyddyn
	Gwariant	Incwm	Net na ellir ei reoli	Net	Gwariant	Incwm	Net na ellir ei reoli	Net	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr	59,381	(35,759)	8,579	32,201	58,703	(36,113)	8,579	31,169	(1,032)
Cymunedau	220,488	(102,291)	20,963	139,160	242,070	(120,799)	20,963	142,234	3,074
Gwasanaethau Corfforaethol	73,414	(39,833)	(3,580)	30,001	69,687	(38,964)	(3,580)	27,143	(2,858)
Addysg a Phlant	227,105	(48,370)	22,584	201,319	256,988	(73,301)	22,584	206,271	4,952
Lle & Seilwaith	99,237	(42,453)	16,634	73,418	110,628	(53,319)	16,634	73,943	525
Gwariant Adrannau	679,625	(268,706)	65,180	476,099	738,076	(322,496)	65,180	480,760	4,661
Llog Net ac Addasiadau Cyfrifyddu Cyfalaf				(38,941)				(43,554)	(4,613)
Newidiadau i'r gronfa bensiw				(656)				(656)	0
Absenoldebau Cronedig				505				505	0
Ardollau a Chyfraniadau:									
Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog				152				152	0
Awdurdod Tân				13,014				13,014	0
Cyd-bwyllgor Corfforaethol				168				168	0
Gwariant Net				450,341				450,389	48
Cyfraniadau i/(o) Weddillion Cyffredinol				0				(755)	(755)
I/(o'r) Cronfeydd Adrannol/Wrth Gefn				0				957	957
Cyllideb Net				450,341				450,591	250
Grant Cynnal Refeniw				(276,430)				(276,430)	0
Ardrethi Annonmestig				(61,981)				(61,981)	0
Treth Y Cyngor				(111,930)				(112,180)	(250)
				0				0	0

Cymeradwywyd cyllideb refeniw 2023/24 gan y Cyngor Sir ar 1 Mawrth 2023. Ceisiodd y gyllideb fodloni dyheadau'r Awdurdod, gan gydnabod y risgiau ariannol eithriadol sy'n wynebu awdurdodau lleol. Aeth y gyllideb i'r afael â gofynion penodol mewn rhai meysydd gwasanaeth wrth geisio cydbwysu'r effaith ar y gwasanaethau a ddarperir a threthdalwyr lleol.

Dangosai'r sefyllfa ariannol diwedd blwyddyn fod gorwariant o £4,661k ar lefel adrannol. Nid yw hyn yn cynnwys y gorwariant ar ysgolion gan fod hyn yn cael ei nodi yn y symudiad yn y gronfa wrth gefn Rheoli Ysgolion yn Lleol (gweler nodyn 6.22).

Roedd gan Adran y Prif Weithredwr danwariant o £1,032k ar gyfer y flwyddyn. Y prif amrywiad yw arbedion cyflog oherwydd swyddi gwag, lleihau oriau ac absenoldeb mamolaeth. Hefyd mae incwm ychwanegol mewn gwahanol feysydd, megis Cynnal a Chadw a Dylunio Eiddo, Eiddo Diwydiannol ac Eiddo Masnachol a thanwariant ar gyflenwadau a gwasanaethau a thâl a chostau teithio Aelodau. Fodd bynnag, roedd gorwariant o ganlyniad i beidio â chyrraedd targedau incwm, gostyngiad mewn incwm Pridiannau Tir, ynghyd â chostau meddalwedd newydd ar gyfer Cofrestru Etholwyr.

Roedd gan yr Adran Cymunedau orwariant o £3,074k ar gyfer y flwyddyn. Roedd gan Ofal Cymdeithasol orwariant o £2,570k ar ddiwedd y flwyddyn. Mae hyn yn bennaf oherwydd cynnydd yn y galw am leoliadau preswyl a defnyddio staff asiantaeth yng nghartrefi'r Awdurdod Lleol, mwy o alw a chymhlethdod o ran pecynnau Byw â Chymorth/Cartrefi Grŵp, mwy o becynnau gofal oherwydd y galw cynyddol am Ofal Cartref a hefyd mwy o alw am Daliadau Uniongyrchol. Mae'r rhain yn cael eu gwrthbwysu gan swyddi gwag a llai o alw am Wasanaethau Dydd a Chymorth Cymunedol. Roedd gan Hamdden a Diwylliant orwariant o £369k ar ddiwedd y flwyddyn, yn rhannol oherwydd costau sefydlu ac oedi cyn agor safle'r Prosiect Denu Ymwelwyr newydd ynghyd â chostau annisgwyl ar ôl i weithredwyr Harbwr Porth Tywyn fynd i ddwylo'r gweinyddwyr. Roedd gan y Gwasanaethau Tai a Diogelu'r Cyhoedd a ariennir gan y Cyngor orwariant o £135k, yn bennaf oherwydd tangyflawni incwm mewn eiddo trwyddedadwy.

Roedd gan Adran y Gwasanaethau Corfforaethol danwariant o £2,858k ar gyfer y flwyddyn. Roedd tanwariant o £448k ar gostau pensiwn cyn Ad-drefnu Llywodraeth Leol, tanwariant o £864k ar y gronfa ymdeol gorfforaethol a thanwariant o £664k ar gyllidebau a gedwir yn ganolog. Roedd tanwariant o £253k o ran y Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a thanwariant o £95k o ran Rhyddhad Ardrethi oherwydd bod llai o bobl wedi ymuno â'r ddau gynllun na'r hyn oedd wedi ei bennu yn y gyllideb. Roedd hefyd danwariant ar gyflogau oherwydd swyddi gwag ar draws yr adran.

Roedd gan yr Adran Addysg a Phlant orwariant o £4,952k ar ddiwedd y flwyddyn. Er bod yr is-adran Gwasanaethau Addysg yn nodi tanwariant net o £619k mae pwysau sylweddol mewn meysydd eraill. Mae hyn oherwydd cyfuniad o ffactorau, megis pwysau o fewn Comisiynu a gorwariant o £890k mewn Gwaith Cymdeithasol oherwydd cymysgedd o gostau cyflenwi asiantaeth uwch a mwy o alw am gymorth i gleientiaid. Yn ogystal, mae nifer o leoliadau cymhleth iawn wedi arwain at orwariant o £3,326k mewn gwasanaethau Preswyl a Gomisiynir. Roedd gorwariant sylweddol hefyd mewn Maethu a Gwasanaethau Eraill o ran Plant sy'n Derbyn Gofal oherwydd mwy o leoliadau maeth a pheccynnau cymorth arbenigol. Mae cynnydd yn y galw o hyd am seibiannau byr a thaliadau uniongyrchol gan arwain at orwariant o £677k.

Roedd gorwariant o £525k yn yr Adran Lle a Seilwaith. Roedd pwysau yn yr adran yn cynnwys dyfarniad cyflog uwch na'r disgwyl. Mae pwysau eraill wedi'u cynnwys yn yr is-adran Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff lle roedd gorwariant oherwydd bod costau uwch yn gysylltiedig â chyflawni cam interim y strategaeth wastraff. Hefyd, roedd gorwariant ym maes Cludiant Ysgol oherwydd costau trafndiaeth uwch i weithredwyr y gwasanaeth cludiant o'r cartref i'r ysgol. Mae gweithredwyr trafndiaeth yn parhau i wynebu prinder gyrwyr, prinder mewn cadwyni cyflenwi byd-eang ar gyfer cerbydau a darnau a chyfnod o brisiau tanwydd uchel iawn sy'n creu amgylchedd gweithredu heriol. Fodd bynnag, mae'r gorwariant hwn yn cael ei wrthbwysu gan danwariant mewn meysydd eraill megis Rheoli Traffig, Dylunio Sifil a'r Is-adran Lle a Chynaliadwyedd lle mae swyddi gwag yn y tîm.

Ar ôl ystyried arbedion ar gostau cyllido cyfalaf, incwm llog uwch a lefel gasglu uwch na'r amcangyfrif ar y Dreth Gyngor, ynghyd â'r symudiad mewn cronfeydd wrth gefn adrannol a chronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, tynnodd yr Awdurdod £755k o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24.

CYFRIF REFENIW TAI	Cyllideb Gweithio			Gweithredol			Amrywiad am y flwyddyn
	Gwariant	Incwm	Net	Gwariant	Incwm	Net	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfrif Refeniw Tai	52,549	(47,951)	4,598	57,936	(52,934)	5,002	404
Trosglwyddiadau i/(o'r) Balansau CRT	0	0	(4,598)	0	0	(5,002)	(404)

Roedd gorwariant o £404k o ran y Cyfrif Refeniw Tai ar gyfer y flwyddyn.

Y prif amrywiadau oedd:

- Gorwariant o £2,635k mewn costau Atgyweirio a Chynnal a Chadw sy'n adlewyrchu'r nifer cynyddol o orchwylion ymatebol i ddelio â'r ôl-groniad o atgyweiriadau tai.
- Gorwariant ar Oruchwyliaeth a Rheolaeth megis premiymau yswiriant o £249k, buddsoddiad mewn ystadau o £470k, costau ynni uwch o £610k, prosiectau a gweithgareddau o £182k, costau cyfreithiol o £88k, taliadau iawndal o £156k a'r costau sy'n gysylltiedig â darparu Llety Dros Dro o £874k, a wrthbwysir yn rhannol gan incwm rhent uwch o £401k.
- Bu cynnydd o £1m yng nghyllid diwygiedig y rhaglen gyfalaf ac mewn darparu rhai gwasanaethau'n uniongyrchol o fewn cymunedau ar gyfer cyllid refeniw uniongyrchol.
- Arweiniodd llai o wariant ar y rhaglen gyfalaf ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai a chyfradd bwysol y dyledion cyfartalog at ostyngiad mewn taliadau cyfalaf o -£447k.
- Bydd incwm tâl rhent/gwasanaeth yn well o -£766k oherwydd gostyngiad mewn colledion eiddo gwag. Hefyd, yr incwm rhent o -£401k o lety dros dro.
- Bydd Grant Cymorth Tai Ychwanegol yn darparu arbedion o -£306k.
- Manteisiodd mantolenni/cronfeydd wrth gefn y Cyfrif Refeniw Tai o gyfraddau llog sylweddol uwch na'r hyn a ragwelwyd gan arwain at incwm ychwanegol o -£537k.

1.2.2 Prif Grantiau yn erbyn Grantiau Asiantaeth

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae Llywodraeth Cymru wedi darparu amrywiaeth o daliadau cymorth, at amrywiaeth o ddibenion gwahanol, gan gynnwys taliadau COVID-19 parhaus, cynllun adsefydlu Wcráin ac amrywiaeth o fesurau costau byw gwahanol i gefnogi aelwydydd.

Mae gwerth y ffrydiau ariannu ychwanegol hyn yn berthnasol iawn ac fe'u crynhoir yn Nodyn Incwm Grant 6.35.

Bernir bod yr awdurdod yn asiant pan fydd yn gweithredu fel cyfryngwr. Mae'r awdurdod yn brif gorff pan fydd yn gweithredu ar ei ran ei hun. Os yw'r awdurdod yn gweithredu fel prif gorff, yn ôl y Cod mae'n ofynnol i'r trafodion gael eu cynnwys yn ei Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

1.3 Arian Wrth Gefn

Yn yr amgylchedd o newid a her sy'n wynebu Llywodraeth Leol heddiw, mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i gynnal lefel resymol o arian wrth gefn. Ar ddiwedd y flwyddyn roedd y symiau wrth gefn fel a ganlyn:

	£'000	£'000
Cronfa'r Cyngor		
A ddelir gan ysgolion yn unol â Rheoliadau Rheoli		
Ysgolion Lleol (RHYLL)	5,175	
Ar gael yn gyffredinol ar gyfer gwariant newydd	14,001	19,176
Cyfrif Refeniw Tai		11,996
		<u>31,172</u>

Yn ogystal â'r arian wrth gefn cyffredinol mae gan yr Awdurdod £130.306 miliwn o arian wrth gefn a glustnodwyd ar gyfer dibenion penodol.

1.4 **Benthyca**

Roedd £10 miliwn o benthyciadau newydd o Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus (BBGC) yn 2023/24.

Ar 31 Mawrth 2024, cyfanswm yr arian a fenthycwyd i'r Awdurdod oedd £410 miliwn, a oedd yn llai na therfyn awdurdodedig yr Awdurdod, sef £591 miliwn. Cynhwysir fwy o fanylion yn Nodyn 6.44 i'r Cyfrifon.

Mae gweithdrefnau a therfynau'r Awdurdod ar gyfer benthyciadau wedi'u hamlinellu ym Mholisi a Strategaeth Rheoli y Trysorlys, sy'n cael ei gymeradwyo bob blwyddyn.

1.5 **Cronfa Bensiynau**

Mae'r Gronfa Bensiynau yn clustogi'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r trefniadau gwahanol i gyfrifyddu ar gyfer budd-daliadau ôl cyflogaeth ac ar gyfer ariannu budd-daliadau yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r balans ar y Gronfa Bensiynau o £0 miliwn yn dangos nad oes gwarged na ddiffyg ar sail cyfrifyddu yn yr adnoddau y mae'r Awdurdod wedi'u neilltuo i dalu'r buddion a enillwyd gan weithwyr blaenorol a gweithwyr presennol.

1.6 **Yr Hinsawdd Economaidd Bresennol**

Mae'n ofynnol i'r datganiadau cyfrifyddu adlewyrchu'r amgylchiadau ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Mae holl asedau'r Awdurdod yn cael eu hailbrisio fel rhan o gylch ac felly mewn llawer o achosion, mae'r prisiad cyfredol (a bennwyd yn y blynyddoedd diwethaf) yn debygol o adlewyrchu gwerth presennol yr asedau ar y farchnad neu roi adlewyrchiad teg ohono. Mae'r rhan fwyaf o asedau yn cael eu cadw ar gyfer darparu gwasanaethau ac felly nid yw unrhyw newidiadau i amodau'r farchnad o ran gwerthiannau masnachol yn effeithio ar werthoedd yn y cyfrifon hyn. Lle nad yw prisiad llawn wedi'i gynnal ar ddyddiad y fantolen, mae prisiadau eiddo wedi'u diweddarau i adlewyrchu mynegeion adeiladu cyfredol neu elfennau cymaradwy yn y farchnad (yn dibynnu ar y dull prasio). Mae'n ofynnol bod y datganiadau cyfrifon yn adlewyrchu'r amodau sydd ar waith ar ddiwedd y flwyddyn.

Er bod chwyddiant wedi gostwng yn sylweddol yn ystod y flwyddyn, mae cyfradd sylfaenol Banc Lloegr wedi aros ar 5.25% ers Awst 2023. Er bod disgwyl i'r Pwyllgor Polisi Ariannol leihau hyn yn raddol dros y misoedd nesaf, mae'n dal yn wir, wrth i ddeiliaid morgeisi presennol gyrraedd diwedd cytundebau cyfradd sefydlog, y bydd angen iddynt ailforgeisio ar gyfraddau llawer uwch, gan roi pwysau ar gyllid mwy o aelwydydd.

Mae'r ffactorau economaidd ehangach hyn wedi cael eu hystyried wrth adolygu darpariaethau drwgddyled.

Mae Llywodraeth bresennol y DU wedi defnyddio'r hyblygrwydd cyllidol sydd ar gael i leihau cyfraniadau yswiriant gwladol mewn cychoedd pennu cyllideb diweddar. Ni fydd gan lywodraeth nesaf y DU lawer o le i symud, gan fod lefelau trethiant yn uwch nag erioed, ac mae cyllidebau adrannol dangosol San Steffan ar hyn o bryd yn cael eu gosod ar dwf o 1% y flwyddyn. Ar adeg ysgrifennu, nid yw'r un o'r prif bleidiau gwleidyddol wedi awgrymu unrhyw gynnydd sylweddol mewn gwariant cyhoeddus os ydynt yn llwyddiannus, gan roi rhagolwg heriol iawn ar gyfer cyllid cyhoeddus yn y tymor byr-canolog.

Yn erbyn y cefndir hwn, mae ein statws ariannol cyffredinol wedi'i gynnal ar lefel ddarbodus, gyda gostyngiad bach yn lefel y balansau cyffredinol ar ddiwedd y flwyddyn. Hefyd mae gan yr Awdurdod gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi at ddibenion penodol, p'un a yw hyn er mwyn mynd i'r afael â rhwymedigaethau yn awr neu yn y dyfodol e.e. cronfeydd yswiriant neu ar gyfer ariannu cynlluniau cyfalaf penodol. Bu gostyngiad yn y balansau hyn ar ddiwedd y flwyddyn, yn bennaf er mwyn cefnogi'r gwaith o gyflawni prosiectau cyfalaf unwaith yn unig.

1.7 Cyfalaf

Yn 2023/24 gwariodd yr Awdurdod tua £131.8 miliwn ar brosiectau cyfalaf. Cyllidwyd y gwariant hwn â chyfuniad o fenthyciadau, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill, arian wrth gefn a chyllido referniw uniongyrchol.

Gwariwyd £37 miliwn ar Dai ac mae'r meysydd gwario wedi'u nodi isod:

Sector Cyhoeddus

Adnewyddu ac ailddatblygu'r Stoc Dai a phwrcasu stoc tai ychwanegol.

£33.3 miliwn

Sector Preifat

Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl

£2.8 miliwn

Gwelliannau eraill

£0.9 miliwn

Mae'r prif feysydd gwariant ar wasanaethau heblaw gwasanaethau Tai fel a ganlyn:

	£'miliwn	
Addysg a Gwasanaethau Plant	18.8	Ysgolion Newydd, Adnewyddiadau a Gwelliannau i ysgolion presennol a Phrosiectau Gwasanaethau Plant a Theulu
Hamdden	3.2	Chwaraeon a Hamdden, Celfyddydau a Diwylliant a Llyfrgelloedd.
Seilwaith ac Ailgylchu a Amnewid Fflyd	19.7	Ffyrdd, Pontydd, Llwybrau Beicio, Diogelwch ar y Ffyrdd, Meysydd Parcio, Hawliau tramwy ac amddiffyn yr arfordir a llifogydd, Depots, Rheoli Gwastraff ac ailgylchu gan gynnwys cerbydau newydd a bysiau trydan newydd
Datblygu Economaidd	47.0	Prosiectau Corfforol Adfywio Ledled y Sir, Datblygiadau Cymunedol, Cyd Fentrau Phrosiectau Rhanbarthol/Bargen Ddinesig Bae Abertawe a Phrosiectau Ffyniant Bro
Gwasanaethau Cymdeithasol	2.0	Cartrefi Gofal a Datblygiadau Dysgu yr Anabl
Corfforaethol	4.1	Mân Waith Cyfalaf a Datblygiadau Strategaeth TGCh

1.8 Gwybodaeth Ychwanegol

Mae gwybodaeth ychwanegol am y cyfrifon ar gael oddi wrth Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol, Neuadd y Sir, Caerfyrddin, SA31 1JP.

2 DATGANIAD O'R CYFRIFOLDEBAU DROS Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau'r Awdurdod

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod:

- Wneud trefniadau i weinyddu ei faterion ariannol mewn modd priodol ac i sicrhau bod un o'i swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny. Yn yr Awdurdod hwn, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw'r swyddog hwonnw.
- Rheoli ei faterion mewn modd sy'n gwneud y defnydd mwyaf darbodus, effeithiol ac effeithlon o adnoddau a diogelu ei asedau.
- Cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cymeradwyaeth Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Cymeradwyaeth o'r Datganiad Cyfrifon ar ôl yr archwiliad.

Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Dyddiad: 27 Medi 2024

Cyfrifoldebau Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad yr Awdurdod o'i Gyfrifon sydd, yn unol â'r arferion cyfrifo priodol fel y'u pennwyd yn Côt Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("y Côt").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol:

- Wedi dewis polisiau cyfrifydda addas ac wedyn wedi'u cymhwyso'n gyson;
- Wedi gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a doeth;
- Wedi cydymffurfio â'r Côt;
- Wedi cadw cofnodion cyfrifydda priodol, amserol a chyfredol;
- Wedi cymryd camau rhesymol er atal a darganfod twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Ardystio'r Cyfrifon

Yr wyf yn ardystio fod y Datganiad Cyfrifon a welir ar dudalennau 62 i 156 yn rhoi golwg gywir a theg ar sefyllfa ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar 31^{ain} Mawrth 2024 ac o'i incwm a'i wariant am y flwyddyn yn diweddu 31^{ain} Mawrth 2024.

Chris Moore FCCA
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol

Dyddiad: 19 Medi 2024

3 DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Crynodeb Gweithredol Sicrwydd

Mae trefniadau Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor yn dderbyniol.

Mae'n bwysig bod Datganiad Llywodraethu yn cynnwys gwerthusiad a chasgliad ac yn rhoi barn glir ynghylch a yw'r trefniadau llywodraethu a amlinellir yn addas i'r diben.

I alluogi'r farn hon cynhaliodd gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor adolygiad o'n trefniadau yn erbyn y safonau a fabwysiadwyd. (gweler 3.3 isod).

Tabl - Darn o'r Adroddiad Archwilio Mewnol:

Canfyddiadau adolygiad Archwilio Mewnol Cyngor Sir Caerfyrddin o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a Llywodraethu Corfforaethol	
Lefel y Sicrwydd ar ôl yr Adolygiad	Disgrifiad o Lefel y Sicrwydd
Derbyniol	Rheolaethau cymedrol, rhai meysydd lle mae diffyg cydymffurfio o ran rheolaethau y cytunwyd arnynt Risg ganolig/isel o beidio â chyflawni'r amcanion Risg ganolig/isel o dwyll, esgeulustod, colled, niwed i enw da
Ni chanfu Archwilio Mewnol unrhyw faterion rheoli hanfodol y dylid rhoi blaenoriaeth uchel i ymdrin â nhw.	

Bydd y Canllawiau Statudol ar berfformiad a llywodraethiant prif gynghorau (ar gyfer Rhan 6, Pennod 1 o'r Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021) yn disgwyl i'r Cyngor roi ystyriaeth i'r egwyddorion hyn wrth ystyried effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu. Mae adran 89 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i gyngor barhau i adolygu'r graddau y mae'n cyflawni'r 'gofynion perfformiad' hynny yw, i ba raddau y mae'n:

- arfer ei swyddogaethau'n effeithiol;
- defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon, ac effeithiol; a
- bod ei drefniadau llywodraethu yn effeithiol ar gyfer sicrhau'r uchod.

3.1 Cwmpas y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin (yr Awdurdod) yn gyfrifol am sicrhau yr ymgwymerir â'i waith yn unol â'r gyfraith a safonau priodol. Rhaid iddo sicrhau hefyd y diogelir cyllid cyhoeddus, y rhoddir cyfrif priodol amdano ac y'i defnyddir yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol a sicrhau gwelliant parhaus yn hyn o beth.

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am sefydlu trefniadau priodol ar gyfer Llywodraethu ei waith, gan hwyluso cyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, gan gynnwys bod â threfniadau priodol ar gyfer rheoli risg.

Mae'r Awdurdod yn manylu ar y modd y mae'n ymdrin â phob agwedd ar Lywodraethu drwy ei Gyfansoddiad sy'n diffinio safonau, rolau a chyfrifoldebau'r Weithrediaeth, Aelodau'r Awdurdod, ei Bwyllgorau a'i Swyddogion. Mae'r Cyfansoddiad yn cynnwys Cynllun Dirprwyo sy'n amlinellu'r broses gwneud penderfyniadau, gan ystyried y ddeddfwriaeth berthnasol.

Ffurfiwyd **Grŵp Llywodraethu Corfforaethol** sy'n cynnwys swyddogion allweddol a 2 Aelod o'r Cabinet er mwyn darparu gwybodaeth a monitro'r camau a gymerir o ran materion sy'n effeithio ar Lywodraethu. Mae hyn yn cynnwys y **Côd Llywodraethu Corfforaethol**, a gafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor ym mis Mehefin 2012. Derbyniwyd a chymeradwywyd y diweddariad diweddaraf i'r Côd, a oedd yn cydnabod y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) a Chymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch-reolwyr Awdurdodau Lleol (SOLACE) 'Fframwaith ar gyfer Cyflawni Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol' gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Gorffennaf 2021. Gwahoddir Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel sylwedydd yng nghyfarfodydd y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol.

Mae'r Côd Llywodraethu Corfforaethol yn cydnabod polisiau a phrosesau sy'n cyd-fynd ag egwyddorion Fframwaith CIPFA / SOLACE '**Delivering Good Governance in Local Government**' (Nodiadau canllaw ar gyfer Awdurdodau Lleol Cymru Rhifyn 2016 - Cyhoeddwyd Medi 2016). Mae'r fframwaith hwn yn clustnodi 7 prif egwyddor llywodraethu da sy'n ategu gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â gwahanol elfennau'r Fframwaith Llywodraethu.

3.2 Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r Cyngor yn credu mai Llywodraethu Corfforaethol yw "gwneud y pethau iawn, yn y ffordd iawn, i'r bobl iawn mewn modd amserol, cynhwysol, agored, gonest ac atebol." Mae'r Fframwaith Llywodraethu yn cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliannau a'r gwerthoedd hynny sy'n cyfarwyddo ac yn rheoli'r Awdurdod ynghyd â'r modd y mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â hi ac yn ei harwain. Mae'r Fframwaith yn galluogi'r Awdurdod i fonitro i ba raddau y cyflawnwyd ei amcanion strategol ac i ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at gyflenwi gwasanaethau priodol a chost-effeithiol.

Mae'r system Rheoli Mewnol yn rhan bwysig o'r fframwaith hwnnw ac fe'i lluniwyd i reoli risg i lefel resymol. Ei nod yw clustnodi a blaenoriaethu'r risgiau o ran cyflawni polisiau, nodau ac amcanion yr Awdurdod. Mae'n asesu tebygolrwydd ac effaith y risgiau a glustnodwyd ac yn rheoli risgiau unigol yn briodol.

Ein dyletswydd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yw sicrhau bod trefniadau llywodraethu yn effeithiol er mwyn sicrhau:

- ein bod yn defnyddio ein hadnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.
- bod ein trefniadau llywodraethu yn effeithiol ar gyfer sicrhau'r uchod.

3.3 Yr Amgylchedd Llywodraethu

Mae Fframwaith Llywodraethu CIPFA/SOLACE yn pennu 7 egwyddor graidd ar gyfer Llywodraethu Corfforaethol. 'Saith egwyddor CIPFA' yw:

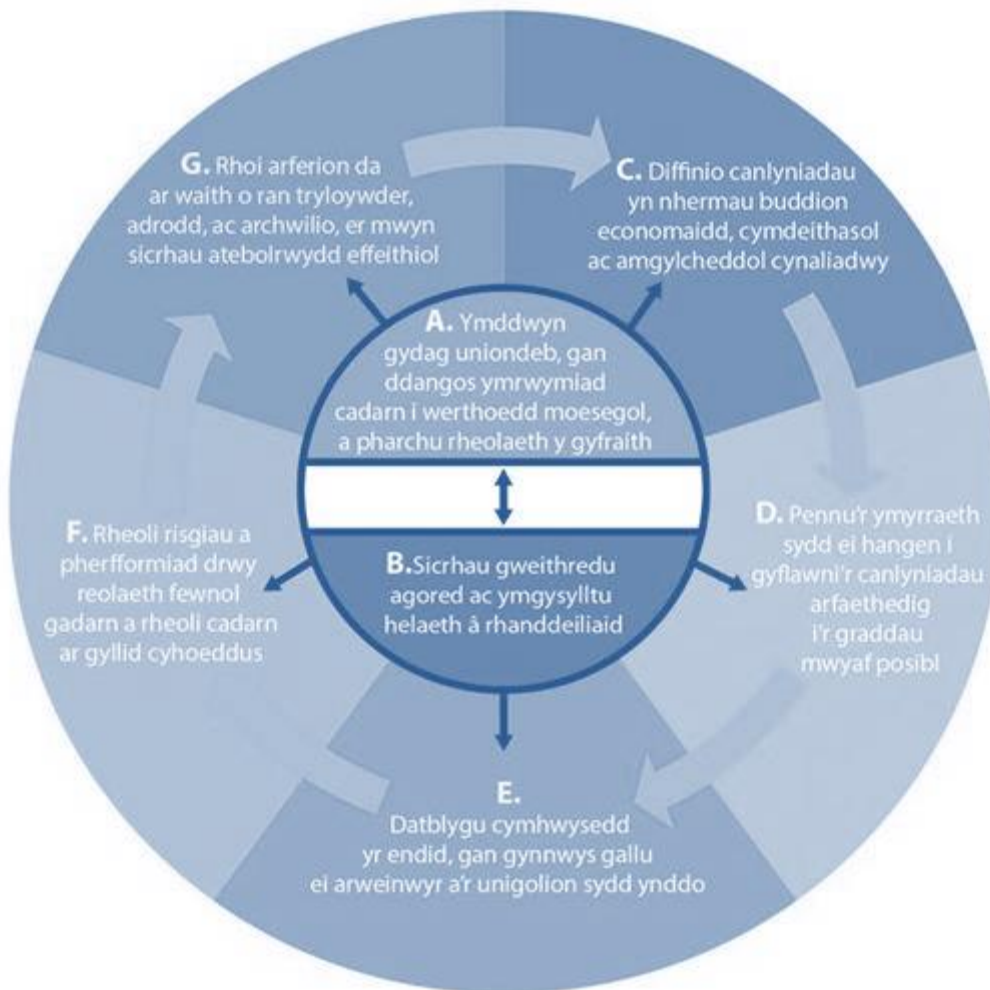
1. **Uniondeb a Gwerthoedd** - *Ymddwyn ag uniondeb, arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu grym y gyfraith.*
2. **Bod yn Agored ac Ymgysylltu** - *Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltu'n drylwyr â rhanddeiliaid.*
3. **Gwneud gwahaniaeth** - *Diffinio deilliannau o ran manteision economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol cynaliadwy.*

- 4. **Sicrhau ein bod yn cyflawni'r hyn y mae'n fwriad gennym i'w wneud** - *Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i gyflawni'r deilliannau bwriadedig i'r graddau gorau posibl.*
- 5. **Gwerthfawrogi ein pobl; ymgysylltu, arwain a chefnogi** - *Datblygu capasiti a gallu arweinwyr ac unigolion.*
- 6. **Rheoli risgiau, perfformiad a chyllid** - *Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.*
- 7. **Tryloywder ac atebolrwydd da** - *Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol.*

Ers 2018/19 lluniodd y Cyngor Amcan Llesiant ynghylch Adeiladu Gwell Cyngor a Gwneud Gwell Defnydd o Adnoddau ac mae'r 7 egwyddor uchod yn is-benawdau yn y cynllun gweithredu.

Mae'r Strategaeth Gorfforaethol 2022-27 yn sicrhau y cedwir at yr egwyddorion hyn o dan Amcan Llesiant 4 - Moderneiddio a datblygu ymhellach fel Cyngor cydnherth ac effeithlon. Mae'r Strategaeth hefyd yn adnabod casgliad o Hwyluswyr Busnes Craidd sy'n hanfodol er mwyn ein galluogi i wneud cynnydd ar ein Hamcanion Llesiant. O dan yr egwyddorion hyn mae 91 ymddygiad sy'n llywio ein gwaith.

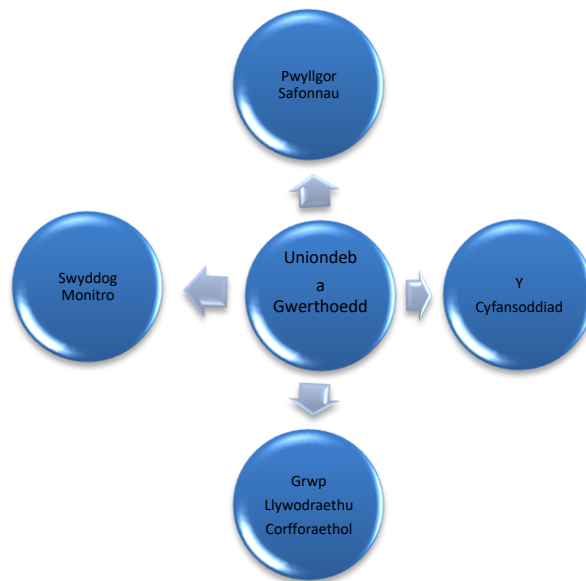
Cyflawni'r Canlyniadau Arfaethedig Tra'n Gweithredu er Budd y Cyhoedd bob Amser

Mae'r Awdurdod yn mynd i'r afael â'r saith egwyddor graidd fel a ganlyn:

Uniondeb a Gwerthoedd - Ymddwyn ag uniondeb, arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu grym y gyfraith.

3.3.1.1 Y Pwyllgor Safonau

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r Pwyllgor Safonau sy'n cael ei gadeirio gan aelod lleyg, yn hyrwyddo a goruchwylio safonau ymddygiad yr Aelodau ac yn trefnu i'r Swyddog Monitro gyflwyno hyfforddiant i aelodau'r Cyngor ar y Cod Ymddygiad, ynghyd ag i Gynghorau Tref a Chymuned sy'n gofyn amdano.

Pan mae gan aelodau fuddiant personol a rhagfarnol mewn eitem o fusnes y Cyngor mae'r Pwyllgor yn ystyried ceisiadau am oddefebau i gymryd rhan mewn cyfarfodydd.

Mae'r Pwyllgor Safonau, yn ogystal â'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn derbyn adroddiad blynyddol ar weithrediad gweithdrefn gwynion y cyngor.

Mae Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor llawn ar weithgareddau'r Pwyllgor Safonau. Mae'n rhaid i'r adroddiad blynyddol hwn **yn ôl y gyfraith** ddisgrifio sut y mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi cael eu cyflawni yn ystod y flwyddyn ariannol, ac yn benodol cynnwys crynodeb o'r canlynol:

- (a) yr hyn a wnaed i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd iddo;
- (b) adroddiadau ac argymhellion a wnaed neu a gyfeiriwyd at y pwyllgor;
- (c) camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;
- (d) hysbysiadau a roddwyd i'r pwyllgor,

yn ogystal ag asesiad y Pwyllgor ynghylch i ba raddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y Cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau i gymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau'r grŵp a chydweithio â Phwyllgor Safonau'r Cyngor. Mae'r Pwyllgor hwn hefyd yn goruchwylio'r Polisi a Gweithdrefn Datgelu Camarfer.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Darparwyd hyfforddiant ar y Côt Ymddygiad i Gynghorwyr Sir ac i Gynghorau Tref a Chymuned ar ôl etholiadau Mai 2022. Darparwyd hyfforddiant gloywi yn ystod y flwyddyn 2023/24.

Ni wnaed unrhyw atgyfeiriadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ynghylch ymddygiad aelodau Cyngor Sir Gaerfyrddin, naill ai i'r Pwyllgor Safonau na Phanel Dyfarnu Cymru, yn ystod **2023/24**.

Rhoddyd gollyngiadau gan y Pwyllgor i 18 o gynghorwyr tref a chymuned i gymryd rhan mewn eitemau busnes lle'r oedd ganddynt ryw fath o fuddiannau, ac i 1 Cynghorydd Sir.

Mae data'n dangos fod cyfarfodydd y Pwyllgor Safonau wedi denu:

2022/23	2023/24
350 gwyliad byw	143 gwyliad byw
764 gwyliadau archif	247 gwyliadau archif

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol statudol y Pwyllgor Safonau o'i weithgareddau yn ystod 2022/23 i'r Cyngor ym mis Gorffennaf 2023.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Sefydlwyd Fforwm Safonau Cenedlaethol yn cynnwys cadeiryddion yr holl Bwyllgorau Safonau yng Nghymru yn fforwm ar gyfer rhannu arfer gorau, gan sicrhau gymaint ag y bo modd gysondeb ar benderfyniadau tebyg a thrafod materion amserol.

3.3.1.2 Y Cyfansoddiad

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Pan gafodd llywodraeth leol ei moderneiddio yn dilyn Deddf Llywodraeth Leol 2000, mabwysiadodd yr Awdurdod fath newydd ar Gyfansoddiad ar y ffurf a hyrwyddwyd gan Lywodraeth Cymru. Ers hynny, mae'r cyfansoddiad hwnnw wedi'i adolygu'n rheolaidd i sicrhau ei fod yn diwallu anghenion yr Awdurdod a'i reoleiddwyr o ran tryloywder y llywodraethu, atebolrwydd a gwneud penderfyniadau.

Cyhoeddir y Cyfansoddiad ar wefan y Cyngor. Yn ei hanfod, mae'r ddogfen yn egluro sut y mae'r Cyngor yn gweithredu a sut y mae'n gwneud penderfyniadau. Mae 8 rhan i'r cyfansoddiad, sef:

1. *Crynodeb ac Eglurhad – golwg gyffredinol gryno ar y Cyngor a'i gyrrff gwneud penderfyniadau.*
2. *Yr Erthyglau – disgrifiad manylach o'r Cyngor a'i rannau cyfansoddol.*
3. *Swyddogaethau/Pwerau Dirprwyedig - Mae'r rhan hon yn egluro pa aelodau sy'n gyfrifol am ba benderfyniadau. Nodir yn benodol a yw penderfyniadau'n rhai y caiff y Cyngor yn unig, neu'r Cabinet yn unig, eu gwneud a nodir pa benderfyniadau a ddirprwywyd i swyddogion yn unol â Chynllun Dirprwyo.*
4. *Y Rheolau Gweithdrefn - yn cynnwys y rheolau ynghylch cynnal cyfarfodydd y Cyngor a'i Bwyllgorau (a elwir yn gyffredin yn "**Rheolau Sefydlog**"), y rheolau ynghylch trafodion y Cabinet a'r Pwyllgorau Craffu, y rheolau ynghylch mynediad i wybodaeth, y **Rheolau o ran Gweithdrefnau Contractau, Rheolau'r Weithdrefn Ariannol a'r Rheolau Cyflogi Swyddogion.***
5. *Codau a Phrotocolau - Mae'r **Côd Ymddygiad ar gyfer Aelodau**, sy'n ddogfen statudol, ymhlith y Codau sydd wedi'u cynnwys yn y Rhan hon. Yn hyn o beth, mae rheolau caeth iawn ynghylch ymddygiad aelodau o ran eu rôl yn Gynghorwyr a'u rôl o ran gwneud penderfyniadau. Yn benodol, os oes gan aelodau fuddiant personol a rhagfarnol mewn unrhyw fater a drafodir mewn cyfarfodydd mae'n rhaid iddynt ddatgelu'r buddiant a gadael y cyfarfod (oni bai iddynt gael gollyngiad i gymryd rhan yn y cyfarfod).*
6. a) *Cynllun Lwfansau'r Cynghorwyr a'r Aelodau Cyfetholedig. Mae hwn yn pennu Proffiliau Swyddi a Manylebau Person yr Aelodau, Aelodau'r Cabinet a Chadeiryddion ac Is-gadeiryddion Pwyllgorau, ynghyd â nodi manylion y taliadau y mae gan yr aelodau hawl i'w derbyn. O ran taliadau i'r Aelodau, roedd Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol, sef y corff a sefydlwyd i bennu taliadau Aelodau (a elwir bellach yn 'gyflogau') wedi defnyddio'i bwerau newydd, o 1^{af} Ebrill 2012, i bennu'r union symiau a delir yn hytrach na phennu'r taliadau mwyaf y gellid eu gwneud. Diben y pennu hwn oedd sicrhau taliadau mwy cyson ledled Cymru.*
b) *Strwythurau Rheoli.*
7. *Enwau a Chyfeiriadau'r Cynghorwyr.*
8. *Aelodaeth Ddwyieithog y Cabinet a'r Pwyllgorau.*

Mae'r Cyfansoddiad yn ddogfen fyw ac mae'r Cyngor yn cael adroddiadau ynghylch newidiadau unigol iddo ac yn gwneud penderfyniadau yn eu cylch fel y bo'r angen, ar ôl i Weithgor Adolygu'r Cyfansoddiad trawsbleidiol eu hystyried.

Symudodd yr Awdurdod at fodel o annog a hyrwyddo craffu cyn-penderfynu ar gyfer ei holl brosesau gwneud penderfyniadau a pholisïau, ac i'r perwyl hwnnw mae wedi cryfhau ei Raglenni Blaengynllunio Gwaith fel y gall Pwyllgorau Craffu weld yn well pa benderfyniadau / polisïau sy'n mynd i gael eu hystyried a phryd, gan roi cyfle iddyn nhw gynnwys eu hunain yn gynnar yn y broses.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Mae data yn dangos fod diddordeb yng ngwaith yr Awdurdod, a chafodd gwe ddarllodiadau o gyfarfodydd y Cyngor Sir 662 gwylid byw a 1978 gwylid archif yn ystod y flwyddyn, a'r Cabinet 291 a 1,128 yn yr un modd.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Gofynnwyd naw Cwestiwn â Rhybudd (hynny yw Cwestiynau ar faterion nad ydynt yn ymddangos ar yr agenda, y mae'n rhaid rhoi rhybudd ymlaen llaw ar eu cyfer) i Aelodau'r Cabinet gan Aelodau yn y Cyngor Llawn yn ystod 2023/24. Gofynnwyd y cwestiynau'n ddilys dan Reolau Gweithdrefn y Cyngor (CPR 11). Fodd bynnag, dylid nodi mai dim ond yng nghyfarfodydd trefnedig y Cyngor Sir Llawn y gellir cyflwyno cwestiynau a ofynnir fel hyn ac felly gall fod oedi cyn y gellir ymdrin â hwy yn y cyfarfod nesaf. Felly, gellid dweud efallai y byddai'r cwestiynau wedi ennyn ymatebion cyflymach pe baent wedi'u gofyn yn uniongyrchol i aelodau'r Cabinet y tu allan i gylch cyfarfodydd y Cyngor Llawn.

Dim ond pedwar Cwestiwn â Rhybudd a ofynnwyd gan aelodau'r cyhoedd yn y Cyngor Llawn yn ystod 2023/24, a allai ddangos diffyg ymwybyddiaeth o'r cyfleuster. Yn ystod 2022/23 cyhoeddodd yr Awdurdod Gynllun Cyfranogiad Cyhoeddus, a ddylai fod wedi codi mwy o ymwybyddiaeth o'r ffyrdd y gall y cyhoedd ryngweithio â'r Awdurdod. Efallai'n wir wrth gwrs nad oedd gan aelodau'r cyhoedd gwestiynau yr oeddent yn dymuno eu gofyn yn benodol i'r aelodau.

3.3.1.3 Y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Fel y nodir yn Adran 3.1, ffurfiwyd Grŵp Llywodraethu Corfforaethol i gydlynu trefniadau llywodraethu'r Awdurdod, eu rheoli ac adrodd yn eu cylch. Roedd y Grŵp yn cynnwys:

- Yr Aelod o'r Cabinet - Adnoddau
- Yr Aelod o'r Cabinet - Rheolwr Busnes
- Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (yn sylwedydd)
- Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol (Swyddog Adran 151)
- Y Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith (Y Swyddog Monitro)
- Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol
- Prif Swyddog Digidol
- Rheolwr Polisi Corfforaethol
- Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl)
- Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol
- Rheolwr y Gwasanaethau Pobl
- Dirprwyon enwebedig a ganiateir

Mae'r Grŵp yn gyfrifol am ddiweddarau'r Côt Llywodraethu ac am lunio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, i'w cymeradwyo gan:

- yr Arweinydd
- y Prif Weithredwr
- y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

Yn ogystal, mae'r Grŵp bellach yn goruchwyllo gwaith y Grŵp Rheoli Gwybodaeth.

Mae cofnodion y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Mae dull cydgysylltiedig o ddrafftio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a herio'r cynnwys, er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r sefyllfa lywodraethu wirioneddol a pha welliannau sydd eu hangen. Caiff cynllun gweithredu ei lunio'n flynyddol, a chaiff y materion llywodraethu hyn eu monitro drwy gyfarfodydd chwarterol y Grŵp Llywodraethu.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Mae'r amserlen ar gyfer llunio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol i'w hadolygu'n gyson.

Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn gam pwysig ym mhroses hunanasesu'r Cyngor ac mae ganddo rôl allweddol yn ystyried effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu.

Mae angen inni sicrhau: -

- Bod y Cod Llywodraethu yn cael ei weithredu.
- Bod gan ein Hamcanion Llesiant, Blaenoriaethau Thematig a Blaenoriaethau Gwasanaeth drefniadau llywodraethu priodol.
- Ein bod yn gweithredu'r egwyddor datblygu cynaliadwy.
- Bod trefniadau llywodraethu yn effeithiol er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni ein 'gofynion perfformiad', sef i ba raddau yr ydym yn cyflawni ein swyddogaethau yn effeithiol ac yn defnyddio adnoddau yn ddarvoudus, effeithlon ac effeithiol.
- Ymgysylltu ag Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Gwreiddio'r trefniadau llywodraethiant ynghylch y Strategaeth Gorfforaethol newydd ac Amcanion Llesiant 2022-27.

Byddwn yn sicrhau bod Rheoli Perfformiad Corfforaethol ac Archwilio Mewnol yn gweithio gyda'i gilydd i sicrhau bod y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn chwarae ei ran yn Hunanasesiad Cyffredinol y Cyngor.

3.3.1.4 Y Swyddog Monitro

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Swyddog Monitro (Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith) yn gyfrifol am ddiweddarau'r Cyfansoddiad i sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r gofynion deddfwriaethol diweddaraf ac anghenion llywodraethu'r Awdurdod. Mae hefyd yn gyfrifol am sicrhau y cydymffurfir yn llawn â'r darpariaethau ar bob lefel o weithgareddau'r Awdurdod.

Yn Brif Swyddog Cyfreithiol, a chyda chefnogaeth y tîm cyfreithiol mewnol, caiff y Swyddog Monitro fynd i holl gyfarfodydd yr Awdurdod, gan gynnwys y Cabinet a Thîm Rheoli Corfforaethol yr Awdurdod. Mae'r Swyddog Monitro mewn sefyllfa dda i fod yn flaenweithgar o ran helpu'r Aelodau a'r Swyddogion, mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol, i gydymffurfio â'r gyfraith a gweithdrefnau'r Awdurdod ei hun.

Fel y Pennaeth Gwasanaeth a chandynt y prif gyfrifoldeb am yr Uned Gwasanaethau Democrataidd, mae'r Swyddog Monitro hefyd yn gyfrifol am drefnu cyfarfodydd democrataidd o fewn y cyfnodau hysbysu a ragnodir ac am gofnodi a chyhoeddi'n ffurfiol y penderfyniadau a wnaed.

Mae'r Swyddog Monitro yn gweithio'n agos gyda'r Prif Weithredwr fel Pennaeth y Gwasanaeth Taledig a'r Swyddog Adran 151 yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd yn adrodd i'r Cyngor neu i'r Cabinet os bydd o'r farn y bydd unrhyw gynnydd sydd gerbron yn arwain at dorri'r gyfraith.

Mae Rhwydwaith Cymru Gyfan o Swyddogion Monitro sy'n cwrdd bob tri mis i drafod pynciau amserol ac i rannu'r arfer gorau, ac mae'r Swyddog Monitro'n mynychu'r cyfarfodydd hyn.

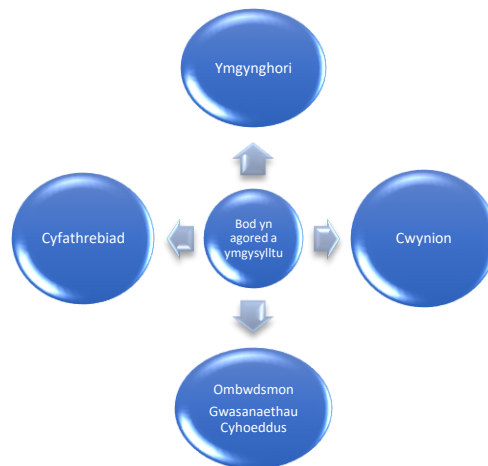
❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Nid oedd yn rhaid i'r Swyddog Monitro gyhoeddi unrhyw adroddiad statudol yn ystod y flwyddyn 2023/24.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Gan nad oedd yn rhaid i'r Swyddog Monitro gyhoeddi unrhyw adroddiad statudol yn ystod y flwyddyn 2023/24 nid oes unrhyw argymhellion.

3.3.2 Bod yn agored ac ymgysylltu - Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltu'n drylwyr â rhanddeiliaid.

3.3.2.1 Ymgynghori ac Ymgysylltu â Dinasyddion a Defnyddwyr Gwasanaethau

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan yr Awdurdod ddull sydd wedi'i sefydlu ers tro ar gyfer ymgynghori ac ymgysylltu â dinasyddion a defnyddwyr gwasanaethau. Mae nifer o grwpiau rhwydwaith yn cynrychioli amrywiaeth o fuddiannau o'r fforwm ieuencid i'r rhwydwaith heneiddio'n dda yn ogystal â fforymau yr ydym yn ymgysylltu â nhw i geisio barn y rhai â nodweddion gwarchoddedig penodedig fel y'u cydnabyddir gan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011.

Mae'r Cyngor yn cyhoeddi ei holl ymgynghoriadau cyfredol ar wefan y Cyngor ac yn defnyddio'r dull dosbarthu mwyaf priodol ac effeithiol yn ôl y gynulleidfa y mae'r ymgynghoriadau yn anelu atynt.

Mae'r Awdurdod hefyd yn gwneud defnydd helaeth o ffynonellau gwybodaeth eilaidd eraill. Gwneir hynny er mwyn sicrhau nad yw gweithgarwch ymgynghori a'r data sylfaenol a gesglir yn cael eu dehongli ar eu pen eu hunain ond eu bod yn hytrach yn cael eu gweld yn eu cyddestun er mwyn adeiladu'r darlun mwyaf cynhwysfawr posib. Defnyddir y canlyniadau hefyd i helpu'r Awdurdod i hunanasesu ei wasanaethau ac fe'u cynhwysir yn ein Hadroddiad Blynyddol. Mae'r Awdurdod yn cydnabod pwysigrwydd cynyddol gweithgarwch ymgynghori er mwyn darparu gwybodaeth berthnasol, amserol a chynrychioliadol all leihau gorddibyniaeth ar ymchwil a gomisiynwyd yn allanol sy'n fwy agored i ddiodeff effeithiau heriau na ragwelwyd mohonynt.

Hefyd, yn ystod y flwyddyn, cynhaliodd yr Awdurdod ymgynghoriad helaeth ar ei Gyllideb, oedd yn cynnwys wythnos o seminarau wyneb yn wyneb gydag aelodau yn ogystal â digwyddiadau Mewnwelediad ar gyfer pobl ifanc, arolygon ar-lein, cyfryngau cymdeithasol, a chyfarfodydd rhanddeiliaid gyda Chynghorau Tref a Chymuned ac Undebau. Caiff canlyniadau'r ymgynghoriadau eu hystyried a'u cyflwyno i'r Cabinet a'r Cyngor Sir fel rhan o Adroddiad Strategaeth y Gyllideb.

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn mynnu fod rhaid i gyngor ymgynghori ag ystod o bobl o leiaf unwaith ymhob blwyddyn ariannol ynghylch i ba raddau y mae'r cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad. Yr ymgynghoreion statudol yw: -

- pobl leol;
- pobl eraill sy'n rhedeg busnes yn ardal y cyngor;
- staff y cyngor; a
- phob undeb llafur a gydnabyddir gan y cyngor

Cynhaliwyd ymgynghoriad sylfaenol ar berfformiad y Cyngor a meysydd blaenoriaeth allweddol yn 2022 gyda phreswylwyr, staff, busnesau ac undebau llafur gyda'r un gweithgaredd yn cael ei ailadrodd yn 2023. Gwelsom gynnydd o 80% mewn ymatebion i'r arolwg Preswylwyr y gellir ei briodoli i gyfathrebu mwy penodol â thrigolion sydd â chyfrif 'Fy Hwb'.

Mae hyn yn golygu bod modd casglu tystiolaeth a gwybodaeth gymharol gan ddinasyddion a defnyddwyr gwasanaeth y gellir eu monitro dros amser. Mae hyn o gymorth i sicrhau fod ein hunanasesiad o berfformiad mor realistig ag y bo modd ac nad ydym yn 'marcio ein papurau ein hunain' ond ein bod yn triogli ein hasesiad rhwng data perfformiad, canfyddiadau rheoleiddiol a barn ein cwsmeriaid. Mae'r ymatebion i'r ymgynghoriad wedi cael eu dadansoddi a byddant yn cael eu hadrodd maes o law gyda chynigion ar gyfer gwella o'r canfyddiadau, i ddylanwadu ar ein gwaith datblygu o ran cynllunio busnes a gwella sefydliadol yn y dyfodol.

Cyfraddau ymateb:

	2022 Rhif Ymatebion	2023 Rhif Ymatebion
Arolwg Trigolion	2,195	3,943
Arolwg Staff	1,733	1,459
Arolwg Busnes	36	110
Ymgynghoriad ag Undebau Llafur	5	3

Mae'r Awdurdod wedi bod yn gweddarlleu holl gyfarfodydd y Cyngor Llawn er mis Mai 2013, cyfarfodydd y Pwyllgor Cynllunio er mis Tachwedd 2014, a chyfarfodydd y Cabinet er mis Medi 2015. Ers mis Hydref 2020, mae'r Cyngor hefyd wedi bod yn gweddarlleu cyfarfodydd ei Bwyllgorau Craffu.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae tystiolaeth yn awgrymu y bu cynnydd yn nifer y bobl sy'n cymryd rhan mewn ymgynghoriadau ar-lein ac, yn benodol, wrth werthuso ymgynghoriadau cymaradwy. Er enghraifft, cafwyd 21 o ymatebion i'r ymgynghoriad ynghylch cynllun strategol y Gymraeg mewn Addysg yn 2017 ond yn 2021 cafwyd 854 o ymatebion. Yn ogystal, cyflwynwyd 2,522 o arolygon wedi'u cwblhau fel rhan o brif gynllun tai ac adfywio diweddar o gymharu â 189 a gyflwynwyd mewn arolwg tebyg a gynhaliwyd yn 2018. Priodolir y cynnydd yn y nifer sy'n cymryd rhan i'r berthynas agosach a ddatblygwyd gyda'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau gan sicrhau bod ymgynghoriadau'n cael eu hyrwyddo ar y cyfryngau cymdeithasol a'r wefan gorfforaethol a'u bod yn cael eu hanfon at yr holl randdeiliaid allweddol.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Ar hyn o bryd rydym wrthi'n datblygu Strategaeth Cynnwys ar gyfer yr awdurdod lleol. Yn benodol, rydym yn bwriadu datblygu system lle gall cydweithwyr gyflwyno cais am ymgynghoriad i sicrhau y cysylltir â'r holl randdeiliaid allweddol perthnasol a bod digon o amser yn cael ei neilltuo ar gyfer pob ymgynghoriad. Hefyd, rydym yn ystyried opsiynau ynghylch gwella'r dudalen ymgynghori ar y wefan gorfforaethol. Gall y dudalen wella gwaith ymgysylltu parhaus a hefyd sicrhau y gall ymgynghoreion weld canlyniadau'r ymgynghoriadau y maent wedi cymryd rhan ynddynt.

Rydym yn cydnabod y gallwn wneud mwy i ddatblygu a gwella ymhellach y ffordd yr ydym yn ymgysylltu. Byddwn yn adolygu ein dull presennol o weithredu ac yn ystyried gwelliannau pellach y gallwn eu gwneud i sicrhau ein bod yn ehangu ein hamrywiaeth o gyfraniad gan randdeiliaid ac yn sicrhau mwy o ymgysylltu gan drawstoriad cynrychioliadol o'n trigolion a rhanddeiliaid eraill.

Mae angen gwella'r ffordd y mae ymgynghori yn llywio ein penderfyniadau a sut rydym yn bwydo hyn yn ôl i ymatebwyr. Rydym yn edrych ar ffyrdd o wneud cynnydd yn y meysydd canlynol:

- Dylai'r Tîm Mewnwelediad Data gefnogi'r gwaith o ddatblygu a dadansoddi gweithgarwch ymgynghori yn deillio o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, (yn benodol felly gyda thrigolion, busnesau, undebau llafur a staff).
- Dylai'r Cyngor edrych ar y dewisiadau sydd ar gael i rannu gwybodaeth am berfformiad mewn ffordd fwy tryloyw a hygyrch. Mae hyn yn cynnwys rhannu gyda thrigolion (lle y bo modd) sut a pham y mae adnoddau ariannol yn cael eu gwario a'u buddsoddi.
- Datblygu a gwella'r ffordd y caiff gwybodaeth am berfformiad ei rhannu gyda busnesau a sicrhau bod busnesau yn ymwybodol o'r ffordd y gwneir penderfyniadau a'r rhesymwaith y tu ôl i'r penderfyniadau hyn. Daw hyn yn fwyfwy pwysig o ystyried yr heriau ariannol sy'n wynebu'r sector cyhoeddus.
- Cefnogi'r gwaith o wella cyfathrebu ac ymglymiad gyda staff ar wybodaeth rheoli perfformiad y Cyngor.
- Byddwn yn gweithio gyda gwasanaethau eraill y Cyngor i ddatblygu ymhellach ymglymiad y Cyngor a'i ddefnydd o ddata a gasglwyd fel rhan o fframwaith ymglymu, cyfranogi ac ymgynghori ar draws y Cyngor. (12435) (Argymhelliad Rheoleiddiol Swyddfa Archwilio Cymru – 'Defnyddio Data'.

3.3.2.2 Ymdrin â chwynion

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan y Cyngor Bolisi Cwynion (a fabwysiadwyd yn 2021/22) ar gyfer cwynion corfforaethol yn seiliedig ar fodel Cymru Gyfan ac a gyhoeddwyd gan yr Asiantaeth Safonau Cwynion o dan bwerau yn Adran 36 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019. Amlinellir y weithdrefn ar gyfer cwynion a chanmoliaeth ac adroddir ar ystadegau a dadansoddiadau o'r cwynion a gyflwynwyd fel rhan o adroddiadau monitro perfformiad chwarterol.

Ar gyfer cwynion sy'n ymwneud â gwasanaethau cymdeithasol (oedolion a phlant) mae'r Cyngor yn gweithio yn unol â Rheoliadau Gweithdrefn Gwyno'r Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2014 a Chanllawiau ar ddelio â Chwynion a Sylwadau mewn Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol.

Mae gan y Cyngor Dîm Cwynion Corfforaethol canolog ar gyfer y rhan fwyaf o wasanaethau ac mae'r tîm hwn yn cysylltu â gwasanaethau perthnasol eraill y Cyngor i ymateb i gwynion. Yr eithriad yw bod gwasanaethau cymdeithasol i oedolion yn cael eu rheoli gan yr Adran Gymunedau ac yn dilyn trafodaeth yn ystod 2023-24 cytunwyd y bydd cwynion yn ymwneud â gwasanaethau cymdeithasol i blant hefyd yn cael eu rheoli gan yr Adran Gymunedau o 1 Ebrill 2024 i sicrhau cysondeb a chydymffurfio â'r gofynion.

Dadansoddiad o'r cwynion yr ymchwiliwyd ac ymatebwyd iddynt yn ystod 2023/24 fel a ganlyn:

- Cwynion corfforaethol: 1,855 o gwynion Cam 1 a 41 o gwynion Cam 2.
- Cwynion gofal cymdeithasol oedolion statudol: 54 o gwynion Cam 1 a 12 o gwynion Cam 2.
- Cwynion gofal cymdeithasol plant statudol: 33 o gwynion Cam 1 a 2 o gwynion Cam 2.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Darperir adroddiadau chwarterol i'r Tîm Rheoli Corfforaethol, a darperir adroddiadau mwy manwl i'r adrannau bob mis, er mwyn monitro tueddiadau, clustnodi problemau a gwella gwasanaethau ar sail profiadau'r cwsmeriaid. Rydym wedi gweld cynnydd pellach yn nifer y cwynion (gwasanaethau corfforaethol a chymdeithasol (oedolion a phlant)) sy'n dod i law'r Cyngor yn ystod 2023-24. Nid yw'r Cyngor wedi gallu ymateb i bob cwyn o fewn yr amserlenni statudol:

- Cwynion corfforaethol: Ymatebwyd i 1,143 (63%) o gwynion Cam 1 a 4 (10%) o gwynion Cam 2 o fewn yr amserlenni statudol
- Cwynion gofal cymdeithasol oedolion statudol: Ymatebwyd i 29 (55%) o gwynion Cam 1 ac ymatebwyd i 8 (53%) o gwynion Cam 2 o fewn yr amserlenni statudol
- Cwynion gofal cymdeithasol plant statudol: Ymatebwyd i 19 (40%) o gwynion Cam 1 a Cham 2 o fewn yr amserlenni statudol

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Er ein bod yn cydnabod bod perfformiad o ran ymateb i gwynion o fewn graddfeydd amser statudol yn is na'r hyn yr hoffem iddo fod, yn enwedig ar gyfer cwynion Cam 2, mae'r cynnydd yn nifer y cwynion ynghyd â chynnydd mewn cymhlethdod achosion a llai o gapasiti gan swyddogion i gyflawni a chyfrannu at ymchwiliadau i gyd wedi cyfrannu at y sefyllfa hon. Yn ystod 2024-25, byddwn yn cyflwyno rôl Swyddog Rheoli Cwynion newydd i'r tîm cwynion corfforaethol i gefnogi'r gwaith o reoli ymateb gan roi ffocws cychwynnol ar gwynion Cam 2.

Mae'r Tîm Cwynion Corfforaethol wedi ymrwymo i gefnogi adrannau a gweithio gyda nhw i ddatblygu ymhellach ein ffordd o weithio ac ymdrin â chwynion. Mae trefniadau ar gyfer dadansoddi mwy ar dueddiadau a phatrymau cwynion yn cael eu rhoi ar waith er mwyn gwella'r dysgu o gwynion a rhannu gwybodaeth a dealltwriaeth gan ganolbwyntio'n allweddol ar weithio i ddatrys materion lle gwelwn nifer uchel o gwynion yn ymwneud â'r un mater/mater tebyg, byddwn yn canolbwyntio ar fynd i'r afael â'r achos sylfaenol yn ogystal ag ymateb i'r gŵyn unigol.

Bydd gwaith pellach yn cael ei wneud hefyd i gefnogi'r broses o gynnal ymchwiliadau sy'n ymwneud â chwynion i sicrhau ymateb cyson a thrylwyr ar draws holl wasanaethau'r Cyngor.

Ar hyn o bryd mae swyddogion yn gweithio ar adolygiad cynhwysfawr o'r gwasanaeth cwsmeriaid yr ydym ni fel Cyngor yn ei ddarparu a sut y gallwn wella taith y cwsmer ymhellach. Y nod yw galluogi mwy o gysylltiadau i gael eu datrys yn llawn ac yn briodol yn y pwynt cyswllt cyntaf, gan osgoi trosglwyddo galwadau i'r 'swyddfa gefn'. Rydym eisoes yn gwybod bod pobl yn cael gwybodaeth ac yn cyflawni gwasanaethau'r cyngor drwy lawer o wahanol ffyrdd, ac rydym yn gwybod nad yw hyn yn cael ei wneud yn gyson ar hyn o bryd. Rydym am sicrhau y gellir cael gwybodaeth a gwasanaethau mewn sawl ffordd wahanol, waeth beth fo'r pwynt mynediad neu'r sianel gyfathrebu.

Byddwn yn parhau i weithio gydag adrannau a darparu cefnogaeth barhaus iddynt i sicrhau cydymffurfiaeth â Pholisi Cwynion y Cyngor. Mae canllawiau i swyddogion ymchwilio ar gynnal Ymchwiliadau Cam 2 bellach wedi'u paratoi a chynigiwyd cymorth i wasanaethau ar gyfer cynnal ymchwiliadau.

Byddwn yn gwella'r ffordd yr ydym yn defnyddio a monitro cwynion a gwybodaeth er mwyn cefnogi'r hyn a ddysgw'n a gwella gwasanaethau. Mae grŵp gorchwyl a gorffen i swyddogion i adolygu trefniadau ar y gweill ar hyn o bryd gyda'r bwriad o sefydlu grŵp archwilio cwynion corfforaethol (tebyg i drefniant ar gyfer cwynion gwasanaethau cymdeithasol) er mwyn gwella'r modd y dadansoddir tueddiadau, dysgu a datblygu gwasanaethau o ganlyniad i wybodaeth a gafwyd o gwynion. O fis Ebrill 2024 byddwn hefyd yn cyflwyno adborth achwynydd ar y prosesau cwynion fel y gallwn ddysgu am brofiad y defnyddiwr a gwella ein ffyrdd o weithio yn barhaus.

Mae Tîm Cwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol yn parhau i weithio ar yr argymhellion o'r Archwiliad Mewnol a gynhaliwyd yn gynnar yn 2023. Cyhoeddwyd y ddogfen weithdrefn ym mis Rhagfyr 2023. Bydd hwn bellach yn cael ei ddiweddarau i gynnwys meysydd sy'n berthnasol i ymdrin â Chwynion Gwasanaethau Plant a Theuluoedd.

Mae'r ffurflenni cofnodi cwynion bellach i'w gweld ar system rheoli gofal cymdeithasol Eclipse ac mae'r tîm yn gweithio gyda thîm Eclipse i ddechrau rhedeg adroddiadau o'r system hon. Mae'r ffurflenni hyn hefyd wedi'u diweddarau i gefnogi'r tîm pan fyddant yn cymryd yr awenau wrth ymdrin â Chwynion Gwasanaethau Plant a Theuluoedd.

Mae'r Rheolwr Datrys a Chwynion a'r Cydgysylltydd Cwynion a Gwella Gwasanaethau yn mynychu cyfarfodydd chwarterol gyda Grŵp Swyddogion Cwynion Cymru Gyfan ac yn cadw mewn cysylltiad rheolaidd â'u cydweithwyr ledled Cymru. Maent hefyd yn mynychu cyfarfodydd cwynion rhanbarthol chwarterol gyda chydweithwyr o'r tîm Cwynion Corfforaethol a swyddogion cwynion o Geredigion, Sir Benfro a Phowys. Maent yn elwa ar ddysgu a phrosesau ar y cyd er mwyn gwella'r modd yr ymdrinnir â chwynion.

Mae rhaglen hyfforddiant amrywiol ar waith ar gyfer cwynion. Roedd hyfforddiant ar gyfer staff sy'n gwneud gwaith datrys cwynion Cam 1 eisoes wedi'i sefydlu'n dda ac fe'i cynigir yn rheolaidd. Mae hwn bellach hefyd wedi'i addasu ar gyfer darparwyr mewnol ac allanol a chwblhawyd sesiwn hyfforddi pellach wedi'i hanelu at staff Llesiant Delta ym mis Hydref 2023.

Mae hyfforddiant Ymwybyddiaeth o Gwynion newydd hefyd wedi'i ddatblygu ar gyfer yr holl staff ochr yn ochr â dogfen Cwestiynau Cyffredin a luniwyd i roi gwybod i staff a allai fod yn rhan o ymchwiliad i gŵyn. Bydd y ddwy sesiwn hyn a'r Cwestiynau Cyffredin bellach yn cael eu haddasu ar gyfer staff y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ac yn cael eu cyflwyno yn 2024/25.

Mae'r tîm hefyd wedi bod yn gweithio i gynyddu'r gronfa o Ymchwilyr Annibynnol a Phersonau Annibynnol y mae'r Awdurdod Lleol yn eu defnyddio wrth brosesu ymchwiliadau Cam 2.

Mae adroddiad blynyddol ar gwynion a chanmoliaeth a dderbynnir gan y Cyngor (gwasanaethau corfforaethol a chymdeithasol (oedolion a phlant)) yn cael ei baratoi a'i gyflwyno i fforymau perthnasol gan gynnwys y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

3.3.2.3 Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ystyried cwynion oddi wrth aelodau'r cyhoedd ac wrth aelodau ynghylch ymddygiad aelodau, ac oddi wrth aelodau'r cyhoedd ynghylch camweinyddu honedig, ac mae ganddi rymoedd i gychwyn ymchwiliadau ar ei liwt ei hun. Caiff ei Hadroddiad ei gyhoeddi'n flynyddol.

Cyflwynir Adroddiadau Adran 16 yr Ombwdsmon (h.y. adroddiadau er budd y cyhoedd) i'r Cyngor Sir fel sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith.

Rydym yn darparu data bob chwarter i Awdurdod Safonau Cwynion yr Ombwdsmon, a grëwyd i sbarduno gwelliannau ar draws awdurdodau mewn perthynas ag ymdrin â chwynion a chanlyniadau.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Ni chyflwynwyd unrhyw Adroddiadau Budd y Cyhoedd yn erbyn yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn 2023/24.

Ni wnaed unrhyw atgyfeiriadau ar gyfer gwrandawiadau i unrhyw gwynion am ymddygiad Cynghorwyr Sir, naill ai i Bwyllgor Safonau'r Awdurdod nac i Banel Dyfarnu Cymru yn ystod 2023/24.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Byddwn yn parhau i ddatblygu a gwella proses gwneud penderfyniadau'r Pwyllgor Safonau a thrwy ddysgu o'r Fforwm Safonau Cenedlaethol.

3.3.2.4 Sicrhau Cyfathrebu Allanol Effeithiol

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn yr Awdurdod yn hyrwyddo gwaith y Cyngor ac yn cefnogi ymgysylltu'n rhagweithiol ag aelodau'r cyhoedd, gan eu helpu i gael gwybodaeth am wasanaethau'r Cyngor.

Ers cyflwyno cyfrif Fy Hwb (am wasanaethau a thaliadau ar-lein), mae hyn yn parhau i fod yn ffordd effeithiol i ddinasyddion gael mynediad at wasanaethau. Rydym yn ychwanegu mwy o wasanaethau ar-lein ac yn adolygu'r e-ffurflenni presennol i sicrhau eu bod yn hawdd eu defnyddio.

Mae'r Hwb yn Rhydaman, Caerfyrddin a Llanelli yn cynnig apwyntiadau sydd wedi'u trefnu ymlaen llaw a chynghor galw heibio i 5,000 o breswylwyr y mis ar gyfartaledd, yn ogystal â rhoi cynghor a mynediad i gymorth hyfforddiant a chyflogaeth.

Mae'r Ymgynghorwyr Hwb wedi chwarae rôl hanfodol wrth gefnogi'r agenda trechu tloedi ac maent wedi cefnogi mwy na 1,900 o bobl hyd yma trwy eu cynghori a'u helpu i ddarganfod pa gymorth sydd ar gael iddynt. Mae hwn yn wasanaeth sylfaenol, ac ar hyn o bryd rydym yn anelu at ehangu i'n hardaloedd gwledig a gweithio gyda mwy o sefydliadau'r trydydd sector i symleiddio'r neges i'n trigolion a chynnig cymaint o gefnogaeth â phosibl i'r rheiny sydd mewn angen.

Mae'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn gweithio gyda'r Cabinet a'r Timau Rheoli Adrannol i gynllunio cyfathrebu'n rhagweithiol, gan helpu meysydd gwasanaeth i ymgysylltu â'r bobl iawn, ar yr adeg iawn, yn y modd iawn.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Drwy gydol 2023/24 rydym wedi gweld cynnydd yn nifer y trigolion a busnesau sy'n cyrchu gwybodaeth, cymorth a gwasanaethau'r cynghor ar-lein; mae nifer yr ymweliadau â'n gwefan wedi cynyddu 35% unwaith eto eleni.

Mae ein llwyfannau digidol wedi bod yn hanfodol wrth ddarparu gwybodaeth gywir ac amserol i gynulleidfa mor eang â phosibl. Mae gwasanaethau cwsmeriaid wedi gallu cyfeirio llawer o alwadau i'r wefan ac mae darparu manylion drwy ein nodwedd cwestiynau cyffredin wedi sicrhau ein bod yn ymateb i ymholiadau mewn ffordd symlach a mwy cyson.

Mae'n allweddol bod pobl yn gallu cyrchu gwybodaeth yn hawdd ac rydym yn falch o fod wedi cyrraedd y safon hygyrchedd eleni. Mae mor bwysig cofio bod trigolion, ymwelwyr a busnesau bellach yn cyrchu'r wefan mewn gwahanol ffyrdd ac, yn ddiddorol, mae 62.7% yn defnyddio eu dyfais symudol i wneud hynny. Mae hyn yn allweddol wrth ystyried sut i gyflwyno gwybodaeth i sicrhau ein bod yn ymgysylltu â chynulleidfa mor eang â phosibl.

Ystadegau allweddol gwefan Cynghor Sir Caerfyrddin 2023/24

- Ymweliadau â thudalennau: 5,236,834 (6,658,996 yn 2022/23)
- Sesiynau: 4,564,455 (3,363,308 yn 2022/23)

Mae'r cyfryngau cymdeithasol a marchnata trwy e-bost yn parhau i fod yn ffyrdd rhagorol o gyfathrebu a rhannu diweddariadau swyddogol â'n preswylwyr. Argraffiadau trwy bostio ar X – 563,600

- Argraffiadau trwy bostio ar Facebook – 4.2m
- Cyrhaeddiad Facebook – 3.9m (6.5m yn 2022/23)
- Postiadau a gyhoeddwyd ar Facebook – 845
- Postiadau a gyhoeddwyd ar X - 716
- Dilynwyr Facebook Newydd – 1,458 (2,099 yn 2022/23)
- Cyfanswm y dilynwyr – 26,069 (24,611 yn 2022/23)
- Dilynwyr X Newydd – 0 (323 yn 2022/23)

- Cyfanswm y dilynwyr – 11,649 (11,661 yn 2022/23)

Sylwer: Daw'r ystadegau o ddydd Mawrth 18 Gorffennaf 2023 ymlaen wrth i ni symud o So Crowd i Orlo ac ni ellir adfer unrhyw ddata blaenorol.

- *762,902 o negeseuon e-bost wedi'u hanfon at Fy Nghyfrif, busnesau, Cynghorau Tref a Chymuned a'r 3ydd sector. 369,762 o agoriadau unigryw.
- 53.8k o funudau wedi'u gwyllo ar fideo

Daw'r holl ystadegau o: 1 Ebrill 2023 – 31 Mawrth 2024. (*24 Gorffennaf 2023 - 31 Mawrth 2024)

Arolwg Preswylwyr 2023 – 3,943 o ymatebion (2,195 o ymatebion yn 2022)

Mae'r tabl isod yn rhoi syniad o'r adborth a dderbyniwyd trwy ymgynghori â'r preswylwyr yn 2023, mae'r sgorau yn cynrychioli cyfartaleddau pwysioledig sy'n golygu bod modd cymharu'n uniongyrchol flwyddyn ar ôl blwyddyn a rhwng ardaloedd bach. Mae sgôr rhwng 1-2 ac mewn Gwyrdd yn dynodi – Cytuno'n Gryf, mae sgôr rhwng 0-1 ac mewn Ambr yn dynodi cytundeb cyffredinol ac mae sgôr negyddol, mewn Coch yn dynodi anghytundeb cyffredinol.

Datganiad	Arolwg 2022	Arolwg 2023
Gallaf dderbyn gwasanaethau'r Cyngor yn fy newis iaith	1.4	1.37
Pan rwyf yn defnyddio gwasanaethau'r Cyngor, mae'r staff yn ddymunol a chyfeillgar	0.82	0.77
Gallaf ddod o hyd i'r wybodaeth ddiweddaraf am wasanaethau'r Cyngor	0.5	0.46
Mae cysylltu â'r Cyngor yn syml a rhwydd	0.31	0.28
Mae'r Cyngor yn rhoi gwybod i bobl sut mae'n perfformio	-0.1	-0.12
Mae'r Cyngor yn rhoi cyfleoedd imi gymryd rhan yn y broses o wneud penderfyniadau	-0.19	-0.19

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

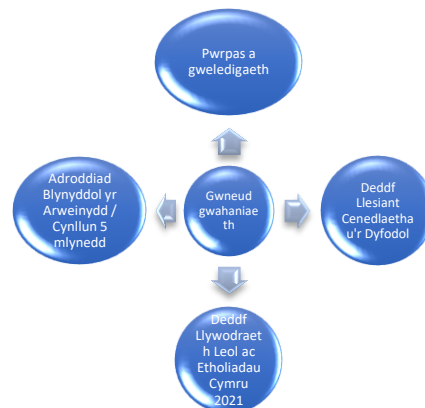
Mae angen i ni barhau i edrych ar ffyrdd o gyrraedd ein cwsmeriaid allanol mewn modd hawdd ei ddeall a chyson.

Mae angen i ni hyrwyddo gwaith y cyngor a newid o ran gwasanaethau yn barhaus fel bod trigolion yn deall yn llawn yr hyn yr ydym ni fel Cyngor yn ei gyflawni.

Mae angen inni edrych ar y dewisiadau sydd ar gael ar gyfer rhannu gwybodaeth am berfformiad mewn ffordd fwy tryloyw a hygyrch. Mae hyn yn cynnwys rhannu gyda thrigolion (lle y bo modd) sut a pham y mae adnoddau ariannol yn cael eu gwario a'u buddsoddi.

Mae angen inni sicrhau bod Cynllun Cyfathrebu'r Cyngor yn gydnaws â'r Strategaeth Gorfforaethol Newydd a'r Amcanion Llesiant.

3.3.3 **Gwneud gwahaniaeth** - Diffinio deilliannau o ran manteision economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol cynaliadwy.

3.3.3.1 Y Pwrpas a'r Weledigaeth

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan yr Awdurdod ddull cadarn o gydweithio â phartneriaid allweddol ac mae'n aelod statudol o Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrfwrdd cyhoeddus penodol ledled Sir Gaerfyrddin i weithredu ar y cyd drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus y dasg o wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Sir Gaerfyrddin.

www.ysirgaragarew.cymru

- Ym mis Mai 2018 cyhoeddodd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ei Gynllun Llesiant cyntaf sy'n pennu ei amcanion lleol er mwyn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol y sir a'r camau mae'n bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion hynny. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi llunio Adroddiadau Blynyddol Llesiant ar gynnydd y cynllun hwn.

Paratoi ar gyfer Cynllun Llesiant nesaf y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus 2023-28

- Un o ofynion Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yw paratoi Cynllun Llesiant Lleol bob pum mlynedd, gan ddefnyddio Asesiad Llesiant i gyfrannu at y cam cynllunio.. Lluniodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin ail asesiad ar adeg pan oedd ystyriaethau am lesiant Sir Gaerfyrddin ar hyn o bryd ac yn y dyfodol yn bwysicach nag erioed. Mae'r materion sy'n gysylltiedig â COVID19, newid yn yr hinsawdd, Brexit a demograffeg newidiol wedi tynnu sylw at heriau newydd i unigolion a chymunedau ac nid yw'r heriau hyn wedi effeithio ar bawb yn gyfartal. Mae'r rhai a oedd eisoes yn profi anghydraddoldebau oherwydd iechyd gwael, tloidi neu am eu bod yn byw mewn cymunedau ymylol wedi cael eu taro waethaf gan niwed uniongyrchol ac anuniongyrchol y pandemig ac maent yn debygol o brofi anfantais ychwanegol wrth i ni symud i'r broses 'adfer'.
- Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin wedi cydweithio'n lleol ac yn rhanbarthol i lunio'r asesiad hwn. Mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin, Ceredigion a Sir Benfro wedi gweithio mewn partneriaeth i rannu adnoddau, arbenigedd a chapsiti er mwyn lleihau dyblygu gwaith. Mae swyddogion o'r tri Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol/Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru wedi gweithio gyda'i gilydd i ddatblygu methodoleg a dull gweithredu cyson a fyddai'n arwain at lunio tri Asesiad

Llesiant (un ar gyfer pob Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus) ac Asesiad o Anghenion y Boblogaeth ar gyfer y Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol.

- Roedd gweithio fel hyn yn sicrhau bod y broses o lunio'r asesiad yn gydweithredol (rhwng partneriaid yn y sector cyhoeddus a'r trydydd sector) o ran darparu, dadansoddi a dehongli data.
- Mae'r Asesiad Llesiant hwn wedi dwyn ynghyd ddata lleol a chenedlaethol. Caiff ymatebion a gasglwyd fel rhan o sesiynau ymgysylltu â'r gymuned eu hystyried ochr yn ochr â dadansoddi ffynonellau data ac ymchwil amrywiol. Mae themâu clir wedi'u nodi yn ein sir, a fydd yn ein galluogi i dargedu meysydd lle mae angen pan fyddwn yn symud o'r cam asesu i'r cam cynllunio yn ystod y flwyddyn nesaf.
- Yn Mai 2023 gyhoeddwyd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ei ail Gynllun Llesiant Sir Gaerfyrddin. Yr Asesiad Llesiant sydd wedi gosod y sylfaen a chyflwyno'r dystiolaeth ar gyfer datblygu'r Cynllun newydd. Mae gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin gyfrifoldeb i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol ein sir drwy gyfrannu at gyflawni'r saith Nod Llesiant cenedlaethol. Mae hyn yn cynnwys ein gwaith i bennu amcanion lleol er mwyn cyfrannu cymaint â phosibl at gyflawni'r nodau hynny a dangos sut rydym yn defnyddio'r Egwyddor Datblygu Cynaliadwy a Phum Ffordd o Weithio ym mhopeth a wnawn. Mae'r Cynllun yn nodi pum Amcan Llesiant a'r camau gweithredu i gyflawni'r amcanion hynny fesul cam.
- Nid bwriad Amcanion Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin yw mynd i'r afael â'r gwasanaethau craidd a darpariaeth y partneriaid unigol, yn hytrach eu bwriad yw gwella ac ychwanegu gwerth drwy weithredu ar y cyd. Rhaid i bartneriaid statudol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (y Cyngor, y Bwrdd Iechyd, y Gwasanaeth Tân ac Achub a Chyfoeth Naturiol Cymru) i gyd gyhoeddi eu Hamcanion Llesiant eu hunain ac maent yn gwneud hynny drwy eu cynlluniau corfforaethol eu hunain.

Gweler Paragraff 3.3.3.4 – Ynghylch postiad Mai 2022 am yr Etholiadau Llywodraeth Leol a Datganiad Gweledigaeth Newydd y Cabinet ar gyfer 2022-27

Strategaeth Gorfforaethol Cyngor Sir Caerfyrddin

Cafodd Strategaeth Gorfforaethol newydd y Cyngor ei chyhoeddi ym mis Mawrth 2023 a chafodd ei llywio gan waith dadansoddi data a chanfyddiadau'r asesiad llesiant a gynhaliwyd wrth baratoi Cynllun Llesiant Sir Gaerfyrddin y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Yn ogystal, roedd yr adborth i'r ymgynghoriad gyda phreswylwyr, busnesau, undebau llafur a staff fel yr amlinellir yn adran 3.2.3 hefyd yn cyfrannu at y strategaeth.

Mae'r Strategaeth Gorfforaethol newydd yn cadarnhau pedwar amcan llesiant y bydd y Cyngor yn gweithio i wneud cynnydd arnynt:

1. Galluogi ein plant a'n pobl ifanc i gael y dechrau gorau mewn bywyd (Dechrau'n Dda)
2. Galluogi ein trigolion i fyw a heneiddio'n dda (Byw a Heneiddio'n Dda)
3. Gwneud ein cymunedau a'n hamgylchedd yn iach, yn ddiogel ac yn ffyniannus (Cymunedau Ffyniannus)
4. Moderneiddio a datblygu ymhellach fel Cyngor cydnerth ac effeithlon (Ein Cyngor).

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

- Yn ystod 2023/24 mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi canolbwyntio ar wneud cynnydd yn erbyn yr amcanion llesiant a amlinellir yn ei gynllun, gyda grwpiau gorchwyl a gorffen wedi'u sefydlu ar y meysydd canlynol:

- Ymateb i'r argyfyngau hinsawdd a natur (Amcan Llesiant): Cydweithio mwy ar seilwaith gwefru cerbydau trydan mewn lleoliadau sector cyhoeddus
- Sicrhau economi gynaliadwy a chyflogaeth deg (Amcan Llesiant): Cynllunio ar gyfer gweithlu'r dyfodol trwy gydweithio i hyrwyddo cyfleoedd am swyddi a gyrfaoedd yn y sector cyhoeddus
- Mynd i'r afael â thlodi a'i effeithiau (Amcan Llesiant): Nodi a gweithredu cyfleoedd ar gyfer staff sefydliadau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i wneud i bob cyswllt gyfrif (MECC) a gwella'r trefniadau atgyfeirio at wasanaethau cymorth; ac adeiladu ar wasanaethau cyngor a chefnogaeth i breswylwyr trwy Hwb y Cyngor, trwy ddatblygu cyfleoedd ar gyfer cydweithio ar draws sefydliadau'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.
- Mae prosesau cynllunio busnes y Cyngor yn cyd-fynd yn llawn ag Amcanion Llesiant a Blaenoriaethau Thematig a Gwasanaeth y Strategaeth Gorfforaethol.
- Un o brif elfennau'r strategaeth yw adnabod dangosyddion poblogaeth a mesuriadau perfformiad fydd yn cael eu monitro'n rheolaidd i fesur ein cynnydd wrth geisio cyflawni'r amcanion. Pwrpas dangosyddion poblogaeth yw cynnig dealltwriaeth o dueddiadau a safle Sir Gaerfyrddin o gymharu â'r awdurdodau lleol eraill yng Nghymru. Mae'r mesuriadau perfformiad yn cynnwys datganiadau statudol, gwybodaeth o ymgynghoriadau a data lefel gwasanaeth sy'n rhoi syniad o'n perfformiad fel Cyngor. Bydd yr un data yn helpu gydag adroddiadau chwarterol y Cyngor ac yn yr adroddiad blynyddol ar berfformiad.
- Fel Cyngor, mae gennym eisoes lawer o ddata yr ydym yn ei adrodd ac mae'r Tîm Mewnwelediad Data yn ceisio gwella'r ffordd yr ydym yn defnyddio gwybodaeth a dealltwriaeth i lywio'r gwaith o gynllunio gwasanaethau, gan osod dull corfforaethol i ddod yn awdurdod sy'n cael ei yrru gan ddata.
- Rydym hefyd yn bwrw ati i wneud mwy o ddefnydd o ddata wrth gynllunio ein gwaith.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Bydd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn parhau i fonitro cynnydd ar y camau sydd eisoes yn cael eu rhoi ar waith a bydd yn ceisio sefydlu grwpiau gorchwyl a gorffen ar gyfer y meysydd gwaith ychwanegol yn ystod y cyfnod nesaf. Mae'r dull gorchwyl a gorffen yn ceisio sefydlu camau gweithredu a chyflawni penodol fel y gall y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wneud cynnydd ar ystod o gamau a nodwyd yn y cynllun llesiant ar gyfer gweithredu. Bydd y dull hwn yn cael ei adolygu'n barhaus drwy gydol cyfnod y cynllun llesiant presennol.

Yn ystod 2024/25 byddwn yn cyflwyno Cyfres Data Corfforaethol y Cyngor i'w ddefnyddio i gefnogi'r gwaith o reoli perfformiad yn erbyn Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 a meysydd polisi allweddol. Mae Cam 1 y gyfres ddata yn canolbwyntio ar ddangosyddion a mesurau poblogaeth. Bydd Cam 2 y datblygiad yn ceisio casglu rhagor o ddata a gwybodaeth gan ddangosfyrddau sy'n seiliedig ar wasanaethau.

3.3.3.2 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Ddeddf yn nodi '*set graidd o weithgareddau sy'n gyffredin i lywodraethu corfforaethol cyrff cyhoeddus (SPF1 Para. 47). Mae cymhwysio gofynion y Ddeddf i'r gweithgareddau hyn yn debygol o sicrhau'n fwyaf effeithiol y math o newid sy'n ofynnol.*

1. Cynllunio Corfforaethol a Chynllunio Gwasanaethau
2. Cynllunio Ariannol
3. Rheoli Asedau
4. Cynllunio'r Gweithlu
5. Caffael

6. Rheoli Risg
7. Rheoli Perfformiad

Mae hunanasesu yn ffordd o adolygu'r sefyllfa bresennol, yn feirniadol ac yn onest, er mwyn gwneud penderfyniadau ar sut i sicrhau gwelliant i'r dyfodol. Mae mwy i hunanasesu na datgan pa drefniadau sydd ar waith; mae a wnelo ag ystyried pa mor effeithiol yw'r trefniadau hyn a sut y gellir eu gwella.

Pwrpas cyffredinol y Ddeddf yw sicrhau bod trefniadau llywodraethu cyrff cyhoeddus ar gyfer gwella llesiant Cymru yn ystyried anghenion cenedlaethau'r dyfodol. Mae'r Ddeddf wedi'i llunio i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn unol ag egwyddorion datblygu cynaliadwy. Yn ôl y gyfraith:-

- i. Mae'n rhaid i ni ddatblygu'n gynaliadwy, gan wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn mynnu: '*... bod yn rhaid i'r corff cyhoeddus weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb effeithio ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.*'
- ii. Bod rhaid i ni ddangos sut yr ydym yn gweithredu'r pum ffordd o weithio ym mhopeth a wnawn:
 - Hirdymor: pwysigrwydd cydbwysio anghenion byrdymor â'r angen i ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion hirdymor hefyd
 - Integreiddio: ystyried sut y gallai amcanion llesiant y corff cyhoeddus effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, ar eu hamcanion, neu ar amcanion cyrff cyhoeddus eraill
 - Cynnwys: pwysigrwydd cynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny yn adlewyrchu amrywiaeth yr ardal sy'n cael ei gwasanaethu gan y corff
 - Cydweithio: y ffordd y gallai gweithio gydag unrhyw berson (neu wahanol rannau o'r corff ei hun) gynorthwyo'r corff i gyflawni ei amcanion llesiant.
 - Atal: gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu waethygu helpu cyrff cyhoeddus i gyflawni eu hamcanion.
- iii. Rhaid i ni weithio tuag at wneud cynnydd ar bob un o'r saith nod llesiant cenedlaethol yn y Ddeddf. Gyda'i gilydd, maent yn creu gweledigaeth a rennir i gyrff cyhoeddus weithio tuag at y canlynol:
 - Cymru lewyrchus
 - Cymru gydnerth
 - Cymru iachach
 - Cymru sy'n fwy cyfartal
 - Cymru o gymunedau cydlynus
 - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
 - Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Fel corff cyhoeddus mae'n rhaid i ni gyhoeddi ein Hamcanion Llesiant, er mwyn mwylhau ein cyfraniad i'r Nodau Llesiant Cenedlaethol hyn.

Strategaeth Gorfforaethol 2022/27

Amcan Llesiant 1

Galluogi ein plant a'n pobl ifanc i gael y dechrau gorau posibl mewn bywyd (Dechrau'n Dda)

- **Blaenoriaeth Thematig: Bywydau Iach – atal ac ymyrraeth gynnar**
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Blynyddoedd cynnar
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Addysg

Amcan Llesiant 2

Galluogi ein trigolion i fyw a heneiddio'n dda (Byw a Heneiddio'n Dda)

- **Blaenoriaeth Thematig: Trechu Tlodi**
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Tai
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Gofal Cymdeithasol

Amcan Llesiant 3

Gwneud ein cymunedau a'n hamgylchedd yn iach, yn ddiogel ac yn ffyniannus (Cymunedau Ffyniannus)

- **Blaenoriaeth Thematig: Adfer a Thwf Economaidd**
- **Blaenoriaeth Thematig: Datgarboneiddio ac Argyfwng Natur**
- **Blaenoriaeth Thematig: Yr Iaith Gymraeg a Diwylliant**
- **Blaenoriaeth Thematig: Diogelwch Cymunedol, Gwydnwch a Chydlyniant**
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Hamdden a Thwristiaeth
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Gwastraff
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Priffyrdd a Thrafnidiaeth

Amcan Llesiant 4

Moderneiddio a datblygu ymhellach fel Cyngor cydnerth ac effeithlon (Ein Cyngor)

- Blaenoriaeth Thematig: Trawsnewid Sefydliadol

Galluogwyr Gwasanaethau

Mae swyddogaethau galluogi busnes craidd yn cynnal yr uchod.

	Galluogwyr Busnes Craidd (nid yw'n Amcan Llesiant)
a	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)
b	Marchnata a Chyfyngau gan gynnwys gwasanaethau cwsmeriaid
c	Cyfreithiol
d	Cynllunio
e	Cyllid
f	Caffael
g	Archwilio Mewnol
h	Rheoli Pobl (Adnoddau Dynol, Dysgu a Datblygu, Iechyd Galwedigaethol)
i	Gwasanaethau Democrataidd
j	Polisi a Pherfformiad
k	Gwasanaethau Etholiadol a Chofrestru Sifil
l	Rheoli Stadau ac Asedau
m	Rheoli Risg
n	Cymorth Busnes

Adroddiad Archwilio Cymru: Gosod Amcanion Llesiant – Cyngor Sir Caerfyrddin Gorffennaf 2023

Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal archwiliadau i asesu i ba raddau y mae cyrff cyhoeddus wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant. Yn achos Sir Gaerfyrddin daethant o hyd i'r canlynol:

Canfyddiad allweddol

Mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu ei amcanion llesiant newydd ond gallai gryfhau ei drefniadau ar gyfer cynnwys dinasyddion a monitro ei gynnydd.

Datganiad Llesiant

Rydym yn croesawu ein dyletswyddau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Rydym eisoes wedi rhoi sylw i lawer o ofynion y Ddeddf ond deallwn y gallwn wneud mwy.

1. Teimlwn fod ein Hamcanion Llesiant yn gwneud cyfraniad o bwys at gyflawni'r Nodau Llesiant Cenedlaethol. Mae ein Hamcanion Llesiant yn ymwneud ag agweddau gwahanol o lwybr bywyd ac maent yn canolbwyntio ar y meysydd y gallwn ddylanwadu arnynt a'u llywio er mwyn gwella llesiant mewn ffordd systematig.
2. Cafodd yr Amcanion Llesiant hyn eu hadnabod yn dilyn ymgynghori ac adborth gyda nifer o randdeiliaid ac fe'u datblygwyd law yn llaw â chasgliad o ffynonellau gwybodaeth gwahanol sy'n ffocysu ar anghenion ein poblogaeth, data perfformiad ac adborth rheoleiddiol. Wrth ddatblygu cynlluniau cyflawni i wireddu'r amcanion hyn byddwn yn cynnwys yr holl randdeiliaid perthnasol y mae ganddynt ddi-ddordeb yn eu cyflawni.
3. Bydd y camau a gymerwn i gyflawni'r Amcanion Llesiant (trwy ein cynlluniau cyflawni) yn ceisio sicrhau y caiff y 5 ffordd o weithio (hirdymor, ataliol, integredig, cydweithredol ac ymglymiad) eu mabwysiadu'n llawn a'u gwreiddio yn y ffordd y cyflawnwn ein gwaith.
4. Bydd gan bob deiliad/iaid portffolio Cabinet atebolrwydd penodedig am eu Hamcanion Llesiant perthnasol.
5. Er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'r camau ar gyfer pob Amcan Llesiant byddwn yn gweithredu ein Fframwaith Rheoli Perfformiad. Bydd pob cynllun cyflawni yn cael ei fonitro a'i adrodd yn chwarterol i Dimau Rheoli Adrannol, y Tîm Rheoli Corfforaethol a'r Cabinet. Hefyd, bydd cynnydd yn cael ei adrodd i Bwyllgorau Craffu. Bydd y Cyngor yn paratoi Adroddiad Blynyddol ar ei Amcanion Llesiant ac yn addasu'r amcanion os oes angen.
6. Bydd angen adnoddau digonol ar gyfer cynlluniau cyflawni er mwyn gwireddu'r Amcanion Llesiant. Er mwyn cyflawni'r amcanion hyn bydd gwasanaethau yn integreiddio a chydweithio gyda phartneriaid ac yn cynnwys dinasyddion yn llawn yn eu holl amrywiaeth.
7. Mae ein hamcanion yn rhai tymor hir ond bydd ein cynlluniau gweithredu yn cynnwys cerrig milltir a fydd yn galluogi monitro a sicrhau cynnydd.
8. I sicrhau bod modd cyflawni ein Hamcanion Llesiant ac i gyrraedd disgwyliadau'r Ddeddf, byddwn yn addasu trefniadau craffu, cynllunio ariannol, rheoli asedau, asesu risg, a rheoli perfformiad.

9. Bydd gofynion Llywodraethiant a Pherfformiad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021 hefyd yn cael eu gwreiddio yn yr ymagwedd hon..

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Adroddiad Blynyddol ynghylch 2022/23

Ym mis Tachwedd 2023, cyhoeddwyd Adroddiad Blynyddol gennym ynghylch 2022/23. Cafodd ei gynhyrchu gan y Cyngor i ddarparu gwybodaeth gynhwysfawr a chytbwys i'r cyhoedd am ein gwasanaethau, er mwyn iddynt allu gweld sut yr ydym yn perfformio a'r heriau yr ydym yn eu hwynebu.

- Defnyddiwyd amrywiaeth o wybodaeth i lywio ein hunanasesiad o bob Amcan Llesiant a rhannu tystiolaeth i farnu cynnydd.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

- Mae angen i ni barhau i hyrwyddo Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a'r egwyddor datblygu cynaliadwy a phan fyddwn yn ailosod ein Strategaeth Gorfforaethol a'n Hamcanion Llesiant yn dilyn yr etholiad Llywodraeth Leol byddwn yn cynnwys ein rhanddeiliaid wrth nodi blaenoriaethau'r dyfodol er mwyn llywio amcanion llesiant y Cyngor a sicrhau bod gwaith y sefydliad cyfan yn cyd-fynd yn llwyr â chyflawni'r amcanion hynny.

3.3.3.3 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Sefydlodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 fframwaith deddfwriaethol newydd a diwygiedig ar gyfer etholiadau llywodraeth leol, democratiaeth, llywodraethu a pherfformiad. Mae'n disodli Mesur Llywodraeth Leol 2009. Mae Rhan 6 o'r Ddeddf yn amlinellu dyletswyddau newydd mewn perthynas â Pherfformiad a Llywodraethu Prif Gynghorau ac mae'n cynnwys dyletswyddau penodol ar gyfer y Cyngor:

- Dyletswydd i adolygu perfformiad yn barhaus;
- Dyletswydd i ymgynghori ar berfformiad;
- Dyletswydd i adrodd ar berfformiad – yn seiliedig ar ddull hunanasesu;
 - Mae'n rhaid i ni nodi casgliadau ynglŷn ag i ba raddau yr ydym wedi bodloni'r gofynion perfformiad ac unrhyw gamau yr ydym yn bwriadu eu cymryd, neu wedi'u cymryd, i gynyddu i ba raddau yr ydym yn bodloni'r gofynion perfformiad hyn.
- Dyletswydd i drefnu asesiad o berfformiad gan banel.
- Dyletswydd i ymateb i adroddiad ar asesiad o berfformiad gan banel.

Y gofynion perfformiad yw i ba raddau:

- Yr ydym yn arfer ein swyddogaethau'n effeithiol.
- Yr ydym yn defnyddio ein hadnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.
- Y mae ein trefniadau llywodraethu yn effeithiol ar gyfer sicrhau'r uchod.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Mae hunanasesu yn ffordd o adolygu'r sefyllfa bresennol yn feirniadol a gonest er mwyn gwneud penderfyniadau ar sut i sicrhau gwelliannau ar gyfer y dyfodol. Mae hunanasesu yn fwy na datgan beth sydd ar waith; mae'n golygu ystyried pa mor effeithiol yw'r trefniadau hyn a sut ellir eu gwella.

Roedd ein Hunanasesiad Blynyddol o'r Gofynion Perfformiad hyn yn cynnwys hunanasesiad gan bob is-adran yn erbyn y gofynion, gan sgorio eu hunain o ran cyflawni'r disgwyliadau. Yn dilyn hynny cafodd Hunanasesiadau'r gwasanaethau eu cywain at ei gilydd i ffurfio hunanasesiad cyffredinol y Cyngor a chawsant eu hymgorffori yn Adroddiad Blynyddol y Cyngor.

Rôl y Datganiad Llywodraethu Blynyddol o ran hunanwerthuso

Mae ystyried i ba raddau y mae'r Cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad yn asesiad corfforaethol, sefydliadol yn hytrach nag asesiad o wasanaethau unigol. Er enghraifft, dylai ystyried rôl arweinwyr a pha mor effeithiol yw'r gydberthynas rhwng yr arweinwyr gwleidyddol ac uwch-swyddogion yn y cyngor, o ran sicrhau y gall y cyngor ymateb i'r amgylchedd sy'n newid lle mae'n gweithredu. Mae a wnelo â sicrhau bod cyngor yn hunanymwybodol, ei fod yn deall a yw'n cyflawni'r canlyniadau cywir a'i fod yn herio ei hun i barhau i wella'r modd y mae'n rheoli'r gwaith o ddarparu gwasanaethau ac yn perfformio fel gwarcheidwad yr ardal. Paragraff 2.7 o'r Canllawiau Statudol.

Mae hunanasesu yn ffordd o adolygu'r sefyllfa bresennol, yn feirniadol ac yn onest, er mwyn gwneud penderfyniadau ar sut i sicrhau gwelliant i'r dyfodol. Mae mwy i hunanasesu na datgan pa drefniadau sydd ar waith; mae a wnelo ag ystyried pa mor effeithiol yw'r trefniadau hyn a sut y gellir eu gwella. (Paragraff 2.6)

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Byddwn yn parhau i wneud gwell defnydd o wybodaeth o ystod o ffynonellau wrth lunio Adroddiadau Monitro Rheoli Perfformiad chwarterol.

Byddwn yn sicrhau bod y Cyngor yn llwyr wreiddio gofynion perfformiad a llywodraethiant y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau ac yn eu cysylltu gyda'n dyletswyddau presennol o ran Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Bydd y Tîm Marchnata a'r Cyfryngau a'r Tîm Mewnwelediad Data yn cefnogi'r gwaith o ddatblygu a dadansoddi gweithgarwch ymgynghori sy'n deillio o'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (yn benodol gyda phreswylwyr, busnesau, undebau llafur a staff).

3.3.3.4 Adroddiad Blynyddol yr Arweinydd a'r Cynllun Pum Mlynedd

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022 cyhoeddodd y weinyddiaeth ei Datganiad Gweledigaeth y Cabinet ar gyfer 2022-27 ym mis Gorffennaf 2022.

Roedd y Datganiad Gweledigaeth hwn yn llywio datblygiad y Strategaeth Gorfforaethol Newydd a'r Amcanion Llesiant ac mae camau gweithredu wedi'u hymgorffori mewn cynlluniau darparu gwasanaethau.

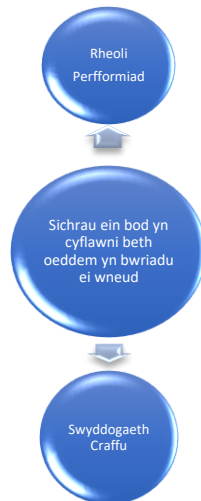
❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae'r 113 o ymrwymadau yn cael eu holrhain a'u monitro gan yr arweinydd ac aelodau'r Cabinet drwy adroddiadau chwarterol. Mae holl ymrwymadau Datganiad Gweledigaeth y Cabinet wedi'u gwreiddio mewn Cynlluniau Darparu Gwasanaeth a byddant yn cael eu monitro ar y system PIMS.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Bydd yr Arweinydd a'r Prif Weithredwr yn cyfarfod yn rheolaidd i fonitro cynnydd a rhoi gwybod am unrhyw faterion i'w datblygu drwy drefniadau rheoli perfformiad.

3.3.4 **Sicrhau ein bod yn cyflawni'r hyn y mae'n fwriad gennym i'w wneud** - Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i gyflawni'r deilliannau bwriadedig i'r graddau gorau posibl.

3.3.4.1 Rheoli Perfformiad/Y Swyddogaeth Craffu

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae Amcanion Llesiant y Strategaeth Gorfforaethol yn nodi'r prif gamau a gymerir i gyflawni'r amcanion. Cefnogir y camau hyn gan gamau gweithredu manwl a thargedau a nodir yng Nghynlluniau Darparu Gwasanaethau. Caiff y camau gweithredu a'r targedau eu monitro ar System Monitro Perfformiad a Gwella (PIMS) y Cyngor. Mae hyn yn galluogi swyddogion cyfrifol i ddiweddarau cynnydd bob chwarter a gall hyn gael ei fonitro a'i gymeradwyo gan Benaethiaid Gwasanaeth a'i adolygu gan Dimau Rheoli Adrannol. Bob chwarter, mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol ac Aelodau'r Cabinet yn archwilio perfformiad mewn cyfarfodydd pwrpasol.

Mae'r pwyllgorau craffu yn derbyn adroddiadau chwarterol Rheoli Perfformiad yn ogystal â'r adroddiad diwedd blwyddyn. Caiff adroddiadau eu paratoi i ymateb i feysydd portffolio penodol pob pwyllor. Ceir adroddiadau atodol a manylach ar absenoldeb salwch a llesiant yn chwarter 2 a chwarter 4.

Rydym wedi mabwysiadu model craffu cyn-penderfynu sy'n galluogi Pwyllgorau Craffu i ofyn am gael gweld gwybodaeth am unrhyw beth yn y Rhaglen Blaengynllunio Gwaith ar adeg sy'n gyfleus i'r Pwyllgor, fel y gall ei fewnbynnu yn gynnar neu ar adeg briodol.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Fframwaith Rheoli Perfformiad

Mae'r fframwaith hwn yn nodi dull y Cyngor o fonitro a rheoli perfformiad gwasanaethau'r Cyngor ac yn ymateb i ofynion perfformiad a llywodraethu Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Nod y Fframwaith Rheoli Perfformiad hwn yw cadw'r Cyngor ar y trywydd iawn a chanolbwyntio ar gyflawni ei flaenoriaethau allweddol, drwy roi'r wybodaeth a'r offer sydd eu hangen ar gynghorwyr, rheolwyr a staff i ddarparu gwasanaethau o ansawdd uchel sy'n perfformio'n dda sy'n helpu i sicrhau canlyniadau da i breswylwyr.

Yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022 cafodd Aelodau sesiwn gynefino ar y fframwaith newydd.

Adroddiadau Monitro Chwarterol Integredig – Adroddiadau Arsylwi

- Yn flaenorol, roedd ein hadroddiadau monitro yn tueddu i fonitro'r camau gweithredu a'r targedau a osodwyd i ni mewn cynlluniau busnes i gyflawni ein Hamcanion Llesiant. Dim ond yn ein Hadroddiadau Blynyddol diwedd blwyddyn y byddem yn edrych ar dystiolaeth lawer ehangach. Roedd hyn yn colli'r cyfle i roi darlun mwy cyflawn o berfformiad drwy gydol y flwyddyn.
- Rydym yn parhau i ddatblygu dulliau monitro perfformiad mwy integredig trwy 'Adroddiadau Arsylwi' chwarterol. Roedd yr adroddiadau dadansoddol hyn yn adeiladu ar y wybodaeth a amlinellwyd mewn adroddiadau dashfwrdd ac yn ychwanegu adborth cyson gan Aelodau ac ymchwiliadau Craffu Gorchwyl a Gorffen. Mae adborth cwsmeriaid (cwynion a chanmoliaethau), canfyddiadau archwilio ariannol, mewnlol ac allanol, risg, rheoli pobl, asedau, risg, newyddion diweddaraf a data perthnasol arall yn cael eu cynnwys i adeiladu darlun mwy cyflawn o'r cynnydd a wnaed.

Darperir adroddiadau monitro chwarterol i Bwyllgorau Craffu

Mae holl cynlluniau darparu gwasanaethau yn cael eu halinio gyda'r strategaeth ac mae'r camau a'r targedau a osodir i gyflawni'r strategaeth yn cael eu monitro'n chwarterol ac mae adroddiadau sy'n cael eu teilwra i gylich gorchwyl pob Pwyllgor Craffu yn cael eu cyflwyno'n chwarterol.

Adroddiadau Blynyddol

Rydym yn cynhyrchu Adroddiad Blynyddol sy'n edrych ar sut rydym yn cyflawni ein Hamcanion Llesiant ac yn bodloni ein 'Gofynion Perfformiad'.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Byddwn yn parhau i wneud gwell defnydd o wybodaeth o ystod o ffynonellau wrth lunio Adroddiadau Monitro Rheoli Perfformiad chwarterol.

3.3.5 Gwerthfawrogi ein pobl; ymgysylltu, arwain a chefnogi - Datblygu capasiti a gallu arweinwyr ac unigolion.

Yn dilyn etholiadau llywodraeth leol Cymru ym mis Mai 2022, cafodd Cyngor Sir Caerfyrddin 30 o gynghorwyr sir newydd, ac mae pecyn hyfforddiant, datblygu a sefydlu cynhwysfawr yn cael ei ddarparu iddynt ac i aelodau sy'n dychwelyd. Caiff y rhaglen datblygu a hyfforddiant i'r Aelodau ei hadnewyddu bob blwyddyn.

3.3.5.1 Pwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Pwyllgor statudol yw hwn ac iddo gylch gwaith sy'n cynnwys hybu a chefnogi llywodraethu da. Mae agwedd bwysig ar y nod hwnnw'n cael ei sicrhau drwy ddarparu cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'r Aelodau a thrwy benodi Cadeirydd y Pwyllgor yn Hyrwyddwr Datblygu'r Aelodau.

3.3.5.2 Rheoli ein Gweithlu

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan Strategaeth Gweithlu newydd y Cyngor 5 amcan allweddol a ddatblygwyd i danategu Strategaeth Gorfforaethol, Strategaeth Drawsnewid a Gweledigaeth Cabinet y Cyngor. Caiff hyn ei danategu gan gynllun cyflawni 5 mlynedd a chyfres o fesurau i asesu ei effeithiolrwydd.

Mae fframwaith gweithlu a chynllunio olyniaeth y Cyngor yn galluogi rheolwyr i gynllunio ar gyfer y dyfodol yn effeithiol. Mae ein polisi Dysgu a Datblygu newydd yn amlinellu ein hymrwymiad i fynediad teg at ddysgu i bawb, ac ochr yn ochr â hynny y mae ein System Rheoli Dysgu newydd (Thinqi).

Mae gennym amrywiaeth o bolisiâu Adnoddau Dynol hyblyg sy'n ein helpu i reoli a chefnogi ein gweithlu. Mae ein tîm Iechyd Galwedigaethol yn cynorthwyo staff i aros yn y gwaith neu ddychwelyd i'r gwaith yn dilyn cyfnod o absenoldeb. Mae gennym Dîm Iechyd a Diogelwch corfforaethol sy'n helpu i sicrhau iechyd, diogelwch a llesiant ein staff tra byddant yn y gwaith.

Mae **Diogelu** mewn cyflogaeth yn parhau i fod yn flaenoriaeth uchel ac mae polisiâu a chanllawiau perthnasol wedi cael eu hadolygu'n ddiweddar i sicrhau bod ein prosesau recriwtio a chyflogi parhaus mor gadarn ag y gallant fod. Mae systemau ar waith i fonitro cydymffurfiaeth â phrosesau recriwtio a gwiriadau cyn cyflogi yn benodol.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Arolwg Ymgysylltu â Gweithwyr Blynnyddol – yn ystod 2023 cynhaliodd y Cyngor ei ail arolwg ymgysylltu â gweithwyr. Roedd y canlyniadau cyffredinol yn gadarnhaol, gyda phob dangosydd yn dangos gwelliant ers 2022.

<https://einpobl.sirgar.llyw.cymru/ein-pobl/llais-staff/>

Achrediad Buddsoddwyr mewn Pobl - Rydym wedi bod yn Fuddsoddwr mewn Pobl ers 2009. Cynhaliwyd ein hadolygiad llawn diwethaf yn 2022 pan ddyfarnwyd y wobr aur i ni, rhoddwyd dros 40% o'r dangosyddion yn y categori platinwm (Perfformio'n Uchel), sy'n ein rhoi mewn sefyllfa gref i ennill y wobr Blatinwm lawn yn ein hadolygiad llawn nesaf yn 2025.

Adolygiad Rheoli'r Gweithlu Archwilio Cymru a gynhaliwyd ar ddechrau 2022 - Yn gyffredinol, canfu'r arolwg mae'r Cyngor yn gwella'r cynllunio strategol ar gyfer ei weithlu ac mae'n cymryd camau i fynd i'r afael â materion capasiti staff mewn meysydd gwasanaeth allweddol ond mae'n cydnabod fod angen cryfhau'r ffordd y mae rheoli'r gweithlu yn cael ei fonitro.

Adroddiadau Monitro Presenoldeb - Mae'r TRhC / Cabinet / Pwyllgorau Craffu yn monitro perfformiad yn rheolaidd. Hefyd, mae Penaethiaid Gwasanaethau yn gallu gweld data amser go iawn ynghylch presenoldeb.

Adroddiad Blynyddol Iechyd a Diogelwch – Adroddiad monitro i'r TRhC

Safon Iechyd Corfforaethol - Llwyddasom i gadw'r gydnabyddiaeth ym mis Mawrth 2023 a chawsom y safon Platinwm.

Adroddiad Blynyddol Llesiant Gweithwyr - Adroddiad monitro i'r TRhC❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Diogelu - Cwblhau polisi, canllawiau a chronfa ddata gwirfoddolwyr.

Data - Datblygu ymhellach y ffordd yr ydym yn defnyddio ein data gweithlu trwy ddatblygu dangosfwrdd perfformiad.

3.3.5.3 Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Cynllun Dirprwyo yn rhestru'r penderfyniadau a ddirprwyir i swyddogion, boed hynny gan y Cyngor neu gan y Cabinet. Wrth arfer y pwerau a ddirprwyir iddynt, rhaid i'r swyddogion gydymffurfio â'r gofynion statudol a Fframwaith Polisi a Chyllideb y Cyngor, ymysg gofynion eraill. Rhaid i unrhyw benderfyniadau arwyddocaol gael eu cofnodi a gallant gael eu 'galw i mewn'. Mae penderfyniadau gweithredol arwyddocaol gan swyddogion yn cael eu cyhoeddi.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Bydd gan bob Adran eu cofnodion eu hunain o benderfyniadau dirprwyedig a wnaed gan swyddogion.

Cyhoeddir y penderfyniadau mwy arwyddocaol ac maent ar gael i'w galw i mewn cyn y gellir eu gweithredu.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Mae'r Cynllun Dirprwyo yn ddogfen fyw ac mae angen ei hadolygu'n barhaus. Fe'i diweddarwyd ddiwethaf yn y Cyngor Sir ar 9 Chwefror 2022 **ac ni ofynnwyd am unrhyw ddirprwyaethau ychwanegol ar gyfer swyddogion ers yr adolygiad hwnnw.**

3.3.6 **Rheoli risgiau, perfformiad a chyllid** - Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.

3.3.6.1 Rheoli Risg

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan yr Awdurdod Grŵp Llywio Rheoli Risg sy'n adrodd ar ei weithgarwch i'r Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio trwy gyflwyno cofnodion cyfarfodydd y grŵp er gwybodaeth. Mae'r Grŵp Llywio Rheoli Risg yn cynnwys Hyrwyddwr Risg Aelod Cabinet (Aelod Cabinet ar gyfer Adnoddau), Hyrwyddwr Risg Adrannol ac fe'i cadeirir gan Bennaeth Gwasanaeth.

Nod yr Awdurdod yw sicrhau bod rheolaeth dda ar risg yn dod yn rhan annatod o'i holl brosesau. Mae adran benodol yn Adroddiadau'r Pwyllgorau ar gyfer trafod ac egluro unrhyw oblygiadau o safbwynt Rheoli Risg.

Caiff Risgiau Corfforaethol, Gwasanaethau a Phrosiectau eu cofnodi ar Gofrestr Risgiau. Rydym yn defnyddio "**Meddalwedd ar y we ar gyfer Cofrestru Risgiau**", sy'n caniatáu i adrannau fewnbynnu, cyrchu, diweddarau a rheoli gwybodaeth ynghylch Risgiau Gwasanaethau a Phrosiectau. Mae gan bob Adran fynediad mewnbynnu uniongyrchol i'r Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Adroddir y Gofrestr Risg Gorfforaethol i'r Pwyllgor Llywodraethiant & Archwilio bob chwe mis, yn dilyn adolygiad chwarterol ac asesiad beirniadol o'r risgiau gan y Tîm Rheoli Corfforaethol (TRhC).

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae'r Tîm Trawsnewid yn adolygu'r cynnydd yn barhaus ar Archwilio Cymru ac Argymhellion Archwilio Mewnol drwy'r gweithgor trawsnewid gwasanaeth. Daeth TIC i'r casgliad bod nifer o gamau allweddol bellach wedi'u rhoi ar waith a bod cynnydd da wedi'i wneud ar draws y cynllun gweithredu yn gyffredinol.

Mae pob adran yn symud i fewnbynnu gwybodaeth risg yn uniongyrchol mor gynnar â phosibl yn 2022 – mae hyn eisoes wedi'i weithredu.

Cynhaliwyd gweithdai gyda'r Tîm Rheoli Corfforaethol a Phenathiaid Gwasanaeth i ddatblygu Datganiad Parodrwydd i Dderbyn Risg, mae hyn bellach wedi dod i ben, a

chyflwynwyd y Datganiad i'w adolygu gan Rag-gyfarfod y Cabinet ar 3 Gorffennaf 2023 a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 14 Gorffennaf 2023.

Cyflwynwyd sesiwn Hyfforddiant Risg bwrpasol ar gyfer Aelodau'r Cabinet a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Mehefin 2023.

Ar y cyd ag ALARM (Embrace Risk), trefnodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru seminar hyfforddi Cymru gyfan yn benodol ar gyfer Aelodau Pwyllgorau Llywodraethu ac Archwilio, ar 19 Mawrth 2024 - 'Hanfodion Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru: Rheoli risg ar gyfer cynghorwyr (llywodraethu ac archwilio)'.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Parhau i roi'r cynlluniau gweithredu ar waith a ddatblygwyd mewn ymateb i Adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru/Archwilio Mewnol, gan roi blaenoriaeth i sicrhau bod y Pecyn Cymorth Risg yn cael ei fabwysiadu'n ffurfiol a'i ddefnyddio i lywio sesiynau datblygu ar gyfer rheolwyr ar lefel is-adrannol a sesiynau datblygu penodol ar gyfer Hyrwyddwyr Risg Adrannol.

Parhau i adolygu lle mae angen hyfforddiant / sesiynau ymwybyddiaeth mewn perthynas â risg.

Parhau i adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol a sicrhau bod y modd yr adroddir am risgiau corfforaethol yn gwella'n barhaus.

Yn dilyn adolygiad annibynnol o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol, ystyried yr argymhellion a wnaed ar gyfer gwella a symud ymlaen gyda'r newidiadau a awgrymir.

3.3.6.2 Y Grŵp Llywio Rheoli Risg

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Grŵp Llywio Rheoli Risg yn archwilio'r modd y gellir datblygu Rheoli Risg a sicrhau bod Rheoli Risg yn rhan annatod o holl benderfyniadau'r sefydliad. Mae'r Grŵp yn cwrdd bob tri mis ac yn cael ei gefnogi gan waith ei Is-grwpiau h.y. Risgiau Eiddo ac Rhwymedigaeth, Risgiau'r Ffilyd Gerbydau, a Chynllunio Wrth Gefn.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Mae Cylch Gwaith y Grwpiau Llywio Rheoli Risg a'i is-grwpiau amrywiol wedi cael eu hadolygu'n ddiweddar. Bydd hyn yn caniatáu i'r Grŵp Strategol fabwysiadu dull mwy strategol o ystyried materion rheoli risg, megis cynnal adolygiadau rheolaidd o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Mae dilyniant busnes wedi'i nodi fel maes i'w fonitro drwy'r Gofrestr Risg Gorfforaethol. Mae templedi Dilyniant Busnes wedi'u diwygio a'u hadolygu gan y Grŵp Cynllunio Wrth Gefn. Mae'r templedi hyn bellach wedi'u cyhoeddi drwy'r Hyrwyddwyr Risg i'w defnyddio gan bob gwasanaeth. Mae systemau TG yn rhan fwy helaeth o'r asesiad a chynigiwyd cymorth TG i unrhyw wasanaeth sy'n dymuno defnyddio ei sgiliau a'i wybodaeth i gwblhau eu cynlluniau dilyniant busnes.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Gellid cryfhau rôl y Grŵp Llywio o ran dyrannu'r £250k o gyllid rheoli risg drwy gyflwyno meini prawf cliriach ar gyfer sut y caiff y cyllid hwn ei flaenoriaethu a'i wario'n flynyddol.

3.3.6.3 Pwyllgorau Craffu

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan yr Awdurdod pum Pwyllgor Craffu.

Mae'r Swyddogaeth Graffu yn chwarae rhan werthfawr iawn o ran sicrhau gwell perfformiad a herio. Mae'n amlwg fod y rôl Graffu o ran y "Grwpiau Gorchwyl a Gorffen" wedi cael dylanwad cadarnhaol ar ddatblygu polisïau.

Mae gan yr Awdurdod system ddatblygedig iawn o reoli perfformiad. Mae'r Pwyllgorau Craffu'n cael adroddiadau chwarterol ac Adroddiad Blynyddol am berfformiad, sy'n cynnwys diweddariad am yr holl Ddangosyddion Perfformiad a'r Camau Gweithredu Allweddol sydd yn y Strategaeth Corfforaethol.

Mae gan unrhyw 3 Aelod o'r Cyngor y grym cyfansoddiadol i 'alw i mewn' unrhyw benderfyniadau gweithredol mewn perthynas â'u cyfrifoldebau swyddogaethol eu hunain, boed gan y Cabinet cyfan neu gan aelodau unigol o'r Cabinet yn eu meysydd portffolio eu hunain. Er mwyn caniatáu 'galw i mewn', ni fydd unrhyw benderfyniad y mae'r Cabinet neu Aelodau o'r Cabinet yn ei wneud yn dod i rym tan 5 diwrnod gwaith ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad a'i ddsbarthu i'r Aelodau'r drwy e-bost.

Yn unol â'r fformiwla a nodir ym Mesur Llywodraeth Leol 2011, Aelodau o'r Wrthblaid yw Cadeiryddion dau o bum Pwyllgor Craffu yr Awdurdod.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion y Fforwm Craffu yn cyfarfod bob chwarter i drafod a chynnig gwelliannau i'r swyddogaeth graffu i'w hystyried gan Weithgor Adolygu'r Cyfansoddiad yr Awdurdod; cynnig eitemau i'w trafod mewn cyfarfodydd gyda'r Cabinet ddwywaith y flwyddyn; a gweithredu fel fforwm ar gyfer rhannu arferion da craffu.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Yn ei "Adolygiad Dilynol o Ddiogelu Corfforaethol" argymhellodd Archwilio Cymru y dylid nodi aelod arweiniol ar gyfer Diogelu Corfforaethol (roedd aelod arweiniol wedi'i ddyrannu ers amser maith ar gyfer diogelu oedolion a diogelu plant). Yn dilyn hynny, dyrannwyd y rôl arweiniol ar gyfer diogelu corfforaethol i'r Aelod Cabinet dros lechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Pwyllgor Craffu - lechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol oedd yn gyfrifol am y swyddogaeth graffu.

3.3.6.4 Gweinyddiaeth Ariannol (Swyddog Adran 151)

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw'r swyddog sy'n gyfrifol am weinyddu busnes yr Awdurdod o dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ac mae'n gyffredinol gyfrifol am weinyddiaeth ariannol y Cyngor Sir.

Mae'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) wedi cyhoeddi "**Statement on the Role of the Chief Financial Officer in Local Government**". Mae'r datganiad yn disgrifio rôl a chyfrifoldebau'r Prif Swyddog Ariannol. Mae'n nodi 5 prif egwyddor (gweler isod) sy'n diffinio'r gweithgareddau craidd a'r ymddygiad sydd i'w disgwyl gan y Prif Swyddog Ariannol mewn sefydliadau gwasanaeth cyhoeddus a'r trefniadau y mae angen eu

gwneud i ategu'r rheini. Drwy benodi Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol, mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn cydymffurfio'n llwyr â'r Datganiad.

Egwyddor 1 - Mae'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol yn aelod allweddol o'r Tîm Arweinyddiaeth, gan ei helpu i ddatblygu a gweithredu strategaeth ac i ddarparu adnoddau ar gyfer amcanion strategol yr Awdurdod a'u cyflawni, a hynny mewn modd cynaliadwy ac er budd y cyhoedd.

Egwyddor 2 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol ymwneud yn weithgar â'r holl benderfyniadau busnes o bwys, a gallu dylanwadu ar y penderfyniadau hynny, er mwyn sicrhau y rhoddir ystyriaeth lawn i'r goblygiadau, y cyfleoedd a'r risgiau sy'n bodoli nawr a'r rhai tymor hir, a sicrhau eu bod yn cyd-fynd â strategaeth ariannol gyffredinol yr Awdurdod.

Egwyddor 3 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol arwain gwaith yr Awdurdod cyfan o ran hyrwyddo a chyflawni rheolaeth ariannol dda er mwyn diogelu arian cyhoeddus bob amser a sicrhau y'i defnyddir yn briodol, yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.

Egwyddor 4 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol arwain a chyfarwyddo swyddogaeth ariannol sydd â'r adnoddau i'w gwneud yn addas i'r pwrpas.

Egwyddor 5 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol feddu ar gymwysterau proffesiynol a phrofiad addas.

Mae Is-adran y Gwasanaethau Ariannol yn rhoi cymorth i Adrannau ac yn cydgysylltu a chefnogi'r broses ar gyfer paratoi'r gyllideb a monitro ariannol.

Yn ei waith, mae'r Awdurdod yn dilyn cyfres benodol o Reolau o ran Gweithdrefnau Ariannol a Rheolau o ran Gweithdrefnau Contractau sy'n cael eu cynnal gan Adran y Gwasanaethau Corfforaethol. Bydd unrhyw newidiadau'n cael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Barn gyffredinol Archwilio Mewnol a gyflwynwyd ym mis Gorffennaf 2023 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio: mae'r Awdurdod yn gweithredu amgylchedd rheoli DERBYNIOL. Ceir trefniadau llywodraethu clir sydd â chyfrifoldebau rheoli a strwythurau pwyllgorau pendant ar waith ac mae'r fframwaith rheoli yn gadarn ar y cyfan ac yn cael ei weithredu'n eithaf cyson. Mae gan yr Awdurdod Gyfansoddiad sefydledig, ac mae wedi datblygu polisïau a chymeradwyo Rheolau Gweithdrefn Ariannol sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r holl staff ac aelodau.

Caiff Rheolau Gweithdrefn Ariannol a Rheolau Caffael Corfforaethol eu hadolygu a'u diweddarau'n rheolaidd pan fo'n briodol. Aeth y Rheolau Gweithdrefnau Ariannol gerbron y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Gorffennaf 2022. Aeth y Rheolau Caffael Corfforaethol gerbron y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Medi 2023.

Ym mis Hydref 2023 cyhoeddodd Archwilio Cymru adroddiad archwilio diamod mewn perthynas â'n Datganiad Cyfrifon 2022/23, gyda Sir Gaerfyrddin yn ennill y sicrwydd hwn ymhell cyn sawl awdurdod lleol arall.

Yn ystod y flwyddyn, parhaodd Sir Gaerfyrddin i ddarparu'r Swyddog S151 yn ogystal â swyddogaethau cymorth ariannol i Ddinas-ranbarth Bae Abertawe a'r Cyd-bwyllgor Corfforaethol.

Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Cwblhawyd cyfrifon drafft 2022/23 ddechrau mis Gorffennaf 2023. Nawr bod Archwilio Cymru wedi cyhoeddi canllawiau bod rhaid paratoi cyfrifon drafft erbyn 30 Mehefin a llofnodi cyfrifon wedi'u harchwilio erbyn 30 Medi, rydym wedi addasu ein hamserlen a'n prosesau, ond mae

angen i ni sicrhau ein bod yn cyflawni erbyn y terfynau amser hyn – mae hyn yn cynnwys y prisiad pen desg ar gyfer mwyafrif yr asedau eiddo. Yn benodol, mae paratoi cyfrifon 2023/24 yn ei gwneud yn ofynnol i ni gasglu gwybodaeth gymharol ar gyfer cyflwyno IFRS16 (Prydlesi), sy'n ofynnol ar gyfer datganiad 2024/25.

Mae'r sgoriau o'n harolwg trigolion yn awgrymu bod angen gwneud mwy o waith naill ai i ymgysylltu â thrigolion i'w cael i ddeall sut y mae'r cyngor yn defnyddio adnoddau ariannol, ac i ofyn am eu barn ynghylch beth neu sut y gallem wneud yn well.

3.3.6.5 Pwyllgor Cronfa Bensiwn Dyfed

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Cyngor Sir Caerfyrddin yw'r Awdurdod Gweinyddu a benodwyd yn statudol ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed. Mae Pwyllgor y Gronfa Bensiwn yn cynnwys tri Aelod o'r Cyngor Sir ynghyd â dirprwy sydd wedi'i enwebu i wasanaethu yn absenoldeb Aelod. Mae'r cyfrifoldebau canlynol gan Bwyllgor y Gronfa Bensiwn:

- Adolygu perfformiad Cronfa Bensiwn Dyfed, penderfynu ar gyfeiriad strategol pob mater sy'n ymwneud â buddsoddi'r Gronfa a monitro pob agwedd ar y swyddogaeth fuddsoddi.
- Penderfynu ar faterion Awdurdod Gweinyddu'r Gronfa Bensiwn.

Yn ystod 2023/24 cafodd Pwyllgor y Gronfa Bensiwn gefnogaeth gan Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol a Phennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Is-adran y Gwasanaethau Ariannol ac Ymgynghorydd Buddsoddi Annibynnol. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol oedd y Swyddog Adran 151.

Mae Polisi Llywodraethu'r Gronfa yn manylu ar drefniadau llywodraethu'r Gronfa.

Mae gan y Bwrdd Pensiwn Lleol, a sefydlwyd yn 2015/16 o dan Ddeddf Pensiynau Gwasanaethau Cyhoeddus 2013, rôl oruchwylio neu graffu. Y bwriad yw iddo gynorthwyo'r Awdurdod Gweinyddu i sicrhau cydymffurfiaeth â rheoliadau a gofynion a bennwyd gan y Rheoleiddiwr Pensiynau a'r Adran Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau.

Wedi i Lywodraeth Ei Mawrhydi gymeradwyo Cronfa Fuddsoddi Cymru ym mis Tachwedd 2016, ac yn sgil sefydlu Cyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru, cynhaliwyd proses gaffael helaeth i benodi Gweithredwr Trydydd Parti a reoleiddir gan yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol i reoli buddsoddiadau'r 8 Cronfa Bensiwn yng Nghymru. Ym mis Tachwedd 2017 cymeradwyodd Cydbwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru benodi Link Asset Services yn weithredwr.

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin wedi parhau fel Awdurdod Cynnal gan ddarparu cymorth gweinyddol ac ysgrifenyddol, ac i roi'r penderfyniadau a wneir gan y Cyd-bwyllgor Llywodraethu ar waith.

Ar gyfer 2023/24 mae'r Awdurdod wedi llunio Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon ar wahân ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed ac felly mae modd cael mwy o wybodaeth am lywodraethu a gweithgarwch y Gronfa a Phartneriaeth Pensiwn Cymru yn y ddogfen hon.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Bu cynnydd sylweddol yn lefel yr ymgysylltu sy'n gysylltiedig â newid yn yr hinsawdd, y mae'r gronfa wedi ymgysylltu'n rhagweithiol â hyn gyda gwahanol sefydliadau. Mae'r gronfa wedi cydnabod risg sy'n gysylltiedig â'r hinsawdd yn ei pherfformiad buddsoddi ac wedi sefydlu polisi buddsoddi cyfrifol.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Roedd pwyllgor pensiwn y Gronfa yn cydnabod y gwaith rhagorol sydd wedi parhau i gael ei wneud ar Fuddsoddi Cyfrifol ar y cyd â Phartneriaeth Pensiwn Cymru, ac roedd yn gofyn am i'r cyfathrebu ar y mater hwn barhau ar lefel leol a chenedlaethol.

3.3.6.6 Y Fargen Ddinesig

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Ar 29 Awst 2018 llofnododd Cyngor Sir Caerfyrddin, Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot, Cyngor Sir Penfro a Chyngor Dinas a Sir Abertawe Gytundeb i Sefydlu Cyd-bwyllgor ar gyfer Dinas-ranbarth Bae Abertawe. Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf y Cyd-bwyllgor ar 30 Awst 2018. Sir Gaerfyrddin yw'r Corff Atebol ar gyfer swyddogaeth y Fargen Ddinesig.

Mae'r Cyd-bwyllgor yn cynnwys arweinwyr y pedwar Awdurdod rhanbarthol ac un aelod cyfetholedig heb bleidlais yr un o Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, Prifysgol Abertawe a Phrifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Mae Cyd-bwyllgor Craffu wedi'i ffurfio hefyd, ac mae'r swyddogaeth graffu'n cael ei gweinyddu gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot.

Mae portffolio o naw rhaglen a phrosiect wedi'i gymeradwyo o dan Fargen Ddinesig Bae Abertawe, ac mae tri ohonynt yn cael eu cyflawni'n rhanbarthol. O dan y portffolio, bydd Sir Gaerfyrddin yn cyflawni dwy raglen leol o fewn ei hardal gyfansoddol, sef Pentre Awel (y datblygiad Gwyddor Bywyd a Llesiant) ac Yr Egin (clwstwr creadigol a digidol), ac mae'r ddwy ohonynt wedi cael eu cymeradwyo gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Yn ogystal â'r rhaglenni lleol, Sir Gaerfyrddin yw'r arweinydd cyflawni ar gyfer dwy raglen ranbarthol, sef y fenter Sgiliau a Thalentau a'r rhaglen Seilwaith Digidol. Mae'r rhain wedi'u cymeradwyo gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru a chânt eu cyflawni mewn cydweithrediad â'r tri awdurdod gyfansoddol arall o dan Fargen Ddinesig Bae Abertawe.

Yn ystod 2023/24, cynhaliodd Hwb Sicrwydd Integredig Llywodraeth Cymru Adolygiad Gateway Swyddfa Masnach y Llywodraeth ar lefel portffolio'r Fargen Ddinesig (Porth 0). Pwrpas yr Adolygiad yw sicrhau dilyniant llwyddiannus a chyflawniad cyffredinol, gan gynorthwyo'r Uwch-swyddog Cyfrifol i gyflawni ei ddyletswyddau'n llwyddiannus. Cynhaliwyd yr adolygiad gan dîm allanol annibynnol yn unol â chanllawiau Hwb Sicrwydd Integredig Llywodraeth Cymru. Cynhaliwyd un ar bymtheg o 'sgyrsiau' gyda rhanddeiliaid yn ystod 2023 ynghyd â sesiwn gweithdy gyda'r pedwar Arweinydd awdurdod lleol.

Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd y system Rheoli Mewnol a'r trefniadau Llywodraethu yn cael ei lywio gan waith yr Archwilwyr Mewnol, sy'n rhoi sicrwydd i'r Cyd-bwyllgor. Mae'n ofynnol i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol gyflawni ei waith yn unol â'r safonau a nodwyd yn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) a sefydlwyd yn 2013. Y rhain yw'r safonau proffesiynol y cytunwyd arnynt ar gyfer Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol.

Yn unol â gofynion y Safonau, mae'r Pennaeth Archwilio Mewnol (Cyngor Sir Penfro) yn llunio adroddiad blynyddol i'r Cyd-bwyllgor ei ystyried. Mae fformat yr Adroddiad Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion y Côt Ymarfer. Cyhoeddwyd yr adroddiad Archwilio Mewnol diweddaraf ym mis Ebrill 2023.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Derbyniodd Portffolio Bargaen Ddinesig Bae Abertawe sgôr Asesiad Hyder Cyflawni (DCA) Ambr-Gwyrdd, sef y drydedd sgôr Ambr-Gwyrdd yn olynol, sy'n dynodi bod y Portffolio mewn cyflwr da a'r arwyddion yw ei bod yn ymddangos yn debygol y caiff ei gyflawni'n llwyddiannus. Fodd bynnag, dylid talu sylw cyson i sicrhau nad yw risgiau'n cael eu gwireddu gan droi'n faterion sy'n fygythiad i gyflawni (y Prosiectau a'r Rhaglenni) neu gyflawni'r bwriad strategol (y Portffolio). Dyma ganfyddiad cryno'r Adolygiad:

Mae Portffolio Bargaen Ddinesig Bae Abertawe yn parhau i wneud cynnydd o dan arweinyddiaeth Uwch-swyddog Cyfrifol a Chyfarwyddwr Portffolio cryf.

Mae'r Portffolio yn parhau i ymarfer disgyblaethau da ac yn gweithio'n dda gyda'r uwch-swyddogion cyfrifol unigol ar draws y partneriaid lluosog mewn ymgais i fanteisio ar y cyfleoedd y mae'r Fargaen Ddinesig yn eu cynnig i'r rhanbarth.

Mae angen cadw pob rhan o'r Portffolio yn strategol berthnasol wrth alluogi, cyfrannu at, neu gyflawni'n uniongyrchol y Canlyniadau a'r Buddion a fwriadwyd.

Gwnaeth y Tîm Adolygu bedwar argymhelliad i Uwch-swyddog Cyfrifol y Portffolio i sicrhau bod modd rheoli a chyflawni'r portffolio yn effeithiol. Cyfathrebu ynghylch bwriad strategol, rheoli buddion, llywodraethu (o ran cysondeb â'r Cyd-bwyllgor Corfforedig) a sicrhau'r gwerth mwyaf posibl o ddibyniaethau a chyfleoedd, yn enwedig mewn perthynas â'r sector preifat.

Mae adroddiad yr archwiliad mewnol wedi penderfynu ar gyfradd sicrwydd archwilio 'Sylweddol'; Bach iawn, os o gwbl, yw'r gwendidau o ran digonolrwydd a/neu effeithiolrwydd y trefniadau llywodraethu, rheolaeth fewnol, rheoli risg a rheolaeth ariannol, a byddent naill ai'n annhebygol o ddigwydd neu byddai eu heffaith yn annhebygol o effeithio ar gyflawni amcanion Bargaen Ddinesig Bae Abertawe. Roedd yr archwiliad yn ymdrin â meysydd allweddol llywodraethu, rheolaeth fewnol, rheolaeth ariannol a rheoli risg ac roedd yn darparu 5 argymhelliad yn ymwneud â gwell monitro ariannol, proses rheoli newid, monitro cynnydd posibl mewn costau, cyflwyno cyllidebau drafft yn gynnar a gwelliannau i'r broses o hawlio grantiau.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Roedd Bwrdd Gweithredu Bargeinion Dinesig a Thwf Cymru yn canmol yn fawr y cynnydd y mae Bargaen Ddinesig Bae Abertawe wedi'i wneud ac yn cydnabod bod y Portffolio yn cael ei gyflawni'n llawn, yn cael ei reoli'n dda ac yn gwneud cynnydd da.

Bydd casgliadau'r adroddiadau a'r adolygiadau a nodir uchod yn cryfhau trefniadau llywodraethu a phroses fewnol ac yn cefnogi arferion gorau i sicrhau bod rhaglenni a phrosiectau'n cael eu rhoi ar waith yn llwyddiannus. Gan fod y portffolio bellach wedi mynd gryn bellter tuag at gael ei gyflawni, ceir pwyslais ar wireddu buddion, y broses o reoli newid, rheoli risg a gwneud y mwyaf o effaith y Fargaen Ddinesig ar draws y rhanbarth. Bydd argymhellion yn cael eu hadolygu a'u gweithredu o fewn gweithgareddau rheoli portffolio, llywodraethu a rheoli a'u monitro yn unol â threfniadau llywodraethu.

3.3.6.7 Partneriaeth

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Cafodd y Cyd Bwyllgor rhwng Sir Gaerfyrddin, Abertawe a Sir Benfro – “Partneriaeth” – ei sefydlu erbyn hyn, ac fe drosglwyddwyd y staff perthnasol o'r rhagflaenydd ERW i Partneriaeth. Bydd y fframwaith hwn yn cyflawni rhai o'r amcanion oedd gynt yn cael eu cyflawni gan ERW, sef datblygiad proffesiynol ar gyfer gweithlu ysgolion a chynllunio a datblygu cwricwlwm newydd.

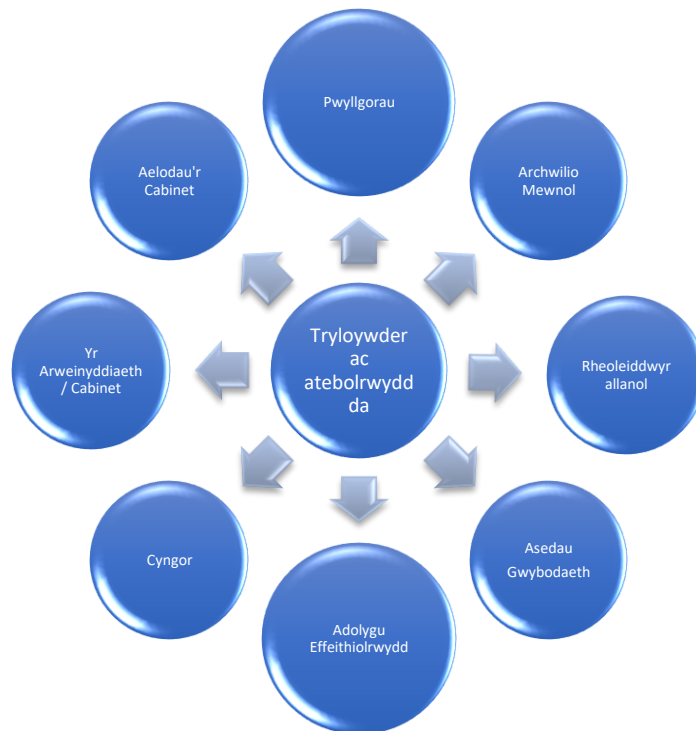
❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Caiff Cofrestr Risg Partneriaeth ei hadolygu'n rheolaidd gan y Cyd Bwyllgor ac yn flynyddol fe gynhelir sesiwn her ac adolygu Llywodraeth Cymru ynghyd ag astudiaethau / adolygiadau thematig gan ESTYN. Bydd ansawdd y dysgu/cefnogaeth broffesiynol yn cael ei werthuso gan gyfranogwyr ac fe gynhelir arolwg blynyddol i sicrhau bod Partneriaeth yn diwallu anghenion ein hysgolion.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Bydd canlyniadau'r adroddiadau, yr adolygiadau a'r arolwg blynyddol a nodir uchod yn nodi meysydd llwyddiant a meysydd i'w datblygu. Caiff y rhain eu hymgorffori mewn cynlluniau busnes dilynol a'u monitro yn unol â'r strwythur llywodraethu.

3.3.7 Tryloywder ac atebolrwydd da - *Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol*

3.3.7.1 Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Pwyllgor Safonau a Phwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen allweddol o'r Llywodraethu Corfforaethol ac mae'r Pwyllgor yn rhoi sicrwydd ynghylch y trefniadau sydd gan yr Awdurdod ar gyfer rheoli risg, cynnal amgylchedd rheoli effeithiol ac adrodd am berfformiad ariannol yn ogystal ag anariannol.

Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cwrdd drwy gydol y flwyddyn i roi sicrwydd annibynnol i'r Awdurdod ynghylch pa mor effeithiol yw'r Rheoli Mewnol a'r Fframwaith Rheoli Risg.

Mae'r **Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio** hefyd wedi dirprwyo cyfrifoldebau dros gymeradwyo Datganiad Cyfrifon yr Awdurdod.

O dan Fesur **Llywodraeth Leol Cymru 2011** mae'n orfodol fod gan Awdurdodau Lleol Bwyllgor Archwilio. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 angen i draean o aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio rhaid bod yn llyegwyr annibynnol.

Mae'r **Pwyllgor Safonau** (y mae mwyafrif ei aelodau yn llyegwyr) yn hybu safonau uchel o ymddygiad ar gyfer Aelodau yn ogystal â chadw golwg gyffredinol ar y prosesau sydd gan yr Awdurdod i ymdrin â chwynion a'i weithdrefn Datgelu Camarfer.

Hefyd mae gan yr Awdurdod **Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd** (5 Aelod Etholedig) a Phennaeth Gwasanaethau Democrataidd penodedig statudol. Mae cylch gwaith y Pwyllgor, fel y'i pennwyd gan yr Awdurdod, yn cynnwys sicrhau bod cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'r Aelodau, penodi Hyrwyddwr Datblygu'r Aelodau, a hybu a chefnogi llywodraethu da.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Yn ystod 2022/23, cadarnhawyd penodiadau ar gyfer tri o'r llyegwyr, ac erbyn diwedd y flwyddyn, roedd ymgeisydd i lenwi'r swydd wag a oedd yn weddill wedi'i ddewis a'i benodi gan y Cyngor llawn ar 19 Ebrill 2023.

Mae'r Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio yn cytuno ar eu hanghenion datblygu ac fe gytunir rhaglen hyfforddiant.

Cynhaliodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio sesiwn Hunanasesu ym mis Mai 2023. Cafodd cynllun gweithredu ei llunio a chytuno a bydd y camau gweithredu yn cael eu cyflawni erbyn mis Gorffennaf 2024 drwy gyflwyno Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd. Mae'r cynllun gweithredu yn sicrhau bod y gwelliant a'r datblygiad yn gyfredol ac yn adlewyrchu anghenion y Pwyllgor, a hefyd yn cyfrannu tuag at hunanasesiad yr Awdurdod.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Dylai'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ailystyried yr hunanasesiad o'i rôl a'i gyfrifoldebau i ganfod lle mae angen gwelliannau a datblygiad pellach.

3.3.7.2 Archwilio Mewnol

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd y system Rheoli Mewnol a'r trefniadau Llywodraethu yn cael ei lywio gan waith yr Archwilwyr Mewnol, sy'n rhoi sicrwydd i'r Awdurdod. Mae'n ofynnol i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol gyflawni ei waith yn unol â'r safonau a nodwyd yn **Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS)** a sefydlwyd yn 2013. Y rhain yw'r safonau proffesiynol y cytunwyd arnynt ar gyfer Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol.

Yn unol â gofynion y Safonau, mae'r Pennaeth Archwilio Mewnol yn llunio adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ei ystyried. Mae fformat yr Adroddiad Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion y Côd Ymarfer.

Y farn gyffredinol yw bod yr Awdurdod yn gweithredu amgylchedd rheoli 'Derbynol'. Ceir trefniadau Llywodraethu clir sydd â chyfrifoldebau Rheoli a Strwythurau Pwyllgorau pendant ar waith. Mae Rheoli Risg a'r fframwaith rheoli yn gadarn ar y cyfan ac yn cael eu gweithredu'n eithaf cyson. Mae gan yr Awdurdod Gyfansoddiad sefydledig, ac mae wedi datblygu Polisiâu a chymeradwyo Rheolau Gweithdrefn Ariannol sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r holl staff ac aelodau. Mae gwaith sicrwydd digonol wedi ei gyflawni i ddod i gasgliad rhesymol ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd amgylchedd rheoli mewnol yr Awdurdod. Lle bo gwendidau wedi eu clustnodi drwy adolygiadau, mae Archwilio Mewnol wedi gweithio gyda'r rheolwyr i gytuno ar gamau unioni priodol ac amserlen ar gyfer gwella.

Mae gan yr Awdurdod swyddogaeth Archwilio Mewnol effeithiol. Caiff y **Cynlluniau Archwilio Strategol a Blynyddol** eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bob blwyddyn a rhoddir adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio drwy'r flwyddyn ynghylch y cynnydd a wnaed ac unrhyw wendidau sylweddol a glustnodwyd.

Mae'r Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol, yn ogystal â bod yn gyfrifol am ddarparu'r Gwasanaethau Archwilio Mewnol, yn gyfrifol am reolaeth weithredol Refeniw a Budd-daliadau, a Risg a Chaffael. Er mwyn sicrhau nad oes unrhyw wrthdaro buddiannau yn yr adolygiadau archwilio ar gyfer y meysydd gweithredol, mae protocol wedi'i baratoi ac fe'i cymeradwywyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Medi 2018.

Daeth y Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus (PSIAS) i rym o 1 Ebrill 2013 gan ei gwneud yn ofynnol i asesiad allanol gael ei gynnal ynghylch pob gwasanaeth archwilio mewnol. Mae'n rhaid i'r asesiad hwnnw gael ei wneud gan adolygydd annibynnol cymwys o'r tu allan i'r sefydliad o leiaf unwaith bob pum mlynedd. Yn 2022/23 cynhaliwyd adolygiad, gan y cynhaliwyd yr adolygiad blaenorol 5 mlynedd yn ôl.

Roedd y ddau ddull posibl o gynnal asesiadau allanol a amlinellwyd yn y Safonau yn cynnwys naill ai asesiad allanol llawn neu hunanasesiad mewnol sy'n cael ei ddilysu gan adolygydd allanol. Dewisodd Cyngor Sir Caerfyrddin fabwysiadu'r dull hunanasesu a gaiff ei ddilysu gan aseswr allanol profiadol sy'n meddu ar gymwysterau addas a'r wybodaeth angenrheidiol o ran rhoi'r PSIAS ar waith, fel y cytunwyd â Grŵp Prif Archwilwyr Cymru. Diben yr asesiad allanol yw helpu i wella'r modd y darperir y gwasanaeth archwilio i sefydliad. Bwriedir i'r asesiad fod yn broses gefnogol sy'n nodi cyfleoedd i ddatblygu ac sy'n helpu i wella gwerth y swyddogaeth archwilio i'r Awdurdod yn y pen draw. Roedd asesiad annibynnol a gwblhawyd yn 2022/23 yn cynnwys adolygiad pendesg o'r hunan-asesiad a'r dystiolaeth ategol a thrafodaethau gyda'r Prif Archwilydd a'r Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol a ymgynghorodd â'r Swyddog Adran 151 a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio fel rhan o'r broses, er mwyn cael mewnwelediad a barn ar waith y Tîm Archwilio Mewnol a'u cydymffurfiaeth gyda'r Safonau. Barnodd yr asesydd allanol fod 304 llinell arfer gorau yn y PSIAS a chanfu canlyniadau'r dilysiad fod Gwasanaeth Archwilio Mewnol Cyngor

Sir Caerfyrddin yn cydymffurfio â 300 o'r gofynion ar hyn o bryd, a bod cydymffurfiaeth rannol mewn tri maes a diffyg cydymffurfiaeth mewn un maes.

Yn ogystal â'r gwaith a gynlluniwyd, mae'r Uned Archwilio Mewnol yn ymchwilio i dwyll ac yn rhagweithio i ganfod twyll.

Mae ymatebion o ran y cynllun gweithredu i adolygiadau Archwilio Mewnol yn cael eu mewnbynnu ar System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad y Cyngor (PIMS) ac mae'r cynnydd yn cael ei ddiweddarau bob chwarter gan swyddogion cyfrifol.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

- Cyflwyno Cynlluniau Archwilio Strategol a Blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yng nghyfarfodydd mis Mawrth.
- Darparu diweddariadau chwarterol ar y gwaith a wnaed a chyflwyno'r Adroddiad Blynyddol bob mis Gorffennaf.
- Cafodd yr holl gamau i gyflawni'r argymhellion a wnaed yn Asesiad Ansawdd Allanol 2022/23 eu cwblhau. Mae'r holl newidiadau wedi cael eu gwneud yn barod, gan gynnwys yr un safon y barnwyd y 'methwyd cydymffurfio ag ef'. Roedd y pryder ynghylch safonau: 'Annibyniaeth neu Wrthrychedd' - Mae angen i rywun y tu allan i Archwilio Mewnol gael trosolwg o ymgysylltiadau archwilio mewn meysydd a reolir gan y PSA (Prif Swyddog Archwilio), sef yn y cyswllt hwn y Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol. Gellid ystyried fod annibyniaeth y Prif Archwilydd yn dioddef oherwydd mai eu rheolwr llinell yw'r person sy'n gyfrifol am reolaeth weithredol cyfran fechan o'r meysydd sy'n cael eu harchwilio. Roedd angen llunio ffordd o ddarparu trosolwg allanol priodol i ddangos cydymffurfiaeth gyda'r Safon hwn. Felly, gyda chydsyniad yr Asesydd Allanol, mae gan y Pennaeth Gwasanaethau Ariannol, sydd y tu allan i weithgarwch Archwilio Mewnol, drosolwg o hyn ymlaen o ymgysylltiadau archwilio mewn meysydd a reolir gan y PSA.
- Cyflwynwyd arolygon adborth cleientiaid yn ystod y flwyddyn, sy'n ein helpu i wybod sut rydym yn gwneud. O'r canlyniadau hyd yn hyn, cawsom ymatebion cadarnhaol (Rhagorol neu Dda) i fwy na 90% o'r cwestiynau. Defnyddir canlyniadau'r arolygon yn sail i drafodaeth ar sut i wella ein perfformiad.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

- Adolygu effeithiolrwydd dangosyddion perfformiad newydd a gyflwynwyd yn 2022/23 i sicrhau bod y nod o helpu'r gwasanaeth i ddod yn fwy effeithlon yn cael ei wireddu.
- Adolygu canlyniadau'r arolygon i helpu gwella gwasanaethau.
- Adolygu a diweddarau'r Siarter Archwilio Mewnol.

3.3.7.3 Rheoleiddwyr Allanol

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r gwasanaethau yn cael eu hadolygu yn ystod y flwyddyn gan reoleiddwyr allanol, megis Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru ac Archwilio Cymru (Swyddfa Archwilio Cymru gynt). Mae'r adroddiadau dilynol yn cael sylw yn unol â hynny.

Bob blwyddyn, mae Archwilio Cymru, sef Archwilydd Allanol yr Awdurdod, yn gwneud gwaith i gyflawni'r dyletswyddau canlynol:

- **Archwilio Cyfrifon** Bob blwyddyn, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor i sicrhau y rhoddir cyfrif priodol am arian cyhoeddus.
- **Gwerth am arian** Mae'n rhaid i'r Cyngor roi trefniadau ar waith i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol fod yn fodlon ei fod wedi gwneud hyn.
- **Gwelliant parhaus** Mae'n rhaid i'r Cyngor hefyd roi trefniadau ar waith i wneud gwelliannau parhaus, gan gynnwys cynlluniau ac adroddiadau cysylltiedig, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu a yw'r Cyngor yn debygol o gyflawni'r gofynion hyn (neu a yw wedi eu cyflawni).
- **Egwyddor datblygu cynaliadwy** Mae angen i gyrrff cyhoeddus gydymffurfio â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu a chymryd camau i gyflawni eu hamcanion llesiant. Mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

Rydym hefyd yn cynnal cofnod o adroddiadau rheoleiddiol ac argymhellion. Mae'r argymhellion neu'r cynigion ar gyfer gwella mewn adolygiadau rheoleiddiol allanol yn cael eu cofnodi yn System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad y Cyngor a rhoddir adroddiad ar gynnydd bob chwarter ar y dangosfyrddau. Rhoddir Adroddiad Blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Rydym yn olrhain argymhellion adroddiadau Rheoleiddio Cenedlaethol a Lleol Archwilio Cymru ac Arolygiaeth Gofal Cymru ac yn adrodd arnynt bob chwarter. Rydym hefyd yn cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Rydym yn disgwyl i bob adroddiad a fydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fynd drwy'r Tîm Rheoli Corfforaethol.

- Yn ystod y flwyddyn rydym wedi cytuno y bydd argymhellion adroddiad cenedlaethol Estyn yn cael sylw gan y Grwpiau Ffocws sydd newydd eu sefydlu i gefnogi themâu allweddol a blaenoriaethau lefel uchel Cyfeiriad Gwasanaethau Addysg yn Sir Gaerfyrddin yn y dyfodol 2022 - 2032.

Fel yr amlinellir ym Mharagraff 3.3.4.1 rydym wedi cynnwys canfyddiadau adroddiadau rheoleiddio mewn adroddiadau Monitro Perfformiad Integredig newydd.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Cael trafodaeth gydag Archwilio Cymru a chyrrff rheoleiddiol eraill ar eu rhaglenni archwilio lleol a chenedlaethol.

3.3.7.4 Asedau Gwybodaeth

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Prif Swyddog Digidol y Cyngor yw **Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth yr Awdurdod**. Mae Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol (CIGG) yn cwrdd yn rheolaidd er mwyn diogelu gwybodaeth yr Awdurdod a'i chadw'n ddiogel. Darperir cofnodion y cyfarfodydd hyn i'w hystyried gan y Tîm Rheoli Corfforaethol.

Mae amryw o fesurau diogelu ar waith i warchod rhag colli neu ryddhau gwybodaeth bersonol. Mae'r rhain yn cynnwys gweithdrefnau a pholisïau perthnasol sy'n cael eu rhannu â staff, amgryptio gliniaduron, storio diogel a defnydd diogel o ddyfeisiau eraill. Mae'r Awdurdod yn cyflogi:

- Rheolwr Seiberddiogelwch sy'n cynghori ynghylch diogelu data. Hefyd cyflogir swyddogion ymgynghorol ac ymgynghorwyr allanol o bryd i'w gilydd i brofi trefniadau diogelwch yr Awdurdod a chynghori yn eu cylch.
- Swyddog Diogelu Data sy'n cynghori ynghylch cydymffurfio â'r gyfraith ac sy'n sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau ar waith ac y cydymffurfir â hwy.

Caiff y mesurau diogelu hyn eu hadolygu'n barhaus ac maent yn cynnwys atebion technegol ynghyd â hyfforddiant i staff sy'n ymwneud â thrin data personol ynghylch gofynion Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR).

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Rhodddwyd gwybod am gyfanswm o 20 o achosion o dorri rheolau data personol eleni, a drafodwyd yn y Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol. Mae hyn yn dangos cynnydd sylweddol o gymharu â'r flwyddyn flaenorol.

Cofnodir manylion yr achosion o dorri rheolau, ac anfonir adroddiad digwyddiadau llawn at yr Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth, y Pennaeth Gwasanaeth cyfrifol a'r Cyfarwyddwr ynghyd â manylion am y camau unioni a gymerwyd. Cafodd dau achos o dorri rheolau eu huwchgyfeirio a'u hadrodd wrth y rheoleiddiwr, Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO), un gan y Cyngor ac un arall gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda (yn cynnwys gwasanaeth integredig).

Rhodddwyd gwybod am 30 o achosion o dorri rheolau yn y flwyddyn flaenorol a chyfeiriwyd dau at Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, felly mae'r nifer a adroddwyd i'r rheoleiddiwr wedi aros yn gyson.

Roedd 35 o ddigwyddiadau seiber sylweddol yn deillio o negeseuon e-bost gwe-rwydo a oedd yn osgoi hidlyddion e-bost ond a gafodd eu hatal gan haenau eraill o ddiogelwch.

Ni wnaeth unrhyw un o'r digwyddiadau beri bod data yn cael ei ddarganfod, ei golli, neu ei ddinistrio

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Bydd adroddiadau torri rheolau yn cael eu hychwanegu at y System Monitro Perfformiad a Gwella (PIMS) i dynnu sylw at hyn ym mhob maes gwasanaeth.

Byddwn yn parhau i addysgu staff gan dynnu sylw at y posibilrwydd bod seiberdroseddau ar gynnydd a thrwy fandadu hyfforddiant ymwybyddiaeth seiberddiogelwch i'r holl staff.

Byddwn yn parhau i fod yn aelod o'r grŵp WARP rhanbarthol (Pwynt Rhybudd, Cyngor ac Adrodd).

Byddwn yn sicrhau agwedd gadarn at seibr ddiogelwch ac fe weithredwn atebion cynaliadwy ar gyfer Llywodraethiant Gwybodaeth.

Byddwn yn cyflawni ein cyfrifoldebau statudol o dan y Ddeddf Diogelu Data ac yn sicrhau ein bod yn ymateb yn brydlon i ddiwygiadau cyfreithiol a gyflwynir yn y DG.

Byddwn yn gwneud mwy o ddefnydd o'r dechnoleg ddigidol ddiweddaraf i drawsnewid ymhellach y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor.

Continue to hold cyber exercises to test the cyber incident response plan and report back to the CIGG group and CMT.

3.3.7.5 Adolygu Effeithiolrwydd

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Cynhelir adolygiad rheolaidd o effeithiolrwydd ein trefniadau Llywodraethu (gan gynnwys y system Rheoli Mewnol) a hynny gan y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol drwy ei waith. Mae'r gwaith hwnnw'n cynnwys her barhaus y fframwaith llywodraethu. Y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yw'r fframwaith a ddefnyddir i geisio'r sicrwydd hwn, drwy fonitro'r camau gweithredu yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn barhaus.

Mae'r adolygiad yn cael gwybodaeth i'w lywio gan reolwyr yr Awdurdod sy'n gyfrifol am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan Adroddiad Blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol a hefyd gan sylwadau'r Archwilwyr Allanol (Archwilio Cymru).

Er mwyn mesur pa mor effeithiol yw'r fframwaith llywodraethu gofynnir am dystiolaeth a datganiadau sicrwydd gan y canlynol:

- Y Cyngor
- Yr Arweinyddiaeth / Cabinet
- Aelodau'r Cabinet
- Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion
- Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio / y Pwyllgorau Craffu / y Grŵp Llywio Rheoli Risg
- Y Pwyllgor Safonau
- Archwilio Mewnol
- Archwilio Allanol
- Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Y farn Archwilio Mewnol ar gyfer 2021/22 oedd bod y broses a'r dystiolaeth ategol am y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn ddigonol.

Cafodd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ei gynhyrchu'n amserol yn unol â'r amserlen cau cyfrifon.

Yn yr Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol ar gyfer 2023/24 yn seiliedig ar y rhaglen archwilio a wnaed i asesu fframwaith a chymhwysedd llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth, y farn flynyddol ar gyfer 2023/24 yw DERBYNIOL. Ceir trefniadau llywodraethu clir sydd â chyfrifoldebau rheoli a strwythurau pwyllgorau pendant ar waith. Mae'r fframwaith rheoli yn gadarn ar y cyfan ac yn cael ei weithredu'n eithaf cyson. Mae gan yr Awdurdod Gyfansoddiad sefydledig, ac mae wedi datblygu Polisiâu a chymeradwyo Rheolau Gweithdrefn Ariannol sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r holl staff ac aelodau. Rwyf yn fodlon fod gwaith digonol, y gellir rhoi sicrwydd yn ei gylch, wedi ei gyflawni i'm galluogi i ddod i gasgliad rhesymol

ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth yr Awdurdod.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Gwella'r amserlen gwblhau ar gyfer y Datganiad Llywodraethu Blynyddol er mwyn sicrhau ei fod yn cyd-fynd â'r amserlen cau cyfrifon yn gynharach, gan ei fod yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Cyfrifon.

3.3.7.6 Y Cyngor

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Cyngor yn cyfarfod yn fisol ac yn gwneud penderfyniadau ar swyddogaethau'r Cyngor. Cynhelir ei gyfarfodydd trwy drefniant hybrid ac mae aelodau – a'r cyhoedd – yn cael y dewis o'u mynychu wyneb yn wyneb neu ar-lein.

Cyhoeddir agendau o leiaf 3 diwrnod llawn cyn cyfarfodydd, ac mae cyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd (yn amodol ar eithriadau) ac yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir cofnodion ac maent ar gael i'r cyhoedd.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Nid oedd symud yn orfodol i gyfarfodydd ar-lein yn llesteirio'r broses ddemocrataidd ac roedd darparu hyfforddiant yn galluogi pob aelod i allu mynychu cyfarfodydd a chymryd rhan ar-lein.

Mae ein holl gyfarfodydd yn cael eu gweddarlledu, gan ganiatáu i'r cyhoedd allu clywed a dilyn y trafodion.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Ym mis Ionawr 2024 adolygodd y Cyngor ei Bolisi Cyfarfodydd Aml-Leoliad i gynnwys mwy o ganllawiau ar y defnydd o gamerâu ar gyfer pobl sy'n ymuno o bell er mwyn cynnal uniondeb proses gwneud penderfyniadau'r Awdurdod a lleihau'r cyfle am her gyfreithiol yn hyn o beth.

3.3.7.7 Yr Arweinyddiaeth / Cabinet

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Cabinet yn gwneud penderfyniadau ynghylch swyddogaethau'r weithrediaeth o fewn y fframwaith polisi a chyllideb a bennir gan y Cyngor. Cyhoeddir yr Agenda o leiaf 3 diwrnod cyfan cyn ei gyfarfodydd ac mae'r cyfarfodydd yn cael eu cynnal yn gyhoeddus (yn amodol ar eithriadau statudol) ac yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir ei gofnodion a gall ei benderfyniadau gael eu 'galw i mewn' gan unrhyw 3 Aelod o'r Cyngor (gweler paragraff 3.3.6.3).

Mae'r Awdurdod fel arfer yn cwrdd â'r Cynghorau Tref a Chymuned ddwywaith y flwyddyn mewn Fforwm ffurfiol.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae'r Cabinet yn cyfarfod yn ffurfiol bob pythefnos. Mae gan y Pwyllgor Craffu hawliau galw i mewn; ni wnaethpwyd unrhyw alwadau i mewn yn ystod 2023/24.

Mae holl gyfarfodydd y Cabinet yn cael eu gweddarlledu, gan ganiatáu i'r cyhoedd allu clywed a dilyn y trafodion. Caniateir i'r cyhoedd hefyd ofyn cwestiynau, ar rybudd, yng nghyfarfodydd y Cabinet.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Byddwn yn parhau i annog cyfranogiad y cyhoedd, yn unol â Strategaeth Cyfranogiad y Cyhoedd.

3.3.7.8 Aelodau'r Cabinet**❖ Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae gan Aelodau o'r Cabinet bwerau gwneud penderfyniadau mewn perthynas â'u meysydd portffolio eu hunain. Cyhoeddir eu penderfyniadau a gallant gael eu 'galw i mewn' gan y Pwyllgorau Craffu perthnasol (gweler paragraff 3.3.6.3).

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Cynhelir cyfarfodydd penderfyniadau yr Aelodau Cabinet bob deufis, a chyhoeddir yr agendâu a'r penderfyniadau ar wefan y Cyngor.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Byddwn yn parhau i gyhoeddi agendâu a phenderfyniadau, yn unol â gofynion cyfreithiol.

3.4 Materion llywodraethu i fynd i'r afael â hwy

Dros y flwyddyn nesaf bwriadwn gymryd camau i fynd i'r afael â'r materion llywodraethiant y mae angen eu hystyried a rhoi sylw iddynt yn ystod y 12 mis nesaf er mwyn cryfhau ein trefniadau llywodraethiant ymhellach. Atodir Cynllun Gweithredu yn crynhoi'r Camau uchod, Swyddogion Cyfrifol a Dyddiadau Targed yn Atodiad 2, ynghyd â chamau sy'n weddill o flynyddoedd blaenorol sy'n cael eu crynhoi yn Atodiad 1. Rydym yn fodlon y bydd y camau hyn yn mynd i'r afael â'r angen am welliannau, a byddwn yn monitro'r ffordd y cânt eu gweithredu fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Cymeradwywyd**Dyddiad: 18 Medi 2024****Arweinydd y Cyngor****Y Prif Weithredwr**

ATODIAD 1

**Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW
IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL**

Y FFYN- HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2020/21 Rhif 2	Gweithredu gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)	Corfforaethol	Mai 2022	Mae gan yr elfennau nad ydynt wedi'u gweithredu hyd yma amserlen y mae angen ei bodloni i gyflawni gofyniad / amserlen y Ddeddf. Rhoddwyd elfennau o berfformiad a llywodraethu ar waith. Etholiadau yn cael eu cynnal	<i>Yn parhau</i> Mae rhannau o'r ddeddfwriaeth yr oedd angen eu gweithredu wedi cael eu cwblhau. Ymgorfforwyd yr elfen hunanasesu. Arhosir am ganllawiau gan y WLGA ynghylch asesiadau gan panel. Cwblhawyd yn rhannol – cwblhawyd yr elfen perfformiad.
DLIB 2021/22 Rhif 1	Datblygu strategaeth recriwtio a chynllun gweithlu ochr yn ochr â chyflwyno meddalwedd recriwtio newydd i sicrhau y gellir symleiddio a chynnal y gwasanaeth recriwtio.	Rheolwr y Gwasanaethau Pobl	Mawrth 2023	Ar waith – Meddalwedd newydd ar waith – profi'r system a chyflwyno hyfforddiant – o fis Mawrth 2023 Bydd y strategaeth yn dilyn unwaith mae'r system ar waith. Mae system recriwtio newydd ar waith ac mae'r hyfforddiant yn parhau. (Mawrth 2024). Mae strategaeth recriwtio yn cael ei drafftio a bydd yn destun ymgyngoriad yn ystod yr haf/dechrau hydref 2024.	Wedi cychwyn. Cwblhawyd y profi ac mae diweddariadau wedi-profi ar waith ar y system. (Mai 2023). Strategaeth Gweithlu yn mynd i'r TRhC 30 Mawrth Cyfarfod arbennig o'r TRhC i drafod materion gweithlu ar 4 Mai a chynnydd ar feddalwedd newydd. Strategaeth yn mynd i'r Rhag-gabinet ar 18 Mai

**Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW
IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL**

Y FFYN- HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2021/22 Rhif 4	Datblygu cynllun Ymgysylltu ac Ymgynghori ar gyfer yr awdurdod lleol.	Rheolwr Cyfryngau a Marchnata	Mawrth 2023	Dechreuodd y gwaith – myfyrio ar ganfyddiadau'r arolwg staff a'r IIP	Wedi cychwyn Ymgysylltu gydag Undebau Llafur - cyflwynwyd cyd fforwm ymgynghorol - mae'r arweinyddion grwpiau a'r Prif Weithredwr yn mynychu hefyd. Y nod yw gwella ymgysylltu ac ymgynghori Cwblhawyd adborth staff
DLIB 2021/22 Rhif 5	Gwaith datblygu pellach ar ymdrin â chwynion ac ymchwilio i gwynion	Prif Swyddog Digidol	Mawrth 2023	Gwnaed darn o waith ar yr adnoddau sydd eu hangen i ymchwilio cwynion. Triongli hyn gyda'r FOIA ac ymholiadau Aelodau.	Wedi cychwyn Cwblhawyd yr adolygiad o drefniadau trin cwynion. Mae angen darn arall o waith i adolygu'r broses ymchwilio yng nghan 2 i sicrhau bod cysondeb o ran dulliau a safonau.
DLIB 2021/22 Rhif 6	Adolygu'r gwasanaeth cwsmeriaid yr ydym ni fel Cyngor yn ei ddarparu a sut y gallwn wella taith y cwsmer ymhellach.	Rheolwr Cyfryngau a Marchnata	Mawrth 2023	O 1 Rhagfyr 2022 – Datblygu Hybiau – gwell mynediad i gwsmeriaid – cyflwynwyd dyddiau thematig.	Wedi cychwyn Perthyn i ffrwd gwaith Trawsnewidiad Cwsmer Digidol – sy'n monitro'r cynnydd. Cyllid SPF – Hwb Fach y Wlad – i'w weithredu

Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BL YNYDDOL BLAENOROL

Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2021/22 Rhif 12	Adolygu'r trefniadau Llywodraethu ar gyfer y ddau Gwmni Masnachu Awdurdod Lleol gyda'r bwriad o gysoni'r trefniadau ac egluro rolau Aelodau a Phwyllgorau Craffu mewn perthynas â'r Cwmnïau Masnachu Awdurdod Lleol.	Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol a Gweinyddiaeth	Mawrth 2023	Cynhaliwyd a chwblhawyd adolygiad gan y Swyddog Monitro. Mae'r adroddiad yn cael ei gwblhau. Bydd CWM yn mynd ag adroddiad adolygu llywodraethiant i Fwrdd CWM.	Wedi cychwyn Diweddariad: Cynhaliwyd a chwblhawyd adolygiad llywodraethiant gan y Swyddog Monitro. Mae'r adroddiad yn cael ei gwblhau. Mae CWM wedi mynd ag adroddiad adolygu llywodraethiant i Fwrdd CWM. – Cwblhawyd gweithredu Cwm.
DLIB 2022/23 Rhif.4	Llunio Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac ystyried a ddylid cyflwyno'r adroddiad blynyddol i'r Cyngor llawn.	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Gwasanaethau Corfforaethol – Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol	30 Mehfin 2024		Bydd y Cadeirydd yn cyflwyno ei adroddiad i'r cyfarfod nesaf, yna bydd yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn.

ATODIAD 2

Y CYNLLUN GWEITHREDU – MATERION LLYWODRAETHU			
Y MATERION LLYWODRAETHU NEWYDD A NODWYD YN NATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (DLIB) ELEN I			
CYF. Y MATER	Y CAMAU GWEITHREDU	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y DYDDIAD TARGED
Uniondeb a Gwerthoedd			
DLIB 2023/24 Rhif 1	Datblygu a gwella proses gwneud penderfyniadau'r Pwyllgor Safonau a thrwy ddysgu o'r Fforwm Safonau Cenedlaethol	Swyddog Monitro	Mawrth 2025
DLIB 2023/24 Rhif 2	Sicrhau bod y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn chwarae ei ran yn hunanasesiad y Cyngor.	Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol	Mawrth 2025
Bod yn agored ac ymgysylltu			
DLIB 2023/24 Rhif 3	Strategaeth gynnwys i gael ei datblygu, gyda'r bwriad o wneud ein hymgyngoriadau yn fwy effeithiol.	Marchnata a'r Cyfryngau Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth	Ionawr 2025
DLIB 2023/24 Rhif 4	Datblygu a gwella'r modd y caiff gwybodaeth am berfformiad ei rhannu.	Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth	Mawrth 2025
DLIB 2023/24 Rhif 5	Gwella'r defnydd o wybodaeth am gwynion a sut y caiff y wybodaeth ei monitro er mwyn cefnogi dysgu a gwella gwasanaethau, ar gyfer cwynion Corfforaethol a rhai'n ymwneud â Gofal Cymdeithasol.	Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth	Mawrth 2025
DLIB 2023/24 Rhif 6	Sicrhau bod Cynllun Cyfathrebu'r Cyngor yn cyd-fynd â'r Strategaeth Gorfforaethol newydd a'r Amcanion Llesiant.	Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth Marchnata a'r Cyfryngau	Medi 2024

Y CYNLLUN GWEITHREDU – MATERION LLYWODRAETHU			
Y MATERION LLYWODRAETHU NEWYDD A NODWYD YN NATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (DLIB) ELENI			
CYF. Y MATER	Y CAMAU GWEITHREDU	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y DYDDIAD TARGED
Gwneud gwahaniaeth			
DLIB 2023/24 Rhif 7	Cyflwyno Cyfres Data Corfforaethol y Cyngor i'w defnyddio i gefnogi'r gwaith o reoli perfformiad yn erbyn y Strategaeth Gorfforaethol a meysydd polisi allweddol	Rheolwr Polisi Corfforaethol a Phartneriaeth	Medi 2024
Gwerthfawrogi ein pobl: ymgysylltu, arwain a chefnogi			
DLIB 2023/24 Rhif 8	Diogelu - Cwblhau'r polisi a'r gronfa ddata gwirfoddolwyr	Prif Weithredwr Cynorthwyol	Rhagfyr 2024
DLIB 2023/24 Rhif 9	Datblygu data'r gweithlu ymhellach trwy ddangosfwrdd perfformiad	Prif Weithredwr Cynorthwyol	Rhagfyr 2024
DLIB 2023/24 Rhif 10	Er mwyn sicrhau bod gofynion Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 wedi'u hymgorffori fel sy'n briodol ar draws y Cyngor: Rhan 1: Y Cyngor Partneriaeth Gymdeithasol Rhan 2: Partneriaeth Gymdeithasol a Datblygu Cynaliadwy Rhan 3: Caffael cyhoeddus mewn modd sy'n gyfrifol yn gymdeithasol	Rhan 1 a 2: Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl) Rhan 3: Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol	Mawrth 2025
Rheoli risg, perfformiad a chyllid			
DLIB 2023/24 Rhif 11	Parhau i ddatblygu trefniadau rheoli risg a'u gwella, drwy adrodd am risgiau.	Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol	Mawrth 2025
DLIB 2023/24 Rhif 12	Dylid llofnodi'r cyfrifon drafft erbyn 30 Mehefin, a'u cymeradwyo'n derfynol erbyn 30 Medi, mae'r amserlen a'r prosesau wedi'u diwygio i sicrhau eu bod yn cael cyflawni erbyn yr amserlen cau.	Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol	Medi 2024
Tryloywder da ac atebolrwydd			
DLIB 2023/24 Rhif 13	Byddwn yn sicrhau bod dull cadarn o ymdrin â seiberddiogelwch ac atebion cynaliadwy yn cael eu gweithredu ar gyfer Llywodraethu Gwybodaeth.	Prif Swyddog Digidol	Mawrth 2025

ATODIAD 3

MATERION LLYWODRAETHU 2022/23 - Y CAMAU GWEITHREDU WEDI'U CWBLHAU	
ISSUE REF	Y CAMAU GWEITHREDU
DLIB 2021/22 Rhif.8	Sefydlu mecanwaith llywodraethu clir i ysgogi cynnydd yn erbyn pob Amcan Llesiant a nodi meysydd gwasanaeth a themâu blaenoriaeth i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r amcanion llesiant.
DLIB 2022/23 Rhif. 1	Ymgorffori'r trefniadau llywodraethu sy'n ymwneud â'r Strategaeth Gorfforaethol a'r Amcanion Llesiant Newydd ar gyfer 2022-27 Dulliau llywodraethu bellach ar waith – cwblhawyd.
DLIB 2022/23 Rhif.2	Byddwn yn sicrhau bod Rheoli Perfformiad Corfforaethol ac Archwilio Mewnol yn gweithio gyda'i gilydd i sicrhau bod y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn chwarae ei ran yn Hunanasesiad Cyffredinol y Cyngor. Mae'r hunanasesiad bellach wedi'i gwblhau fel rhan o Adroddiad Blynyddol 2022/23 a bydd yn cael ei ailystyried bob blwyddyn.
DLIB 2022/23 Rhif.3	Tîm Mewnwelediad Data i gefnogi'r gwaith o ddatblygu a dadansoddi gweithgarwch ymgynghori sy'n deillio o'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (yn benodol gyda thrigolion, busnesau, undebau llafur a staff). Mae dau gylch ymgynghori wedi'u cwblhau a byddant nawr yn ymrwymiad blynyddol.

4 ADRODDIAD ARCHWILYDD ANNIBYNNOL O ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU I AELODAU CYNGOR SIR CAERFYRDDIN

Barn ar ddatganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin yn cynnwys y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid, y Datganiad Symud mewn Wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian, y Symud ar y Datganiad Cyfrif Refeniw Tai a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cyfrif Refeniw Tai a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisiâu cyfrifo sylweddol.

Mae'r fframwaith adrodd ariannol sydd wedi'i gymhwyso wrth baratoi yn gyfraith berthnasol a safonau cyfrifyddu rhyngwladol fel y'u dehonglir a'u haddasu gan y Cod Ymarfer ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Yn fy marn i, ym mhob agwedd faterol, y datganiadau ariannol:

- rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar 31 Mawrth 2024 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; a
- wedi eu paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a safonau cyfrifyddu rhyngwladol fel y'u dehonglir a'u haddasu gan y Cod Ymarfer ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24.

Sail barn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Disgrifir fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hynny ymhellach yng nghyfrifoldebau'r archwilydd dros archwilio adran datganiadau ariannol fy adroddiad.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar y Cyngor yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio a gefais yn ddigonol ac yn briodol i roi sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod y defnydd o'r sail gyfredol o gyfrifo wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith rwyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi nodi unrhyw ansicrwydd perthnasol sy'n ymwneud â digwyddiadau neu amodau a allai, yn unigol neu gyda'i gilydd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r Cyngor i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o 12 mis o leiaf o'r adeg y mae'r datganiadau ariannol wedi'u hawdurdodi i'w cyhoeddi.

Disgrifir fy nghyfrifoldebau a chyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth Arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiad blynyddol ac eithrio'r datganiadau ariannol ac adroddiad fy archwilydd ar hynny. Y Swyddog Ariannol Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall sydd yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn ar y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, ac eithrio i'r graddau a nodir fel arall yn benodol yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar hynny.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen y wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn sylweddol anghyson â'r datganiadau ariannol neu'r wybodaeth a gafwyd yn ystod yr archwiliad, neu fel arall mae'n ymddangos ei bod wedi'i chamddatgan yn sylweddol. Os byddaf yn nodi anghysondebau materol o'r fath neu gamddatganiadau materol ymddangosiadol, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn arwain at gamddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Os byddaf i, yn seiliedig ar y gwaith rwyf wedi'i gyflawni, yn dod i'r casgliad bod camddatganiad materol o'r wybodaeth arall hon, mae'n ofynnol i mi adrodd am y ffaith honno.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w adrodd yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a gynhwysir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y mae'r datganiadau ariannol yn cael eu paratoi ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi'i baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023-24; a
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y mae'r datganiadau ariannol yn cael eu paratoi ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi'i baratoi yn unol â'r canllawiau.

Materion yr wyf yn adrodd amdanynt drwy eithriad

Yng ngoleuni gwybodaeth a dealltwriaeth y Cyngor a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi camddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w adrodd mewn perthynas â'r materion canlynol, yr wyf yn eu hadrodd i chi, os, yn fy marn i:

- Nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- Nid yw cofnodion cyfrifeg digonol wedi'u cadw, neu ni dderbyniwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad gan ganghennau nad ymwelwyd â hwy gan fy nhîm; neu
- Nid yw'r datganiadau ariannol yn cytuno â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr esboniwyd yn llawnach yn y Datganiad Cyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon a nodir ar dudalen 7, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am:

- paratoi'r datganiad cyfrifon sy'n rhoi barn wir a theg ac yn cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- Mae rheolaethau mewnol fel y mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn penderfynu arnynt yn angenrheidiol er mwyn galluogi paratoi datganiadau cyfrifon sy'n rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu gamgymeriad;
- asesu gallu'r Cyngor i barhau fel mater o drefn, datgelu fel y bo'n berthnasol, materion sy'n ymwneud â busnes gweithredol a defnyddio sail barhaus cyfrifyddu oni bai bod y swyddog ariannol cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r Archwilydd dros archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb i yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu gamgymeriad, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn i. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd ond nid yw'n warant y bydd archwiliad a gynhelir yn unol ag ISAs (DU) bob amser yn canfod camddatganiad perthnasol pan fydd yn bodoli. Gall camddatganiadau godi o dwyll neu gamgymeriad ac fe'u hystyrir yn ddeunydd os gellid disgwyl yn rhesymol iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll, yn achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a amlinellir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau yn cynnwys y canlynol:

- Holi rheolaeth, pennaeth archwilio mewnol y cyngor a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennau ategol sy'n ymwneud â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Sir Caerfyrddin sy'n ymwneud â:
 - nodi, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau ac a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i risgiau twyll ac a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, amheuaeth neu honedig; a
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- ystyried fel tîm archwilio sut a ble y gallai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, nodais botensial ar gyfer twyll wrth bostio cyfnodolion anarferol.
- meithrin dealltwriaeth o fframwaith awdurdod Cyngor Sir Caerfyrddin yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn gweithredu ynddynt, gan ganolbwyntio ar y cyfreithiau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Sir Caerfyrddin.
- Cael dealltwriaeth o berthnasoedd parti cysylltiedig.

Yn ogystal â'r uchod, roedd fy gweithdrefnau i ymateb i risgiau a nodwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datganiadau ariannol a phrofion i ddogfennau ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodwyd uchod;
- holi rheolwyr, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a chynghorwyr cyfreithiol ynghylch ymglyfreitha a hawliadau gwirioneddol a posibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu a'r Cyngor; a
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthdroi rheolaeth rheolaethau, profi priodoldeb cofnodion cyfnodolion ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth wneud amcangyfrifon cyfrifyddu yn arwydd o ragfarn bosibl; a gwerthuso rhesymeg busnes unrhyw drafodion sylweddol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs busnes arferol.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau a nodwyd yn berthnasol a risgiau posibl i dwyll i'r holl dîm archwilio a pharhau i fod yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau drwy gydol yr archwiliad.

Mae'r graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll, yn cael ei effeithio gan yr anhawster cynhenid wrth ganfod afreoleidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Sir Caerfyrddin, a natur, amseru a maint y gweithdrefnau archwilio a gyflawnir.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd dros archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o adroddiad fy archwilydd.

Cyfrifoldebau archwilydd eraill

Rwy'n cyfathrebu â'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio sylweddol ymhlith materion eraill, gan gynnwys unrhyw ddiffygion sylweddol mewn rheolaeth fewnol a nodaf yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Rwy'n ardystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Caerfyrddin yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru

30 Medi 2024

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd,
CF10 4BZ

5 DATGANIADAU CYLLIDOL

Mae'r datganiadau cyllidol yn cynnwys y canlynol:

5.1 DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLID

Mae'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid yn dangos sut mae'r gwariant blynyddol yn cael ei ddefnyddio a'i gyllido o adnoddau (grantiau'r llywodraeth, rhenti a'r dreth gyngor) gan awdurdodau lleol o gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddir neu a enillir gan awdurdodau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Hefyd mae'n dangos sut mae'r gwariant hwn yn cael ei ddyrannu rhwng adrannau'r Cyngor at ddibenion gwneud penderfyniadau. Caiff incwm a gwariant y cyfrifir amdanynt o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol eu cyflwyno'n fwy llawn yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

5.2 Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Mae'r datganiad hwn yn dangos y gost cyfrifyddu yn ystod y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â'r arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol yn hytrach na'r swm sydd i'w ariannu o'r trethiant. Bydd Awdurdodau yn codi'r trethiant i dalu am wariant yn unol â'r rheoliadau: gallai hyn fod yn wahanol i'r gost cyfrifyddu. Dangosir sefyllfa'r trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid a'r Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd.

5.3 DATGANIAD AM Y SYMUDIADAU YNG NGRONFEYDD YR AWDURDOD

Mae'r datganiad hwn yn dangos y symudiadau yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd sydd gan yr Awdurdod. Maen nhw wedi'u dadansoddi yn ôl 'cronfeydd defnyddiadwy' (hynny yw cronfeydd y gellir eu defnyddio ar gyfer gwariant neu i leihau trethi lleol) a chronfeydd eraill. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae symudiadau blwyddyn cronfeydd yr Awdurdod wedi'u rhannu'n enillion a cholledion yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol a'r addasiadau statudol sydd eu hangen i ddychwelyd y cyfrifon i'r symiau oedd yn daladwy i'r dreth gyngor a rhenti preswylfeydd am y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos Balans statudol Cronfa'r Cyngor a symudiadau Balans y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

5.4 Y FANTOLEN

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau sydd gan yr Awdurdod ar ddyddiad y fantolen. Mae asedau net yr Awdurdod (hynny yw, yr asedau namyn y rhwymedigaethau) yn cyfateb i'r cronfeydd sydd gan yr Awdurdod. Mae dau ddsbarth o gronfeydd. Y dosbarth cyntaf yw'r cronfeydd defnyddiadwy, hynny yw, y cronfeydd y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae angen bod yn ddarbodus wrth dynnu o'r cronfeydd a thalu sylw i unrhyw gyfyngiadau statudol ar y defnydd sydd i'w wneud ohonynt (e.e. y Cronfeydd Cyfalaf na cheir eu defnyddio ond ar gyfer gwariant cyfalaf neu i ad-dalu dyled). Yn yr ail ddsbarth mae'r cronfeydd hynny *na* all yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Yn eu plith mae cronfeydd sydd ag enillion neu golledion ar bapur yn unig (e.e. y Gronfa Ailbrisiad), lle byddai'r symiau ond ar gael i ddarparu gwasanaethau pe byddai'r asedau'n cael eu gwerthu; a chronfeydd sydd â'r gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell 'Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau' yn y Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod.

5.5 Y DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau yn arian parod ac arian cyfwerth yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos sut mae'r Awdurdod yn creu ac yn defnyddio arian ac adnoddau cyfwerth ag arian drwy ddsbarthu'r llif arian yn weithgareddau gweithredol, buddsoddi ac ariannu.

5.1 DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLID**Y gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg Cronfa'r Cyngor
(CC) a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) a (Gwarged)/Diffyg y
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr**

2023-24

	Gwariant Net a chodir ar y CC a'r CRT £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr £'000
Adran			
Prif Weithredwr	11,473	21,145	32,618
Addysg a Phlant	195,220	16,712	211,932
Gwasanaethau Corfforaethol	25,395	(1,400)	23,995
Cymunedau	125,777	12,662	138,439
Lle & Seilwaith	62,786	7,001	69,787
Cyfrif Refeniw Tai	(5,844)	34,128	28,284
Yswiriant a Chorfforaethol	24,339	(23,926)	413
Cost Net y Gwasanaethau	439,146	66,322	505,468
Incwm a Gwariant Arall	(414,878)	(71,105)	(485,983)
(Gwarged)/Diffyg cyn trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	24,268	(4,783)	19,485
Trosglwyddiadau i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (Gwarged)/Diffyg ar ôl trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(18,511)		
	5,757		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2023: (Gwarged)/Diffyg	(31,754) 5,757		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2024:	(25,997)		

2022-23

Adran			
Prif Weithredwr	9,481	9,924	19,405
Addysg a Phlant	179,869	28,327	208,196
Gwasanaethau Corfforaethol	24,489	(315)	24,174
Cymunedau	117,732	21,158	138,890
Lle & Seilwaith	58,253	10,851	69,104
Cyfrif Refeniw Tai	(9,160)	29,318	20,158
Yswiriant a Chorfforaethol	3,945	(3,216)	729
Cost Net y Gwasanaethau	384,609	96,047	480,656
Incwm a Gwariant Arall	(380,460)	(51,873)	(432,333)
(Gwarged)/Diffyg cyn trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	4,149	44,174	48,323
Trosglwyddiadau i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (Gwarged)/Diffyg ar ôl trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(540)		
	3,609		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2022: (Gwarged)/Diffyg	(35,363) 3,609		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2023:	(31,754)		

Gweler nodyn 6.5 i gael Esboniad o'r addasiadau rhwng gwariant net sy'n daladwy i Gronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai a gwariant net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

5.2 Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

2022-23	2022-23	2022-23		2023-24	2023-24	2023-24
Cyfanswm y Gwariant Gros £'000	Cyfanswm yr Incwm Gros £'000	Cyfanswm y Gwariant Net £'000		Cyfanswm y Gwariant Gros £'000	Cyfanswm yr Incwm Gros £'000	Cyfanswm y Gwariant Net £'000
			Adran			
32,739	(13,334)	19,405	Prif Weithredwr	48,662	(16,044)	32,618
266,327	(58,131)	208,196	Addysg a Phlant	273,264	(61,332)	211,932
61,785	(37,611)	24,174	Gwasanaethau Corfforaethol	60,979	(36,984)	23,995
221,915	(83,025)	138,890	Cymunedau	229,682	(91,243)	138,439
90,636	(21,532)	69,104	Lle & Seilwaith	96,262	(26,475)	69,787
65,330	(45,172)	20,158	Cyfrif Refeniw Tai	76,980	(48,696)	28,284
726	3	729	Yswiriant a Chorfforaethol	414	(1)	413
739,458	(258,802)	480,656	Cost Net y Gwasanaethau	786,243	(280,775)	505,468
			Praeseptau ac Ardollau:			
		152	Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog			152
		11,170	Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru			13,014
		155	Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru			168
		7,001	Cynghorau Cymuned			7,886
		21,675	Awdurdod Heddlu Dyfed Powys			23,471
		(227)	(Enillion)/colledion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol (Gwarged)/Diffyg ar y Gweithgareddau Masnachu na cynhwysir yng Nghost Net y Gwasanaethau			2,875
		168			Nodyn 6.6	332
		40,094	Gwariant Gweithredol Arall			47,898
		16,416	Llog i'w Dalu a Chostau Tebyg			16,488
		13,486	Llog net ar y rhywmedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net			(3,154)
		(3,196)	Incwm Buddsoddi a Llog Incwm a gwariant yng nghyswllt eiddo buddsoddi a newidiadau yn y gwerth teg			(6,839)
		498			Nodyn 6.11	3,874
		(308)	Incwm Arall			(345)
		26,896	(Incwm) a Gwariant Cyllido a Buddsoddi			10,024
		(243,380)	Grant Cynnal Refeniw		Nodyn 6.35	(276,430)
		(133,648)	Treth y Cyngor		Nodyn 6.7	(143,537)
		(68,223)	Enillion Net y Trethi Annomestig		Nodyn 6.8	(61,981)
		(54,072)	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf		Nodyn 6.35	(61,957)
		(499,323)	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol			(543,905)
		48,323	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau			19,485
		(87,588)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar ôl ailbrizio'r asedau Eiddo, Offeriant a Chyfarpar			(33,900)
		(610,433)	Ailfesur y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net			63,049
		(698,021)	(Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr Arall			29,149
		(649,698)	Cyfanswm (Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr			48,634

5.3 DATGANIAD AM Y SYMUDIADAU YNG NGHRONFEYDD YR AWDURDOD

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn sydd wedi'u Clustnodi	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio	CYFANSWM CRONFEYDD Y GELLIR EU DEFNYDDIO	Cronfeydd na ellir eu defnyddio	CYFANSWM CRONFEYDD YR AWDURDOD
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 31 Mawrth 2022	(13,468)	(154,532)	(21,895)	(10,613)	(28,602)	(229,110)	(669,925)	(899,035)
Symudiadau yn y cronfeydd yn ystod 2022/23								
(Gwarged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	28,779	0	19,544	0	0	48,323	0	48,323
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	0	0	(698,021)	(698,021)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	28,779	0	19,544	0	0	48,323	(698,021)	(649,698)
Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau (nodyn 6.4)	(29,388)	0	(14,786)	(892)	11,101	(33,965)	33,965	0
(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(609)	0	4,758	(892)	11,101	14,358	(664,056)	(649,698)
Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (nodyn 6.22)	(679)	540	139	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y flwyddyn	(1,288)	540	4,897	(892)	11,101	14,358	(664,056)	(649,698)
Balans ar 31 Mawrth 2023	(14,756)	(153,992)	(16,998)	(11,505)	(17,501)	(214,752)	(1,333,981)	(1,548,733)
Symudiadau yn y cronfeydd yn ystod 2023/24								
(Gwarged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	(4,158)	0	23,643	0	0	19,485	0	19,485
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	0	0	29,149	29,149
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(4,158)	0	23,643	0	0	19,485	29,149	48,634
Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau (nodyn 6.4)	20,432	0	(15,649)	(4,150)	2,486	3,119	(3,119)	0
(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	16,274	0	7,994	(4,150)	2,486	22,604	26,030	48,634
Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (nodyn 6.22)	(15,519)	18,511	(2,992)	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y flwyddyn	755	18,511	5,002	(4,150)	2,486	22,604	26,030	48,634
Balans ar 31 Mawrth 2024	(14,001)	(135,481)	(11,996)	(15,655)	(15,015)	(192,148)	(1,307,951)	(1,500,099)

5.4 Y FANTOLEN

31/03/23 £'000			£'000	31/03/24 £'000
		Nodiadau		
1,487,195	Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	6.9	1,526,309	
255,373	Asedau Seilwaith	6.9	264,486	
2,527	Asedau Treftadaeth	6.10	2,414	
26,213	Eiddo Buddsoddi	6.11	21,157	
1,071	Buddsoddiadau Tymor Hir	6.12	1,009	
4,947	Dyledwyr Tymor Hir	6.13	8,181	
<u>1,777,326</u>	Asedau Tymor Hir			<u>1,823,556</u>
62,935	Buddsoddiadau Tymor Byr	6.14	31,074	
2,063	Stocrestrau	6.15	1,980	
106,653	Dyledwyr Tymor Byr	6.16	110,569	
49,439	Arian Parod ac Arian Cyfwerth	6.17	53,220	
<u>221,090</u>	Asedau Cyfredol			<u>196,843</u>
(13,001)	Benthyciadau Tymor Byr	6.18	(11,811)	
(94,390)	Credydwyr Tymor Byr	6.19	(106,118)	
(1,140)	Darpariaethau	6.20	(834)	
(114)	Cyfrif Stocrecstri a Roddwyd	6.15	(64)	
<u>(108,645)</u>	Rhwymedigaethau Cyfredol			<u>(118,827)</u>
(1,511)	Darpariaethau	6.20	(529)	
(400,234)	Benthyciadau Tymor Hir	6.21	(400,944)	
60,707	Rhwymedigaethau Tymor Hir Arall	6.42	0	
<u>(341,038)</u>	Rhwymedigaethau Tymor Hir			<u>(401,473)</u>
<u>1,548,733</u>	Asedau Net			<u>1,500,099</u>
14,756	Cronfa'r Cyngor		14,001	
16,998	Cyfrif Refeniw Tai	7.2	11,996	
	Cronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor sydd wedi'u			
142,868	Clustnodi	6.22	130,306	
	Cronfeydd Cronfa'r Cyngor a ddelir gan ysgolion yn unol			
11,124	â RHYLL	6.22	5,175	
11,505	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	6.23	15,655	
17,501	Grantiau Cyfalaf nas Cymhwyswyd	6.24	15,015	
<u>214,752</u>	Cronfeydd Defnyddiadwy			<u>192,148</u>
548,398	Cronfa Ailbrisiad	6.25	563,887	
732,439	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	6.26	751,255	
(498)	Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol		(497)	
332	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig		332	
60,707	Cronfa Bensiyndau	6.27	0	
(7,397)	Cyfrif Absenoldebau Cronedig	6.28	(7,026)	
<u>1,333,981</u>	Cronfeydd na ellir eu defnyddio			<u>1,307,951</u>
<u>1,548,733</u>	Cyfanswm Cronfeydd			<u>1,500,099</u>

5.5 Y DATGANIAD LLIF ARIAN

2022-23 £'000	Cysoniad y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r Llif Arian Refeniw Net	Nodyn	2023-24 £'000
48,323	(Gwarged)/Diffyg Net ar ddarpariaeth y gwasanaethau	5.2	19,485
	Addasiadau i warged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau ar gyfer symudiadau nad ydynt yn arian parod		
(51,783)	Dibrisiant		(54,208)
(27,014)	Amhariad a phrysiadau disgynnol		(49,624)
(534)	Symudiad yng nghweth farchnad eiddo buddsoddi		(3,753)
(47,620)	Addasiadau l'r Gronfa bensiwn		2,342
308	Symudiad yn narpariaethau		1,288
(725)	Cludo swm yr asedau anghyfredol a werthwyd		(7,100)
0	Symudiadau arall nad yw'n arian parod		(9)
5,245	Symudiadau yn dyledwyr refeniw, credydwyr, stocrestrau ayb.		(7,258)
	Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu'r diffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n buddsoddi ac ariannu gweithgareddau		
	Enillion o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniriaethol		4,229
963	Grantiau Cyfalaf		61,957
<u>54,072</u>	Llifoedd Arian Net o'r Gweithgareddau Gweithredol		<u>(32,651)</u>
(18,765)			
	GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI		
89,921	Prynnu eiddo, offeriant a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniraethol		110,429
869,500	Prynnu buddsoddiadau tymor hir a thymor byr		858,500
6,077	Taliadau arall am weithgareddau buddsoddi		9,973
	Enillion o werthu eiddo, offeriant a chyfarpar, eiddo buddsoddi a asedau anniraethol		(4,233)
(973)	Enillion o buddsoddiadau tymor byr a thymor hir		(890,361)
(892,090)	Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd		(55,918)
<u>(62,029)</u>	Llif Arian Net o'r Gweithgareddau Ariannu		<u>28,390</u>
10,406			
	GWEITHGAREDDAU ARIANNU		
(20,000)	Derbyniadau arian parod o fenthycyca byr dymor a hirdymor		(10,000)
10,239	Ad-daliadau o fuddsoddiadau byr a hir dymor		10,480
<u>(9,761)</u>	Llif Arian o'r Gweithgareddau Ariannu		<u>480</u>
	(CYNNYDD)/OSTYNGIAD NET MEWN ARIAN NEU ADNODDAU CYFWERTH AG ARIAN		(3,781)
<u>(18,120)</u>			
31,319	Arian ac adnoddau cyfwerth ag arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	6.17	49,439
49,439	Arian ac adnoddau cyfwerth ag arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd	6.17	53,220
<u>18,120</u>	CYNNYDD/(OSTYNGIAD) MEWN ARIAN NEU ADNODDAU CYFWERTH AG ARIAN		<u>3,781</u>

Mae'r llif arian ar gyfer gweithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2022-23 £'000		2023-24 £'000
16,487	Llog a Dalwyd	16,520
(2,430)	Llog a Dderbyniwyd	(6,387)

6 NODIADAU I'R CYFRIFON

6.1 Datganiad O'r Polisïau Cyfrifydda

Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion Cyngor Sir Caerfyrddin am flwyddyn ariannol 2023/24 a'i sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, sef 31^{ain} Mawrth 2024.

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod baratoi Datganiad o Gyfrifon blynyddol o dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gael eu paratoi yn unol ag arferion cyfrifyddu priodol. Yn bennaf, defnyddir y Côd Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023/24 a'r Côd Ymarfer Adrodd am Gwasanaeth 2023/24, wedi'u hategu gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

Y confensiwn cyfrifyddu a fabwysiedir yn y Datganiad o Gyfrifon yw, yn bennaf, cost hanesyddol, wedi'i addasu gan ailbriso rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol.

Mae meysydd o fewn y cyfrifon nad ydynt yn cydymffurfio â'r cyhoeddiad uchod wedi'u nodi yn ôl yr angen.

6.1.1 Croniadau Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am weithgaredd yn y flwyddyn y mae'n digwydd yn hytrach na phryd y mae arian yn cael ei dalu neu'n cael ei dderbyn. Yn arbennig:

- Caiff referniw o werthu nwyddau ei gydnabod pan fo'r Awdurdod yn trosglwyddo risgiau a buddion arwyddocaol perchnogaeth i'r prynwr ac y bo'n debyg y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth cysylltiedig â'r trafodyn yn dod i'r Awdurdod.
- Caiff referniw o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan all yr Awdurdod fesur yn ddibynadwy ganran cwblhau'r trafodyn ac y bo'n debyg y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth cysylltiedig â'r trafodyn yn dod i'r Awdurdod.
- Cofnodir gwariant ar nwyddau a gyflenwir pan gânt eu defnyddio - os oes bwlch rhwng dyddiad derbyn nwyddau a'r dyddiad defnyddio, fe'u nodir fel Stocrestrau ar y fantolen.
- O ran gwaith, cofnodir gwariant pan yw'n cael ei gwblhau. Cyn hynny, nodir 'cynllun ar waith' ar y Fantolen.
- Caiff treuliau mewn perthynas â gwasanaethau a geir (gan gynnwys gwasanaethau a ddarperir gan gyflogeion) eu cofnodi fel gwariant pan geir y gwasanaethau yn hytrach na phan wneir y taliadau.
- Mae'r llog a delir am fenthyciadau ac a dderbynnir yn sgil buddsoddiadau yn cael ei gyfrif ar sail y gyfradd log effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach na'r llif arian a bennir neu a benderfynir gan y contract.
- Pan yw'r referniw a'r gwariant wedi cael eu cydnabod ond yr arian parod heb ei dderbyn neu ei dalu, bydd y swm perthnasol yn cael ei gofnodi yn y Fantolen fel dyled neu gredyd. Os oes amheuaeth a fydd dyledion yn cael eu talu, nodir balans y dyledwyr a bydd swm sy'n cyfateb i'r incwm na fydd yn cael ei gasglu o bosib yn cael ei gynnwys yn y cyfrif referniw.
- Un eithriad i'r egwyddor hon yw pan fydd taliadau referniw penodol yn daliadau chwarterol (e.e. trydan, nwy) lle mae'r cyfrifon referniw yn cynnwys pedwar taliad. Mae'r polisi hwn yn cael ei ddefnyddio'n gyson bob blwyddyn ac felly nid yw'n cael effaith sylweddol ar gyfrifon y flwyddyn.

- Bydd incwm a gwariant yn cael eu nodi fel credyd neu ddebyd yng nghyfrif referniw y gwasanaeth perthnasol, oni bai eu bod yn dderbyniadau cyfalaf neu'n wariant cyfalaf.

6.1.2 **Eiddo, Offeriant a Chyfarpar**

Caiff asedau sydd â sylwedd ffisegol ac a ddelir i'w defnyddio i gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, i'w rhentu i eraill, neu at ddibenion gweinyddol, ac y disgwylir iddynt gael eu defnyddio yn ystod mwy nag un flwyddyn ariannol, eu dosbarthu'n Eiddo, Offeriant a Chyfarpar.

Cydnabod: Caiff gwariant ar gaffael, creu neu wella Eiddo, Offeriant a Chyfarpar ei gyfalafu ar sail croniadau, ar yr amod ei bod yn debyg y bydd y buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol sy'n gysylltiedig â'r eitem yn dod i'r Awdurdod ac y gellir mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Caiff gwariant sy'n cynnal ond nad yw'n ychwanegu at botensial ased i gyflenwi buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol (h.y. atgyweiriadau a gwaith cynnal a chadw) ei godi fel traul pan y'i gwneir.

Mesur: I ddechrau caiff asedau eu mesur ar gost, sy'n cynnwys y pris prynu a/neu unrhyw wariant y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i roi'r ased mewn cyflwr gweithio at y defnydd a fwriedir iddo.

Mae asedau yn cael eu trosglwyddo i'r fantolen ar y sail a argymhellir gan CIPFA ac yn unol â Safonau Gwerthuso a Phrisio Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae asedau yn cael eu dosbarthu i'r grwpiau sy'n ofynnol o dan y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol, ar y sail ganlynol:

- seilwaith, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost hanesyddol dibrisiedig
- aneddiadau – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd sy'n bodoli ar gyfer tai cymdeithasol
- yr holl asedau eraill – gwerth teg, a bennir fel y swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased gyda'i ddefnydd sy'n bodoli (gwerth defnydd sy'n bodoli).
- Lle na fo tystiolaeth seiliedig ar y farchnad o werth teg oherwydd natur arbenigol ased, defnyddir cost amnewid dibrisiedig i gael amcangyfrif o'r gwerth teg

Ailbrisiadau

Ac eithrio asedau seilwaith ac asedau cymunedol, mae asedau sefydlog yn cael eu hail brisio yn ôl rhaglen dreigl bum mlynedd ac mae unrhyw newid mawr mewn gwerth asedau yn cael ei addasu yn y cyfrifon ar gyfer y flwyddyn y digwydd y cyfryw newid. Mae ailbrisio yn effeithiol o 1 Ebrill bob blwyddyn.

Prisiwyd tir ac adeiladau yn unol â'r methodolegau a'r seiliau amcangyfrif a nodwyd yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Seilir prisiadau cerbydau, peiriannau, celfi ac offer ar sail cost hanesyddol wedi'i dibrisio.

Cynhaliwyd prisiadau mewnol gan briswyr yr awdurdod sy'n Gymrodyr Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig.

Mae asedau a geir o dan brydlesau cyllid yn cael eu cyfalafu yng nghyfrifon yr Awdurdod, ynghyd â'r rhwymedigaeth i dalu rhenti yn y dyfodol.

Gwneir credydau i'r gronfa ailbrisiu wrth gefn i gyd-fynd â'r cynnydd mewn prisiadau ac i gydnabod enillion sydd heb eu gwireddu. Fel eithriad, gallai enillion gael eu credydu i'r Datganiad Incwm A Gwariant Cynhwysfawr pan fyddant yn codi yn sgil tynnu yn ôl allan golled amharu a roddwyd yn flaenorol ar gyfrif refeniw gwasanaeth.

Yn ogystal â'r prisiadau wedi'u rhaglennu, cynhaliwyd asesiad i benderfynu a oedd newid sylweddol wedi digwydd o ganlyniad i amrywiadau mewn cyfraddau adeiladu a gwerthoedd y farchnad. Cynhelir ymarfer pen desg i ddiweddarau gwerth anheddau sydd ar y Cyfrif Refeniw Tai ac asedau a gaiff eu priso trwy ddull Costau Adnewyddu Dibrisiedig (DRC). Mae'r diweddariadau pen desg hyn yn caniatáu gwybodaeth gyfredol am gost adeiladau yn unig. Mae'r diweddariadau yn rhagdybio'r un gwerthoedd tir a ffioedd cysylltiedig. Mae'r diweddariad ar y Cyfrif Refeniw Tai yn seiliedig ar ddata'r Gofrestrfa Tir ar gyfer y Sir a chaiff ei gymhwyso ar draws pob math o dai.

Amhariad

Mae asedau'n cael eu hasesu ar ddiwedd pob blwyddyn i benderfynu a oes unrhyw arwydd bod yr ased wedi ei amharu. Lle bo arwyddion yn bodoli ac amcangyfrifir bod unrhyw wahaniaethau posibl o bwys, amcangyfrifir gwerth adferadwy'r ased a, lle bo hyn yn llai na gwerth cario'r ased, caiff colled amhariad ei chydabod ar gyfer y diffyg.

Lle canfyddir colledion amhariad, cyfrifyddir ar eu cyfer trwy:

- Lle bo balans enillion ailbrisiad ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisiadau, caiff gwerth cario'r ased ei ysgrifennu i lawr yn erbyn y balans hwnnw (hyd at swm yr enillion cronodig).
- Lle na fo balans yn y Gronfa Ailbrisiadau neu falans annigonol, caiff gwerth cario'r ased ei ysgrifennu i lawr yn erbyn y llinell wasanaeth berthnasol / llinellau gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Lle bo colled amhariad yn cael ei gwrthdroi yn ddiweddarach, mae'r gwrthdroad yn cael ei gredu i'r llinell wasanaeth berthnasol / llinellau gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hyd at swm y golled wreiddiol, wedi'i gymhwyso ar gyfer y dibrisiad a fyddai wedi cael ei godi pe na bai'r golled wedi cael ei chydabod.

Gwarediadau ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Pan ddaw'n debyg y caiff gwerth cario ased ei adennill yn bennaf trwy werthiant yn hytrach na thrwy barhau i'w ddefnyddio, caiff ei ailddosbarthu'n Ased a Ddelir i'w Werthu. Mae'r ased yn cael ei ailbrisiu'n syth cyn ei ailddosbarthu ac yna ei gario ar y swm isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu'r ased. Lle bo gostyngiad wedyn yn y gwerth teg llai costau gwerthu'r ased, caiff y golled ei chofnodi yn y llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff enillion yn y gwerth teg eu cydnabod dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabyddwyd o'r blaen yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau.

Ni chodir dibrisiad ar Asedau a Ddelir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau'n bodloni'r meini prawf mwyach i gael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, cânt eu hailddosbarthu'n asedau anghyfredol eto a'u priso ar y swm isaf o'u gwerth cario cyn iddynt gael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, wedi'i gymhwyso ar gyfer dibrisiad, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod pe na baent wedi cael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, a'u gwerth adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio â'u gwerthu.

Nid yw asedau sydd i gael eu hepgor neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu. Pan fo ased yn cael ei waredu neu ei ddatgomisiynu, mae gwerth cario'r ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu i ffwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r ennill neu golled wrth ei waredu. Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hefyd fel rhan o'r enillion neu golledion wrth ei waredu (h.y. eu debydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg ei waredu). Mae unrhyw enillion ailbrisiad a gronnir ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisiadau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Cymhwysio Cyfalaf.

Mae symiau a cheir ar gyfer gwaredu mwy na £10,000 yn cael eu categorio fel derbyniadau cyfalaf a'u credydu i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf. Yna ni ellir defnyddio'r rhain ond ar gyfer buddsoddi cyfalaf newydd neu eu neilltuo i leihau angen sylfaenol yr Awdurdod i fenthyg arian. Mae derbyniadau'n cael eu neilltuo i'r Gronfa o Balans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Ni chaiff gwerth dileu gwarediadau ei godi yn erbyn y dreth gyngor, oherwydd darperir yn llawn am gost asedau sefydlog o dan drefniadau ar wahân ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae symiau'n cael eu neilltuo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor Gyffredinol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Dibrisiant

Darperir am ddibrisiad ar yr holl asedau Eiddo, Offeriant a Chyfarpar trwy ddyrannu eu symiau dibrisiadwy yn systematig dros eu hoesoedd defnyddiol. Gwneir eithriad am asedau sydd heb oes ddefnyddiol benodol y gellir ei bennu (h.y. tir rhydd-ddaliadol a rhai Asedau Cymunedol) ac asedau nad ydynt ar gael i'w defnyddio eto (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Defnyddiwyd yr oesau defnyddiol a'r gyfraddau dibrisio canlynol wrth gyfrifo dibrisiant llinell-syth :

Ased	Oes (Blynyddoedd)
Tai Cyngor	30
Adeiladau <i>(gan gynnwys Asedau Cymunedol a Eiddo Buddsoddi)</i>	30
Cerbydau, Offeriant a Chyfarpar	1 i 10
Seilwaith	40

Yn ogystal, dibrisir enillion adbrisiad, a bydd swm sy'n gyfwerth â'r gwahaniaeth rhwng y dibrisiant gwerth cyfredol a roddir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi cael ei roi ar sail eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Cyfrif wrth Gefn Adbrisiadau i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Cyfrifyddu Cydrannol

Defnyddir cyfrifyddu cydrannol pan fydd gan ased unigol un neu ragor o rannau hanfodol ac iddynt oes economaidd sylweddol wahanol i'r prif ased. Felly byddai cydrannau'r prif ased yn dibrisio ar gyfraddau gwahanol.

Er mwyn pennu a oes gwahaniaeth o bwys yn y tâl dibrisio, mae'r Awdurdod yn cynnal dadansoddiad sensitifrwydd mewn perthynas â'i brosiectau cyfalaf mwyaf. Mae'r tâl yn cael

ei gyfrifo ar sail yr ased cyfan o'i gymharu â thâl ar sail y cydrannau. Caiff y tâl ar sail cydrannau ei ddefnyddio os oes gwahaniaeth o bwys rhwng y ddau gyfrifiad.

6.1.3 **Eiddo Buddsoddi**

Eiddo buddsoddi yw'r eiddo hwnnw a ddefnyddir dim ond i ennill rhenti a/neu am arbrisiant cyfalaf. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os caiff yr eiddo ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso cyflenwi gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu'n cael ei ddal i'w werthu.

Caiff eiddo buddsoddi ei fesur yn y lle cyntaf ar gost ac wedyn ar werth teg, ar sail y swm y gellid cyfnewid yr ased amdano rhwng partïon gwybodus ar hyd braich. Ni chaiff yr eiddo ei ddibrisio ond caiff ei ailbrisio bob blwyddyn yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddiwedd y flwyddyn. Caiff enillion a cholledion wrth ailbrisio eu cofnodi yn y llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff yr un peth ei wneud gydag enillion a cholledion wrth waredu'r eiddo.

Caiff y rhenti a geir am eiddo buddsoddi eu credydu i'r llinell Incwm Ariannu a Buddsoddi ac maent yn arwain at ennill i Falans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, nid yw'r trefniadau statudol yn caniatáu i enillion a cholledion ailbrisiadau a gwarediadau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly caiff yr enillion a'r colledion eu tynnu allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd a'u cofnodi yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (ar gyfer unrhyw dderbyniadau o werthiant sy'n fwy na £10,000) y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Mesuriad Gwerth Teg

Mae'r Cyngor yn mesur ei eiddo buddsoddi ar werth teg ar bob dyddiad adrodd. Gwerth teg yw'r pris y byddid yn ei gael i werthu ased, neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth fel rhan o drafodyn trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd y defnydd o'r broses fesur ar ei uchaf a'i orau o safbwynt cyfranogwr y farchnad.

Rhagdybir bod unrhyw fesuriad gwerth teg o ased neu rwymedigaeth yn defnyddio'r un rhagdybiaethau ag y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth weithredu er eu budd economaidd pennaf a bod y trafodyn yn cael ei wneud yn y brif farchnad neu, os nad yw hynny'n bosibl, yn y farchnad fwyaf buddiol ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

Defnyddir technegau prisio priodol y mae data digonol ar gael ar eu cyfer. Mae mewnbynnau i'r technegau wedi'u categorio i fewn yr hierarchaeth gwerth teg, sy'n cynnwys tair lefel fel a ganlyn:

- Mae mewnbynnau lefel 1 yn brisiau a ddyfynnwyd nas addaswyd mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un peth y gall y Cyngor eu cyrchu ar y dyddiad mesur.
- Mae mewnbynnau lefel 2 yn fewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n weladwy, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mae mewnbynnau lefel 3 yn fewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

6.1.4 **Asedau Treftadaeth**

Mae gwahanol fathau o Asedau Treftadaeth ac maent wedi'u nodi yn y cyfrifon fel a ganlyn.

- **Cyn-asedau Cymunedol**

Mae'r asedau treftadaeth hynny a oedd gynt yn cael eu cynnwys mewn asedau cymunedol wedi cael eu trosglwyddo i'r categori newydd ar gyfer Asedau Treftadaeth. Fe'u cofnodir ar sail y gost hanesyddol ac maent yn cynnwys Castell Caerfyrddin, regalia dinesig a darnau o waith celf.

- **Gwaith Celf Seilwaith**

Yn flaenorol câi'r asedau hyn eu nodi fel seilwaith ac roeddent un ai'n rhan o brosiect cyfalaf mawr neu'n ddarnau o waith celf ynddynt eu hunain ar gylchfannau neu yng nghanol trefi. A hwythau'n gyn-asedau seilwaith, fe'u cofnodir ar sail y gost hanesyddol.

- **Arddangosion Amgueddfeydd/Cofnodion Archif**

Mae gan yr Awdurdod gasgliad mawr o arddangosion amgueddfeydd a deunydd archif na chawsant eu cynnwys yn y Fantolen. Nid yw gwybodaeth am gost yr eitemau hyn ar gael yn hawdd ac ym marn yr Awdurdod ni fyddai'r budd o drefnu i brisio'r eitemau hyn yn cyfiawnhau'r gost o wneud hynny.

6.1.5 **Asedau Anniriaethol**

Asedau nad oes iddynt sylwedd ffisegol yw'r rhain ond asedau a ddaw â buddion economaidd i'r Awdurdod yn y dyfodol, sef asedau megis trwyddedau meddalwedd neu asedau a grëir yn fewnol ac sydd wedi'u cyfalafu.

Ar hyn o bryd nid oes gan yr Awdurdod asedau anniriaethol. Caiff gwelliannau ('*enhancements*') eu categorioeddio bob blwyddyn a byddai unrhyw asedau anniriaethol yn cael eu nodi fel rhan o'r ymarfer blynyddol hwn.

6.1.6 **Taliadau sy'n Cael eu Cynnwys yn y Refeniw am Asedau Anghyfredol**

Caiff y symiau canlynol eu debydu i wasanaethau, gwasanaethau cymorth a chyfrifon masnachu er mwyn cofnodi cost dal asedau sefydlog yn ystod y flwyddyn:

- dibrisiad yr asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth perthnasol.
- colledion ailbrisiad ac amhariad ar asedau mae'r gwasanaeth yn eu defnyddio lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbrisiadau y gellir dileu'r colledion yn eu herbyn.
- amorteiddio asedau sefydlog anniriaethol y gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Awdurdod godi treth gyngor i dalu am golledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad nac amorteiddiadau. Fodd bynnag, mae'n ofynnol iddo roi cyfraniad blynyddol o'i refeniw tuag at leihau ei ofynion benthyca i gyd. Felly mae'r cyfraniad ym malans y Gronfa Gyffredinol (Darpariaeth Isafswm Refeniw neu Brifswm Cronfa Fenthyciadau) yn cymryd lle colledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad ac amorteiddiadau, trwy drafodyn addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

6.1.7 **Gwariant Refeniw a Gyllidir gan Gyfalaf dan Statud**

Mae gwariant a wnaethpwyd yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu o dan ddarpariaethau statudol ond nad yw'n arwain at greu asedau anghyfredol wedi cael ei godi fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y cyfrif Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Lle bo'r Awdurdod wedi penderfynu talu cost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf sy'n bodoli

eisoes neu drwy gael benthyciad, mae trosglwyddiad yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf wedyn yn tynnu allan y symiau a godwyd yn y Datganiad Newidiadau ar Falans Cronfa'r Cyngor fel nad oes unrhyw effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

6.1.8 **Arian Parod ac Arian Gyfwerth**

Mae'r arian gyfwerth yn fuddsoddiadau sy'n rhwydd eu drosglwyddo i symiau arian parod heb newid ei werth. Caiff arian parod ei dynnu a'i adneuo gan ddibynnu ar ddiffyg neu warged arian parod ar y diwrnod. Mae pob cyfrif galw wedi cael eu dynodi at y diben hwn. Mae'r Arian Parod Cyfatebol hefyd yn cynnwys buddsoddiadau cyfnod penodedig sy'n aeddfedu cyn pen tri mis neu lai ar ôl y dyddiad caffael.

6.1.9 **Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth**

Caiff grantiau gan lywodraethau a chyfraniadau gan drydydd partïon a rhoddion, pa un ydynt yn cael eu talu fel ernes, fel rhandaliadau neu fel ôl-daliadau, eu cydnabod fel taliadau dyledus i'r Awdurdod pan fo sicrwydd rhesymol:

- y bydd yr Awdurdod yn cydymffurfio â'r amodau sy'n gysylltiedig â'r taliadau, ac
- y bydd y grantiau neu'r chyfraniadau'n dod i law.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel taliadau dyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes i'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant neu'r cyfraniad gael eu bodloni. Mae'r amodau yn nodi ei bod yn ofynnol i'r buddion economaidd yn y dyfodol neu'r potensial gwasanaeth a gorfforir yn yr ased sy'n cael ei gaffael gan ddefnyddio'r grant neu'r cyfraniad gael eu defnyddio gan y derbynnydd fel y rhagnodir, neu fod yn rhaid i'r buddion economaidd yn y dyfodol neu'r potensial gwasanaeth gael eu dychwelyd i'r trosglwyddwr.

Mae symiau o arian a flaendalwyd fel grantiau a chyfraniadau nad yw'r amodau ar eu cyfer wedi cael eu bodloni'n cael eu cario yn y Fantolen fel credydwr. Pan gaiff yr amodau eu bodloni, caiff y grant neu'r cyfraniad ei gredu i'r llinell wasanaeth berthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu Incwm Trethi a Grantiau Amhenodol (grantiau refeniw heb eu neilltuo a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Lle caiff grantiau cyfalaf eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu tynnu allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd. Lle nad yw'r grant wedi cael ei ddefnyddio eto i ariannu gwariant cyfalaf, caiff ei gofnodi yn y gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio. Lle mae wedi cael ei ddefnyddio, caiff ei gofnodi yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf. Caiff symiau yn y gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ar ôl iddynt gael eu defnyddio i ariannu gwariant cyfalaf.

6.1.10 **Prydlesu**

Caiff prydlesi eu dosbarthu fel prydlesi cyllid lle bo telerau'r brydles yn trosglwyddo'n arwyddocaol yr holl risgiau a buddion sydd ynghlwm wrth berchnogaeth ar yr eiddo, offeriant neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Mae pob prydles arall yn cael ei dosbarthu fel prydles weithredol. Lle bo prydles yn cynnwys tir ac adeiladau, caiff elfennau'r tir a'r adeiladau eu hystyried ar wahân at ddibenion dosbarthu. Cyfrifyddir ar gyfer trefniadau nad oes ganddynt statws cyfreithiol prydles ond sy'n cyfleu hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am dâl o dan y polisi hwn lle bo cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol.

Mae adolygiad o bob brydles yr Awdurdod (fel y prydlesai ac fel y prydleswr) wedi cael ei gynnal. Ar hyn o bryd mae'r holl brydlesi'n cael eu trin fel prydlesi gweithredol. Fodd bynnag, mae prydles cyllid sy'n ymwneud ag eiddo wedi'i nodi ynghyd ag ychydig o brydlesi cyfarpar bach y gellid eu hailddosbarthu fel prydlesi cyllid. Ni fyddai'r addasiadau ailddosbarthu'n effeithio'n sylweddol ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgareddau economaidd y Cyngor a'r graddau y mae'n agored i risg.

Yr Awdurdod fel y Prydleswr – prydlesi gweithredol

Caiff rhenti sy'n cael eu talu o dan brydlesi gweithredol eu codi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel un o dreuliau'r gwasanaethau sy'n cael budd o ddefnyddio'r eiddo, offeriant neu gyfarpar sy'n cael eu prydlesu.

Yr Awdurdod fel y Deiliad Prydlesi – prydlesi gweithredol

Lle bo'r Awdurdod yn rhoi prydles weithredol dros eiddo, caiff yr ased ei gadw yn y Fantolen. Caiff incwm o renti ei gredu i'r gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

6.1.11 Rhwymedigaethau Ariannol

Caiff rhwymedigaethau ariannol eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol ac ar y dechrau cânt eu mesur yn ôl gwerth teg a'u cario yn unol â'u cost amorteiddiedig. Mae'r hyn a godir bob blwyddyn i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y llog sy'n daladwy yn cael ei seilio ar werth cario'r rhwymedigaeth, wedi'i luosi gan y gyfradd llog weithredol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog weithredol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union daliadau arian parod amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol yn unol ag ef.

Ar gyfer y rhan fwyaf o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sy'n ddyledus (a hefyd llog cronedig); ac mai'r llog a godir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm taladwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad.

Caiff enillion a cholledion ar adbrynu benthyciadau neu eu setlo'n gynnar eu credydu a'u debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ym mlwyddyn eu hadbrynu neu eu setlo. Fodd bynnag, lle bo'r adbrynu wedi digwydd fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthyciadau sy'n golygu addasu neu gyfnewid offerynnau sy'n bodoli eisoes, mae'r premiwm yn cael ei ddiwynnu o gost amorteiddiedig y benthyciad newydd neu addasedig ac mae'r disgownt yn cael ei ychwanegu ati, ac mae'r dibrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cael ei ledaenu dros oes y benthyciad trwy addasiad i'r gyfradd llog weithredol.

Lle bo premiymau a disgowntiau wedi cael eu codi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae'r rheoliadau'n caniatáu i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei ledaenu dros flynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o ledaenu'r ennill neu'r golled dros y tymor oedd ar ôl ar y benthyciad yr oedd y premiwm yn daladwy arno neu yr oedd y disgownt yn dderbyniadwy arno pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoni'r symiau a godir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r tâl net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei gyflawni trwy drosglwyddiad i'r neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

6.1.12 Asedau Ariannol

Benthyciadau a Symiau Derbyniadwy

Caiff benthyciadau a symiau derbyniadwy eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol ac ar y dechrau cânt eu mesur yn ôl gwerth teg. Wedyn cânt eu mesur yn unol â'u cost amorteiddiedig. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y llog derbyniadwy yn cael eu seilio ar werth cario'r ased wedi'i luosi gan y gyfradd llog weithredol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r benthyciadau mae'r Awdurdod wedi'u rhoi, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sy'n ddyledus (a hefyd llog cronedig) ac mai'r llog sy'n cael ei gredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm derbyniadwy am y flwyddyn yng nghytundeb y benthyciad.

Lle bo'r Awdurdod wedi rhoi benthyciadau ar gyfraddau is na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal), caiff unrhyw golled sylweddol ei chofnodi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (wedi'i debydu i'r gwasanaeth priodol) am werth presennol y llog a fydd yn cael ei hepgor dros oes yr offeryn, gan arwain at gost amorteiddiedig is na'r prifswm dyledus. Mae'r llog yn cael ei gredu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfradd llog weithredol ychydig yn uwch na'r gyfradd dderbyniadwy gan y sefydliadau gwirfoddol, gyda'r gwahaniaeth yn cynyddu cost amorteiddiedig y benthyciad yn y Fantolen. Mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans Cronfa'r Cyngor yw'r llog derbyniadwy am y flwyddyn ariannol – mae cysoni'r symiau a gaiff eu debydu a'u credu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r ennill net sy'n ofynnol yn erbyn Balans Cronfa'r Cyngor yn cael ei gyflawni trwy drosglwyddiad i'r neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Lle nodir bod amhariad ar asedau oherwydd tebygrwydd sy'n deillio o ddigwyddiad yn y gorffennol na fydd taliadau sy'n ddyledus o dan y contract yn cael eu gwneud, caiff yr ased ei ysgrifennu i lawr a chodir tâl ar y gwasanaeth perthnasol (am symiau derbyniadwy sy'n benodol i'r gwasanaeth hwnnw) neu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff y golled amhariad ei mesur fel y gwahaniaeth rhwng gwerth cario a gwerth presennol y llifoedd arian yn y dyfodol wedi'u diwygio, wedi'u disgowntio ar gyfradd llog weithredol wreiddiol yr ased.

Caiff unrhyw enillion a cholledion sy'n deillio wrth ddatgydnabod ased eu credu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

O dan Offerynnau Ariannol IFRS 9, mae dosbarthu asedau ariannol bellach yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Ceir tri phrif ddosbarthiad o asedau ariannol, sy'n cael eu mesur ar:

- Gost amorteiddiedig
- Gwerth teg drwy elw neu golled
- Gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

6.1.13 **Stocrestrau a Chontractau Hirdymor**

Caiff stocrestrau eu cynnwys yn y Fantolen ar yr isaf o'r gost a'r gwerth gwireddadwy net ac eithrio stoc Cyfarpar Diogelu Personol a roddwyd, sydd wedi'i brisio yn ôl y costau a ddarperir gan wasanaethau a rennir gan y GIG. Mae cost stocrestrau'n cael ei dynodi gan ddefnyddio'r fformiwla gostio gyfartalog bwysoledig.

Cyfrifyddir ar gyfer contractau hirdymor ar sail codi gwerth y gwaith a'r gwasanaethau a gafwyd o dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau.

6.1.14 **Cost y Gwasanaethau Cynnal**

Caiff costau gorbenion a gwasanaethau cymorth eu codi ar y rheiny sy'n cael budd o'r cyflenwad neu'r gwasanaeth. Defnyddir egwyddor costio amsugol llwyr – sef bod cost lawn gorbenion a gwasanaethau cymorth yn cael ei rhannu rhwng defnyddwyr yn ôl cyfran y buddion a dderbyniwyd.

6.1.15 **Darpariaethau**

Caiff darpariaethau eu gwneud lle bo rhywbeth wedi digwydd sy'n gosod rhwymedigaeth ar yr Awdurdod sy'n debyg o alw am setliad trwy drosglwyddo buddion economaidd, ac y gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y cyngor yn rhan o achos llys a allai arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Caiff darpariaethau eu codi fel traul i'r llinell wasanaeth briodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Awdurdod i wybod am y rhwymedigaeth a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau - ar ddyddiad y fantolen - o'r gwariant gofynnol i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd risgiau ac elfennau ansicr perthnasol i ystyriaeth.

Pan gaiff taliadau eu gwneud yn y pen draw, cânt eu codi ar y ddarpariaeth sydd wedi'i chreu yn y Fantolen. Caiff setliadau amcangyfrifedig eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol - lle daw'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd yn awr (neu gwneir setliad llai nag a ragwelwyd), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i chredydu'n ôl i gyfrif refeniw'r gwasanaeth perthnasol.

Lle disgwylir bod rhywun arall (e.e. yn sgil hawliad yswiriant) yn talu canran o'r taliad, neu'r holl daliad, sydd ei angen i setlo darpariaeth, caiff hyn ond ei gydnabod fel incwm yn y cyfrif refeniw gwasanaeth priodol os yw'n hollol bendant y bydd ad-daliad yn dod i law pe setlir y rhwymedigaeth.

6.1.16 **Cronfeydd Wrth Gefn**

Mae'r Awdurdod yn neilltuo symiau penodol fel cronfeydd wrth gefn at ddibenion polisi yn y dyfodol neu i ddarparu ar gyfer hapddigwyddiadau. Caiff cronfeydd wrth gefn eu creu trwy neilltuo symiau o Balans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd. Pan fo angen talu gwariant sydd i gael ei ariannu o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i sgorio yn erbyn y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna caiff y gronfa wrth gefn ei neilltuo'n ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd fel na chodir cost net yn erbyn y dreth gyngor ar gyfer y gwariant.

Caiff rhai cronfeydd penodol eu cadw er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifyddu ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol, budd-daliadau ymddeoliad a chyflogeion, ac nid ydynt yn

adnoddau y gall yr Awdurdod eu defnyddio – caiff y cronfeydd hyn eu hesbonio yn y polisïau perthnasol.

6.1.17 **Budd-daliadau i Gyflogeion**

Budd-daliadau sy'n daladwy yn ystod eu cyflogaeth

Budd-daliadau tymor byr i gyflogeion yw'r rheiny y mae'n rhaid eu setlo cyn pen 12 mis ar ôl diwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys budd-daliadau fel cyflogau, gwyliau blynyddol â thâl ac absenoldeb salwch â thâl i'r cyflogeion presennol a chânt eu cydnabod fel traul am wasanaethau yn y flwyddyn mae'r cyflogeion yn rhoi gwasanaeth i'r Awdurdod. Gwneir cronriad ar gyfer cost hawliau i wyliau y mae cyflogeion yn eu hennill ond heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn, y gall cyflogeion eu cario ymlaen i'r flwyddyn ariannol nesaf. Gwneir y cronriad ar y cyfraddau cyflog sy'n berthnasol yn y flwyddyn gyfrifyddu ganlynol, sef y cyfnod mae'r cyflogai'n cymryd y budd-dal ynddi. Codir y cronriad i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau, ond yna caiff ei wrthdroi allan trwy'r Datganiad Newidiadau i Gronfeydd er mwyn i'r budd-daliadau gwyliau gael eu codi i referniw yn y flwyddyn ariannol y cymerir yr absenoldeb gwyliau ynddi.

Budd-daliadau dod â swyddi i ben

Budd-daliadau dod â swyddi i ben yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymdeol arferol neu benderfyniad swyddog i dderbyn dileu ei swydd yn wirfoddol, a chânt eu codi ar sail cronriadau i'r llinell Costau Heb eu Dosbarthu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo modd dangos bod yr Awdurdod wedi ymrwmo i ddileu cyflogaeth swyddog neu grŵp o swyddogion neu wneud cynnig i annog dileu swyddi'n wirfoddol.

Lle bo budd-daliadau dod â swyddi i ben yn golygu gwella pensiynau, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol codi'r swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'r pensiwnwr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol, ar Falans Cronfa'r Cyngor. Yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, mae angen neilltuadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Bensiynau er mwyn dileu'r debydau a chredydau tybiannol ar gyfer budd-daliadau dod â swyddi i ben o ran gwelliannau i bensiynau, a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

Budd-daliadau Ôl Gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân:

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan *Capita Teachers' Pensions* ar ran yr Adran Addysg.
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Sir Caerfyrddin.

Mae'r ddau gynllun yn darparu budd-daliadau penodol i'r aelodau (cyfandaliadau ymdeol a phensiynau), a enillwyd wrth iddynt weithio i'r Cyngor.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau ar gyfer cynllun yr athrawon yn golygu na ellir nodi'r rhwymedigaethau ar gyfer y budd-daliadau hyn yn benodol i'r Awdurdod. Felly cyfrifyddir ar gyfer y cynllun fel pe bai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac ni chaiff unrhyw rwymedigaeth o ran talu budd-daliadau yn y dyfodol ei chydabod yn y Fantolen a chodir cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i bensiynau athrawon yn y flwyddyn ar llinell y Gwasanaeth Addysg Phlant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Cronfa Bensiwn Dyfed

Mae'r Cronfa yn cael ei gyfrif yn gynllun budd-daliadau penodol.

Mae asedau'r Gronfa sydd i'w priodoli i'r Cyngor, yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau – h.y. asesiad o'r hyn a delir yn y dyfodol mewn perthynas â'r budd-daliadau ymddeol y mae'r gweithwyr wedi'u hennill hyd yn hyn, yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant gweithwyr, ac ati, a rhagamcanion enillion gweithwyr presennol.

Caiff gwerth y rhwymedigaethau ei ddisgowntio i gyfateb â phrisiau cyfredol.

Mae asedau'r Gronfa sydd yn briodol i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:

- gwarannau a ddyfynnwyd – y pris cynnig
- gwarannau na ddyfynnwyd – amcangyfrif proffesiynol
- gwarannau cyfunol – y pris cynnig
- eiddo – gwerth y farchnad.

Mae balans net pensiynau yn cael ei rannu mewn i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaethau sef:

- costau gwasanaeth cyfredol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau yn sgil y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi'u pennu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y gwasanaethau sy'n cyflogi'r gweithwyr.
- cost gwasanaeth y gorffennol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol y mae eu heffaith yn gysylltiedig â blynyddoedd gwasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – yn cael ei debydu i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau Heb eu Dosbarthu.
- y llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased), h.y. cost y llog net i'r Awdurdod – y newid yn ystod y cyfnod yn y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) sy'n deillio o dreigl amser, wedi'i gofnodi dan linell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr – cyfrifir hyn drwy gymryd y gyfradd ostyngol a ddefnyddir i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod a'i defnyddio ar gyfer y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) ar ddechrau'r cyfnod – gan ystyried unrhyw newidiadau yn y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod o ganlyniad i'r cyfraniadau a'r buddion a delir.

Ailfesur sef:

- yr adenillion ar asedau'r cynllun – ac eithrio'r symiau sydd wedi'u cynnwys yn y llog net ar y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net – i'w cofnodi dan y Gronfa Bensiynau dan y pennawd Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Eraill
- enillion a cholledion actiwaraidd – newidiadau yn y rhwymedigaeth pensiynau net sy'n digwydd oherwydd nad yw pethau wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaed

adeg y prisio actiwaraid diwethaf neu oherwydd bod yr actiwariaid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau – i'w cofnodi dan y Gronfa Bensiynau dan y pennawd Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Eraill

- Addasiad i'r terfyn asedau – yn gostwng i'r terfyn ased a gyfrifwyd os yw hyn yn is na sefyllfa'r ased.
- cyfraniadau a dalwyd i'r Gronfa – arian parod a dalwyd fel cyfraniadau cyflogwr i'r gronfa bensiwn i setlo rhwymedigaethau; ni chyfrifir amdanynt fel traul

Mewn perthynas â budd-daliadau ymddeoliad, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i godi'r swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiywr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol, ar Falans Cronfa'r Cyngor. Yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, mae hyn yn golygu bod yna neilltuadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Bensiynau er mwyn dileu'r debydau a chredydau tybiannol ar gyfer budd-daliadau ymddeoliad a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiywyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Felly mae'r balans sy'n codi ar y Gronfa Wrth Gefn Bensiynau yn mesur yr effaith fuddiannol ar Gronfa'r Cyngor o fod yn ofynnol i gyfrifyddu ar gyfer budd-daliadau ymddeoliad ar sail llifoedd arian yn hytrach nag wrth i gyflogeion ennill budd-daliadau.

Budd-daliadau Dewisol

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i ddewis talu budd-daliadau ymddeol i weithiwr sy'n ymddeol yn gynnar. Os bernir y bydd unrhyw rwymedigaeth yn codi yn sgil talu budd-dal i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) caiff ei gronni yn y flwyddyn y penderfynwyd gwneud y taliad a'i gyfrif yn unol â'r polisïau sy'n gymwys i'r Gronfa.

6.1.18 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau eraill

Mae gan y cyngor fuddiannau mewn nifer o gwmnïau â natur is-gwmnïau sy'n ei gwneud yn ofynnol paratoi cyfrifon grŵp. Nid yw'r Cyfrifon Grŵp wedi cael eu paratoi, gan na fyddai cyfuno'r cyfrifon yn effeithio ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod yn ei hanfod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgaredd economaidd y Cyngor a'r risg y mae'n agored iddi.

CWM Environmental Cyf

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr CWM Environmental Cyf. Yn hanesyddol, mae'r cwmni wedi cael ei weithredu fel cwmni masnachu hyd braich, ond yn ystod y flwyddyn 2018/19 dewisodd yr Awdurdod ddefnyddio Esemptiad Teckal, gan fod mwy nag 80% o weithgaredd y cwmni yn cael ei wneud gyda'r Awdurdod. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.36 (Trafodion Partion Cysylltiedig).

Llesiant Delta Wellbeing Cyf

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr Llesiant Delta Wellbeing Cyf. Crëwyd y cwmni i drosglwyddo a thyfu'r gwasanaeth Llinell Gofal fel y cytunwyd gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor ym mis Ionawr 2018. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.36 (Trafodion Partion Cysylltiedig).

Egni Sir Gâr Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw Ymddiriedolwr Gwarchod cofrestredig Egni Sir Gâr Cyfyngedig ac mae'r Aelod Cabinet dros Newid Hinsawdd, Datgarboneiddio a Chynaliadwyedd yn aelod o'r bwrdd. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir).

Cartrefi Croeso Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr Cartrefi Croeso. Crëwyd y cwmni i ddatblygu datblygiadau tai ar sail fasnachol yn Sir Gaerfyrddin fel y cytunwyd gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor. Rhoddir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.36 (Trafodion Partion Perthnasol). Ni chynhaliwyd unrhyw weithgarwch busnes yn ystod y flwyddyn.

Amlogsgfa Gorllewin Cymru

Mae'r Awdurdod yn cadw cyfran ariannol yn Amlogsgfa Gorllewin Cymru. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.37 (Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Eraill).

6.1.19 Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd, Asedau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Arall

Gweithrediadau a reolir ar y cyd yw gweithgareddau y mae'r Awdurdod yn eu cyflawni ar y cyd gyda mentrwy'r eraill sy'n golygu defnyddio asedau ac adnoddau'r mentrwy'r yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Awdurdod yn cydnabod ar ei Fantolen yr asedau mae'n eu rheoli a'r rhwymedigaethau arno ac yn debydu a chredydu'r gwariant mae'n ei wneud a'r gyfran o'r incwm mae'n ei hennill o weithgarwch y gweithgaredd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offeriant neu gyfarpar a reolir ar y cyd gan yr Awdurdod a mentrwy'r eraill, gyda'r asedau'n cael eu defnyddio i gael buddiannau i'r mentrwy'r. Nid yw'r gyd-fenter yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Awdurdod yn cyfrifyddu ar gyfer ei gyfran ef yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, y rhwymedigaethau arno a'r treuliau mae'n gorfod eu talu ar ei ran ei hun neu ar y cyd gydag eraill mewn perthynas â'i fudd yn y gyd-fenter a'r incwm mae'n ei ennill o'r fenter.

Rydym wedi nodi y gallai'r canlynol ddod o dan y diffiniad uchod at ddibenion cyfrifyddu:
Partneriaeth (ERW gynt)
Partneriaeth Pensiwn Cymru
Dinas-ranbarth Bae Abertawe
Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru
Amlogsgfa Gorllewin Cymru

Nodwyd yn flaenorol bod yr Awdurdod yn cadw cyfran ariannol yn Amlogsgfa Gorllewin Cymru. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.37 (Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Eraill).

Mae trefniadau potensial eraill yn cynnwys Y Consortiwn Comisiynu ar gyfer Plant Cymru ymhlith eraill. At ddiben llunio'r cyfrifon hyn, ni ychwanegwyd cofnodion mewn perthynas â'r trefniadau hyn ac eithrio'r gwariant a'r incwm uniongyrchol sy'n berthnasol i bob cynllun. Nid yw'r addasiadau yn rhai perthnasol ac ni fyddent yn effeithio ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgaredd economaidd yr Awdurdod a'r risg y mae'n agored iddi.

6.1.20 Rhwymedigaeth Amodol

Mae rhwymedigaeth amodol yn codi lle bo rhywbeth wedi digwydd sy'n gosod rhwymedigaeth bosibl ar yr awdurdod na fydd ei bodolaeth yn cael ei chadarnhau ond wrth i bethau ansicr yn y dyfodol, nad ydynt yn llwyr o dan reolaeth yr awdurdod, ddi-gwydd neu beidio.

Mae rhwymedigaethau amodol hefyd yn codi mewn amgylchiadau lle câi darpariaeth ei gwneud fel arall ond naill ai nad yw'n debygol y byddai angen all-lif adnoddau neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chaiff rhwymedigaethau amodol eu cydnabod yn y Fantolen ond yn hytrach eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon.

6.1.21 **TAW**

Nid yw'r incwm a'r gwariant yn cynnwys unrhyw symiau TAW, gan fod pob TAW yn daladwy i Gyllid a Thollau ei Mawrhydi, a gellir adennill ganddynt hwy bob TAW a dalwyd.

6.2 **Dyfarniadau Beirniadol wrth Ddefnyddio Polisiau Cyfrifyddu**

Wrth ddefnyddio'r polisiau cyfrifyddu a nodir yn Nodyn 6.1, bu'n rhaid i'r Awdurdod wneud rhai dyfarniadau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu'r rheiny sy'n destun ansicrwydd ynglŷn â digwyddiadau yn y dyfodol. Dyma'r dyfarniadau beirniadol a wneir yn y Datganiad o Gyfrifon:

- Ansicrwydd parhaus ynghylch cyllido awdurdodau lleol yn y dyfodol, yn enwedig o ystyried y cynnydd sylweddol mewn chwyddiant

Fodd bynnag, mae gan yr Awdurdod strategaeth gyllidebol dair blynedd gadarn gyda chynigion o ran effeithlonrwydd a rhesymoli gwasanaethau er mwyn sicrhau cyllideb fantoledig, ac felly mae wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd hwn yn ddigon eto i roi arwydd y gallai fod amhariad ar asedau'r Awdurdod.

Ar hyn o bryd mae ysgolion gwirfoddol a reolir ac ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir wedi'u heithrio o fantolen yr Awdurdod er bod gan yr Awdurdod rwymedigaethau a risgiau o ran costau eiddo megis gwaith atgyweirio a chynnal a chadw, nid yw'r Awdurdod yn berchen ar yr ysgolion ac nid oes hawl ganddo i unrhyw ddarpar fuddion economaidd sydd ynghlwm wrth yr asedau.

6.3 **Tybiaethau a Wnaethpwyd am y Dyfodol ac ansicrwydd ynglŷn a Ffynonellau Mawr Eraill wrth Amcangyfrif**

Yn y Datganiad o Gyfrifon ceir ffigurau amcangyfrifedig sydd wedi'u seilio ar dybiaethau mae'r Awdurdod wedi'u gwneud am y dyfodol neu sy'n ansicr mewn rhyw ffordd arall. Gwneir amcangyfrifon gan gymryd mewn i ystyriaeth profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, oherwydd na ellir pennu balansau â sicrwydd, gallai'r gwir ganlyniadau fod yn sylweddol wahanol i'r tybiaethau a'r amcangyfrifon.

Yr unig eitemau ym Mantolen yr Awdurdod y mae risg sylweddol o addasiad o bwys mewn perthynas â nhw yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod yw'r Asedau Pensiynau.

Mae'r amcangyfrif o'r asedau net i dalu pensiynau'n dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, y gyfradd yr amcangyfrifir y bydd cyflogau'n codi, newidiadau i oed ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r enillion a ddisgwylir ar asedau'r gronfa bensiw. Mae cwmni o actiwariaid ymgynghorol wedi cael ei gyflogi i roi cyngor arbenigol i'r Awdurdod am y tybiaethau i gael eu defnyddio.

6.4 Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Ariannu yn unol â'r Rheoliadau

Mae'r nodyn hwn yn sôn am yr addasiadau gaiff eu gwneud i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn. Caiff yr addasiadau eu gwneud yn unol â'r arferion cyfrifyddu priodol i'r adnoddau a enwir yn y darpariaethau statudol fel rhai sydd ar gael i'r Awdurdod i dalu am ei wariant cyfalaf a referniw yn y dyfodol.

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2023-24	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(38,305)	(15,903)	0	0	54,208
Enillion/(Colledion) ar ôl ailbriso Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(22,780)	(26,844)	0	0	49,624
Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad	(3,753)	0	0	0	3,753
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a chymhwyswyd	42,628	13,306	0	0	(55,934)
Gwariant referniw a ariannwyd o'r cyfalaf o dan statud	(856)	0	0	0	856
Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(7,061)	(39)	0	0	7,100
Mewnosod eitemau na ddebydwyd na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiadau cyfalaf	10,470	4,618	0	0	(15,088)
Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	27,426	8,910	0	0	(36,336)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2023-24	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd:					
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf nas cymhwyswyd a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	5,615	408	0	(6,023)	0
Grantiau a gymhwyswyd i'r cyllid cyfalaf a drosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	0	8,509	(8,509)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf:					
Trosglwyddo elw ariannol o werthu eiddo a gredydwyd fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	4,182	43	(4,225)	0	0
Derbyniadau Cyfalaf Statudol	4	0	(334)	0	330
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	409	0	(409)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0	0	0	0	0
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0	0	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian	0	0	0	0	0

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2023-24	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol:					
Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	1	0	0	0	(1)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Bensiynau:					
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 6.42)	(27,124)	(1,316)	0	0	28,440
Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	29,479	1,303	0	0	(30,782)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Absenoldebau Cronedig:					
Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	506	(135)	0	0	(371)
Cyfanswm yr Addasiadau	20,432	(15,649)	(4,150)	2,486	(3,119)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2022-23	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(35,863)	(15,920)	0	0	51,783
Enillion/(Colledion) ar ôl ailbriso Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(5,739)	(21,275)	0	0	27,014
Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad	(534)	0	0	0	534
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a chymhwyswyd	38,780	10,401	0	0	(49,181)
Gwariant refeniw a ariannwyd o'r cyfalaf o dan statud	(1,154)	(1)	0	0	1,155
Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(401)	(324)	0	0	725
Mewnosod eitemau na ddebydwyd na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiadau cyfalaf	10,194	4,589	0	0	(14,783)
Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	6,188	9,218	0	0	(15,406)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2022-23	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd:					
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf nas cymhwyswyd a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	4,863	28	0	(4,891)	0
Grantiau a gymhwyswyd i'r cyllid cyfalaf a drosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	0	15,992	(15,992)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf:					
Trosglwyddo elw ariannol o werthu eiddo a gredydwyd fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	626	327	(953)	0	0
Derbyniadau Cyfalaf Statudol	10	0	(213)	0	203
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	274	0	(274)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0	0	0	0	0
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0	0	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian	0	0	0	0	0

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2022-23	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol:					
Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	23	0	0	0	(23)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Bensiynau:					
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 6.42)	(75,352)	(2,853)	0	0	78,205
Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	29,533	1,052	0	0	(30,585)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Absenoldebau Cronedig:					
Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(562)	(28)	0	0	590
Cyfanswm yr Addasiadau	(29,388)	(14,786)	(892)	11,101	33,965

6.5 Nodyn i'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid**2023-24**

	Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Cyllido			
	Addasiadau ar gyfer Dibenion Cyfalaf £'000	Newidiadau Net ar gyfer Addasiadau Pensiynau £'000	Gwahaniaethau Eraill £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Adran				
Prif Weithredwr	20,523	402	220	21,145
Addysg a Phlant	18,983	(451)	(1,820)	16,712
Gwasanaethau Corfforaethol	(269)	(1,232)	101	(1,400)
Cymunedau	10,752	1,193	717	12,662
Lle & Seilwaith	6,178	553	270	7,001
Cyfrif Refeniw Tai	33,837	156	135	34,128
Yswiriant a Chorfforaethol	(23,926)	0	0	(23,926)
Cost y Gwasanaethau Net	66,078	621	(377)	66,322
Incwm a Gwariant Arall	(68,147)	(2,963)	5	(71,105)
Y Gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg CC a'r CRT a'r (Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(2,069)	(2,342)	(372)	(4,783)

2022-23

Adran				
Prif Weithredwr	6,292	3,701	(69)	9,924
Addysg a Phlant	15,855	11,635	837	28,327
Gwasanaethau Corfforaethol	(589)	299	(25)	(315)
Cymunedau	10,942	10,312	(96)	21,158
Lle & Seilwaith	6,121	4,752	(22)	10,851
Cyfrif Refeniw Tai	27,977	1,311	30	29,318
Yswiriant a Chorfforaethol	(3,216)	0	0	(3,216)
Cost y Gwasanaethau Net	63,382	32,010	655	96,047
Incwm a Gwariant Arall	(67,395)	15,610	(88)	(51,873)
Y Gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg CC a'r CRT a'r (Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(4,013)	47,620	567	44,174

Esboniad Naratif**Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf**

Llinellau gwasanaeth - ychwanegu enillion a cholledion ailbriso, dibrisiant, ac amharu a didynnu cyllid refeniw uniongyrchol.

Mae Gwariant ac Incwm Arall yn cynnwys y canlynol:

Gwariant Gweithredu Arall - Addasiadau ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad incwm a geir drwy waredu asedau a'r symiau a gaiff eu dileu o ran yr asedau hynny. Mae'n ychwanegu/didynnu costau i weithrediadau masnachu na'i chynhwysir yn y llinellau gwasanaeth.

Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi - didynnu'r taliadau statudol ar gyfer cyllido cyfalaf (MRP) a chaiff cyfraniadau refeniw eraill eu didynnu o incwm a gwariant arall gan na chaiff y rhain eu codi o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol.

Trethiant ac incwm a gwariant grant amhenodol - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm nad yw'n cael ei godi o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Caiff grantiau referiw eu haddasu o'r rhai sy'n dderbyniadwy yn ystod y flwyddyn i'r rheiny sy'n dderbyniadwy heb amodau neu roedd yr amodau ar eu cyfer wedi eu bodloni gydol y flwyddyn. Mae credydau ar gyfer grantiau cyfalaf sy'n dderbyniadwy yn ystod y flwyddyn heb amodau neu roedd yr amodau ar eu cyfer wedi eu bodloni gydol y flwyddyn.

Newid Net ar gyfer Addasiadau Pensiynau

Llinellau gwasanaeth - cyfraniadau gan y cyflogwr a wneir gan yr Awdurdod yn cael eu gwaredu fel y caniateir yn ôl y gyfraith ac yn cael eu disodli gan y costau gwasanaeth presennol a'r costau gwasanaeth yn y gorffennol.

Mae Gwariant ac Incwm Arall yn cynnwys y canlynol:

Incwm Cyllido a Buddsoddi - mae'r llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig yn cael ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Gwahaniaethau Eraill

Llinellau gwasanaeth - addasiadau ar gyfer tâl gwyliau a drosglwyddwyd i'r gronfa gronedig absenoldeb.

Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi - addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer y gwahaniaethau amseru ar gyfer premiymau a gostyngiadau.

6.6 Gweithrediadau Masnachu

Mae'r awdurdod yn ymgymryd â'r gweithrediadau masnachu canlynol sy'n ffurfio'r Gwargedion/Diffygion ar Weithgareddau Masnachu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: Gwasanaethau Eiddo, Cynnal a Chadw Cerbydau, Glanhau Adeiladau, Rheoli Fflyd a Dylunio Sifil.

6.7 Treth y Cyngor

Daw incwm Treth y Cyngor trwy godi tâl ar eiddo preswyl yn ôl gwerth yr eiddo ac mae'r gwerth hwnnw wedi'i rannu yn naw band prisio yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill, 2003. Cyfrifir y taliadau drwy rannu faint o incwm y bydd ei angen ar Gyngor Sir Caerfyrddin, Comisiynydd Heddlu a Throsedd Dyfed-Powys a'r Cynghorau Tref a Chymuned â sylfaen Treth y Cyngor. Sylfaen Treth y Cyngor yw cyfanswm nifer yr anheddau ym mhob band prisio, wedi'i addasu yn ôl rhyw gyfran i drosi'r rhif i swm cyfatebol ar gyfer band D ac addasu ar gyfer disgowntiau. Sylfaen Treth y Cyngor am 2023/24 oedd 75,071.95 (74,698.57 ar gyfer 2022/23).

Mae biliau Treth y Cyngor yn seiliedig ar y lluosyddion canlynol ar gyfer y bandiau o A i I. Mae'r tabl canlynol yn dangos y lluosydd sy'n berthnasol i bob band, ynghyd â'r nifer cyfwerth o breswylfeydd Band 'D' ym mhob band. Yn ogystal, mae un band is (A-) a luniwyd i gynnig y gostyngiad priodol mewn perthynas â phreswylfeydd i bobl ag anabledd, lle mae deddfwriaeth yn caniatáu gostyngiad o ran pennu band, i'r band sy'n union o dan y band y gosodwyd y breswylfa ynddo yn ôl ei gwerth gwirioneddol.

Band	A-	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9
Preswylfeydd Band D	18	5,058	16,272	14,646	13,221	14,913	8,793	3,411	551	116

Dadansoddiad o'r enillion net o Dreth y Cyngor:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Treth y Cyngor sy'n Gasgladwy	134,764	145,279
Symudiad yn Lwfans Amhariad	(1,116)	(1,742)
Enillion Net o Dreth y Cyngor (gan gynnwys praeseptau)	133,648	143,537

6.8 Trethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Trefnir yr NNDR yn ôl dealltwriaeth genedlaethol. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu'r trethi oddi wrth drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n talu'r arian i gronfa'r NNDR a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Llywodraeth yn ailddosbarthu'r symiau sy'n daladwy yn ôl i'r awdurdodau lleol ar sail swm penodol am bob pen o'r boblogaeth. Mae busnesau lleol yn talu trethi sy'n cael eu cyfrifo drwy luosi eu gwerthoedd trethol â gwerthoedd penodol a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru (53.5c am 2023/24 a 53.5c ar gyfer 2022/23).

Ar 31 Mawrth 2024 cyfanswm y trethi annomestig oedd £118,933,718 (£120,427,892 ar 31 Mawrth 2023).

6.9 Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Symudiadau yn 2023-24	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau peiriannau ac Offer	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau'n cael eu hadeiladu	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Llyfr Gros 01/04/23	493,344	894,864	30,804	8,576	18,520	69,117	1,515,225
Ychwanegiadau	28,694	24,168	3,472	80	2	50,991	107,407
Codiadau Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbriso	1,595	61,024	0	0	180	0	62,799
Colledion Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbriso	(9,386)	(16,399)	0	0	(1,822)	0	(27,607)
Codiadau Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	2	6,407	0	0	86	0	6,495
Colledion Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	(17,410)	(26,750)	(858)	0	(898)	0	(45,916)
Datgydnabod Gwaredu	(48)	(787)	(2,576)	0	(2,000)	0	(5,411)
Aildosbarthiadau: i ac o Asedau i'w werthu	0	(948)	0	0	(152)	0	(1,100)
Aildosbarthiadau: i ac o Eiddo Buddsoddi	0	54	0	0	0	(350)	(296)
Aildosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu	14	16,765	0	0	0	(19,044)	(2,265)
Aildosbarthiadau: EOC	0	0	0	0	0	0	0
Ysgrifennu nôl Dibrisiant i'r swm gros a gariwyd ar ailbriso	(17,345)	(28,149)	(1,522)	0	0	0	(47,016)
Gwerth Llyfr Gros 31/03/24	479,460	930,249	29,320	8,656	13,916	100,714	1,562,315
Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/23	(8,980)	(5,700)	(12,816)	(537)	3	0	(28,030)
Tâl Dibrisiant	(15,888)	(26,846)	(3,206)	(60)	0	0	(46,000)
Dibrisiant a Symudwyd i'r Gronfa Ailbriso	17,345	28,149	1,522	0	0	0	47,016
Datgydnabod Gwaredu	0	9	2,494	0	0	0	2,503
Symudiadau eraill o ran dibrisiant ac amhariadau	(10,721)	(774)	0	0	0	0	(11,495)
Dibrisiant Cronnol i 31/03/24	(18,244)	(5,162)	(12,006)	(597)	3	0	(36,006)
Gwerth Llyfr Net ar 31/03/24	461,216	925,087	17,314	8,059	13,919	100,714	1,526,309

Symudiadau yn 2022-23	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau peiriannau ac Offer	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau'n cael eu hadeiladu	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Llyfr Gros 01/04/22	468,550	817,491	25,727	7,005	21,213	91,635	1,431,621
Ychwanegiadau	22,483	17,475	7,231	1,238	363	29,766	78,556
Codiadau Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbriso	18,391	79,928	0	340	560	0	99,219
Colledion Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbriso	(4,291)	(3,874)	0	0	(2,845)	0	(11,010)
Codiadau Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	6,176	8,061	0	0	655	0	14,892
Colledion Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	(22,238)	(11,765)	0	(3)	(2,061)	0	(36,067)
Datgydnabod Gwaredu	(327)	0	(191)	0	0	0	(518)
Aiddosbarthiadau: i ac o Asedau i'w werthu	0	0	0	0	(350)	0	(350)
Aiddosbarthiadau: i ac o Eiddo Buddsoddi	0	(1,498)	0	0	101	1,410	13
Aiddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu	22,430	18,195	0	0	0	(53,704)	(13,079)
Aiddosbarthiadau: EOC	0	(983)	0	63	910	10	0
Ysgrifennu nôl Dibrisiant i'r swm gros a gariwyd ar ailbriso	(17,830)	(28,166)	(1,963)	(67)	(26)	0	(48,052)
Gwerth Llyfr Gros 31/03/23	493,344	894,864	30,804	8,576	18,520	69,117	1,515,225
Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/22	(5,704)	(8,026)	(11,430)	(549)	(16)	0	(25,725)
Tâl Dibrisiant	(15,907)	(25,189)	(2,897)	(55)	0	0	(44,048)
Dibrisiant a Symudwyd i'r Gronfa Ailbriso	17,830	28,166	1,963	67	26	0	48,052
Datgydnabod Gwaredu	3	0	146	0	0	0	149
Symudiadau eraill o ran dibrisiant ac amhariadau	(5,202)	(651)	(598)	0	(7)	0	(6,458)
Dibrisiant Cronnog i 31/03/23	(8,980)	(5,700)	(12,816)	(537)	3	0	(28,030)
Gwerth Llyfr Net ar 31/03/23	484,364	889,164	17,988	8,039	18,523	69,117	1,487,195

Cafodd yr holl asedau a ail-ddosbarthwyd yn Rhai i'w Gwerthu, eu gwerthu yn ystod y flwyddyn. Nid oedd unrhyw asedau a ddosbarthwyd fel Rhai i'w Gwerthu, ar 31 Mawrth 2024.

Datganiad o'r Asedau Anghyfredol a gedwir yn ôl eu gwerth presennol 2023/24

Mae'r datganiad canlynol yn dangos y camau a gymerwyd o ran rhaglen dreigl yr Awdurdod i ailbriso asedau sefydlog. Ymgwymerir â'r gwaith prisio gan briswyr yr Awdurdod sy'n perthyn i Sefydliad Brenhinol y Syrffewyr Siartredig. Pennir sylfaen y prisio yn y datganiad o bolisiâu cyfrifydda.

	Tai Cyngor £'000	Tir ac Adeiladau Eraill £'000	Cerbydau Peiriannau ac Offer £'000	Asedau Gwaged £'000	CYFANSWM £'000
Symudiad yn gwerth teg ar:					
Y Blynyddoedd Blaenorol	368,061	778,871	25,836	24,980	1,197,748
31 Mawrth 2020	16,467	(52,518)	1,353	(5,374)	(40,072)
31 Mawrth 2021	(9,902)	12,901	1,233	3,951	8,183
31 Mawrth 2022	93,924	78,237	(2,695)	(2,344)	167,122
31 Mawrth 2023	24,794	77,373	5,077	(2,693)	104,551
31 Mawrth 2024	(13,884)	35,385	(1,484)	(4,604)	15,413
Gwerth Llyfr Gros ar 31/03/24	479,460	930,249	29,320	13,916	1,452,945

Asedau Seilwaith

Yn unol â'r rhyddhad dros dro a gynigiwyd gan y diweddariad i'r Cod ar asedau seilwaith, nid yw'r nodyn hwn yn cynnwys datgelu cost gros a dibrisio cronedig ar gyfer asedau seilwaith oherwydd bod arferion adrodd hanesyddol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu na fyddai hyn yn dangos y sefyllfa o ran asedau yn gywir i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.

Mae'r awdurdod wedi penderfynu yn unol â Rheoliad 24L Cymru o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) 2022 (fel y'u diwygiwyd) mai'r swm cario ymlaen sydd i'w dad-gydnabod o ran yr asedau seilwaith, pan fo'r gwariant newydd yn ddim.

Mae'r awdurdod wedi dewis peidio â datgelu'r wybodaeth hon gan fod yr arferion yr adroddwyd arnynt yn flaenorol a'r diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu nad yw cost gros a dibrisio cronedig yn cael eu mesur yn gywir ac ni fyddai'n sail i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol wneud penderfyniadau economaidd neu benderfyniadau eraill sy'n ymwneud ag asedau seilwaith.

	2022-23 £'000 (Ail-ddatgan)	2023-24 £'000
Gwerth Llyfr Net ar 1af Ebrill	232,255	255,373
Ychwanegiadau net	17,759	15,055
Ailddosbarthiadau	13,095	2,265
Tâl dibrisiant net	<u>(7,736)</u>	<u>(8,207)</u>
Cyfanswm Symudiadau Net	23,118	9,113
Gwerth Llyfr Net ar 31ain Mawrth	<u>255,373</u>	<u>264,486</u>

Concrit Awyredig Awtoclafiedig Cyfnerth (RAAC)

Yn 2023, ffurfiwyd Tasglu RAAC trawsadrannol i fynd i'r afael â'r risgiau posibl sy'n gysylltiedig â Choncrit Awyredig Awtoclafiedig Cyfnerth (RAAC). Cynhaliodd y Tasglu arolygon cynhwysfawr ynghylch 166 o adeiladau amhreswyl a adeiladwyd rhwng 1944 a 1999, neu'r rhai ag estyniadau to gwastad.

Ar ôl cwblhau'r arolygon, nodwyd RAAC mewn un eiddo buddsoddi. Mae mesurau diogelwch dros dro wedi'u rhoi ar waith ar unwaith i sicrhau bod yr eiddo yn parhau i gael ei ddefnyddio'n ddiogel. Bydd yr eiddo yn parhau i gael ei fonitro'n fanwl wrth iddo gael ei ddefnyddio, tra bod opsiynau adfer yn cael eu datblygu.

Ymrwymadau Cyfalaf

Ar 31 Mawrth 2024 roedd y Cyngor wedi ymrwymo drwy gontract i waith cyfalaf oedd yn werth tua £59 miliwn (£97.2 miliwn ar 31 Mawrth 2023).

	£'000
Tai Cyngor	6,099
<i>Roedd y prif gontractau yn cynnwys:</i>	
<i>Maesgriffiths, Llansteffan</i>	<i>4,007</i>
Addysg a Phlant	1,796
<i>Roedd y prif gontractau yn cynnwys:</i>	
<i>Ysgol Penbre</i>	<i>1,149</i>
Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth	73
Adfywio / Datblygu Economaidd	50,327
<i>Roedd y prif gontractau yn cynnwys:</i>	
<i>Pentre Awel - Parth 1</i>	<i>45,517</i>
<i>Stryd Y Farchnad - Gogledd</i>	<i>3,618</i>
Corfforaethol	719
Cyfanswm	<u>59,014</u>

6.10 Asedau Treftadaeth

Roedd Asedau Treftadaeth gyda swm net o £2,414k yn cael eu dal ar 31 Mawrth 2024 (£2,527k ar 31 Mawrth 2023). Roedd yna warediad o £113k yn sgil dileu cerflun cyhoeddus, a gafodd ei waredu am resymau lechyd a Diogelwch. Gellir cael rhagor o fanylion am Asedau Treftadaeth y Cyngor, sy'n cael eu hystyried yn Arddangosfeydd Amgueddfeydd, gan Guradur Amgueddfa'r Sir yng Nghyngor Sir Gaerfyrddin.

6.11 Eiddo Buddsoddi

Cyfrifyddwyd ar gyfer yr eitemau canlynol o incwm a gwariant yn y llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Incwm rhent o Eiddo Buddsoddi	(887)	(889)
Treuliau gweithredol uniongyrchol yn deillio o eiddo buddsoddi	563	761
(Ennill)/colled net	(324)	(128)
Gwariant Anuniongyrchol	288	249
(Enillion)/Colledion net o addasiadau i'r Gwerth Teg	534	3,753
Incwm a gwariant yng nghyswllt Eiddo Buddsoddi a newidiadau yn y Gwerth Teg	498	3,874

Mae'r tabl canlynol yn rhoi crynodeb o'r newid i werth teg Eiddo Buddsoddi dros y flwyddyn:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	26,770	26,213
Ychwanegiadau:		
Gwelliannau	12	1,382
Gwarediadau:	(5)	(2,981)
Enillion/(Colledion) net o addasiadau i'r gwerth teg	(534)	(3,753)
Colledion ailbriso a gydnabuwyd yn y gronfa ailbriso wrth gefn	0	0
(I)/O Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	(13)	296
(I)/O Asedau Seilwaith	(17)	0
	26,213	21,157

Mesuriad Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddi

Dyma fanylion eiddo buddsoddi'r Cyngor a gwybodaeth am yr hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

Mesuriadau Gwerth Teg cylchol gan ddefnyddio:	31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024	
	Mewnbynnau anweladwy sylweddol eraill (lefel 3)	Gwerth Teg	Mewnbynnau anweladwy sylweddol eraill (lefel 3)	Gwerth Teg
Eiddo Masnachol	9,934	9,934	8,217	8,217
Garejys	40	40	39	39
Asedau Tir	16,192	16,192	12,854	12,854
Eiddo Preswyl	47	47	47	47
Cyfanswm	26,213	26,213	21,157	21,157

6.12 Buddsoddiadau Tymor Hir

	31 March 2023	31 March 2024
	£'000	£'000
Cwm Environmental Ltd.	329	329
Egni Sir Gar Cyfyngedig	742	680
	1,071	1,009

Er bod CWM Environmental, Llesiant Delta Wellbeing Cyf a Chartrefi Croeso yn is-gwmnïau sy'n golygu paratoi cyfrifon grŵp ar eu cyfer, nid oes cyfrifon grŵp wedi'u paratoi gan na fyddai cyfuno'r rhain yn effeithio'n sylweddol ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod na gallu darlennydd y cyfrifon i weld y gweithgareddau economaidd cyflawn a'r risg o ran y Cyngor.

Cwm Environmental Cyf

Is-gwmni sy'n perthyn yn llwyr i'r Awdurdod yw CWM Environmental Cyf. Sefydlwyd y cwmni yn unol â Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 ar gyfer Gwaredu Gwastraff.

Breiniwyd y cwmni gyda'r Swyddfa Gymreig ar 10 Mawrth 1997 ac roedd buddiannau'r Awdurdod ar 31 Mawrth 2024 fel â ganlyn:

	£'000
Cyfalaf Cyfranddaliadau	329

Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae CWM Environmental Cyf. yn gweithredu dau is-gwmni a feddienir yn llwyr sydd â'r cyfranddaliadau canlynol:

Pembrokeshire Recycling Company Ltd	£1.00
Carmarthenshire Recycling Company Ltd	£1.00

Mae Pembrokeshire Recycling Company Ltd a Carmarthenshire Recycling Company Ltd wedi'i cofrestru yng Nghymru a Lloegr ac yn gwmni cwsg.

Mae'r Cwmni wedi cynhyrchu Adroddiadau Blynyddol drafft am y flwyddyn. Mae crynodeb o'r cyfrifon drafft hebeu archwilio am y flwyddyn yn diweddu 31 March 2024 wedi ei nodi isod ynghyd â'r asedau net ar y dyddiad hwnnw:

	Blwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2024 £'000
Trosiant	15,280
Llai: Cost y Gwerthiannau	(12,815)
Elw Gros	2,465
Argostau	(284)
Elw/(Colled) Net cyn treth	2,181
Treth ar elw/colled	0
Elw a Gedwir/(Colled)	2,181
Asedau Net ar 31 Mawrth 2024	5,206

Gellir cael copi o'r adroddiad blynyddol oddi wrth y Swyddfa Gofrestredig yn y cyfeiriad canlynol:

Y Brif Swyddfa,
Canolfan Ailgylchu Nant-y-caws
Heol Llanddarog,
Caerfyrddin,
SA32 8BG

Llesiant Delta Wellbeing Cyf

Mae Llesiant Delta Wellbeing Cyf yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr yr Awdurdod. Cyfanswm gwerth y cyfalaf cyfrannau yw £1. Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni hwn y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae'n ofynnol i'r cwmni lunio cyfrifon wedi'u harchwilio am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 sy'n cael eu cyflwyno i Dŷ'r Cwmnïau. Nodir isod grynodedb o'r cyfrifon drafft wedi'i archwilio am y flwyddyn a'r asedau net ar 31 Mawrth 2024.

	Am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2024 £'000
Trosiant	8,548
Llai: Cost y Gwerthiannau	<u>(6,892)</u>
Elw Gros	1,656
Argostau	<u>(1,533)</u>
Elw/(Colled) Net cyn treth	123
Treth ar elw/colled	(3)
Newidiadau mewn rhwymedigaethau pensiwn diffiniedig	<u>1,238</u>
Elw a Gedwir/(Colled)	<u>1,358</u>
Asedau Net/(Rhwymedigaethau) ar 31 Mawrth 2024	<u>1,703</u>

Catrefi Croeso

Mae Cartrefi Croeso yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr yr Awdurdod. Cyfanswm gwerth y cyfalaf cyfrannau yw £100. Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni hwn y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol. Yn ystod y flwyddyn, rhoddwyd y cwmni ynghwsg.

Mae'n ofynnol i'r cwmni lunio cyfrifon wedi'u harchwilio am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 sy'n cael eu cyflwyno i Dŷ'r Cwmnïau. Nid oedd unrhyw weithgarwch busnes yn ystod y flwyddyn. Nodir isod grynodedb o'r canlyniadau masnachu drafft am y flwyddyn a'r asedau net ar 31 Mawrth 2024.

	Am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2024 £'000
Trosiant	0
Llai: Cost y Gwerthiannau	<u>0</u>
Elw Gros	0
Argostau	<u>0</u>
Elw/(Colled) Net cyn treth	0
Treth ar elw/colled	<u>0</u>
Elw a Gedwir/(Colled)	<u>0</u>
Asedau/(Rhwymedigaethau) Net ar 31 Mawrth 2024	<u>(607)</u>

Egni Sir Gar

Bu i Gyngor Sir Caerfyrddin fuddsoddi yn y prosiect ffotofoltaidd solar a sefydlwyd gan Egni Sir Gâr Cyfyngedig, sef cymdeithas budd cymunedol a gofrestrwyd gyda'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol (rhif 7193). Roedd y cynllun wedi gosod panelau ffotofoltaidd solar ar 17 o adeiladau annomestig ym mhorthfolio'r Cyngor yn 2016. Mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn 100% gyfranddalwyr o Egni Sir Gar Cyfyngedig.

Gwerthodd y gymdeithas gyfrannau i gyllido'r gwariant cyfalaf a gofynion cyfalaf gweithredol cysylltiedig â datblygu, gosod, a chynnal a chadw'r paneli. Cwblhawyd gosodiad paneli haul ffotofoltäig yn ystod 2016.

Cafodd Cytundeb Pryniadau Cyfrannau ei sefydlu rhwng Cyngor Sir Caerfyrddin ac Egni Sir Gâr Cyfyngedig.

Cafwyd ad-daliad cyfalaf (cyfrannddaliadau 'B' cyffredin) o £62k ei wneud yn ystod y flwyddyn.

	£'000
Cyfrannddaliadau 'A' cyffredin	100
Cyfrannddaliadau 'B' cyffredin	580
Cyfanswm Cyfalaf Cyfrannddaliadau	680

Mae gan bob cyfrannddaliad werth mewn enw o £1.00 yr un.

6.13 Dyledwyr Tymor Hir

	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024
	£'000	£'000
Benthyciadau Gwella Cartrefi (mwy na blwyddyn o hyd)	738	612
Taliadau yn erbyn ystadau pobl mewn cartrefi preswyl (Cyngor Sir Caerfyrddin)	598	846
Taliadau yn erbyn ystadau pobl mewn cartrefi preswyl (Darparwyr Allanol)	1,326	1,824
Cyfraniad Cyfalaf at fenthyciadau i bobl sy'n prynu eu cartref cyntaf	885	817
Benthyciadau Ceir	17	23
Benthyciad Eglwys Cymunedol Towy	106	106
Benthyciad Canol Trefi	386	718
Benthyciad Cartrefi Croeso	2	2
Benthyciad Cyngorau Tref a Chymuned	498	298
Benthyciad Cwm Environmental	315	243
Benthyciad Scarlets	0	2,616
Erail	76	76
	4,947	8,181

Mae menter Troi Tai'n Gartrefi Llywodraeth Cymru a Benthyciadau Gwella Cartrefi yn darparu benthyciadau di-log i sicrhau bod tai gwag yn cael eu defnyddio unwaith eto. Bydd y taliadau hyn i landlordiaid yn creu cronfa benthyciadau ailgylchadwy y gellir ei defnyddio yn ystod cyfnod y cynllun sy'n dod i ben.

Rhodddwyd £270k yn fenthyciad blwydd-dal ar gyfradd llog amrywiol sef 2.5% uwchlaw y gyfradd sylfaenol am gyfnod o 15 mlynedd i Eglwys Gymunedol Tywi yn Rhagfyr 2012 i'w helpu i wireddu prosiect Canolfan Xcel.

Ymrwymwyd i fenthyciad 10 mlynedd o £321k ar gyfradd llog sefydlog o 3.38% gyda CWM Environmental Cyf ym mis Chwefror 2020 er mwyn caffael tir sy'n ffinio â safle Nantycaws. Ymrwymwyd i fenthyciad 5 mlynedd ychwanegol o £201k ar gyfradd llog sefydlog o 3.12% gyda CWM Environmental Cyf ym mis Ebrill 2020 er mwyn adeiladu swyddfa newydd ar safle Nant-y-caws. Cytunwyd ar fenthyciad newydd gan y Cyngor Sir a gyfarfu ym mis Rhagfyr 2023 er mwyn galluogi'r cwmni i ailadeiladu a chyfarparu Cyfleuster Adfer Adnoddau yn dilyn y tân ar y safle ym mis Ebrill 2021. Ar 31 Mawrth 2024, nid oedd y benthyciad wedi cael ei dynnu i lawr, ac felly nid oes unrhyw gofnodion yn y cyfrifon.

Mae'r Cyngor Sir, fel rhan o'r Cytundeb Datblygu a wnaed gyda Chlwb Rygbi Llanelli Cyfyngedig (y clwb), wedi blaendalu swm o £2.4m am dymor o 15 mlynedd i'r clwb. Ym mis Hydref 2010, cytunodd y Cyngor Sir i amrywio telerau'r benthyciad lle gohiriwyd taliadau llog o £216,000 tan ddiwedd cyfnod y benthyciad yn 2023. Yn dilyn diwedd y cytundeb hwn, cytunwyd ar estyniad pellach i'r benthyciad am gyfnod o 15 mlynedd o Ebrill 2023. Cytunwyd i amrywio telerau a bydd ad-daliad y prif fenthyciad yn dechrau ym mis Ebrill 2026 ar sail rhandaliadau cyfartal o £218,000 y flwyddyn. Mae'r llog yn parhau i fod yn daladwy ar y benthyciad ac mae'n cael ei godi ar gyfradd o 2.2% yn uwch na Chyfradd Sylfaenol y Banc (5.25% ar hyn o bryd).

Mae benthyciadau i Gyngorau Tref a Chymuned ar gyfer gosod polion golau LED newydd sy'n defnyddio ynni'n effeithlon. Menter Buddsoddi i Arbed yw hon.

Nod Benthyciadau Canol y Dref yw cefnogi busnesau i ailddatblygu eiddo gwag neu eiddo sy'n cael ei danddefnyddio yng nghanol trefi i ddefnydd masnachol a/neu breswyl.

6.14 **Buddsoddiadau Tymor Byr**

Buddsoddiadau sydd i'w had-dalu o fewn deuddeng mis yw'r rhain ac fe'u dadansoddir fel â ganlyn:

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2023	2024
	£'000	£'000
Cyfleuster Adneuo Cyfrif Banciau a Rheoli Dyledion	27,693	20,970
Llywodraeth Leol	35,242	10,104
	62,935	31,074

6.15 Stocrestrau

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	2,061	2,063
Pryniannau	7,807	7,767
Cydnabuwyd fel traul yn y flwyddyn	(7,800)	(7,847)
Balansau a ddilëwyd	(5)	(4)
Newidiadau net eraill yn y flwyddyn	0	1
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	2,063	1,980

Cyfrif Stocrestri a Roddwyd

Yn ystod y flwyddyn, derbyniodd yr Awdurdod swm sylweddol o Gyfarpar Diogelu Personol gan Lywodraeth Cymru i'w ddefnyddio yn fewnol yn ogystal ag i'w gomisiynu i wasanaethau gofal cymdeithasol. Dyma brif swm y Stocrestri a roddwyd:

2022-23		2023-24
£'000		£'000
(282)	Balans ar 1 Ebrill	(114)
(200)	Derbynniwyd	(240)
368	Defnyddiwyd	290
(114)	Balans ar 31 Mawrth	(64)

Ni wnaeth yr Awdurdod ddsbarthu Cyfarpar Diogelu Personol na phrofion llif unffordd yn rhinwedd ei swyddogaeth fel asiant i sefydliadau allanol yn ystod y flwyddyn. Mae gwerth £5k o Gyfarpar Diogelu Personol yn cael eu dal ar ran sefydliadau allanol ar 31 Mawrth 2024.

6.16 Dyledwyr Tymor Byr

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2023	2024
	£'000	£'000
Refeniw a Thollau EM	5,535	7,669
Llywodraeth Ganolog	40,621	43,895
Heddlu, Brigad Dàn, Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol	9,545	7,607
Cyrff Gwasanaeth Iechyd Gwladol	18,183	15,879
Talwyr Treth y Cyngor	5,105	5,278
Tenantiaid Tai	2,011	1,996
Arall*	25,653	28,245
	106,653	110,569

* Wedi'i gynnwys yn Arall ar 31 Mawrth 2023 mae benthyciad o £2.62m i Glwb Rygbi Llanelli Cyfyngedig (y clwb), sydd wedi'i drosglwyddo i Dyledwyr Hirdymor yn ystod 2023/24 (gweler Nodyn 6.13).

6.17 Arian Parod ac Arian Cyfwerth

Mae balans yr Arian Parod a'r Arian Cyfwerth yn cynnwys yr elfennau canlynol:

2022-23		2023-24
£'000		£'000
70	Arian parod a ddelir gan yr Awdurdod	75
(3,207)	Cyfrifon cyfredol yn y banc	(4,642)
47,567	Adneuon tymor byr gyda banciau, cronfeydd	47,756
5,009	marchnadoedd arian a chyfrif cadw i reoli dyledion	10,031
<u>49,439</u>	Adneuon tymor byr gyda Awdurdodau Lleol	<u>53,220</u>
	Cyfanswm Arian Parod ac Arian Cyfwerth	
		<u>53,220</u>

6.18 Benthyciadau Tymor Byr

Benthyciadau sydd i'w had-dalu o fewn deuddeng mis yw'r rhain ac fe'u dadansoddir fel â ganlyn:

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2023	2024
	£'000	£'000
Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus	12,649	11,459
Benthyciadau'r Farchnad	64	64
Salix a Buddsoddi i Arbed	288	288
	<u>13,001</u>	<u>11,811</u>

6.19 Credydwyr Tymor Byr

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2023	2024
	£'000	£'000
Refeniw a Thollau EM	(5,461)	(6,229)
Llywodraeth Ganolog	(7,154)	(5,913)
Heddlu, Brigâd Dân, Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol	(4,667)	(10,157)
Cyrff Gwasanaeth Iechyd Gwladol	(2,470)	(3,651)
Tenantiaid Tai	(687)	(673)
Talwyr Treth y Cyngor	(3,774)	(3,628)
Cysylltiedig â'r Gweithwyr	(11,363)	(8,374)
Cronfa Pensiwn Dyfed	(7,723)	(7,576)
Cronfeydd Ymddiredolaethau*	(6,501)	(6,527)
Arall	(44,590)	(53,390)
	<u>(94,390)</u>	<u>(106,118)</u>

* Arian a gedwir ar ran cleient yw hwn.

6.20 Darpariaethau

Mae'r crynodeb isod yn dangos y symudiad yn lefel y darpariaethau yn ystod 2023/24:

	1 Ebrill 2023 £'000	Gwerth- droad £'000	Ychwa- negiad £'000	Defnydd £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol	71	(30)	35	0	76
Adran Lle a Seilwaith	117	(95)	0	0	22
Adran Cymunedau	1,293	0	0	(1,049)	244
Municipal Mutual Insurance (MMI)	118	0	9	(1)	126
Darpariaeth Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi	316	0	0	(87)	229
Yswiriant	736	(70)	0	0	666
	2,651	(195)	44	(1,137)	1,363
Balansau ar 31 Mawrth 2024					
	Rhwymedi gaethau Cyfredol (< 1 blwyddyn) £'000		Rhwymedi gaethau Tymor Hir (> 1 blwyddyn) £'000		Cyfanswm £'000
Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol	76		0		76
Adran Lle a Seilwaith	8		14		22
Adran Cymunedau	0		244		244
Municipal Mutual Insurance (MMI)	3		123		126
Darpariaeth Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi	81		148		229
Yswiriant	666		0		666
	834		529		1,363

Diben y Prif Ddarpariaethau**Adran y Gwasanaethau Corfforaethol**

Gwneir darpariaethau ar gyfer symiau sy'n ddyledus i CThEM mewn perthynas ag addasiad treth cyflogres y flwyddyn flaenorol £41k. Mae hefyd darpariaeth ar gyfer goramser i gau'r cyfrifon.

Adran Lle a Seilwaith

Mae'r cyfanswm yn cynnwys £14k ar gyfer gwaith adferol oherwydd ansefydlogrwydd y tir ym Mharc y Goron a £8k ar gyfer taliadau trosglwyddo asedau cymeradwy.

Adran Cymunedau

Mae darpariaeth o £206k i gwrdd â gofynion switsh digidol y DU a £38k ar gyfer costau cyfreithiol/bargyfreithwyr am erlyniadau'n ymwneud â safonau masnach ac iechyd anifeiliaid.

Municipal Mutual Insurance (MMI)

O ran blynnyddoedd y polisi cyn 1992/93, gallai'r holl awdurdodau lleol y mae MMI wedi'u hyswrio wynebu'r posibilrwydd o rwymedigaeth yswiriant yn ymwneud â chau MMI ar 30 Medi 1992. Ym mis Ionawr 2012, sbardunodd Cyfarwyddwyr MMI y "Cynllun Trefniant Ariannol ar gyfer MMI" a chyhoeddwyd yr hysbysiad ardoll ar 1 Ionawr 2014. Roedd yr ardoll gychwynnol yn 15% a chynyddodd i 25% ar ddiwedd 2015/16. Tra bo rhwymedigaeth net yn parhau ar fantolen MMI, mae Gweinyddwr y Cynllun yn parhau i fonitro'r sefyllfa o ran hawliadau a bydd yn hysbysu credydwr y cynllun os oes angen addasu'r ardoll. Gan fod y mater yn dal yn gyfredol, cedwir y ddarpariaeth yn y cyfrifon.

Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi

Mae dyletswydd ar endidau sy'n gweithredu safleoedd tirlenwi wneud gwaith adfer a darparu ôl-ofal priodol, gan gynnwys monitro a rheoli'r nwyon a'r trwytholchion a gynhrychir ar y safleoedd hyn. Mae'r ddarpariaeth hon yn gydnabyddiaeth o'r costau ôl-ofal a ragamcanir ar gyfer safleoedd tirlenwi caeëdig Wernddu a Nant-y-caws.

Y Ddarpariaeth Yswiriant

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer hawliadau yswiriant sydd wedi cael eu cofrestru ac sy'n debygol o ddod i ran yr Awdurdod.

6.21 Benthyciadau Tymor Hir

Y Cyfanswm sy'n Ddyledus	31 Mawrth	31 Mawrth	Dyddiadau Aeddfedu
	2023 £'000	2024 £'000	
Ffynonellau'r Benthyciadau			
Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus	387,449	388,448	2024-2073
Benthyciadau'r Farchnad (Nodyn i)	3,112	3,112	2024-2055
Benthyciadau di-log (Nodyn ii)	9,673	9,384	2024-2037
	400,234	400,944	

- (i) Benthyciad FMS Wertmanagement AoR yw hwn sydd yn fenthyciad LOBO (Opsiwn Rhoi Benthyc Cymryd Benthyc). Nodir y Cyfradd Llog Cyfatebol. Benthyciad cyfradd llog banc graddedig ydyw, a 4.72 % yw ei gyfradd llog presennol. Caiff yr un sy'n rhoi'r benthyciad ddewis amrywio'r gyfradd llog bob dyddiad talu llog. Os dewisa'r un sy'n rhoi'r benthyciad wneud hynny, caiff yr Awdurdod ddewis derbyn y gyfradd llog newydd neu ad-dalu'r benthyciad i'r un a'i rhoddodd. Mae'n rhaid addasu'r cyfrifon i unioni'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd a godir a'r gyfradd a delir er mwyn dangos gwir gost y benthyciad dros y cyfnod benthycia.

(ii)

Benthyciadau di-log Cyfanswm dyledus ar:	31 Mawrth	31 Mawrth
	2023	2024
	£'000	£'000
SALIX	2,318	2,029
Benthyciadau Gwella Cartrefi	1,292	1,292
Benthyciadau Canol Trefi	6,063	6,063
	9,673	9,384

Mae Re:fit Cymru yn gynllun a hyrwyddir gan Lywodraeth Cymru sy'n darparu benthyciadau di-log drwy raglen ariannu Salix am hyd at 10 mlynedd, sy'n ceisio cyflymu'r broses o wella effeithlonrwydd ynni ym mhob adeilad sector cyhoeddus yng Nghymru.

Darperir y Cynllun Benthyciadau Gwella Cartrefi o dan statud gan Lywodraeth Cymru. Diben y cynllun yw rhoi benthyciadau i berchen-feddianwyr a'r sector rhentu preifat er mwyn gwella eiddo neu fod eiddo gwag yn cael ei ddefnyddio unwaith eto. Mae'r cyllid ar gael tan 31 Mawrth 2030 a chynigir yr arian ymlaen llaw i drydydd partïon ar sail benthyciad di-log i'w had-dalu.

Rhoddir y Benthyciadau Canol Trefi o dan statud gan Lywodraeth Cymru. Diben y cynllun yw darparu benthyciadau i leihau nifer y safleoedd gwag, y safleoedd sy'n cael eu tanddefnyddio a'r safleoedd diangen yng nghanol trefi a chefnogi arallgyfeirio canol trefi drwy annog defnydd mwy cynaliadwy ar gyfer safleoedd ac adeiladau gwag, megis preswyl, hamdden ac ar gyfer gwasanaethau allweddol. Mae cyfnod y cyllid yn para tan 31 Mawrth 2037, gyda blaendaliadau i drydydd partïon fydd yn ad-daladwy'n ddi-log.

6.22 Cronfeydd Wrth Gefn sydd wedi'u Clustnodi

Mae crynodeb o'r cronfeydd wrth gefn sydd wedi'u Clustnodi a sefydlwyd gan yr awdurdod hwn neu ei ragflaenwyr wedi'i nodi isod:

	1 Ebrill 2022 £'000	Trosglwy ddiadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2023 £'000	Trosglwyd diadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Yswiriant	13,536	1,249	(1,130)	13,655	1,077	(881)	13,851
Cronfa Datblygiadau Mawr	35,663	3,735	(736)	38,662	4,672	(19,459)	23,875
Arian Cyfalaf y Rhaglen Moderneiddio							
Addysg	10,602	2,657	(380)	12,879	2,573	(163)	15,289
Cronfa Datblygu	734	16	0	750	4	(1)	753
Cronfa Datblygu Ysgolion	299	15	0	314	14	0	328
Y Fargen Ddinesig/Pentre Awel	10,668	2,500	(2,199)	10,969	1,857	(3,736)	9,090
Buddsoddi er mwyn Arbed - Goleuadau							
Cyhoeddus	1,301	0	0	1,301	0	(496)	805
Cronfa Salix	80	301	(166)	215	456	(488)	183
Cronfa Ymddeoliad Corfforaethol	6,170	71	0	6,241	108	0	6,349
Swyddi Afraid	1,258	3	(326)	935	207	(42)	1,100
Seilwaith TG	333	0	0	333	0	0	333
System Rheoli Ariannol	317	0	0	317	0	0	317
Parc Dewi Sant/St David's Park	1,292	0	(89)	1,203	0	(1,203)	0
Cyd Fentrau	1,539	203	(129)	1,613	228	(58)	1,783
Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol	1,829	1,356	(1,166)	2,019	1,483	(1,290)	2,212
Ty Llanelly	142	0	0	142	0	0	142
Cronfa Trosglwyddo Asedau Cymunedol	49	0	(12)	37	0	0	37
Rheoli'r Fflyd	1,409	354	(464)	1,299	1,022	0	2,321
Cyllid Cyfalaf Prifffyrdd	1,239	58	0	1,297	39	0	1,336
Budd-daliadau Treth y Cyngor/Tai	880	0	0	880	0	0	880
Cynlluniau Gwasanaethau Tai	3,306	2,066	(459)	4,913	811	(214)	5,510
Datblygiad Gweithwyr	282	0	(47)	235	0	(50)	185
Brexit	200	0	0	200	0	0	200
Taith Prydain	50	0	(50)	0	0	0	0
Cronfeydd Adrannau	23,177	3,620	(4,970)	21,827	8,155	(7,339)	22,643
Ailosod Gwasanaethau (Ar ôl COVID19)	2,400	0	(1,000)	1,400	0	0	1,400
Cronfa Caledi COVID19	4,391	0	0	4,391	0	0	4,391
Adfer Economaidd	450	0	0	450	0	0	450
Costau Etholiad y Cyngor Sir	289	0	(116)	173	106	0	279
Canolfan Ailgylchu Nant-y-caws	1,700	0	0	1,700	0	0	1,700
Cynllun Cynaliadwyedd HWB Ysgolion	751	1,038	(999)	790	920	(73)	1,637
Cronfa Trefniadaeth Ysgolion	725	183	(908)	0	0	0	0
Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd	120	0	(31)	89	0	(66)	23
Hwb Caerfyrddin	200	0	(100)	100	0	(100)	0
Strategaeth Gwastraff	1,000	0	(748)	252	0	0	252
Datgarboneiddio	500	0	0	500	0	0	500

Parhad trosodd

	1 Ebrill 2022	Trosglwy ddiadau Mewn	Trosglwy ddiadau Allan	31 Mawrth 2023	Trosglwy ddiadau Mewn	Trosglwy ddiadau Allan	31 Mawrth 2024
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Arian Cyfatebol Ffyniant Bro	2,500	1,000	0	3,500	0	0	3,500
Risgiau Chwyddiant	1,537	0	0	1,537	0	0	1,537
Grant Cynnal Refeniw	3,680	0	(605)	3,075	0	0	3,075
Cynllun Disgresiynol Costau Byw Targeddu Buddsoddiad mewn Adfywio	1,871	0	(1,105)	766	0	(271)	495
Adnewyddu Ystafelloedd Cartref Preswyl	71	13	0	84	37	0	121
Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid (DOLS)	513	0	(15)	498	0	(42)	456
Neuadd y Dref Cydweli	0	123	0	123	0	(123)	0
Eraill	0	1,000	0	1,000	0	(228)	772
	274	64	(134)	204	25	(33)	196
	139,327			142,868			130,306
A ddelir gan ysgolion yn unol â RHYLL	15,205	909	(4,990)	11,124	806	(6,755)	5,175
	15,205			11,124			5,175

Yswiriant

Neilltuwyd cronfeydd er mwyn cyllido costau hawliadau a cholledion eraill a allai ddod i ran yr Awdurdod.

Cronfa Datblygiadau Mawr

Cafodd y gronfa hon ei chreu i gefnogi prosiectau datblygu cyfalaf mawr yn y Sir a chaiff ei ddefnydd ei hadlewyrchu yn y rhaglen gyfalaf 5 mlynedd.

Arian Cyfalaf MDdA

Pennwyd swm i dalu costau'r benthyciadau darbodus sy'n cyllido rhaglen Moderneiddio'r Ddarpariaeth Addysg a chaiff ei ddefnydd ei hadlewyrchu yn y rhaglen gyfalaf 5 mlynedd.

Cronfa Datblygu

Nôd y gronfa hon yw cynorthwyo'r Awdurdod yn ei gynlluniau hir dymor drwy bennu adnoddau ar gyfer prosiectau nad oedd modd ymgymryd â hwy gyda dyraniadau arferol y gyllideb.

Y Fargen Ddinesig/Pentre Awel

Cyllid sydd wedi'i neilltuo ar gyfer gwariant posibl yn y dyfodol mewn perthynas â phrosiectau'r Fargen Ddinesig, megis costau datblygu prosiect, costau benthycia a llog a chyfraniad Sir Gaerfyrddin at gostau gweithredu cyffredinol y Fargen Ddinesig (gan gynnwys y Swyddfa Ranbarthol) yn unol â Chydygytundeb Dinas-ranbarth Bae Abertawe.

Buddsoddi er mwyn Arbed - Goleuadau Cyhoeddus

Arian wrth gefn wedi cael ei neilltuo i ddarparu cymorth ariannol ychwanegol ar gyfer prosiect Buddsoddi er mwyn Arbed Llywodraeth Cymru i newid lampau stryd yn oleuadau LED pyladwy. Gwaddol y fenter fydd gostyngiad mewn costau ynni a threthi carbon cysylltiedig drwy raglen 3 blynedd lle caiff tua 12,000 o lanternau sodiwm eu troi'n oleuadau LED sy'n defnyddio llai o ynni, a fydd yn cynnwys trefniadau lle mae'r goleuadau'n cael eu pylu am ran o'r nos yn unig.

Cronfa Salix

Mae Salix, sef menter gymdeithasol annibynnol sy'n darparu cyllid ar gyfer technolegau profedig sy'n gost-effeithiol wrth arbed CO2, wedi darparu grant ar gyfer yr awdurdod i ganiatáu i fenthyciadau gael eu rhoi i ysgolion / adrannau i ariannu cynlluniau sy'n arbed ynni. Mae'r benthyciadau hyn yn cael eu had-dalu o'r arbedion a geir yn sgil hynny, ac mae'r gronfa yn cael ei hail-lenwi er mwyn i ysgolion / adrannau eraill elwa o'r cynllun.

Cronfa Ymddeoliad Corfforaethol

Sefydlwyd y Gronfa hon i gefnogi polisi'r Awdurdod o ran swyddi afraid ac ymddeoliad cynnar, gan alluogi'r Awdurdod i ddarparu ar gyfer y straen actiwaraid ar y Gronfa Bensiwn a achosir gan ymddeoliad cynnar neu swyddi afraid.

Swyddi Afraid

Sefydlwyd y gronfa hon gan yr Adrannau i gwrdd â'r costau posib a allai godi wedi i gontractau tymor penodol staff ddod i ben pan fydd y cynlluniau a gyllidir yn allanol yn diweddu.

Seilwaith TG

Sefydlwyd y gronfa hon er mwyn ategu'r bwriad i newid gweinyddion a seilwaith TG yr Awdurdod.

System Rheolaeth Ariannol

Fe'i sefydlwyd i ddarparu ar gyfer y buddsoddiad sylweddol yn y System Rheolaeth Ariannol.

Cronfa Parc Dewi Sant

Mae'r gronfa hon yn darparu cyllid ar gyfer y buddsoddiad angenrheidiol ym Mharc Dewi Sant yn y dyfodol i gefnogi amcanion y Cyngor. Mae hyn yn cynnwys ail-bwrpasu rhai adeiladau ar gyfer gofynion diwygiedig defnyddwyr yn amodol ar sicrhau prydesi newydd neu estynedig.

Cŷd Fentrau

Mae'r Awdurdod wedi llunio nifer o gytundebau Mentrau ar y Cŷd gyda Llywodraeth Cymru. Mae'r incwm rhent a dderbynnir mewn perthynas â'r rhain yn cael ei roi i'r naill ochr er mwyn talu am rwymedigaethau yn y dyfodol.

Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol

Cynnig arian cyfatebol ar gyfer prosiectau sydd ar waith neu gynlluniau a fydd yn derbyn cyllid allanol yn y dyfodol.

Tŷ Llanelly

Darparu'r cyllid y cytunwyd arno ar gyfer prosiect Tŷ Llanelly, er mwyn cynorthwyo â chynaliadwyedd y cyfleuster newydd hwn a ystyrir yn rhan annatod o'r cynlluniau hirdymor i adfywio canol y dref.

Cronfa Trosglwyddo Asedau Cymunedol

Gwelodd yr awdurdod y gallai rhai gwasanaethau neu gyfleusterau lleol gael eu gweithredu'n fwy effeithiol gan Grwpiau Cymunedol neu Gynghorau Cymuned. Sefydlwyd y gronfa hon i wella cyfleusterau neu i gynnig cymhelliad ariannol er mwyn symud ymlaen â'r prosiectau hyn.

Rheoli'r Fflyd

Sefydlwyd y Gronfa hon i gydraddoli'r gost gydol oes o weithredu a chynnal a chadw cerbydau'r Cyngor, i ddefnyddwyr gwasanaethau dros gyfnodau y cytunwyd arnynt.

Cyllid Cyfalaf Priffyrdd (Cynllun Menter Benthycu Llywodraeth Leol)

Sefydlwyd y gronfa er mwyn talu costau benthycu i gyllido rhaglen cynnal a chadw a gwelliannau cyfalaf Priffyrdd.

Budd-daliadau Treth y Cyngor/Tai

Mae'r gronfa hon wedi'i chlustnodi i ddigoni'r costau posibl y bydd Sir Gaerfyrddin yn mynd iddynt yn sgil y gostyngiadau blynyddol yn y grant Gweinyddu Budd-daliadau Tai, a diwygiadau Lles.

Cynlluniau Gwasanaethau Tai

Mae'r gronfa yma wedi ei sefydlu i gynorthwyo prosiectau Tai yn cynnwys Cefnogi Pobl, dod â thai gwag yn ôl i ddefnydd, y Cynlluniau Adsefydlu Syriaid ac Affganiaid a chynllun prydlesu'r Sector Rhentu Preifat.

Cronfa y Rhaglen Barod am Waith

Arian wrth gefn a neilltuwyd i ddarparu 4 haen o hyfforddiant a lleoliadau gwaith yn y Cyngor er mwyn cynorthwyo pobl leol, gan gynnwys pobl ifanc sydd â fawr ddim neu ddim hanes cyflogaeth, i ennill cymwysterau a chael swydd er mwyn gwella eu rhagolygon cyflogaeth.

Brexit

Sefydlwyd y gronfa hon i ymdrin ag unrhyw gostau posibl sy'n gysylltiedig â Brexit.

Cronfeydd Adrannau

Mae gan yr Awdurdod bolisi sy'n caniatáu dyraniadau i gronfeydd wrth gefn adrannau, wedi'u hariannu gan danwariant yn ystod y flwyddyn y gellir eu dyrannu ar gyfer prosiectau/gwasanaethau un tro penodol. Mae'r ymagwedd hon yn hybu defnydd gofalus o arian cyhoeddus.

Ailosod Gwasanaethau (Ar ôl COVID19)

Cyllid a neilltuwyd ar gyfer unrhyw gostau unwaith yn unig o ran ailosod neu aildrefnu gwasanaethau yn ystod cam adfer y pandemig COVID19.

Cronfa Caledi COVID19

Neilltuwyd y gronfa o arian gan Lywodraeth Cymru ar ddiwedd y flwyddyn i helpu i ddelio ag effaith COVID19.

Cronfa Adfer Economaidd

Neilltuwyd y gronfa i helpu i ddatblygu a chyflawni cynllun adfer economaidd y Sir yn dilyn COVID19.

Costau Etholiad y Cyngor Sir

Neilltuwyd y gronfa i ariannu cost etholiadau'r Cyngor Sir.

Canolfan Ailgylchu Nantycaws

Sefydlwyd y gronfa hon i ddelio â chostau gweithredu ychwanegol o ganlyniad i dân ar y safle ailgylchu yn Nantycaws yn 2021.

Cynllun Cynaliadwyedd HWB Ysgolion

Neilltuwyd y gronfa i ddarparu rhaglen cynnal a chadw ac adnewyddu barhaus hirdymor wedi'i chynllunio ar gyfer TG ysgolion.

A Ddelir gan Ysgolion yn unol â RHYLL

Dyma sefyllfa net balansau pob ysgol. Er bod gan rai ysgolion warged, mae gan eraill ddiffyg. Cydnabyddir y bydd yn cymryd amser mewn llawer o achosion i weithredu'r newidiadau angenrheidiol i fantoli cyllidebau ysgolion unigol, ac felly cytunir ar gynlluniau adfer diffyg fesul ysgol.

Cronfa Grant Cynnal Refeniw

Cronfa benodol a sefydlwyd i reoli arian ychwanegol a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru drwy'r Grant Cynnal Refeniw ar ddiwedd blwyddyn ariannol 2021/22.

Cronfa Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd

Cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo gyda chostau sy'n gysylltiedig â chynnal Eisteddfod yr Urdd yn Llanymddyfri.

Arian Cyfatebol Ffyniant Bro

Cronfa a sefydlwyd i ddarparu'r arian cyfatebol sydd ei angen ar gyfer Cynigion Ffyniant Bro yn y dyfodol.

Cronfa Risgiau Chwyddiant

Cronfa a sefydlwyd i ymateb i bwysau chwyddiant uwchlaw'r rheiny y cyllidebwyd ar eu cyfer yn barod.

Cynllun Disgresiynol Costau Byw

Darparwyd cyllid Llywodraeth Cymru at ddibenion datblygu cynllun lleol i gynorthwyo â'r cynnydd mewn costau byw yn Sir Gâr.

Cronfa Targedu Buddsoddiad mewn Adfywio

Cronfa a sefydlwyd i ddal arian dros ben o gynlluniau TRI at ddiben ail-fuddsoddi yn unol â chytundeb gyda Llywodraeth Cymru.

Cronfa Datgarboneiddio

Arian a osodwyd o'r neilltu fel rhan o broses gyllideb 2022/23 i gyflymu cynlluniau datgarboneiddio.

Cronfa Strategaeth Gwastraff

Cyllid ar gyfer costau untro gweithredu'r strategaeth wastraff dros y blynyddoedd nesaf.

Hwb Caerfyrddin

Arian a osodwyd o'r neilltu fel rhan o broses gyllideb 2022/23 i dalu costau dal Hwb Caerfyrddin tra'n aros am waith adeiladu.

Cronfa Adnewyddu Ystafelloedd Cartref Preswyl

Cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo gyda adnewyddu ystafelloedd Cartrefi Preswyl.

Grant Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid

Sefydlwyd cronfa wrth gefn i gynorthwyo â'r ôl-groniad o asesiadau ac adolygiadau statudol.

Neuadd y Dref, Cydweli

Sefydlwyd cronfa wrth gefn i ddarparu ar gyfer gwaith brys a oedd angen ei wneud i Neuadd y Dref, Cydweli

6.23 Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Balans Agoriadol	10,613	11,505
Trosglwyddo elw arian parod ar werthiant a gredydwyd fel enillion/colledion wrth eu gwerthu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Derbyniadau Cyfalaf Stadudol	953	4,225
	285	406
	<u>11,851</u>	<u>16,136</u>
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	(274)	(409)
Ad-daliad Benthyciad Tymor Hir	(72)	(72)
Balans wrth Gau	<u>11,505</u>	<u>15,655</u>

Mae'r gronfa wrth gefn derbyniadau cyfalaf yn cynrychioli'r derbyniadau cyfalaf sydd ar gael i gyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod, ar ôl neilltuo'r symiau statudol ar gyfer ad-dalu benthyciadau allanol. Defnyddiwyd yr holl lwfans atgyweiriadau mawr a dderbyniwyd oddi wrth Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ystod y flwyddyn. Nid oedd arian gweddill i'w gario ymlaen mewn perthynas â'r grant hwn.

6.24 Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Balans Agoriadol	28,602	17,501
Ychwanegiadau	4,891	6,023
	<u>33,493</u>	<u>23,524</u>
Grantiau a Chyfraniadau wedi'u cymhwyso	(15,992)	(8,509)
Balans Cau	<u>17,501</u>	<u>15,015</u>

6.25 Cronfa Ailbrisiad

Mae'r Gronfa Ailbrisiad yn cynnwys yr enillion a wnaed gan yr Awdurdod sy'n deillio o'r cynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offeriant a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan fydd asedau gydag enillion cronedig yn:

- cael eu hailbrisiu tuag i lawr neu eu hamharu a'r enillion yn cael eu colli
- cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli drwy ddibrisiad,
- neu yn cael eu gwaredu a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Mae'r Gronfa ond yn cynnwys yr enillion drwy ailbrisiad sydd wedi cronni ers 1 Ebrill 2007, y dyddiad y cafodd y Gronfa ei chreu. Caiff enillion cronedig sy'n hanu o ddyddiad cynharach eu cynnwys ym mantolen y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

2022-23		2023-24
£'000		£'000
475,815	Balans ar 1 Ebrill	548,398
99,219	Ailbrisiu asedau i fyny	62,800
(11,631)	Ailbrisiu asedau i lawr a cholledion amhariad nas codwyd i'r Warged/Diffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	(28,900)
87,588	Gwaged neu ddiffyg wrth ailbrisiu asedau anghyfredol nas cofnodwyd yn y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	33,900
(15,052)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiad gwerth teg a dibrisiad cost hanesyddol	(16,893)
47	Enillion cronedig ar asedau sydd wedi cael eu gwerthu neu eu sgrapio	(1,518)
(15,005)	Y swm a ysgrifennwyd i ffwrdd i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf	(18,411)
548,398	Balans ar 31 Mawrth	563,887

6.26 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r trefniadau cyfrifyddu gwahanol ar gyfer defnyddio asedau nad ydynt yn gyfredol ac ar gyfer ariannu caffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny yn unol â'r darpariaethau statudol. Bydd y costau caffael, adeiladu neu wella yn cael eu tynnu o'r Cyfrif gan fod dibrisiant, colledion oherwydd niwed a dibrisiant asedau anniriaethol yn cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda symiau cysoni o'r Gronfa Ailbrisiad i drosi ffigurau gwerth teg yn sail costau hanesyddol). Bydd y symiau a neilltuwyd gan yr Awdurdod i dalu am y costau caffael, adeiladu a gwella yn cael eu rhoi yn y Cyfrif. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi a hefyd enillion a wireddwyd ar asedau a roddwyd nad ydynt eto wedi'u defnyddio gan yr Awdurdod. Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys yr enillion drwy ailbrisiad sydd wedi cronni ar Eiddo, Offeriant a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y cafodd y Gronfa Ailbrisiad ei chreu i gadw'r cyfryw enillion.

Yn Nodyn 6.4 ceir manylion am ffynhonnell yr holl drafodion yn y Cyfrif, ac eithrio'r rheini sy'n ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiad.

2022-23		2023-24
£'000		£'000
703,212	Balans ar 1 Ebrill	732,439
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	
(36,731)	Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(37,315)
(27,014)	Enillion/(colledion) drwy Ailbrisió Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(49,624)
(1,155)	Gwariant refeniw a ariannwyd drwy gyfalaf o dan statud	(856)
	Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant	
<u>(725)</u>	Cynhwysfawr	<u>(7,100)</u>
637,587		637,544
<u>(47)</u>	Symiau addasu a ddiddymwyd o'r Gronfa Ailbrisiad	<u>1,518</u>
637,540	Y swm net a ddiddymwyd o gost yr asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn ystod y flwyddyn	639,062
(203)	Symudiadau ychwanegol o fewn y flwyddyn	(330)
274	Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	409
	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a	
49,181	Gwariant Cynhwysfawr a gymhwyswyd i ariannu cyfalaf	55,934
	Cymhwyso grantiau i ariannu cyfalaf o'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na	
15,992	Chymhwyswyd	8,509
	Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad a godir ar falansau	
14,783	Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	15,088
<u>15,406</u>	Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	<u>36,336</u>
732,973		755,008
	Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad a (ddebydwyd) neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	
(534)		(3,753)
<u><u>732,439</u></u>	Balans ar 31 Mawrth	<u><u>751,255</u></u>

6.27 Cronfa Bensiynau

Mae'r Gronfa Bensiynau yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau cyfrifyddu ar gyfer buddiannau ôl-gyflogaeth ac ar gyfer ariannu buddiannau yn unol â'r darpariaethau statudol. Mae'r Awdurdod yn rhoi cyfrif am y buddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan fod y buddiannau'n cael eu hennill gan gyflogaion dros flynyddoedd o wasanaeth. Mae'n diweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, y newid yn y rhagdybiaethau a'r elw a gafwyd drwy fuddsoddi unrhyw adnoddau a neilltuwyd i dalu'r costau. Serch hynny, yn unol â'r trefniadau statudol rhaid i'r buddiannau a enillir gael eu hariannu gan fod yr Awdurdod yn talu cyfraniadau cyflogwyr i gronfeydd pensiwn neu'n talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt.

2022-23		2023-24
£'000		£'000
(502,106)	Balans ar 1 Ebrill	60,707
610,433	Ailfesur y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net	113,401
0	Effaith y Terfyn Ased	(176,450)
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu	
(78,205)	Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(28,440)
	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr	
30,585	sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	30,782
<u>60,707</u>	Balans ar 31 Mawrth	<u>0</u>

6.28 Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Mae'r cyfrif hwn yn cynrychioli cost yr hawl i absenoldeb â thâl sy'n ddyledus ond nas cymerwyd ar 31 Mawrth, sy'n cael ei chodi ar gost gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ac sy'n cael ei gwrthdroi yn y Datganiad Symudiadau Cronfeydd ac yn cael ei chodi ar y cyfrif hwn i gydymffurfio â'r gofynion statudol.

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(6,807)	(7,397)
Setlo neu ganslo croniad y flwyddyn flaenorol	6,807	7,397
Croniad ar gyfer y flwyddyn gyfredol	<u>(7,397)</u>	<u>(7,026)</u>
Balans ar 31 Mawrth	<u>(7,397)</u>	<u>(7,026)</u>

6.29 Gwariant ac Incwm yn cael eu Dadansoddi yn ôl Natur

Caiff gwariant ac incwm yr Awdurdod eu dadansoddi fel a ganlyn. Mae hwn yn cynnwys gwariant ac incwm o fewn a thu hwnt i gost gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, ac mae'n gyson â'r gwarged neu'r diffyg o ran darpariaeth gwasanaethau.

2022-23		2023-24
£'000		£'000
	Gwariant	
356,143	Treuliau cyflogeion	347,186
311,388	Treuliau gwasanaeth arall	342,814
31,547	Ad-daliadau gwasanaethau cymorth	31,648
78,797	Dibrisiant a thaliadau tebyg	103,832
68,991	Llog i'w Dalu a Chostau Tebyg	77,333
40,153	Praeseptau ac Ardollau	44,691
(227)	Enillion/colledion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	2,875
886,792	Cyfanswm y Gwariant	950,379
	Incwm	
(167,654)	Ffioedd, taliadau ac incwm arall o wasanaethau	(185,439)
(42,095)	Llog ac Incwm Buddsoddiadau	(67,309)
(201,871)	Incwm Treth y Cyngor ac Enillion net y Trethi Annomestig	(205,518)
(426,849)	Grantiau a Chyfraniadau	(472,628)
(838,469)	Cyfanswm Incwm	(930,894)
48,323	(Gwarged)/ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	19,485

6.30 Cyllideb Gyfun

Mae'r Awdurdod wedi sefydlu cytundeb cyllideb gyfun ar y cyd â Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda ar gyfer darparu storfa offer cymunedol integredig. Mae gan yr Awdurdod a'r Bwrdd gytundeb ar waith, lle mae'r partneriaid yn cyfrannu cyllid gwerth £415,748 a £648,940, yn eu tro, at y gyllideb y cytunwyd arni.

Mae unrhywgyllid ychwanegol ynghyd ag unrhyw ddiffyg neu warged yn y gyllideb gyfun ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cael eu cytuno rhwng partneriaid.

6.31 Lwfansau'r Aelodau

Talodd yr Awdurdod y symiau canlynol i Aelodau o'r cyngor yn ystod y flwyddyn:

	2022-23	2023-24
	£	£
Lwfansau	1,499,750	1,608,717
Treuliau	26,112	33,525
Cyfanswm	1,525,862	1,642,242

Mae rhagor o wybodaeth am Lwfansau Aelodau i'w chael ar wefan yr Awdurdod, www.sirgar.llyw.cymru o dan y pennawd Lwfansau Cyngorwyr.

6.32 Enillion Gweithwyr

Nifer y gweithwyr (yn cynnwys staff yn yr ysgol) yr oedd eu cyflogau heb gynnwys cyfraniadau pensiwn yn £60,000 neu fwy oedd:

Band Cyflogau	Nifer y Gweithwyr 2022-23	Nifer y Gweithwyr 2023-24	Ymadawodd yn 2023-24
£60,000 to £64,999	84	77	0
£65,000 to £69,999	42	86	0
£70,000 to £74,999	25	35	0
£75,000 to £79,999	18	19	0
£80,000 to £84,999	4	19	0
£85,000 to £89,999	3	6	0
£90,000 to £94,999	3	2	0
£95,000 to £99,999	3	4	0
£100,000 to £104,999	16	15	0
£105,000 to £109,999	1	2	0
£110,000 to £114,999	2	3	0
£115,000 to £119,999	1	2	0
£120,000 to £124,999	0	1	0
Cyfanswm Nifer y Gweithwyr:	202	271	0

Mae gwerth y taliadau yn cynnwys taliadau afreidedd/terfynu.

Cynhwysir yn y band uchod athrawon a gyflogir gan ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr. Mae chwe ohonynt yn cael eu rhannu rhwng ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr/a reolir ac ysgolion nad ydynt yn wirfoddol a gynorthwyr/a reolir.

Os yw gweithiwr yn cael ei gyflogi am lai na'r oriau amser llawn arferol ond bod ei gyflog gros yn fwy na £60,000, yna caiff hefyd ei gynnwys yn y bandiau uchod.

Nid yw'r bandiau uchod yn cynnwys uwch-swyddogion sy'n aelodau o Dîm Rheoli'r Awdurdod y rhestrir eu manylion yn y tabl canlynol.

Enillion Uwch Swyddogion ble mae eu cyflog yn £150,000 neu'n fwy y flwyddyn

Nodir yn y tabl isod enillion Uwch Swyddogion, gan gynnwys cyfraniadau pensiwn neu daliadau cyfwerth, ble mae eu cyflog yn £150,000 neu'n fwy.

Swydd		Cyflog (yn cynnwys ffioedd a lwfansau) £	Cyfraniadau Pensiwn £	Lwfansau Treuliau £
Mrs S W Walters - Prif Weithredwr a Swyddog Canlyniadau	22/23	167,739	30,696	0
	23/24	161,638	32,812	0

Enillion Uwch Swyddogion ble mae eu cyflog rhwng £60,000 a £150,000 y flwyddyn

Swydd		Cyflog (yn cynnwys ffioedd a lwfansau) £	Cyfraniadau Pensiwn £
Cyfarwyddwr Amgylchedd dros dro (a Pennaeth Polisi a TGCh)	22/23	108,187	19,798
Cyfarwyddwr Amgylchedd dros dro (a Pennaeth y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff)	22/23	118,393	21,666
Cyfarwyddwr Lle & Seilwaith (i)	23/24	135,045	27,406
Cyfarwyddwr Cymunedau	22/23	149,184	27,301
	23/24	154,406	31,344
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol	22/23	135,622	24,819
	23/24	140,369	28,495
Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant	22/23	135,622	24,819
	23/24	140,369	28,495

Cynhwysir yn yr uchod daliadau diswyddo/terfynu (os derbynir). Ni roddwyd buddion mewn nwyddau neu daliadau bonws i'r swyddogion a nodwyd yn nhablau enillion yr Uwch Swyddogion. Ni dalwyd lwfansau treuliau i Uwch Swyddogion lle mae'r cyflog rhwng £60,000 a £150,000 y flwyddyn.

Mae ffigurau cyflogau uwch-swyddogion yn cynnwys ffioedd Swyddog Canlyniadau mewn perthynas ag etholiadau'r Cyngor Sir a Chynghorau Tref a Chymuned.

Er mwyn rhoi gwerth ar y cyfraniadau pensiwn sy'n berthnasol i uwch-swyddogion, defnyddiwyd 20.3%, sef y Gyfradd Gyfrannu Gyffredin ar gyfer tâl pensiynadwy yn 2023/24 (18.3% yn 2022/23).

(i) Cafodd cyn-Bennaeth y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff ei benodi'n barhaol i'r swydd Cyfarwyddwr Lle a Seilwaith (a elwid gynt yn Gyfarwyddwr yr Amgylchedd) ar 7 Tachwedd 2022.

Roedd cymhareb cyflog y Prif Weithredwr a'r cyflog canolrifol yng Nghyngor Sir Gaerfyrddin fel a ganlyn:

	2022-23	2023-24
Cyflog y Prif Weithredwr	£156,172	£161,638
Cyflog canolrif yr holl weithwyr	£26,913	£28,915
Cymhareb Cyflog y Prif Weithredwr i cyflog canolrif yr holl weithwyr	5.8 : 1	5.59 : 1

6.33 Pecynnau Ymadael

Yn ystod 2023/24 gwariodd yr Awdurdod yn sylweddol ar gostau dileu swyddi a dalwyd i'r rhai a oedd yn gadael, ynghyd â chostau taliadau digolledu i'r Gronfa Bensiwn Llywodraeth Leol o ran costau hawlio pensiynau yn gynnar.

Mae'r holl gostau sy'n gysylltiedig â'r buddion terfynu wedi'u cynnwys fel rhan o ddiffiniadau'r gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r costau uchod wedi'u nodi yn y tabl isod.

Band cost y pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer y dileu swyddi gorfodol		Eraill sy'n gadael – y nifer a gytunwyd		Cyfanswm y Pecynnau Ymadael yn ôl bandiau cost		Cost gyfan y Pecynnau Ymadael ym mhob band	
	2022-23	2023-24	2022-23	2023-24	2022-23	2023-24	2022-23 £	2023-24 £
£0 - £20,000	11	3	5	6	16	9	112,814	75,259
£20,001 - £40,000	0	1	0	0	0	1	0	21,825
£40,001 - £60,000	0	1	0	0	0	1	0	48,022
£60,001 - £80,000	0	0	1	1	1	1	61,398	65,735
£80,001 - £100,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£100,001 - £150,000	0	0	0	0	0	0	0	0
CYFANSWM	11	5	6	7	17	12	174,212	210,841

6.34 Costau Archwiliad

Yn 2023/24 gwariodd Cyngor Sir Caerfyrddin y canlynol mewn perthynas â ffioedd archwiliad ac arolwg cyllidol, sy'n daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Gwasanaethau Archwiliad Cyllidol	217	231
Gwasanaethau Archwilio Perfformiad	110	117
Ardystio Hawliadau a Ffurflenni am Grantiau	13	42
Archwiliad Harbwr Porth Tywyn	1	1
Cyfanswm	341	391

6.35 Incwm Grantiau

Credydodd yr Awdurdod y grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

	2022-23 £'000	2023-24 £'000
Credydwyd i Wasanaethau		
Addysg a Gwasanaethau Plant:		
APADGOS Ôl 16 a Chyllid DOG	7,442	7,777
Grant Plant a Chymunedau	6,748	7,825
Grant Gwella Ysgolion y Consortia Rhanbarthol (RCSIG).	7,629	6,873
Grant Datblygu Disgyblion (PDG)	6,818	202
Grant Cyfle Chwaraeon Cymru Gyfan	514	633
Y Gronfa Integreiddio Rhanbarthol	37	28
Cronfa Gymdeithasol Ewrop	209	0
Grant Addysg yr Awdurdod Lleol	5,299	15,585
Grant y Gwasanaethau Ieuencid	576	610
Dileu Elw o Ofal	0	743
Plant ar eu Pen eu hunain sy'n Ceisio Lloches	476	1,253
Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion a Thai:		
Cefnogi Pobl	8,798	8,831
Grant Rhaglen Datblygu'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol	505	470
Grant Gofal Iechyd Parhaus	812	812
Grant Wanless	466	480
Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol	867	808
Y Gronfa Partneriaeth Ranbarthol (RPF)	627	608
Cronfa Integreiddio Ranbarthol	4,975	5,592
Grant Cyfalaf Cyffredinol	2,831	803
Digartrefedd-Neb Heb Help	937	1,651
Grant y Gweithlu a Chynaliadwyedd	2,716	2,727
Gwasanaethau Prifffyrdd a Thrafnidiaeth:		
Cymhorthdal Tocynnau Teithio Rhatach	1,613	1,496
Grant Gwasanaethau Trafnidiaeth Lleol	1,215	1,856
Cynllun Datblygu Gwledig	482	122
Gwasanaethau Diwylliannol, Amgylcheddol, Rheoleiddio a Chynllunio:		
Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy	769	636
Cronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop (ERDF)	714	553
Cronfa Gymdeithasol Ewrop	2,008	612
Cynllun Datblygu Gwledig	1,009	320
Cronfa Adfywio Cymunedol y DU	2,207	0
Y Gronfa Ffyniant Gyffredin (SPF)	4	6,583
Grant Plant a Chymunedau	321	839
Cyngor Chwaraeon Cymru	532	383
Gwasanaethau Canolog i'r Cyhoedd:		
Budd-daliadau Tai	35,840	35,276

Parhad trosodd

	2022-23 £'000	2023-24 £'000
Grantiau Eraill:		
Grantiau Addysg a Gwasanaethau Plant Llywodraeth Cymru - Adfer ar ôl COVID	4,412	3,370
Cynllun Adsefydlu Wcrainiaid	2,490	1,325
Addysg a Gwasanaethau Plant (Costau Byw)	108	0
Addysg a Gwasanaethau Plant (Taliadau Gwyliau ar gyfer Prydau Ysgol am Ddim)	1,716	0
Grant Gweinyddu Tanwydd Y Gaeaf	150	0
Grant Gweinyddu Gofalwyr di-dâl	28	0
Grantiau eraill a ariennir gan Lywodraeth Cymru	7,805	5,246
Grantiau eraill	6,692	11,313
Cyfanswm	129,397	134,241

	2022-23 £'000	2023-24 £'000
Grant Cynnal Refeniw	243,380	276,430
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Grant Ysgolion yr 21ain Ganrif/Grant Gwella Adeiladu Ysgolion	5,419	1,953
Lwfans Atgyweiriadau Mawr	8,366	12,302
Grantiau Trafnidiaeth	12,394	6,873
Grant Cyfalaf Cyffredinol	1,264	5,273
Cronfa Gofal Canolraddol	0	1,303
ERDF	3,780	2,117
Grant Cyfalaf Cynnal Ysgolion	2,978	504
Grant y Gwasanaeth Ynni	0	4,304
Grant Twrisitaeth	456	631
Grant amddiffyn arfordirol	520	306
Grant Rheoli Gwastraff Strategol (SWM)	1,020	60
Y Gronfa Ffyniant Bro	1,133	1,509
Y Gronfa Ffyniant Gyffredin (SPF)	0	2,989
Cyllid Dinas-ranbarth Bae Abertawe	6,233	19,768
Grantiau a Chyfraniadau Eraill	10,509	2,065
Cyfanswm	54,072	61,957

Mae'r Awdurdod wedi cael nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion nad ydynt wedi cael eu cydnabod fel incwm eto gan fod amodau'n gysylltiedig â hwy a fydd yn ei gwneud yn ofynnol i arian neu eiddo gael ei ddychwelyd i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Derbyniadau Grantiau Refeniw ymlaen llaw		
Cymunedol - amrywiol	263	231
Lle a Seilwaith - amrywiol	572	263
Prif Weithredwr - amrywiol	216	375
Y Gronfa Ffyniant Gyffredin (SPF)	0	6,134
Addysg - amrywiol	904	138
	1,955	7,141

Prif Grantiau yn erbyn Grantiau Asiantaeth

Fel y nodwyd yn Nodyn 1.2.2 crynhoir gwerth ffrydiau cyllido ychwanegol sy'n darparu ystod o daliadau cymorth yn y tablau canlynol:

Prifswm mewn Natur

2023/24	Gwariant	Incwm Llywodraeth Cymru	Incwm Cyrff Cyhoeddus Eraill
	£'000	£'000	£'000
Addysg a Gwasanaethau Plant - Adfer ar ôl COVID	2,953	(2,953)	
Addysg a Gwasanaethau Plant (Taliadau Gwyliau ar gyfer Prydau Ysgol am Ddim)	417	(417)	
Grant Dewisol Costau Byw	271		
Cynllun Adsefydlu Wcrainiaid	1,325	(1,325)	
CYFANSWM	4,966	(4,695)	0

Asiantaeth mewn Natur

2023/24	Gwariant	Incwm Llywodraeth Cymru	Incwm Cyrff Cyhoeddus Eraill
	£'000	£'000	£'000
Cynllun Adsefydlu Wcrainiaid	248	(27)	(221)
Taliad Tanwydd Amgen (£200)	234	(234)	
Taliad Tanwydd Amgen (£400)	32	(32)	
CYFANSWM	514	(293)	(221)

6.36 Trafodion gyda Phartïon Cysylltiedig

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu trafodion sylweddol gyda phartïon cysylltiedig – cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu ar yr Awdurdod neu i'r Awdurdod eu rheoli neu ddylanwadu arnynt. Mae datgelu'r trafodion hyn yn caniatáu i'r darllenwyr asesu i ba raddau y gallai'r Awdurdod fod wedi cael ei gyfyngu o ran ei allu i weithredu'n annibynnol neu y gallai fod wedi sicrhau'r gallu i gyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Awdurdod.

Llywodraeth Ganolog

Mae gan y Llywodraeth Ganolog reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol yr Awdurdod – mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol mae'r Cyngor yn gweithredu o dano, yn darparu'r rhan fwyaf o'i gyllid ar ffurf grantiau ac yn rhagnodi telerau nifer o'r trafodion sydd gan y Cyngor gyda phartïon eraill (e.e. budd-daliadau tai). Caiff y grantiau a geir oddi wrth adrannau llywodraethau eu nodi yn Nodyn 6.35.

Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

Cyflawnodd Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol Cyngor Sir Caerfyrddin ddyletswyddau Swyddog Adran 151 ar gyfer Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru o dan Gytundeb Lefel Gwasanaeth hyd at 31 Gorffennaf 2022. Trosglwyddwyd dyletswyddau'r Swyddog Adran 151 i'r swyddog a benodwyd gan yr Awdurdod Tân ar 1 Awst 2022. Yn ogystal, darparwyd nifer o wasanaethau ariannol a chymorth TGCh eraill gan y Cyngor. Mae Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn codi tâl o £13 miliwn (£11.2 miliwn yn 2022/23) ar Sir Gaerfyrddin fel un o chwe Awdurdod Sir Unedol (Gweler Nodyn 5.2).

Ceir isod grynodedb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin ag Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Incwm	145	142
	2023	2024
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:	£'000	£'000
Dyledwyr	75	82

Buddsoddodd Cyngor Sir Caerfyrddin £5m yn Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru ar 15 Rhagfyr 2023 am gyfnod o 6 mis ar gyfradd llog sefydlog o 5.6%. Disgwylir i'r buddsoddiad gael ei ad-dalu ar 17 Mehefin 2024.

Cronfa Bensiwn Dyfed

Gweinyddir Cronfa Bensiwn Dyfed gan Gyngor Sir Caerfyrddin. Mae'r Gronfa yn cael ei harchwilio gan bwyllgor, sy'n cynnwys aelodau o blith Cyngorwyr Sir Caerfyrddin, ac sy'n cael ei gynghori gan ymgynghorydd annibynnol. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw Swyddog Cyllid Cyfrifol Cronfa Bensiwn Dyfed hefyd. Yn yr un modd, Swyddog Monitro'r Cyngor yw Swyddog Monitro'r Gronfa Bensiwn hefyd.

Manylir ar y trafodion rhwng y ddau gorff yn Nodyn 6.42. Cododd y Cyngor swm o £1.5 miliwn (£1.2 miliwn yn 2022/23) ar y Gronfa Bensiwn mewn perthynas â gweinyddiaeth a chymorth yn ystod 2023/24. Mae Credydwy'r Tymor Byr (Nodyn 6.19) yn cynnwys swm o £7.6 miliwn sy'n ddyledus i Gronfa Bensiwn Dyfed ar 31 Mawrth 2024 (£7.7 miliwn ar 31 Mawrth 2023).

CWM Environmental Cyf

Mae CWM Environmental Cyf yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyf Cyngor Sir Caerfyrddin. Ceir manylion buddsoddiadau yn Nodyn 6.12 o dan Fuddsoddiadau Tymor Hir. Yn dilyn newidiadau llywodraethu fel yr amlinellir yn Nodyn 6.1.18, penodwyd Cyfarwyddwr Lle a Seilwaith yn un o gyfarwyddwyr cwmni CWM Environmental. Hefyd, rheolir buddiant y Cyngor fel cyfranddaliwr drwy Fwrdd Cyfranddalwyr, sy'n cynnwys aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn ogystal â'r Aelod Cabinet dros Trafnidiaeth, Gwastraff a Seilwaith.

Cododd Cwm Environmental swm o £11.73 miliwn (£11.35 miliwn yn 2022/23) ar y Cyngor mewn perthynas â gwasanaethau gwastraff yn ystod 2023/24. Mae Credydwyr Tymor Byr (Nodyn 6.19) yn cynnwys swm o £1.89 miliwn sy'n ddyledus i Cwm Environmental ar 31 Mawrth 2024 (£1.07 miliwn ar 31 Mawrth 2023).

Mae manylion benthyciad rhwng yr Awdurdod a CWM Environmental Cyf wedi'u cynnwys yn Nodyn 6.13 o dan 'Dyledwyr Tymor Hir'.

Egni Sir Gar Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw Ymddiriedolwr Gwarchod cofrestredig Egni Sir Gâr Cyfyngedig ac mae'r Aelod o'r Cabinet dros newid hinsawdd, datgarbaneiddio a ch chynaliadwyedd ar y bwrdd. Ceir manylion buddsoddiadau yn Nodyn 6.12 o dan Fuddsoddiadau Tymor Hir.

Porth Tywyn Marina Ltd (yn nwylo'r gweinyddwyr)

Ym mis Mehefin 2023, penododd yr Uchel Lys Weinyddwyr ar gyfer Burry Port Marina Ltd, y cwmni sy'n prydlesu ac yn gweithredu Marina Porth Tywyn. Yn dilyn hyn, mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i gytundeb cyllido gyda'r Gweinyddwyr i alluogi'r harbwr i barhau i gael ei weithredu'n ddiogel yn ystod y cyfnod gweinyddu. Oherwydd y trefniant hwn, gellid ystyried bod gan yr Awdurdod elfen o reolaeth.

Nodir crynodeb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin â Burry Port Marina Ltd isod:

	2023-24
	£'000
Gwariant	229
Incwm	30
	2024
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:	£'000
Dyledwyr	173

Cartrefi Croeso Cyfyngedig

Mae Cartrefi Croeso Cyfyngedig yn gwmni tai ym mherchnogaeth lwyf Cyngor Sir Caerfyrddin. Yn y blynyddoedd blaenorol roedd gan y cwmni dri chyfarwyddwr, a benodwyd gan y Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad ag Arweinydd y Cyngor. Yn mis Medi 2021, cytunodd y Cabinet i ddod â'r holl brosiectau oedd yn cael eu datblygu gan y cwmni yn fewnol a gweithredu'r broses gyfreithiol i'r cwmni roi'r gorau i fasnachu ond ei gadw fel cwmni "segur". Mae'r broses hon bellach wedi'i gweithredu, mae'r holl gyfarwyddwyr bellach wedi ymddiswyddo ac wedi'u disodli gan Bennaeth Tai y Cyngor at ddibenion gweinyddol yn unig.

Yn ystod y flwyddyn, ni cafwyd ostyngiad yng ngwariant Cartrefi Croeso a ariennir gan y Cyngor. Y balans diwygiedig a oedd yn ddyledus i'r Cyngor ar 31 Mawrth oedd £607,000.

Llesiant Delta Wellbeing

Mae Llesiant Delta Wellbeing yn gwmni a sefydlwyd yn 2017/18 i ehangu a thyfu'r gwasanaeth Llinell Gofal sydd ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Mae'r Cyngor yn cyflawni materion a gadwyd yn ôl o ran cyfranddalwyr drwy grŵp llywodraethu cyfranddalwyr, sy'n cynnwys aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol, Aelodau o'r Cabinet a Chynghorwyr eraill.

Nodir crynodeb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin â Llesiant Delta Wellbeing isod:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Gwariant	6,358	7,253
Incwm	951	1,094
	2023	2024
	£'000	£'000
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:		
Credydwyd	1,831	675
Dyledwyr	629	71

Mae'r gwariant yn cynnwys taliad i Llesiant Delta Wellbeing am ddarparu gwasanaethau Llinell Gofal i'r Cyngor, ar gyfer ei ddinasyddion ei hun ac er mwyn cyflawni rhwymedigaethau contractiol sydd gan y Cyngor gyda chwsmeriaid trydydd parti, cyflawni prosiect CONNECT o fewn Cronfa Integreiddio Rhanbarthol Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru yn ogystal â phrosiectau eraill gyda phartneriaid lleol.

Mae'r incwm yn cynnwys y gost a gytunwyd ar gyfer gwasanaethau cymorth a ddarperir i Llesiant Delta Wellbeing gan weithwyr y Cyngor.

Yn ystod y flwyddyn, cynyddodd y cwmni ei weithgarwch Delta Connect sy'n cael ei ariannu gan grant drwy Bartneriaeth Gofal Gorllewin Cymru a gynhelir gan y cyngor.

Buddiannau Aelodau

Mae gan yr Awdurdod drefniadau mewn lle sy'n gofyn i'r aelodau a'r swyddogion i adnabod a datgelu trafodion gyda phartion cysylltiedig.

Mae gan aelodau'r cyngor rheolaeth uniongyrchol dros polisiau cyllidebol a gweithredol y cyngor. Dangosir cyfanswm lwfansau'r aelodau a dalwyd yn 2023/24 yn Nodyn 6.31.

Talodd yr awdurdod grantiau gwerth £144k i sefydliadau yr oedd gan dau ddeg tri aelod fuddiant ynddynt. Rhoddwyd y grantiau gan ystyried datganiadau o fuddiant mewn ffordd briodol. Ni chymerodd yr aelodau perthnasol ran mewn unrhyw drafodaeth na phenderfyniad ynghylch y grantiau.

Buddiannau Swyddogion**Prif Weithredwr**

Mae aelod o deulu agos y Prif Weithredwr yn gweithio i W B Griffiths a'i feibion. Yn ystod 2023/24, gwariodd y cyngor gyfanswm o £359k gyda'r contractwr (£303k yn 2022/23). Roedd y swm o £87k yn ddyledus gan gredydwr ar 31 Mawrth 2024. (£0k ar 31 Mawrth 2023).

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol

O 1 Ebrill 2022, daeth aelod agos o deulu Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol yn rhan o Dîm Uwch-reolwyr Partneriaeth, sy'n darparu gwasanaethau addysg i Sir Gaerfyrddin. Mae manylion am gyfran Sir Gaerfyrddin o'r Weithred a Reolir ar y Cyd i'w gweld yn nodyn 6.37 yn y cyfrifon.

6.37 Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Arall**Partneriaeth Pensiwn Cymru**

Mae Gweithredwr Cronfa Fuddsoddi Cymru wedi cael ei benodi gan Bartneriaeth Pensiwn Cymru i reoli buddsoddiadau a lleihau treuliau rheoli buddsoddiadau ar gyfer yr wyth cronfa pensiwn sydd yng Nghymru. Cyngor Sir Gaerfyrddin yw'r Awdurdod Cynnal i ddarparu cymorth gweinyddol ac ysgrifenyddol a gweithredu penderfyniadau a wneir gan Gyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw Swyddog Cyllid Cyfrifol Partneriaeth Pensiwn Cymru hefyd. Yn yr un modd, Swyddog Monitro'r Cyngor yw Swyddog Monitro Partneriaeth Pensiwn Cymru hefyd.

Cododd y Cyngor swm o £157k (£151k yn 2022/23) ar Bartneriaeth Pensiwn Cymru mewn perthynas â gweinyddiaeth a chymorth yn ystod 2023/24.

	Partneriaeth Pensiwn Cymru
	2023-24
	Cyfanswm
	£'000
Gwariant	1,806 *
Incwm	(1,806)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	0
Asedau Cyfredol	945
Rhwymedigaethau Cyfredol	(945)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwdigaethau	0

* Rhennir y gwariant yn gyfartal rhwng wyth o gronfeydd y CPLIL. Yr eithriad yw pan fo Ymgynghorydd Allanol yn darparu gwasanaeth ar gyfer cronfeydd penodol y CPLIL o fewn y gronfa. Mae'r costau ychwanegol hyn yn cael eu rhannu'n gyfartal rhwng y Cronfeydd priodol. Dyma wyth o gronfeydd y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol:

Cronfa Bensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg
Cronfa Bensiwn Dinas a Sir Abertawe
Cronfa Bensiwn Clwyd
Cronfa Bensiwn Dyfed
Cronfa Bensiwn Gwent Fawr
Cronfa Bensiwn Gwynedd
Cronfa Bensiwn Powys
Cronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf

Partneriaeth (ERW gynt)

Mae Partneriaeth yn gynghrair o awdurdodau lleol yn Ne-orllewin Cymru sy'n gweithio i wella safonau addysg plant a phobl ifanc o fewn y rhanbarth, a dyma'r sefydliad olynol yn dilyn y penderfyniad i ddiddymu ei ragflaenydd sef ERW. Gwnaed y penderfyniad i sefydlu Partneriaeth ym mis Gorffennaf 2020 a chafodd ei sefydlu'n ffurfiol ym mis Ebrill 2022 a bu'n weithredol o fis Medi 2021:

Ar yr adeg cyhoeddi, nid yw ffigyrau 2023/24 ar gael eto.

	Partneriaeth	
	2022-23	
	Cyfanswm £'000	Rhan CSG £'000
Gwariant	129	46
Incwm	(409)	(146)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	(280)	(100)
Asedau Cyfredol	2,583	923
Rhwymedigaethau Cyfredol	(811)	(290)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymdigaethau	1,772	633
Cronfeydd	(1,772)	(633)
Cyfanswm Cyllido	(1,772)	(633)

Dinas-Ranbarth Bae Abertawe

Mae Bargen Ddinesig Bae Abertawe yn fuddsoddiad o £1.3 biliwn mewn 9 prosiect mawr ledled Dinas-Ranbarth Bae Abertawe – sy'n cynnwys Sir Gaerfyrddin, Castell-nedd Port Talbot, Sir Benfro ac Abertawe.

Mae Bargen Ddinesig Bae Abertawe yn cael ei harwain gan y pedwar awdurdod lleol rhanbarthol drwy Gytundeb Cyd-bwyllgor, ynghyd â phartneriaid di-bleidlais - Byrddau Iechyd Prifysgol Bae Abertawe a Hywel Dda, Prifysgol Abertawe, Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Ceir isod fersiwn o'r Cyfrif Incwm a Gwariant a'r Fantolen ar gyfer y flwyddyn a oedd yn gorffen ar 31 Mawrth 2024:

	Dinas-Ranbarth Bae Abertawe
	2023-24
	Cyfanswm
	£'000
Gwariant	3,513
Incwm	(3,555)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	(42)
Asedau Cyfredol	72,771
Rhwymedigaethau Cyfredol	(18,359)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwigaethau	54,412
Cronfeydd	54,412
Cyfanswm Cyllido	54,412

Amlogfa Gorllewin Cymru (Parc Gwyn, Arberth)

Yn ystod 2020/21, daeth i'r amlwg fod yr Awdurdod yn cadw cyfran ariannol yn Amlogfa Gorllewin Cymru, a weithredir gan Gyngor Sir Penfro. Yn seiliedig ar gyfran o 14%, amcangyfrifir mai £230k yw'r gwarged a gronnwyd sy'n ddyledus i Gyngor Sir Caerfyrddin. Er mwyn bod yn ofalus, nid yw'r gwerth hwn wedi'i gynnwys yn yr asedau a gydnabyddir ar fantolen Sir Gaerfyrddin.

Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru

Creodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 y fframwaith ar gyfer mecanwaith cyson ar gyfer cydweithio rhanbarthol rhwng llywodraeth leol, sef Cyd-bwyllgorau Corfforaethol.

Bwriad Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru yw galluogi rhai swyddogaethau i gael eu cyflawni'n fwy effeithiol ac yn strategol ar lefel ranbarthol, gan wneud defnydd mwy effeithlon o adnoddau gwerthfawr. Mae gan Gyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru swyddogaethau sy'n ymwneud â chynllunio datblygu strategol a chynllunio trafndiaeth rhanbarthol. Mae'r Cyd-bwyllgor hefyd yn gallu gwneud pethau i hyrwyddo llesiant economaidd ei ardal. Sefydlwyd Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru yn ffurfiol ar 13 Ionawr 2022.

Ar 24 Ionawr 2023 cymeradwyodd Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru gyllideb 2023/24 a osodwyd ar £617,753 gydag ardoll gan bob un o'r awdurdodau cyfansoddol: Sir Gaerfyrddin, Castell-nedd Port Talbot, Sir Benfro ac Abertawe. O ran rhai swyddogaethau, mae Parc Cenedlaethol Sir Benfro a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog hefyd yn aelodau.

Ceir isod fersiwn o'r Cyfrif Incwm a Gwariant a'r Fantolen ar gyfer y flwyddyn a oedd yn gorffen ar 31 Mawrth 2024:

	Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru
	2023-24
	Cyfanswm
	£'000
Gwariant	327
Incwm	(786)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	<u>(459)</u>
Asedau Cyfredol	971
Rhwymedigaethau Cyfredol	(252)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwddigaethau	<u>719</u>
Cronfeydd	719
Cyfanswm Cyllido	<u>719</u>

6.38 Gwariant Cyfalaf ac Ariannu Cyfalaf

Caiff cyfanswm y gwariant cyfalaf a wnaethpwyd yn y flwyddyn ei ddangos yn y tabl isod ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Lle bo gwariant cyfalaf i gael ei ariannu yn y blynyddoedd i ddod trwy godi symiau i refeniw wrth i asedau gael eu defnyddio gan yr Awdurdod, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf, sy'n mesur y gwariant cyfalaf a wnaethpwyd yn hanesyddol gan yr Awdurdod nad yw wedi cael ei ariannu eto. Caiff y Gofyniad Ariannu Cyfalaf ei ddadansoddi yn ail ran y nodyn hwn.

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Buddsoddiad Cyfalaf		
Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	78,556	107,407
Asedau Seilwaith	17,759	15,055
Eiddo Buddsoddi	12	1,382
Asedau Treftadaeth	95	0
Benthyciadau Tymor Hir	144	331
Gwariant Refeniw a Ariannwyd o Gyfalaf o dan Statud	4,689	7,621
	<u>101,255</u>	<u>131,796</u>
Ffynonellau Ariannol		
Derbyniadau Cyfalaf	274	409
Grantiau llywodraeth a Chyfraniadau Arall	52,715	62,699
Cronfa wrth gefn grantiau heb eu cymhwyso	15,992	8,509
Symiau a neilltuwyd o refeniw	4,177	21,565
Cyfraniadau refeniw uniongyrchol	11,229	14,771
Benthyciadau	16,868	23,843
	<u>101,255</u>	<u>131,796</u>
Gofyniad Ariannu Cyfalaf Agoriadol	493,633	495,646
Esboniad o'r Newidiadau yn y Flwyddyn		
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthyca (a gynhelir gan gymorth ariannol gan lywodraethau)	2,935	2,758
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthyca (nas cynhelir gan gymorth ariannol gan lywodraethau)	(922)	5,924
Cynnydd/(gostyngiad) yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf	<u>2,013</u>	<u>8,682</u>
Gofyniad Ariannu Cyfalaf Terfynol	<u>495,646</u>	<u>504,328</u>

6.39 Prydlesi**Yr Awdurdod fel y Prydlesai***Prydlesi Gweithredol*

Mae'r Awdurdod yn rhenti eiddo ar brydles o dan brydlesi gweithredol at y dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau cymunedol, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol
- at ddibenion datblygu economaidd i ddarparu safleoedd fforddiadwy addas i fusnesau lleol.

Y canlynol yw'r taliadau lleiaf am brydlesi sy'n daladwy yn y dyfodol o dan brydlesi na ellir eu canslo:-

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Dim hwyrach na blwyddyn	696	1,108
Yn hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	2,097	2,812
Yn hwyrach na phum mlynedd	<u>3,303</u>	<u>3,435</u>
	<u>6,096</u>	<u>7,355</u>

Isod mae'r gwariant a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydlesi hyn:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Taliadau isaf prydlesi	922	1,272

Yr Awdurdod fel y Prydleswr*Prydlesi Gweithredol*

Mae'r Awdurdod yn gosod eiddo ar brydles o dan brydlesi gweithredol at y dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau cymunedol, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol
- at ddibenion datblygu economaidd i ddarparu safleoedd fforddiadwy addas i fusnesau lleol.

Isod mae'r incwm a chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydles hyn:

	2022-23 £'000	2023-24 £'000
Dim hwyrach na blwyddyn	1,427	1,302
Yn hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	3,602	2,767
Yn hwyrach na phum mlynedd	<u>24,714</u>	<u>24,458</u>
	<u>29,743</u>	<u>28,527</u>

Nid yw'r taliadau prydles lleiaf a dderbynnir yn cynnwys rhenti sy'n amodol ar ddigwyddiadau a gynhelir ar ôl llofnodi'r brydles.

Yn 2023/24 roedd y rhenti amodol y gallai'r Awdurdod eu derbyn yn £4,807 (£5,866 yn 2022/23).

Mae'r Awdurdod hefyd yn dal gwahanol asedau cyfalaf, yn bennaf cerbydau, peiriannau ac offer swyddfa a ariennir o dan delerau prydles gweithredol ac y cyfrifyddir ar eu cyfer fel y cyfryw, gyda'r rhenti'n cael eu codi fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

6.40 Colledion Amhariad

Gwnaethpwyd asesiad ar ddiwedd y flwyddyn sy'n dangos nad oes unrhyw achosion o amhariad i asedau'r Awdurdod.

6.41 Cyfrifyddu ar gyfer Cynlluniau Pensiynau fel Cynlluniau Cyfraniadau Diffiniedig

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan yr Awdurdod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran Addysg. Mae'r Cynllun yn darparu budd-daliadau penodedig i athrawon ar ôl iddynt ymddeol, ac mae'r awdurdod yn cyfrannu at y costau trwy roi cyfraniadau sydd wedi'u seilio ar ganran o gyflogau pensiynadwy'r aelodau.

Mae'r cynllun yn dechnegol yn gynllun buddiannau diffiniedig aml-gyflogwr. Fodd bynnag, nid yw'n cael ei ariannu ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol fel sail ar gyfer cyfrifo cyfradd cyfraniadau'r cyflogwyr a delir gan awdurdodau lleol. Prisir y gronfa dybiannol bob pedair blynedd.

Nid yw'r Awdurdod yn gallu nodi ei gyfran o sefyllfa ariannol sylfaenol a pherfformiad y Cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifyddu. At ddibenion y Datganiad Cyfrifon hwn, fe'i cyfrifir felly ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2023/24 roedd £17.8 miliwn yn daladwy gan Cyngor Sir Caerfyrddin i'r Adran Addysg mewn perthynas â chostau pensiwn athrawon, sef 23.68% o dâl pensiynadwy athrawon a darlithwyr. Y ffigurau am 2022/23 oedd £16.5 miliwn a 23.68%. Roedd £1.5 miliwn heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Amcangyfrifir mai £22.1 miliwn fydd y cyfraniadau i'w talu yn y flwyddyn ariannol nesaf a chynyddodd cyfradd gyfrannu y cyflogwr i 28.68% o 1 Ebrill 2024 ymlaen.

Yn ogystal, mae'r Cyngor Sir yn gyfrifol am bob taliad pensiwn sy'n ymwneud â blynyddoedd ychwanegol y mae wedi'u dyfarnu ynghyd â'r codiadau cysylltiedig. Yn 2023/24 roedd y rhain yn dod i swm o £0.29 miliwn.

Mae'r awdurdod yn gyfrifol am gostau unrhyw fudd-daliadau ychwanegol a roddir wrth ymddeol yn gynnar y tu allan i delerau'r Cynllun Athrawon. Mae'r budd-daliadau hyn wedi'u cronni'n llawn yn y rhwymedigaeth pensiynau a ddisgrifir uchod.

6.42 Cynlluniau Pensiwn Budd-daliadau Diffiniedig

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion a chyflogeion eraill, mae'r Awdurdod yn rhoi cyfraniadau tuag at gost budd-daliadau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y budd-daliadau hyn yn daladwy nes y bydd y gweithwyr yn ymddeol, mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i wneud y taliadau. Mae'n rhaid datgelu'r rhwymedigaethau i wneud y taliadau hyn pan fydd gweithwyr yn ennill eu hawliau at y dyfodol.

Mae Cronfa Bensiwn Dyfed yn aelod o Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Gweinyddir ef gan Gyngor Sir Caerfyrddin ac mae'n gynllun budd-daliadau penodol, sy'n golygu fod yr awdurdod a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa. Cyfrif lefel y cyfraniadau i sicrhau cydbwysedd rhwng y rhwymedigaeth o ran pensiynau a'r asedau a fuddsoddyd.

Gweithredir Cronfa Bensiwn Dyfed dan fframwaith rheoleiddio'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phanel Cronfa Bensiwn Dyfed sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Pennir polisi yn unol â Rheoliadau'r Gronfa Bensiwn. Penodir rheolwyr buddsoddi'r gronfa gan y Pwyllgor ac fe'u cynghorir gan Ymgynghorydd Buddsoddi annibynnol a swyddogion Cyngor Sir Caerfyrddin.

Y risgiau pennaf i'r Awdurdod yn sgil y cynllun yw'r rhagdybiaethau o ran gweddill oes, newidiadau statudol yn y cynllun, newidiadau yn strwythur y cynllun (h.y. bod llawer o arian yn cael ei godi o'r cynllun), newid o ran chwyddiant, arenillion bondiau a pherfformiad y buddsoddiadau ecwiti a ddelir gan y cynllun. Caiff y rhain eu lliniaru i raddau gan y gofynion statudol i glustnodi i'r Gronfa Gyffredinol a'r Cyfrif Refeniw Tai y symiau sy'n ofynnol yn statudol fel y disgrifir yn y nodyn polisiâu cyfrifyddu.

Buddion yn ôl Disgresiwn ar ôl Ymddeol

Mae buddion yn ôl disgresiwn ar ôl ymddeol, pan ymddeolir yn gynnar, yn drefniant buddion diffiniedig nas cyllidir, a thano cydnabyddir rhwymedigaethau pan roddir dyfarniadau. Nid oes asedau wedi'u cronni gan y cynllun i dalu am y rhwymedigaethau pensiwn hyn.

Trafodion yn ymwneud â budd-daliadau ôl-gyflogaeth

Mae cost budd-daliadau ymddeol yn cael eu cydnabod yng Nghostau'r Gwasanaethau pan fo'r gweithwyr yn ennill cyflog yn hytrach na phan fo'r gweithiwr yn eu derbyn fel pensiwn. Fodd bynnag mae'r tâl a gynhwysir yn nhreth y cyngor yn seiliedig ar yr arian sy'n daldaw ym ystod y flwyddyn, felly mae gwir gost budd-daliadau ymddeol yn cael eu tynnu yn ôl allan o'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn y Datganiad Symudiad ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Gwnaed y trafodion canlynol yn y Cyfrif Incwm a Gwariant a Datganiad Symudiad ar Falans Cronfa'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Costau y Gwasanaethau:		
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	64,489	31,484
Enillion Gwasanaeth Blaenorol	68	0
Setliadau a Chwtogiadau	162	110
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost y Llog Net	<u>13,486</u>	<u>(3,154)</u>
Cyfanswm y Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau		
	78,205	28,440
Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth eraill a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Ailfesur y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net sef:		
Yr adenillion ar asedau'r cynllun	81,768	(81,907)
Effaith y Terfyn Ased	0	176,450
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r rhwymedigaethau	128,850	6,435
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	(52,697)	(17,100)
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	<u>(768,354)</u>	<u>(20,829)</u>
Cyfanswm y Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
	<u>(532,228)</u>	<u>91,489</u>
Datganiad Newidiadau i Gronfeydd		
Gwrthdroi symiau net a godwyd i'r Warged neu Ddiffyg ar gyfer Darpariaeth Gwasanaethau ar gyfer Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth yn unol â'r cod		
	(78,205)	(28,440)
Y Swm gwirioneddol a gynhwyswyd yn Balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau eleni:		
Cyfraniadau Cyflogwyr sy'n daladwy i'r Cynllun	30,585	30,782

Asedau a Rhwymedigaethau mewn perthynas â Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth**Cyngor Sir Gâr**

Newid yn asedau'r cynllun:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	1,392,785	1,346,392
Y llog ar asedau'r cynllun	39,698	64,680
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r asedau	(81,768)	81,907
Costau Gweinyddiaeth	(609)	(680)
Setliadau	0	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	30,585	30,782
Cyfraniadau gan aelodau'r cynllun	9,844	10,764
Budd-daliadau a dalwyd	(44,143)	(48,343)
Balans ar 31 Mawrth	<u>1,346,392</u>	<u>1,485,502</u>

Effaith y Terfyn Ased	0	(176,450)
-----------------------	---	-----------

Newid mewn rhwymedigaeth budd-daliadau:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(1,894,891)	(1,285,685)
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	(64,489)	(31,484)
Cost llog	(52,575)	(60,846)
Cyfraniadau gan aelodau'r cynllun	(9,844)	(10,764)
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r rhwymedigaethau	(128,850)	(6,435)
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	52,697	17,100
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	768,354	20,829
Cwtogiadau	(162)	(110)
Setliadau	0	0
Budd-daliadau a dalwyd	44,143	48,343
Costau gwasanaeth blaenorol	(68)	0
Balans ar 31 Mawrth	<u>(1,285,685)</u>	<u>(1,309,052)</u>
(Rhwymedigaethau)/Asedau Net y Cynllun	<u>60,707</u>	<u>0</u>

Mae'r prisiad actiwaraid o rwymedigaethau cynllun pensiwn y Cyngor a'r gronfa pensiwn a ddangosir ar y Fantolen yn adrodd ased neu rwymedigaeth net o sero. Penderfynodd Actiwari'r Cyngor, Mercer Ltd, fod gwerth teg asedau cynllun pensiwn y Cyngor yn drech na gwerth presennol rhwymedigaethau'r cynllun ar 31 Mawrth 2024 gan arwain at ased cynllun pensiwn. Mae Buddion Cyflogeion IFRIC 14 ac IAS 19 yn mynnu, lle mae ased cynllun pensiwn yn bodoli, ei fod yn cael ei fesur ar yr isaf o:

- Y gwarged yn y cynllun buddion diffiniedig; a
- Terfyn asedau, sydd wedi'i gapio ar £0

Y Terfyn asedau yw gwerth presennol unrhyw fuddion economaidd sydd ar gael ar ffurf ad-daliadau o'r cynllun neu ostyngiadau mewn cyfraniadau i'r cynllun yn y dyfodol. Cyfrifodd actiwari'r Cyngor y terfyn asedau fel gwerth presennol net costau gwasanaethau'r dyfodol llai gwerth presennol net cyfraniadau'r dyfodol. Mae terfyn uchaf yr asedau a gyfrifwyd ar gyfer 2023/24 yn arwain at fwy o gyfraniadau gwasanaeth yn y dyfodol na chostau gwasanaeth felly mae'r budd economaidd wedi'i gyfyngu i sero. Mae'r Cyngor yn dibynnu ac yn rhoi sicrwydd ar farn broffesiynol yr Actiwari a'r rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd i gyfrifo'r prisiad actiwaraid hwn.

Mae asedau'r Gronfa Pensiwn Dyfed yn cynnwys:

			Dyfynnwyd 31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024
			£'000	£'000
Ecwitis	DU	le	256,891	182,068
	Fyd-eang	le	550,001	721,496
	Siapan	le	47,528	59,574
	Marchnadoed Sy'n Datblygu	Na	108,519	84,812
	Ewropeaidd heblaw DU	le	38,641	32,779
Bondiau	Cysylltiedig â Mynegai'r DU	le	7,271	0
	Credyd Byd Eang	le	95,325	139,779
Eiddo	Cronfeydd Eiddo	Na	181,090	182,977
Amgen	SAIF	Na	51,432	56,764
	Seilwaith	Na	0	10,321
	Seilwaith	Na	0	1,171
	Credyd Preifat	Na	0	6,326
Arian	Cyfrifon Arian	le	9,694	7,435
Cyfanswm			1,346,392	1,485,502

Hanes y Cynllun

	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23	2023-24
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth presennol y rhwymedigaethau yn y Cynllun					
Pensiwn Llywodraeth Leol	(1,559,351)	(1,865,382)	(1,894,891)	(1,285,685)	(1,309,052)
Gwerth teg yr asedau yn y Cynllun					
Pensiwn Llywodraeth Leol	1,031,889	1,304,924	1,392,785	1,346,392	1,485,502
Effaith y Terfyn Ased	0	0	0	0	(176,450)
Gweddillion/(diffyg) yn y cynllun	(527,462)	(560,458)	(502,106)	60,707	0

Mae'r tabl yn dangos yr ymrwymadau sylfaenol sydd gan yr Awdurdod yn y tymor hir i dalu budd-daliadau ôl-gyflogaeth.

£30.8 miliwn yw cyfanswm y cyfraniadau disgwylidig gan yr Awdurdod i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2025.

Y sail ar gyfer amcangyfrif asedau a rhwymedigaethau

Mae'r rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull credydu unedau rhagamcanol, amcangyfrif o'r pensiynau y bydd yn rhaid eu talu yn y blynyddoedd i ddod gan ddibynnu ar dybiaethau ynglŷn â chyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau, enillion ar fuddsoddiadau, chwyddiant yn y dyfodol ac ati. Mae asedau a rhwymedigaethau Cronfa'r Cyngor Sir yn y Fantolen a chostau gwasanaeth y presennol a'r gorffennol a geir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wedi cael eu hasesu gan Mercer Ltd, cwmni annibynnol o actiwaraid, gyda'r amcangyfrifon ar gyfer y Gronfa'n cael eu seilio ar y prisiaid llawn diweddaraf o'r cynllun ar 31 Mawrth 2022.

Dangosir y prif ragdybiaethau a ddefnyddiwyd yn y cyfrifiadau isod:

	2022-23	2023-24
	%	%
Rhagdybiaethau Ariannol:		
Cyfradd chwyddiant CPI	2.7	2.7
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau	4.2	4.2
Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau	2.8	2.8
Y gyfradd ar gyfer rhwymedigaethau cynlluniau disgownt	4.8	4.9
	2022-23	2023-24
	%	%
Rhagdybiaethau o ran hyd oes:		
Gweddill oes ar gyfartaledd yn 65 oed ar gyfer pensiynwyr presennol:		
Dynion	21.9	21.5
Menywod	24.1	23.8
Gweddill oes ar gyfartaledd yn 65 oed ar gyfer pensiynwyr y dyfodol:		
Dynion	23.3	22.9
Menywod	26.0	25.6

Mae'r amcangyfrif o'r ymrwymiadau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraid a amlinellir yn y tabl uchod. Mae'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod wedi'u pennu ar sail y newidiadau sy'n rhesymol bosibl o ran y rhagdybiaethau a ddigwydd ar ddiwedd cyfnod yr adroddiad ac maent yn tybio, yn achos pob newid, fod y rhagdybiaeth a ddadansoddiwyd yn newid tra bo pob rhagdybiaeth arall yn aros yr un fath. Mae'r rhagdybiaethau o ran gweddill oes, er enghraifft, yn tybio bod disgwyliad oes yn codi neu'n disgyn i ddynion a menywod. Yn ymarferol, mae hyn yn annhebygol o ddigwydd, a gall newid yn rhai o'r rhagdybiaethau fod yn gysylltiedig â'i gilydd. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiadau sensitifrwydd wedi dilyn polisïau cyfrifyddu'r cynllun, h.y. ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull credydu unedau rhagamcanol. Nid oedd dulliau a mathau y rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd wrth lunio'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod yn wahanol i'r rhai a ddefnyddiwyd yn y cyfnod blaenorol.

Yr Effaith ar Ymrwymiad Buddion
Diffiniedig y Cynllun

	Codiad yn Rhagdybiaeth £'000	Gostyngiad yn Rhagdybiaeth £'000
Gweddill oes (1 flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	32,541	(32,541)
Cyfradd chwyddiant (0.25% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	52,066	(52,066)
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau (0.25% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	10,946	(10,946)
Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau (0.25% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	52,066	(52,066)
Y gyfradd ar gyfer disgowntio rhwymedigaethau'r cynllun. (0.5% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	(98,172)	98,172

6.43 Rhwymedigaethau Amodol

Tan fis Mawrth 2023, roedd yr Awdurdod yn gweithredu fel asiant casglu ar ran Dŵr Cymru mewn perthynas â thaliadau dŵr a charthffosiaeth tenantiaid y Cyfrif Refeniw Tai. Yn gyfnewid am y gwasanaeth hwn roedd yr Awdurdod wedi bod yn derbyn comisiwn sydd wedi'i drin fel ffrwd incwm i'r Cyfrif Refeniw Tai. Mae'r trefniant hwn wedi cael ei gwestiynu yn sgil dyfarniad Llys yn ystod 2015/16 (Kim Jones yn erbyn Bwrdeistref Southwark yn Llundain) a ddywedodd fod Awdurdodau Lleol sy'n casglu trethi dŵr drwy gyfrwng y Cyfrif Refeniw Tai yn gwneud hynny fel cyflenwr dŵr ac nid fel asiant i'r cyflenwr dŵr. Yn draddodiadol ystyrid hyn yn drefniant asiantaeth, ond roedd dyfarniad y Llys yn dynodi bod yr Awdurdod perthnasol wedi bod yn gweithredu fel cyflenwr dŵr, sydd â goblygiadau ariannol sylweddol i'r rheiny sy'n cael eu heffeithio o ran ffi'r asiantaeth a lle bo camau gweithredu wedi cael eu cymryd yn erbyn dyledion rhent y gellid ystyried eu bod yn cynnwys trethi dŵr. Ar 31 Mawrth 2024 nid ydym wedi derbyn unrhyw ohebiaeth yn ymwneud â hawliadau posibl.

Er bod yr Awdurdod yn prynu ystod o yswiriannau, mae'n parhau i fod yn gyfrifol am ran o'r risg yn sgîl y ffaith ei fod yn derbyn "Gordaliadau Polisi" ac yn pennu "Terfynau Indemniad". Gosodir "Terfyn ar Golledion" ar Bolisïau Atebolrwydd ac Eiddo sef yr uchafswm agrededig y gallai'r Awdurdod fod yn gyfrifol amdano a bwrw nad eir y tu hwnt i'r Terfynau Indemniad. Mae terfyn yr indemniad yn cael ei bennu gan yr yswiriwr a dyna'r uchafswm posibl y bydd yn ei gwmpasu o dan y contract.

Mae nifer o hawliadau yswiriant wedi cael eu cofrestru ond heb eu cwblhau eto. Ble mae'n debygol y bydd costau yn dod i ran yr Awdurdod, cydnabuwyd y gwariant yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant ac fel symudiad yn y Ddarpariaeth Yswiriant (gweler nodyn 6.20). Mae'n bosibl yr aiff yr Awdurdod i gostau yn ymwneud â hawliadau cofrestredig eraill

neu hawliadau nad ydynt eto wedi cael eu cyflwyno. Neilltuwyd arian mewn Cronfa Yswiriant Wrth Gefn (gweler nodyn 6.22) at y diben hwn.

Ar ddiwedd y flwyddyn, roedd nifer fach o hawliadau cyflogaeth yn erbyn yr awdurdod nad oedd wedi'u datrys. Nid yw'n bosibl amcangyfrif yn ddibynadwy y tebygolrwydd neu'r gwerth i'r awdurdod. Felly, nid oes unrhyw ddarpariaeth wedi'i gwneud yn y datganiadau ariannol hyn.

Ym mis Tachwedd 2020, roedd dyfarniad llys ynghylch Cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig. Dyfarnodd y Llys ei bod yn ofynnol i ymddiriedolwyr cynlluniau ailystyried Gwerthoedd Trosglwyddo Cyfwerth ag Arian Parod (CETV) o'r gorffennol i sicrhau cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig. Gall hyn arwain at daliadau ychwanegol lle mae cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig yn golygu na chafodd aelodau yr hyn yr oedd ganddynt hawl lawn iddo. Ar gyfer cynlluniau pensiwn gwasanaethau cyhoeddus, mae Adran Actiwari'r Llywodraeth yn disgwyl y bydd y dyfarniad hwn yn cael ei gyflwyno ar sail traws-gynllun a bydd angen cael cyngor cyfreithiol. Efallai y bydd hyn yn gofyn am ailedrych ar achosion CETV blaenorol ar gyfer aelodau a oedd wedi cyrraedd Oedran Derbyn Pensiwn y Wladwriaeth ar ôl 5 Ebrill 2016 ac a oedd wedi cymryd CETV o'r cynllun cyn i CETV gael ei gydraddoli. Er y disgwylir i hyn gynrychioli codiad cymharol fach ar gyfer is-set gymharol fach o aelodau, nid yw'n bosibl gwneud amcangyfrif dibynadwy o'r costau tebygol. Felly, nid oes unrhyw atebolrwydd wedi'i gydnabod yn y datganiadau ariannol hyn.

Ym mis Mehefin 2023, dyfarnodd yr Uchel Lys yn achos Virgin Media yn erbyn Ymddiriedolwyr Cynllun Pensiwn NTL fod newidiadau i fuddion aelodau mewn cynlluniau pensiwn buddion diffiniedig a gontractwyd allan rhwng 1996 a 2016 yn gofyn am dystysgrif actiwaraidd yn unol ag adran 37 o Ddeddf Cynlluniau Pensiwn 1993, a bod newidiadau heb yr ardystiad hwn i'w hystyried yn ddi-rym. Mae'r gofyniad hwn yn berthnasol i hawliau gwasanaeth yn y gorffennol a hawliau gwasanaeth yn y dyfodol, ac i newidiadau sy'n arwain at anfantais neu fantais i aelodau'r cynllun. Apeliwyd y dyfarniad ym mis Mehefin 2024 ond gwrthodwyd yr apêl. Ar gyfer y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, nid yw Adran Actiwari'r Llywodraeth (GAD) yn credu bod unrhyw gadarnhad actiwaraidd yn absennol. Felly, nid ydynt yn disgwyl unrhyw newidiadau o ran atebolrwydd yn dilyn y dyfarniad hwn. Disgwylir i Adran Actiwari'r Llywodraeth gadarnhau bod cadarnhad actiwaraidd ar gael maes o law.

O fis Rhagfyr 2023, cyflwynodd Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 newidiadau mewn hawliau i denantiaid a chynyddodd gyfrifoldebau diogelwch i landlordiaid. Mae gan hyn oblygiadau ariannol posibl i'r Cyfrif Refeniw Tai, ond ni ellir amcangyfrif hyn ar hyn o bryd. Mae'r cyngor yn cael cyngor cyfreithiol i egluro ei gyfrifoldebau ac unrhyw gamau adfer posibl.

6.44 Offerynnau Ariannol**Nodiadau Datgelu ynghylch Rhwymedigaethau Ariannol, Asedau Ariannol a Risgiau****Balansau Offerynnau Ariannol**

Mae'r benthyciadau a'r buddsoddiadau a ddatgelir yn y Fantolen yn cynnwys y categorïau canlynol o offerynnau ariannol:

	Tymor Hir		Cyfredol	
	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Rhwymedigaethau Ariannol (prifswm)	400,122	400,833	10,447	9,290
Llog Cronedig	0	0	2,554	2,522
Addasiadau Eraill o ran Cyfrifyddu	112	112	0	0
Rhwymedigaethau Ariannol yn ôl cost amorteiddiedig	400,234	400,945	13,001	11,812
Cyfanswm y benthyciadau				
Benthyciadau a symiau i'w derbyn (prifswm)	0	0	62,500	30,500
Llog Cronedig	0	0	435	574
Buddsoddiadau yn ôl cost amorteiddiedig	0	0	62,935	31,074
Ecwiti ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall				
Buddsoddiad mewn ecwiti anyfyndedig am y gost	1,071	1,009	0	0
Cyfanswm y buddsoddiadau	1,071	1,009	62,935	31,074

Enillion/Colledion yn sgil Offerynnau Ariannol

Mae'r enillion a'r colledion a nodir yn Natganiad y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas ag offerynnau ariannol fel a ganlyn:

	Rhwymedigaethau Ariannol		Asedau Ariannol			
	Rhwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost amorteiddiedig		Benthyciadau a Symiau i'w Derbyn yn ol gost amorteiddiedig		Cyfanswm	
	2022-23	2023-24	2022-23	2023-24	2022-23	2023-24
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost y llog	(16,416)	(16,488)	0	0	(16,416)	(16,488)
Colledion yn sgil Amharu	0	0	0	0	0	0
Y llog sy'n daladwy a thaliadau tebyg	(16,416)	(16,488)	0	0	(16,416)	(16,488)
Incwm Llog	0	0	3,196	6,839	3,196	6,839
Incwm buddsoddi a llog	0	0	3,196	6,839	3,196	6,839
Enillion/(colled) net am y flwyddyn	(16,416)	(16,488)	3,196	6,839	(13,220)	(9,649)

Benthyciadau Gweithwyr i Brynu Car

Mae'r awdurdod yn rhoi benthyciadau ar gyfer prynu ceir i weithwyr yn yr awdurdod sydd â swyddi lle mae angen iddynt yrru'n rheolaidd ar fusnes yr awdurdod. Codir llog o 1% uwchlaw'r gyfradd sylfaenol ar y benthyciadau.

Benthyciadau Gweithwyr i Brynu Car	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Balans Agoriadol	37	17
Benthyciadau Newydd	0	17
Benthyciadau a ad-dalwyd	(20)	(11)
Balans Cau	17	23

Cario Gwerth Teg yr Asedau a'r Rhwymedigaethau yn ôl y Costau Amorteiddio

Mae rhwymedigaethau ariannol ac asedau ariannol megis benthyciadau a symiau i'w derbyn yn cael eu cario ar y fantolen yn ôl y gost amorteiddio. Gellir asesu eu gwerth teg drwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian sy'n digwydd dros weddill bywyd yr offerynnau gan ddefnyddio'r tybiaethau canlynol:

- O ran benthyciadau gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) a benthyciadau eraill sy'n daladwy, defnyddiwyd cyfraddau ad-daliadau cynnar y BBGC i roi'r gwerth teg yn unol â gweithdrefnau'r BBGC ar gyfer adbrynu dyledion;
- O ran benthyciadau i'w derbyn defnyddiwyd cyfraddau meincnod cyffredin y farchnad i roi'r gwerth teg;

- Pan fo offeryn i'w dalu ymhen llai na 12 mis neu mae'n ddyled fasnachol neu'n swm arall i'w dderbyn bernir mai'r gwerth teg fydd y prifswm sydd heb ei dalu neu'r swm ar y bil;
- Cymerir mai'r swm ar yr anfoneb neu'r bil fydd gwerth teg y dyledion a symiau eraill i'w derbyn.

Mae'r gwerthoedd teg a gyfrifwyd fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024	
	Swm a gariwyd	Gwerth Teg	Swm a gariwyd	Gwerth Teg
Dyled BBGC	400,098	420,616	399,907	390,634
Dyled heb fod i BBGC	13,137	10,889	12,849	10,296
Cyfanswm y rhwymedigaethau ariannol	413,235	431,505	412,756	400,930

Mae'r gwerth teg yn uwch na'r swm a gariwyd gan fod portffolio benthyciadau yr Awdurdod yn cynnwys nifer o fenthyciadau cyfradd sefydlog lle mae cyfradd y llog sy'n daladwy yn uwch na'r cyfraddau sydd ar gael ar y farchnad ar fenthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y fantolen.

	31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024	
	Swm a gariwyd	Gwerth Teg	Swm a gariwyd	Gwerth Teg
Benthyciadau'r farchnad arian < 1 flwyddyn	62,935	62,935	31,074	31,074
Benthyciadau'r farchnad arian > 1 flwyddyn	0	0	0	0
Cyfanswm y buddsoddiadau	62,935	62,935	31,074	31,074
Dyledion Masnachol	30,652	30,652	36,012	36,012
Cyfanswm y Benthyciadau a symiau i'w derbyn	93,587	93,587	67,086	67,086

Pennwyd gwerth teg y rhwymedigaethau ariannol drwy gyfeirio at reolau adbryniant BBGC a chyfraddau adbryniant cyffredin BBGC ar y dyddiad y lluniwyd pob mantolen ac maent yn cynnwys y llog cronedig. Defnyddiwyd yr un gweithdrefnau a'r cyfraddau llog i bennu gwerth teg dyledion nad oeddent yn rhai BBGC ac mae hyn yn rhoi amcangyfrif cadarn o werth teg yr offerynnau hynny.

Cafodd gwerth teg y benthyciadau a'r symiau i'w derbyn eu pennu drwy gyfeirio at arferion tebyg, fel uchod, sy'n rhoi amcangyfrif da o werth teg offeryn ariannol ac mae'n cynnwys y llog cronedig. Defnyddiwyd cyfraddau buddsoddi mynegiannol ar y dyddiad y lluniwyd pob mantolen i roi'r cyfraddau cyfatebol cyffredin ar y farchnad. Dylai'r cyfraddau gael eu pennu gan faint y gwerthiant a'r cymar, ond nid yw'n ymarferol i ddefnyddio'r ffigurau hynny ac nid yw'r gwahaniaeth yn debygol o fod o bwys.

Mae gwerth teg benthyciadau'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) o £390.634 miliwn yn mesur effaith economaidd y telerau a gytunwyd â'r BBGC o'u cymharu ag amcangyfrifon o'r telerau a fyddai'n cael eu cynnig ar gyfer trafodion yn y farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a gariwyd a'r gwerth teg yn mesur y llog ychwanegol y bydd yr Awdurdod yn ei dalu dros gyfnodau'r benthyciadau sy'n weddill o dan y cytundebau â'r BBGC, o'i gymharu â'r hyn y byddai'n ei dalu pe bai'r benthyciadau ar gyfraddau cyffredin y farchnad, cyfraddau llog adbryniant BBGC.

Fodd bynnag, mae gan yr Awdurdod allu parhaus i fenthycia ar gyfraddau gostyngol gan y BBGC yn hytrach na'r marchnadoedd. Ffordd arall o fesur y llog ychwanegol y bydd yr Awdurdod yn ei dalu o ganlyniad i'w ymrwmiadau gyda'r BBGC o ran benthyciadau cyfradd sefydlog yw cymharu telerau'r benthyciadau hyn â'r cyfraddau benthycia newydd sydd ar gael gan y BBGC, cyfraddau Sicrwydd y BBGC. Os byddai gwerth yn cael ei gyfrifo ar y sail hon, byddai'r swm a gariwyd o £399.907 miliwn yn werth £346.259 miliwn.

Mae prisio offerynnau ariannol wedi cael eu dosbarthu'n dair lefel yn unol â safon a dibynadwyedd y wybodaeth a ddefnyddir i benderfynu ar werthoedd teg.

- Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd nas addaswyd mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau neu rhwymedigaethau sydd union yr un peth, y gall yr awdurdod eu cyrchu ar y dyddiad mesur
- Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n weladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol
- Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth

Gwerth Teg Asedau Ariannol

Mae rhai o asedau'r Awdurdod yn cael eu mesur ar werth teg ar sail gylchol ac fe'u disgrifir yn y tabl canlynol, gan gynnwys y technegau prisio a ddefnyddir yw mesur.

Asedau Ariannol wedi'i mesur ar werth teg

Mesuriadau gwerth teg cylchol	Lefel mewnbyn yn hierarchaeth gwerth teg	Techneg brisio a ddefnyddir i fesur gwerth teg	31 Mawrth	31 Mawrth
			2023 £'000	2024 £'000
Gwerth Teg trwy Incwm Cynhwysfawr Arall				
Cyfranddaliadau ecwiti yn CWM				
Environmental Cyf	Lefel 3	Ar gost	329	329
Cyfranddaliadau ecwiti yn Egni Sir				
Gar Cyfyngedig	Lefel 3	Ar gost	742	680
Cyfanswm			1,071	1,009

Hierarchaeth gwerth teg ar gyfer asedau ariannol a rhwymedigaethau ariannol nad ydynt yn cael eu mesur ar werth teg.

Mesuriadau gwerth teg cylchol gan ddefnyddio:	31 Mawrth 2023		31 Mawrth 2024	
	Mewnbynnau gweladwy sylweddol eraill		Mewnbynnau gweladwy sylweddol eraill	
	(Lefel 2) £'000	Cyfanswm £'000	(Lefel 2) £'000	Cyfanswm £'000
Rhwymedigaethau ariannol				
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir yn ôl cost amorteiddiedig:				
BBGC	420,616	420,616	390,634	390,634
nid y BBGC	10,889	10,889	10,296	10,296
Cyfanswm	431,505	431,505	400,930	400,930
Asedau Ariannol				
Benthyciadau a Symiau i'w derbyn	62,935	62,935	31,074	31,074
Cyfanswm	62,935	62,935	31,074	31,074

Datgelu natur a Maint y Risg yn codi o Offerynnau Ariannol

Risgiau Allweddol

Mae gweithgareddau'r Awdurdod yn golygu ei fod yn agored i nifer o risgiau ariannol. Y risgiau allweddol yw:

- Risg credyd – y posibilrwydd y bydd partïon eraill yn methu â thalu symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod;
- Risg hylifedd – y posibilrwydd na fydd gan yr Awdurdod arian ar gael i fodloni ei ymrwymadau i wneud taliadau;
- Risg ail gyllido – y posibilrwydd y bydd yn rhaid i'r Awdurdod adnewyddu offeryn ariannol wedi iddo aeddfedu a hynny ar gyfraddau llog neu delerau anfanteisiol;
- Risg y farchnad – y posibilrwydd y bydd yr Awdurdod yn gwneud colled ariannol o ganlyniad i newidiadau mewn mesurau megis symudiadau mewn cyfraddau llog.

Gweithdrefnau Cyffredinol ar gyfer Rheoli Risg

Mae gweithdrefnau cyffredinol yr Awdurdod ar gyfer rheoli risg yn canolbwyntio ar natur anrhagweladwy y marchnadoedd ariannol, a phennu cyfyngiadau i leihau'r risgiau hyn. Pennir y gweithdrefnau ar gyfer rheoli risg gan fframwaith cyfreithiol sydd wedi'i nodi yn *Neddf Llywodraeth Leol 2003* a'r rheoliadau cysylltiedig. Mae'r rhain yn ei gwneud yn ofynnol bod yr Awdurdod yn cydymffurfio â Chôd Darbodus CIPFA, Côt Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys y Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Canllawiau Buddsoddi a gyhoeddwyd drwy'r Ddeddf. Yn gyffredinol mae'r gweithdrefnau hyn yn ei gwneud yn ofynnol bod yr Awdurdod yn rheoli risg fel a ganlyn:

- drwy fabwysiadu'n ffurfiol ofynion y fersiynau Diwygiedig o Gôd Darbodaeth CIPFA a Chôt Ymarfer CIPFA ynghylch Rheoli'r Trysorlys.
- Mabwysiadu'n ffurfiol Datganiad Polisi y trysorlys a chymalau Reoli Trysorlys;

- Cymeradwyo'n flynyddol ymlaen llaw ddangosyddion darbodus ar gyfer y tair blynedd ddilynol yn cyfyngu ar:
 - Holl Fenthyciadau yr Awdurdod;
 - Terfynau uchaf ac isaf o ran cyfraddau llog sefydlog ac amrywiol y bydd yn agored iddynt;
 - Terfynau uchaf ac isaf o strwythur aeddfedrwydd ei ddyled y bydd yn agored iddynt;
 - Uchafswm y buddsoddiadau blynyddol sy'n cymryd mwy na blwyddyn i aeddfedu.
- Cymeradwyo strategaeth fuddsoddi ar gyfer y flwyddyn i ddod, gan nodi'r meini prawf ar gyfer buddsoddi a dewis cymheiriaid buddsoddi yn unol â Chanllawiau'r Llywodraeth;

Mae'n ofynnol i rhain gael eu hadroddiad ac iddynt gael eu cymeradwyo pan/cyn cyllideb flynyddol yr Awdurdod i bennu Treth y Cyngor neu cyn dechrau'r flwyddyn y maent yn berthnasol iddynt. Cynhwysir manylion y materion hyn yn yr adroddiad blynyddol ar y polisiau a'r strategaeth ar gyfer rheoli'r trysorlys sy'n amlinellu'r ymagwedd fanwl at reoli risg mewn perthynas â buddsoddiad yr Awdurdod mewn offerynnau ariannol. Cyflwynir adroddiad bob chwarter i'r Aelodau ar yr union berfformiad hefyd. Gweithredir y polisiau hyn gan yr Adran Buddsoddiadau Pensiwn a'r Trysorlys.

Cafodd y strategaeth flynyddol ynghylch rheoli'r trysorlys, sy'n cynnwys y dangosyddion darbodaeth, ei chymeradwyo gan y Cyngor ar 1 Mawrth 2023 ac mae ar gael ar wefan y Cyngor. Arhosodd yr Awdurdod o fewn y Terfyn Awdurdodedig a'r Ffin Weithredol yn ystod y flwyddyn.

Mae'r Awdurdod yn cynnal egwyddorion ysgrifenedig ar gyfer rheoli risg yn gyffredinol, ynghyd â pholisiau ysgrifenedig ar gyfer meysydd penodol megis risg cyfraddau llog, risg credyd, a buddsoddi arian dros ben drwy Arferion Rheoli y Trysorlys. Mae'r Arferion hyn yn ofynnol gan y Côt Ymarfer a chânt eu hadolygu'n rheolaidd.

Risg Credyd

Buddsoddiadau

Perir risg credyd gan arian yn cael ei adnau mewn banc a sefydliadau ariannol a'r peryglon credyd y mae cwsmeriaid yr Awdurdod yn agored iddynt. Lleiheir y risg cymaint ag y bo modd drwy'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol (sy'n rhan o Adroddiad yr Awdurdod ynghylch y Polisi a'r Strategaeth sy'n ymwneud â Rheoli'r Trysorlys), sy'n mynnu na roddir arian ar adnau yng ngofal sefydliadau ariannol oni bai eu bod yn bodloni meini prawf penodedig ynghylch isafswm credyd, yn unol â'r Gwasanaethau Mesur Statws Credyd sy'n cael eu cynnig gan Fitch, Moody's a Standard & Poors. Mae'r Strategaeth Fuddsoddi a Pholisi Rheoli'r Trysorlys hefyd yn pennu'r uchafswm a'r cyfnod hwyaf y gellir buddsoddi mewn sefydliad ariannol o bob categori. Nid yw arian yn cael ei adnau mewn banciau a sefydliadau ariannol os nad ydynt yn bodloni isafswm gofynion y meini prawf ar gyfer buddsoddi a amlinellir uchod.

Mae'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys flynyddol yn nodi'r rhestr a'r terfynau. Mae cwsmeriaid ar gyfer nwyddau a gwasanaethau'n cael eu hasesu, gan gymryd i ystyriaeth eu sefyllfa ariannol, profiad blaenorol a ffactorau eraill, a chaiff terfynau credyd unigol eu gosod yn unol â graddfeydd mewnol yn unol â pharamedrau a osodir gan y cyngor.

Ni ellir asesu'n gyffredinol y graddau mwyaf y mae credyd yn risg i'r Awdurdod mewn perthynas â'i fuddsoddiadau mewn banciau a chymdeithasau adeiladu, sef £54,000, oherwydd bydd y risg y bydd unrhyw sefydliad yn methu â thalu taliadau llog neu ad-dalu'r prifswm yn benodol i bob sefydliad unigol. Mae profiad diweddar wedi dangos mai anaml y mae endidau o'r fath yn methu â chyflawni eu hymrwymadau.

Mae'r dadansoddiad canlynol yn rhoi crynodeb o'r graddau mwyaf y mae credyd yn risg i'r Cyngor ar asedau ariannol eraill, wedi'i seilio ar brofiad o ddiffygdlu.

	Swm	Profiad Hanesyddol ar o ddiffygdlu	Amcangyfrif o uchafswm y diffygdlu y bydd yn agored iddo £'000
31 Mawrth 2024	£'000	%	£'000
<u>Adneuron gyda banciau a sefydliadau ariannol</u>			
Cymheiriaid safon AAA	45,000	0.04	18.0
Cymheiriaid safon AA	74,500	0.02	14.9
Cymheiriaid safon A	41,500	0.05	20.8
Dyledion Masnachol	36,012	3.50	1,260.4
	<u>197,012</u>		<u>1,314.1</u>

Ni chafwyd unrhyw achosion o dorri meini prawf y Cyngor ar gyfer partion i gontractau yn ystod y cyfnod adrodd ac nid yw'r Cyngor yn disgwyl unrhyw golledion eraill oherwydd diffyg perfformiad gan unrhyw un o'i bartion i gontractau mewn perthynas ag adneuron a bondiau.

Dyledion Masnachol

Mae ffigur y dyledwyr masnach, sef y £36.012 miliwn a nodir uchod, yn cynnwys £25.590 miliwn sy'n hwyr yn cael ei dalu. Gellir dadansoddi'r symiau y mae'r dyddiad ar gyfer eu talu wedi pasio yn ôl oed fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000
Llai na tri mis	5,450	8,796
Rhwng tri a chwe mis	1,487	1,376
Rhwng chwe mis a blwyddyn	2,018	3,326
Mwy na blwyddyn	11,478	12,092
	<u>20,433</u>	<u>25,590</u>

Mae'r Cyngor yn cyflwyno tâl cyfreithiol ar eiddo lle, er enghraifft, mae'r cleientiaid angen cymorth gan y gwasanaethau cymdeithasol ond nad ydynt yn gallu fforddio talu'n syth. £2.157 miliwn oedd cyfanswm y warant gyfochrog ar 31 Mawrth 2024.

Risg Hylifedd

Mae gan yr Awdurdod fynediad parod at fenthyciadau gan y Marchnadoedd Arian i fodloni unrhyw anghenion beunyddiol o ran llif arian, ac er mai darparu mynediad at gronfeydd tymor hwy wna'r BBGC mae hefyd yn gweithredu fel benthyciwr cyfle olaf i gynghorau (er na fydd yn darparu arian i gyngor sy'n gweithredu'n anghyfreithiol). Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn ei gwneud yn ofynnol hefyd bod yr Awdurdod yn darparu cyllideb gytbwys sy'n sicrhau bod digon o arian yn cael ei godi i dalu am y gwariant blynyddol. Felly nid oes unrhyw risg o bwys na fydd yn gallu codi arian i fodloni ei ymrwymadau o dan offerynnau ariannol.

Mae'r Awdurdod yn rheoli ei sefyllfa o ran hylifedd drwy'r gweithdrefnau rheoli risg a nodir uchod (pennu a chymeradwyo dangosyddion darbodus a chymeradwyo polisïau a strategaeth rheoli'r trysorlys) yn ogystal â thrwy system gynhwysfawr i reoli llif arian, yn unol â'r Còd Ymarfer. Nod hyn yw sicrhau y bydd arian ar gael pan fydd ei angen.

Ail gyllido a Risg Aeddfedrwydd

Mae'r Awdurdod yn cynnal portffolio sylweddol o ddyledion a buddsoddiadau. Er mai'r gweithdrefnau ar gyfer risgiau ail gyllido a ddefnyddir mewn perthynas â'r gweithdrefnau llif arian a nodir uchod, mae'r risg yn y tymor hwy i'r Awdurdod yn ymwneud â rheoli'r buddsoddiad mewn offerynnau ariannol newydd pan fydd y rhai presennol yn aeddfedu. Mae'r risg hwn yn berthnasol pan fo rhwymedigaethau ariannol tymor hir ac asedau ariannol tymor hir yn aeddfedu.

Cyfyngiadau'r dangosydd darbodus a gymeradwywyd ar gyfer trefniadau ad-dalu benthyciadau a'r cyfyngiadau a osodir ar fuddsoddiadau sy'n hwy na blwyddyn yw'r paramedrau allweddol a ddefnyddir i ymdrin â'r risg hwn. Mae polisïau a'r strategaeth a gymeradwywyd gan yr Awdurdod ar gyfer rheoli'r trysorlys yn ymdrin â'r prif risgiau ac mae Tîm y Trysorlys yn ymdrin â'r risgiau gweithredol o fewn y paramedrau a gymeradwywyd. Mae hyn yn cynnwys:

- monitro proffil aeddfedrwydd rhwymedigaethau ariannol a newid y proffil naill ai drwy fenthyciadau newydd neu aildrefnu'r ddyled bresennol; a
- mae monitro proffil aeddfedrwydd y buddsoddiadau i sicrhau bod digon o hylifedd ar gael i fodloni anghenion beunyddiol yr Awdurdod o ran llif arian, a thaenu buddsoddiadau tymor hir yn sefydlogi taliadau aeddfedrwydd ac elw ar gyfer anghenion llif arian dros dymor hir.

Isod, ceir dadansoddiad ynghylch aeddfedrwydd y rhwymedigaethau ariannol, ynghyd ag uchafswm ac isafswm yr hyn a allai fod yn daladwy.

	2022-23			2023-24		
	Uchafswm Cymeradwy	Isafswm Cymeradwy	31 Mawrth 2023	Uchafswm Cymeradwy	Isafswm Cymeradwy	31 Mawrth 2024
	%	%	£'000	%	%	£'000
Llai na blwyddyn	15	0	10,844	15	0	11,812
1-2 flynedd	15	0	11,447	15	0	8,704
2-5 mlynedd	50	0	24,685	50	0	24,240
5-10 mlynedd	50	0	34,451	50	0	37,088
Mwy na 10 mlynedd	50	0	331,809	50	0	330,910
			413,236			412,754

Mae dadansoddiad o aeddfedrwydd asedau ariannol fel a ganlyn:

	2022-23 £'000	2023-24 £'000
Llai na blwyddyn	62,935	31,074
Mwy na blwyddyn	0	0
	62,935	31,074

Mae'r holl ddyledion a symiau eraill i'w talu i fod i gael eu talu mewn llai na blwyddyn ac nid yw'r £36.012 miliwn o ddyledion masnachol wedi'u cynnwys yn y tabl uchod.

Risg y Farchnad

Risg Cyfradd Llog – Mae'r Awdurdod yn agored i symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a'i fuddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar yr Awdurdod, yn dibynnu ar sut y mae cyfraddau llog sefydlog a chyfraddau amrywiol yn symud ar draws gyfnodau gwahanol yr offerynnau ariannol. Er enghraifft byddai codiad yn y cyfraddau llog sefydlog a'r cyfraddau amrywiol yn cael yr effeithiau canlynol:

- benthyciadau cyfradd amrywiol – bydd cost y llog a godir ar y Cyfrif Incwm a Gwariant yn codi;
- benthyciadau cyfradd sefydlog – bydd gwerth teg yr rhwymedigaeth benthyg yn disgyn(dim effaith ar balansau refeniw);
- buddsoddiadau cyfradd amrywiol – bydd incwm y llog a gredydir i'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn codi; a
- buddsoddiadau cyfraddau sefydlog – bydd gwerth teg yr asedau yn disgyn (dim effaith ar balansau refeniw).

Nid yw benthyciadau yn cael eu cario ar y fantolen yn ôl eu gwerth teg, felly ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau cyfradd sefydlog yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag bydd newidiadau yn y llog a delir ac a dderbynnir ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfradd amrywiol yn cael eu cynnwys yn y Cyfrif Incwm a Gwariant ac yn effeithio ar Falans Gronfa Gyffredinol y Cyngor, yn amodol ar ddylanwadau grantiau'r Llywodraeth. Bydd symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog yn cael eu hadlewyrchu yn Datganiad am y symudiadau yng Nghronfeydd, os na fydd y buddsoddiadau wedi cael eu dynodi yn rhai Gwerth Teg drwy'r Cyfrif Incwm a Gwariant.

Mae gan yr Awdurdod nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfraddau llog. Mae Strategaeth Flynyddol Rheoli'r Trysorlys a'r Rhaglen Cyfalaf 5 mlynedd yn dwyn ynghyd ddangosyddion darbodus y Cyngor a gweithrediadau disgwylidig y trysorlys, gan gynnwys disgwylid yn symudiadau cyfraddau llog. O'r Strategaeth hon pennir dangosydd darbodus i ddarparu'r terfynau uchaf ac isaf o ran cyfraddau llog sefydlog ac amrywiol y bydd yr Awdurdod yn agored iddynt.

Pe byddai pob cyfradd llog wedi bod 1% yn uwch (a bod yr holl amrywiadau eraill yn gyson) byddai'r effaith ariannol fel a ganlyn:

	£'000
Cynnydd yn y llog i'w dalu ar fenthyciadau cyfradd amrywiol	0
Cynnydd yn y llog i'w dderbyn ar fuddsoddiadau cyfradd amrywiol	(706)
Cynnydd yn y grant derbyniadwy gan Lywodraethau i ariannu costau	203
Effaith ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	(503)
Cyfran o'r holl effaith a ddebydwyd i'r Cyfrif Refeniw Tai	491
Gostyngiad yng ngwerth teg asedau buddsoddi cyfradd sefydlog	0
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	(12)
Gostyngiad yng ngwerth teg rhwymedigaethau benthyciadau cyfradd sefydlog (dim effaith ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau nac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall)	(48,489)

Oddeutu'r un effaith â'r uchod a gâi gostyngiad o 1% yn y cyfraddau llog ond y byddai'r symudiadau i'r gwrthwyneb. Seilir y tybiaethau hyn ar yr un fethodoleg ag a ddefnyddir yn y Nodyn – Gwerth teg Asedau a Rhwymedigaethau wedi cario ar cost amorteiddio.

Risg Prisiau – Nid yw'r Awdurdod, ac eithrio'r Gronfa Bensiwn, yn buddsoddi mewn cyfranddaliadau ecwiti. Nid yw felly'n agored i golledion yn codi oherwydd symudiadau mewn prisiau.

Risg Cyfnewidfa Dramor – Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw asedau nac rhwymedigaethau ariannol mewn arian tramor. Nid yw felly yn agored i golledion yn codi o oherwydd symudiadau yn y cyfraddau cyfnewid.

6.45 Safonau Cyfrifyddu sydd wedi'u cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yn hyn.

Mae Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol CIPFA yn mynnu bod effaith ddisgwyliedig unrhyw safonau cyfrifyddu sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto yn cael ei datgan. Ar ddyddiad y fantolen, nid oes safonau neu ddiwygiadau perthnasol i safonau presennol sydd wedi eu cyhoeddi ond sydd heb eu mabwysiadu eto gan y Cod a fydd yn cael unrhyw effaith ar y datganiadau ariannol. Mae'r manylion canlynol wedi'u darparu er gwybodaeth:

- Prydlesi IFRS 16 – a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 16.
Mae'r safon hon yn dileu dosbarthu prydlesi gweithredu a chyllid ar gyfer lesddeiliaid ac yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gydnabod yr holl brydlesi ar eu mantolen fel asedau 'hawl i ddefnyddio' lle mae rhwymedigaeth prydles gyfatebol sy'n cynrychioli rhwymedigaeth y lesddeiliad i wneud taliadau prydles ar gyfer yr ased. Mae rhai eithriadau ar gyfer prydlesi tymor byr a gwerth isel. Mae gan CIPFA/LASAAC ddyddiad gweithredu gorfodol ar gyfer IFRS16 sef 1 Ebrill 2024, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol ar gyfer diwedd blwyddyn 2024/25.
- Dosbarthu Rhwymedigaethau fel rhai Cyfredol neu Anghyfredol (Diwygiadau i IAS 1) a gyhoeddwyd yn Ionawr 2020.
- Rhwymedigaethau Prydles wrth Werthu a Phrydlesu'n Ôl (Diwygiadau i IFRS 16) a gyhoeddwyd ym Medi 2022.
- Rhwymedigaethau Anghyfredol gyda Chyfamodau (Diwygiadau i IAS 1) a gyhoeddwyd yn Hydref 2022.
- Diwygio Treth Ryngwladol: Rheolau Model Colofn Dau (Diwygiadau i IAS 12) a gyhoeddwyd ym Mai 2023.
- Trefniadau Cyllid Cyflenwr (Diwygiadau i IAS 7 ac IFRS 7) a gyhoeddwyd ym Mai 2023.

Gan ei bod yn ofynnol yn ôl y Côt bod y safonau hyn yn weithredol o 1 Ebrill 2024 nid oes unrhyw effaith ar Ddatganiad Cyfrifon 2023/24. Ac eithrio IFRS 16, ni ragwelir y bydd yr eitemau eraill uchod yn cael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn natganiadau ariannol 2024/25.

6.46 Diwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd

Nid oes unrhyw ddiwyddiadau i'w hadrodd ar ôl y cyfnod adrodd.

7 Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**7.1 Datganiad Incwm a Gwariant CRT**

2022-23			2023-24
£'000	Gwariant	Nodiadau	£'000
	Atgyweiro a Chynnal a Chadw		
4,879	- Ymatebol		6,832
5,081	- Cynlluniwyd/Cylchredol		6,828
4,467	- Tai Gwag		3,999
11,615	Goruwchwilio a Rheoli		14,162
1,530	Taliadau Cymorth Canolog		1,560
645	Rhenti, Ardrethi Trethi a chostau eraill		1,242
335	Newidiadau i'r lwfans ar gyfer drwgddyledion		260
37,194	Dibrisiant ac Amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	8.7	42,747
1	Gwariant Refeniw a Gyllidir gan Gyfalaf dan Statud		0
39	Costau Rheoli Dyledion		41
<u>65,786</u>	Cyfanswm Gwariant		<u>77,671</u>
	Incwm		
(43,505)	Rhenti Anheddau	8.1	(47,274)
(128)	Rhenti nad ydynt yn Annedd		(140)
(26)	Lesddeiliaid	8.2	(36)
(775)	Ffioedd Gwasanaethau	8.2	(913)
(538)	Grantiau		(672)
(577)	Incwm Arall		(686)
(394)	Comisiwn - Trethi Dŵr	8.5	3
<u>(45,943)</u>	Cyfanswm Incwm		<u>(49,718)</u>
19,843	Cost Net Gwasanaethau y CRT fel y mae wedi ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant		27,953
315	Cyfran Gwasanaethau y CRT o'r Craidd Corfforaethol a Democrataidd		331
20,158	(Incwm)/Cost net Gwasanaethau CRT		28,284
	Cyfran CRT yr incwm a gwariant gweithredol a gynhwysir yn Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
(3)	(Cynydd) neu ostyngiad ar werthu Asedau nad ydynt yn gyfredol CRT		(3)
9,681	Y Llôg sy'n daladwy a chostau cyffelyb		9,894
(353)	Y Llôg a geir a'r incwm buddsoddi		(674)
490	Llog net ar y rhywmedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net		(144)
<u>(10,429)</u>	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf derbyniadwy		<u>(13,714)</u>
<u>19,544</u>	(Gwarged) neu Diffyg am y flwyddyn ar Wasanaethau CRT		<u>23,643</u>

7.2 Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai

Mae'r amcanion cyffredinol ar gyfer y Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai a'r egwyddorion cyffredinol ar gyfer ei lunio yr un peth â'r rheiny'n gyffredinol ar gyfer y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, y mae wedi'i gynnwys ynddo. Mae'r datganiad yn cymryd yr alldro ar Ddatganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai ac yn ei gysoni i'r warged neu ddiffyg ar gyfer y flwyddyn ar Falans y Cyfrif Refeniw Tai, wedi'i gyfrifo'n unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.

2022-23 £'000		Nodiadau	2023-24 £'000	2023-24 £'000
(21,895)	Balans ar y CRT ar ddiwedd y flwyddyn blaenorol			(16,998)
19,544	(Gwarged) neu ddiffyg ar gyfer y flwyddyn ar Gyfrif Incwm a Gwariant y CRT		23,643	
(14,786)	Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a sail ariannu o dan y statud	7.3	(15,649)	
4,758	Cynnydd neu (ostyngiad) net cyn trosglwyddiadau i neu o gronfeydd		7,994	
139	Trosglwyddiadau (i) neu o gronfeydd	7.4	(2,992)	
4,897	(Cynnydd) neu ostyngiad yn y flwyddyn ar y CRT			5,002
(16,998)	Balans ar y CRT ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol			(11,996)

7.3 Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Ariannu yn unol â'r rheoliadau stadud

2022-23 £'000		2023-24 £'000
0	Amortiddio Premimau a Disgowntiau	0
(28)	Trosglwyddiadau i / (o'r) Cyfrif Absoneldebau Cronedig	(135)
3	Cynnydd neu ostyngiad ar werthu Asedau CRT anghyfredol	4
(1,801)	Cyfran CRT o'r cyfraniadau i / o'r Gronfa Pensiynau	(13)
9,218	Gwariant Cyfalaf cyllidwyd gan CRT	8,910
(22,178)	Trosglwyddiadau i / o'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf	(24,415)
(14,786)		(15,649)

7.4 Trosglwyddiadau i neu (o'r) Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

2022-23				2023-24		
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
Tros. o	Tros. i	Net		Tros. o	Tros. i	Net
(54)	193	139	Cronfa Yswiriant	(78)	196	118
0	0	0	Cyfrif Gweithredol Cymunedau	(3,110)	0	(3,110)
(54)	193	139		(3,188)	196	(2,992)

8 NODIADAU I'R DATGANIAD INCWM A GWARIANT Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**Cyflwyniad**

Cofnod yw'r Cyfrif Refeniw Tai o'r incwm a'r gwariant refeniw sy'n gysylltiedig â stoc dai awdurdod. Prif ddiben y Cyfrif yw sicrhau bod y rhenti a godir ar denantiaid yn cyfateb i'r gwariant ar reoli tenantiaethau ac ar gynnal a chadw tai. Yn sgil hyn cyfrif statudol yw'r Cyfrif Refeniw Tai, sydd wedi ei neilltuo rhag gweddill Cronfa'r Cyngor, fel na ellir defnyddio arian treth y cyngor i gynorthwyo â rhenti (neu i'r gwrthwyneb).

8.1 Incwm Rhenti Grôs

Dyma gyfanswm yr incwm rhent a ddisgwyllir yn ystod y flwyddyn ar ôl caniatáu am adeiladau gwag a.y.y.b. Yn 2023/24 y cyfanswm oedd £47.3 miliwn (£43.5 miliwn am 2022/23). Ar 31 Mawrth 2024 roedd 1.9% o'r eiddo a oedd ar gael i'w gosod, yn wag (2.83% ar 31 Mawrth 2023). Cyfartaledd y rhenti oedd £98.58 yr wythnos yn 2023/24 (£93.82 yn 2022/23).

8.2 Taliadau Gwasanaethau a Chyfleusterau

Hwn yw incwm yr Awdurdod o daliadau am wasanaethau a chyfleusterau yn gysylltiedig â darparu tai ac eiddo arall o fewn y Cyfrif Refeniw Tai. Roedd hyn yn dod i gyfanswm o £950k yn 2023/24 (£801k yn 2022/23).

8.3 Y Stoc Dai

Roedd y Cyngor yn gyfrifol am reoli 9,335 o anheddau ar gyfartaledd yn ystod 2023/24 (9,234 yn 2022/23). Roedd y stoc ar 31 Mawrth fel â ganlyn:

	2022-23	2023-24
Tai	5,135	5,162
Fflatiau/Rhandai/Fflat un ystafell	1,996	2,028
Byngalos	2,172	2,176
	9,303	9,366

Gellir crynhoi'r newid yn y stoc fel â ganlyn:

	2022-23	2023-24
Y Stoc Agoriadol ar 1 Ebrill	9,164	9,303
Gwerthiannau	(1)	0
Dymchweliadau/Dilewyd	(2)	(13)
Adeiladu o'r Newydd/Prynu/Trosi	142	76
Y Stoc wrth Gau 31 Mawrth	9,303	9,366

8.4 Ôl-ddyledion Rhent

	Ar 31 Mawrth 2023	Ar 31 Mawrth 2024
	£'000	£'000
Ôl-ddyledion	2,644	3,082
Ôl-ddyledion fel Canran o'r Incwm Gros o Renti	5.87%	6.44%

O gymharu â'r flwyddyn flaenorol mae yna cynydd o 0.2% yn ôl-ddyledion y tenantiaid presennol, o ran y ganran o ddebyd gros sydd i'w gasglu. Mae'r perfformiad y tu allan i'r ffiniau o ran yr hyn a ystyrir yn lefel arferion da (2%) sef 3.8%. Mae yna cynydd o 0.04% yn ôl-ddyledion y cyn-denantiaid, o ran y ganran o'r debyd gros sydd i'w gasglu. Ar ôl cymeryd y £155,000 dyledion a ddilëir i ystyriaeth, roedd cynydd o 0.3%.

Roedd y ddarpariaeth ar gyfer Drwgddyledion ar 31 Mawrth 2024 yn £1,442,551 (£1,176,162 ar 31 Mawrth 2023).

8.5 **Comisiwn**

Roedd yr Awdurdod yn arfer casglu trethi dŵr ar ran Dŵr Cymru ac yn derbyn comisiwn ar yr arian oedd yn ddyledus. Yn 2022/23 roedd hyn yn cyfateb i £394k net o golled ar eiddo gwag. Dychwelodd y gwasanaeth hwn yn ôl i Dŵr Cymru ar 1 Ebrill 2023.

8.6 **Gwariant Cyfalaf**

Cyfanswm y Gwariant Cyfalaf yn 2023/24 ar dir a phreswylfeydd sydd ynghlwm wrth y Cyfrif Refeniw Tai oedd £33.288 miliwn (£26.428 miliwn yn 2022/23).

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Cyllidwyd hyn fel â ganlyn :-		
Lwfans Atgyweiriadau Sylweddol	6,196	6,200
Benthyciadau	6,061	10,906
Derbyniadau Cyfalaf - Gwerthiant Preswylfeydd/Tir	386	166
Cyllid Allanol	4,263	7,106
Incwm Adran 106	304	0
Cyllid Refeniw Uniongyrchol	9,218	8,910
	26,428	33,288
Gwariwyd ar:		
Tai	25,785	32,763
Tir	0	0
Eraill	643	525
	26,428	33,288

8.7 **Dibrisiant**

Mae dibrisiad a cholledion amharu mewn perthynas ag asedau'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael eu debydu i'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn unol â darpariaethau cyffredinol SORP a'u tynnu yn ôl allan yn y Symudiadau ym malans y Cyfrif Refeniw Tai. Yn lle'r tâl dibrisiad, cofnodwyd Darpariaeth Refeniw Isaf y Cyfrif Refeniw Tai ar ffurf credyd o'r Cyfrif Cyllid Cyfalaf i osgoi effeithio lefelau rhenti.

Mae preswylfeydd y Cyfrif Refeniw Tai yn cael eu hailbrisio bob pum mlynedd, a cafodd hyn eu wneud diwethaf ar 1 Ebrill 2020. Cynhaliwyd ymarfer ar 31 Mawrth 2024 i adolygu a oedd y swm a gariwyd yn sylweddol wahanol i'r gwerth presennol ar ddiwedd y flwyddyn. O fabwysiadu mynegai'r Gofrestrfa Tir, a ddangosodd ostyngiad o 5% ar gyfer Sir Gaerfyrddin, bu newid sylweddol. Felly mae'r ganran hon wedi cael ei chymhwyso ar draws pob math o dai.

Dibrisiant a Cholledion Amhariad:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Dibrisiant	15,919	15,903
Amhariadau a Cholledion Adbriso	21,275	26,844
	<u>37,194</u>	<u>42,747</u>

Amhariadau a Cholledion Adbriso ar:

	2022-23	2023-24
	£'000	£'000
Tai	17,639	20,987
Tir	306	14
Eraill	3,330	5,843
	<u>21,275</u>	<u>26,844</u>

9 CYFRIF CRONFA'R DEGWM DYFED

Mae Cronfa'r Degwm Dyfed yn gynllun sydd yn bennaf yn rhoi grantiau tuag at gostau cynnal a chadw addoldai. Er hynny, gall elusennau cofrestredig sy'n dod â budd i drigolion wneud cais am gymorth tuag at gostau rhedeg, neu gost prosiect penodol neu gost prynu offer. Yn ogystal â chynorthwyo elusennau cenedlaethol, mae'r Gronfa'n cefnogi elusennau lleol sy'n gyfrifol am ddarparu cyfleusterau hamdden neu wasanaethau eraill sydd o les i'r Gymuned.

Adeg Ad-drefnu Llywodraeth Leol yn 1996 rhannwyd y Gronfa ymhlith yr Awdurdodau Unedol newydd. Roedd y swm a oedd ar gael i bob Awdurdod yn cael ei gyfrifo yn ôl y canrannau canlynol y cytunwyd arnynt:

Cyngor Sir Caerfyrddin	41%
Cyngor Sir Ceredigion	25%
Cyngor Sir Benfro	34%

Cytunwyd mai Cyngor Sir Caerfyrddin fyddai'n gyfrifol am weinyddu'r portffolio buddsoddiadau.

Gweddill Sir Gaerfyrddin yn y gronfa ar 31 Mawrth 2024 oedd £1.868miliwn (£1.847 miliwn ar 31 Mawrth 2023).

10 CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETHAU 2023/24

Mae'r cyngor yn gweithredu cronfeydd ymddiriedolaeth ar gyfer gwasanaethau addysg, gwasanaethau diwylliannol a gwasanaethau cymdeithasol. Mae'r rhain yn cynrychioli cyfanswm asedau net o £932k ar 31 Mawrth 2024 (£868k ar 31 Mawrth 2023).

11 GOFAL CYMDEITHASOL / GWASANAETHAU PLANT – EIDDO PRESWYLWYR, CYFRIFON A GEDWIR YN DDIOGEL, CRONFEYDD AMWYNDER A CHYFRIFON BUDDION I'R STAFF

11.1 Eiddo Preswylwyr

Caniateir pobl mewn cartrefi preswyl i gael lwfans personol a delir iddynt bob wythnos. Os nad yw'r preswilydd yn dymuno gwario'r holl lwfans mewn wythnos telir yr hyn sy'n weddill i gyfrif Cadwmigei y Preswylwyr. Roedd y balans ar 31 Mawrth 2024 yn £682,325 (£619,078 ar 31 Mawrth 2023) ac mae hyn yn adlewyrchu swm y lwfansau personol sy'n cael eu dal gan yr Awdurdod ar ran ei drigolion.

11.2 Cyfrifon a Gedwir yn Diogel

Mae'r Adran Cymunedau yn cadw Cyfrifon a Gedwir yn Ddiogel ar gyfer defnyddwyr y gwasanaeth sy'n byw yn y gymuned nad ydynt yn gallu delio â'u materion ariannol oherwydd anallu meddyliol. Y Cyfarwyddwr Cymunedau yw'r sawl sydd wedi'i enwebu gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau ar gyfer bob un o'r rhai hyn sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Y balans ar 31 Mawrth 2024 oedd £1,443,744 (£1,759,748 ar 31 Mawrth 2023) ac mae hyn yn adlewyrchu'r swm arian a ddelir gan yr Awdurdod ar ran defnyddwyr ei wasanaeth.

11.3 Cronfeydd Amwynder a Chyfrifon Buddion i'r Staff

Cronfeydd a gedwir ar ran sefydliadau, megis canolfannau dydd, chartrefi preswyl a canolfannau plant/cylchoedd chwarae yw cronfeydd amwynder. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau a brynir er budd preswylwyr a chleientiaid y sefydliadau hyn, a daw'r incwm o roddion ac anrhegion ac ati gan deuluoedd y cleientiaid, a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig.

Cronfeydd a gedwir ar ran staff sy'n gweithio mewn sefydliadau penodol a geir yn y Cyfrifon Buddion i'r Staff. Daw'r incwm o roddion gan deuluoedd cleientiaid a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau sydd o fudd i'r holl staff sy'n gweithio mewn sefydliad penodol.

Roedd y balans ar 31 Mawrth 2024 yn £137,535 (£122,947 ar 31 Mawrth 2023).

11.4 Cyfrifon a Reolir – Taliadau uniongyrchol

Mae Taliadau Uniongyrchol yn caniatáu i ddefnyddwyr gwasanaeth dderbyn taliadau arian parod gan yr awdurdod lleol yn hytrach na gwasanaethau gofal. Gall hyn roi mwy o hyblygrwydd a rheolaeth i'r defnyddiwr gwasanaeth o'i becyn cymorth. Caiff cyfrifon eu rheoli gan dîm yn yr Adran Cymunedau sy'n darparu gwasanaethau cymorth a chyngor i dderbynwyr taliadau uniongyrchol, gan gynnwys gwasanaethau bancio rheoledig a gwasanaethau'r gyflogres ar gyfer y Cynorthwyr Personol sy'n darparu gofal.

Y balans ar 31 Mawrth 2024 oedd £3,084,526 ar ran defnyddwyr y gwasanaeth. Y balans ar 31 Mawrth 2023 oedd £2,901,864.

12 GEIRFA

Mae'r adran ganlynol yn ceisio esbonio ystyr rhai o'r termau technegol sy'n cael eu defnyddio yn y Datganiadau. Mae'r adran wedi'i rhannu yn dermau Cyffredinol a'r rhai hynny sy'n ymwneud â Chyfrifon y Gronfa Bensiwn.

Cyffredinol**Amrywiad**

Y gwahaniaeth rhwng yr union wariant a'r gyllideb – a fynegir fel arian neu ganran.

Archwiliad

Archwiliad annibynnol ar ein gweithgareddau yw'r archwiliad hwn

Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Mae'r rhain yn asedau na ddefnyddir mwyach i ddarparu gwasanaeth ac sydd wrthi'n cael eu marchnata ac sy'n debygol iawn o gael eu gwerthu cyn pen blwyddyn.

Asedau Cyfredol

Asedau tymor byr yw'r rhain, sydd ar gael i'r Awdurdod defnyddio yn ystod y flwyddyn gyfrifydda ganlynol.

Asedau/Rhwymedigaethau Pensiynau Net (Nodiadau ar y Symudiad mewn Rhwymedigaethau Pensiwn Net)

Costau Gwasanaeth Presennol – gwerth y codiad yn rhwymedigaethau'r aelodau sy'n gweithio o ganlyniad i gynnydd o flwyddyn yn eu gwasanaeth (h.y. o ddechrau'r flwyddyn i ddiwedd y flwyddyn), llai unrhyw gyfraniadau gan weithwyr.

Cyfraniadau'r Cyflogwyr – Cyfraniadau'r cyflogwr yw'r symiau a delir gan y cyflogwr yn ystod y flwyddyn. Maent yn cynnwys unrhyw symiau a delir mewn perthynas â phwysau ymddeoliadau cynnar ac unrhyw gostau a adenillir o ran budd-daliadau blynyddoedd ychwanegol gorfodol.

Costau Gwasanaeth Blaenorol – Cyfyd costau gwasanaeth blaenorol pan fo cyflogwr yn gwneud ymrwymiad i ddarparu lefel uwch o fudd-dâl na'r hyn a addawyd yn flaenorol, er enghraifft creu budd-dâl pensiwn ar gyfer cymar lle nad oedd y cyfryw fudd-dâl yn bodoli neu ganiatáu ymddeoliad cynnar gyda blynyddoedd ychwanegol o wasanaeth.

Costau Llog – Mae cost y llog yn seiliedig ar gyfradd y disgownt a gwerth presennol rhwymedigaethau'r cynllun ar ddechrau'r cyfnod. Ffordd arall o edrych ar y "llog ar rwymedigaethau" yw dad-ddirwyn blwyddyn o ddisgownt mewn perthynas â rhwymedigaethau.

Enillion a Cholledion Actiwaraid – Yn yr achos hwn y gwahaniaeth rhwng yr union elw ar yr asedau a'r elw a ddisgwylir.

Yr Elw Disgwyliedig ar Asedau – Mae'r elw a ddisgwylir ar asedau yn seiliedig ar ddisgwyliadau hir dymor ar ddechrau'r cyfnod.

Enillion neu Golledion ar Gytundebau neu Gwtogiadau – Pan fo rheolau'r Cynllun yn caniatu gweithwyr i ymddeol yn gynnar neu drosglwyddo allan o'r Cynllun, cyfrifir am y cyfryw gytundebau neu gwtogiadau yn y rhagdybiaethau demograffig arferol a wneir gan yr actiwari a bydd unrhyw enillion neu golledion a achosir yn enillion a cholledion actiwaraid. Mae unrhyw golledion a achosir gan gytundeb neu gwtogiad nad yw wedi'i gyfrif yn y rhagdybiaethau actiwaraid yn cael ei fesur ar y dyddiad y mae'r cyflogwr yn dangos ei ymrwymiad i'r trafodion ac mae'n cael ei gydnabod yn y cyfrif elw a cholled ar gyfer y dyddiad hwnnw. Mae unrhyw enillion a achosir gan gytundeb neu gwtogiad nad ydyw wedi'i gyfrif yn y rhagdybiaethau actiwaraid yn cael ei fesur ar y dyddiad y mae pob parti y mae angen eu caniatâd wedi ymrwymo yn ddi-droi'n ôl i'r trafodion ac fe'i cydnabyddir yn y cyfrif elw a cholledion am y dyddiad hwnnw.

Asedau Treftadaeth

Yn ôl y diffiniad, Asedau Treftadaeth yw'r asedau hynny sy'n cael eu dal a'u cynnal yn bennaf oherwydd eu cyfraniad i wybodaeth a diwylliant.

Awdurdod Bilio

Awdurdod lleol sy'n gyfrifol am gasglu treth y cyngor a threthi annomestig.

Awdurdodau Praesept

Yr awdurdodau hynny sydd heb fod yn awdurdodau bilio, h.y. nid ydynt yn casglu treth y cyngor a threthi annomestig. O ran Cyngor Sir Caerfyrddin yr awdurdodau praesept yw Heddlu Dyfed-Powys a'r Cynghorau Tref a Chymuned.

Balans

Y gwarged neu'r diffyg mewn unrhyw gyfrif ar unrhyw adeg.

Blwyddyn Ariannol

Dyma gyfnod y cyfrifon. Yn achos yr awdurdodau lleol, mae'n dechrau ar 1 Ebrill ac yn dod i ben ar 31 Mawrth yn y flwyddyn ganlynol.

Budd-daliadau Tai

Lwfans i bobl ar incwm isel (neu ddim incwm) i dalu am eu rhent yn gyfan neu am gyfran ohono. Awdurdodau lleol sy'n caniatáu neu'n talu'r budd-dâl ond ad-delir rhan o gost y budd-daliadau a'r gost o redeg y gwasanaeth gan lywodraeth ganolog. Gelwir y budd-daliadau a delir i denantiaid yr awdurdod yn 'gostyngiad yn y dreth'ac enw'r budd-dâl a delir i denantiaid y sector preifat yn 'lwfans rhent'.

Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus (BBGC) (PWLB)

Un o asiantaethau'r Llywodraeth yw hon ac mae'n darparu benthyciadau tymor hir ar gyfer awdurdodau lleol. Mae'n codi cyfraddau llog sydd ychydig yn unig yn uwch na'r cyfraddau y mae'r Llywodraeth yn eu talu am fenthyca.

Côd Darbodus

Côd ymddygiad proffesiynol yw'r Côd Darbous i gefnogi awdurdodau lleol mewn gwneud penderfyniadau buddsoddi cyfalaf.

Credydwr

Mae credydwr yn rhywun y mae arnom arian iddo ar ddiwedd y flwyddyn ariannol am waith sydd wedi'i wneud, nwyddau sydd wedi dod i law neu wasanaethau sydd wedi'u rhoi.

Cronfa Bensiwn

Y gronfa a gynhelir i dalu taliadau pensiwn ar ymddeoliad y cyfranogwyr

Cronfa'r Cyngor

Prif gronfa referniw yr awdurdod lleol. Defnyddir y gronfa hon i dalu am wariant beunyddiol ar wasanaethau.

Cronfa Wrth Gefn

Symiau yw'r rhain sydd wedi'u neilltuo ond sydd heb fod yn disgyn o fewn diffiniad darpariaethau ac maent yn cynnwys cronfeydd wrth gefn cyffredinol (balansau) y mae'n rhaid i bob awdurdod eu cynnal fel mater o ddarbodaeth.

Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

Dyma'r cronfeydd sydd wedi'u neilltuo ar gyfer diben penodol.

Croniad

Mae croniad yn swm a ddangosir yn ein cyfrifon ar gyfer incwm neu wariant yn ystod cyfnod y cyfrifon ond sydd heb gael ei dalu ar ddyddiad y fantolen.

Cyfrif Refeniw

Cyfrif yw hwn sy'n cofnodi ein gwariant a'n hincwm beunyddiol ar eitemau fel cyflogau wythnosol a misol, costau rhedeg gwasanaethau a chyllido gwariant cyfalaf.

Cyfrif Refeniw Tai (HRA)

Y cyfrif hwn sy'n cynnwys ein holl incwm a gwariant ym maes tai.

Cyllideb

Cynllun ar gyfer gwario yw cyllideb, a hynny at y flwyddyn ariannol nesaf fel rheol.

Cyllido Refeniw yn Uniongyrchol

Adnoddau a ddarperir o gyllideb refeniw yr awdurdod i gyllido costau prosiectau cyfalaf.

Dadansoddiad Goddrychol

Dadansoddiad o incwm a gwariant yn ôl math. Mae'r cyfryw benawdau yn cynnwys costau gweithwyr, eiddo a thrafnidiaeth. Mae'r incwm yn cynnwys grantiau llywodraeth, ffioedd a thaliadau.

Darpariaeth

Ystyr darpariaeth yw swm y byddwn yn ei neilltuo yn ein cyfrifon ar gyfer y rhwymedigaethau neu'r colledion sy'n debygol neu'n sicr o ddigwydd, ond nid oes sicrwydd ynghylch y symiau na'r dyddiadau.

Derbyniadau Cyfalaf

Dyma'r derbyniadau a geir drwy werthu tir ac adeiladau y mae statudau'n cyfyngu ar y defnydd a wneir ohonynt. Dim ond i gyllido gwariant cyfalaf newydd neu i'w neilltuo er mwyn cyllido gwariant cyfalaf hanesyddol y gellir eu defnyddio.

Dibrisiant

Dull o ddyrannu cost Eiddo, Offeriant a Chyfarpar dros eu bywydau defnyddiol yw dibrisiant.

Dyledwr

Mae dyledwr yn rhywun y mae arno arian i ni ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Eiddo Buddsoddi

Mae'r rhain yn eiddo a gedwir dim ond er mwyn cael rhent amdanynt neu er mwyn y cynnydd yn eu gwerth, neu at y ddau ddiben hyn, yn hytrach nag er mwyn darparu gwasanaethau.

Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Mae'r asedau hyn yn asedau sydd â sylwedd ffisegol ac fe'u cedwir i'w defnyddio wrth gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau a gwasanaethau, i'w gosod ar rent i eraill (fel rhan o wasanaeth) neu at ddibenion gweinyddol. Y disgwyl yw y bydd unrhyw ased a gaiff ei gynnwys yn y categori hwn yn cael ei ddefnyddio am fwy nag un flwyddyn ariannol.

Y Fantolen

Datganiad o'n hasedau, ein rhwymedigaethau a'n balansau eraill ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Ffioedd a Thaliadau

Incwm a enillir drwy godi tâl ar ddefnyddwyr gwasanaethau am y cyfleusterau, e.e. defnyddio offer hamdden, parcio ceir, casglu gwastraff masnachol, ac ati.

Grant Cynnal Refeniw

Y prif grant a delir gan Lywodraeth Cymru i gefnogi cyllideb awdurdodau lleol.

Gwarannau

Buddsoddiadau megis stociau, cyfrannau a bondiau yw'r rhain.

Gwariant Cyfalaf

Ystyr gwariant cyfalaf yw gwario ar asedau anghyfredol megis Eiddo, Offeriant a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddi ac Asedau Treftadaeth. Byddai hyn yn cynnwys prynu neu adeiladu asedau newydd, ynghyd â'r gwariant dilynol ar waith cynnal a chadw/datblygu mawr.

Gwariant Gros

Cyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor cyn ystyried unrhyw incwm megis ffioedd a thaliadau am wasanaethau, ac ati.

Gwerth Realeiddiadwy Net

Pris gwerthu yr ased, llai'r gost berthnasol ei werthu.

IFRS

Safon Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

IFRIC

Pwyllgor Dehongli Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol.

Safonau cyfrifyddu yw'r ddau uchod sy'n rhoi canllaw ar gyfer cyfrifyddu ariannol.

Isafswm y Ddarpariaeth Refeniw (MRP)

Dyma'r swm mae'r Awdurdod wedi ei neilltuo i ad-dalu benthyciadau.

Praeseptau

Dyma'r swm bydd yr Awdurdod yn ei dalu i Awdurdod Nad yw'n Bilio (er enghraifft Cyngor Cymuned) er mwyn iddo dalu ei gostau (ar ôl caniatáu ar gyfer ei incwm).

Pris Cynnig

Y pris y byddai trydydd parti yn ei dalu i'r cynllun am y buddsoddiad ar ffurf trafodyn hyd braich.

Prydlesi Ariannol

Dull o brynu eitemau cyfalaf. (Wrth ddefnyddio prydlesi ariannol mae'r Awdurdod yn gyfrifol am y rhan fwyaf o'r risgiau (a'r enillion) o fod yn berchen ar asedau.)

Prydlesi Gweithredol

Dull o brynu eitemau cyfalaf.

Gyda'r prydlesi hyn mae'r risgiau (a'r enillion) o fod yn berchen ar yr ased yn aros gyda'r perchennog.

Rhwymedigaeth

Swm sy'n daladwy rywbyrd yn y dyfodol yw rhwymedigaeth.

Rhwymedigaethau Cyfredol

Rhwymedigaethau tymor byr yw'r rhain, sydd i gael eu talu gennym yn ystod y flwyddyn gyfrifydda nesaf.

Stocrestrau

Ystyr stocrestrau yw deunyddiau crai a brynir i'w defnyddio o ddydd i ddydd. Mae gwerth yr eitemau hynny a oedd heb eu defnyddio gennym ar ddyddiad y fantolen yn cael ei ddangos yn yr asedau cyfredol yn y fantolen.

Swyddfa Archwilio Cymru (Archwilio Cymru)

Corff annibynnol yn cael ei arwain gan Archwilydd Cyffredinol Cymru sy'n gyfrifol am benodi archwilywyr allanol i awdurdodau lleol.

Treth y Cyngor

Prif ffynhonnell treth leol i awdurdodau lleol. Codir treth y cyngor ar gartrefi yn ei ardal gan yr Awdurdod Bilio a defnyddir yr arian i fodloni gofynion treth y cyngor yr Awdurdod Bilio ac i dalu'r awdurdodau praesept.

Trethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Yr NNDR, neu'r Trethi Busnes, yw'r tâl y bydd deiliaid safleoedd busnes yn ei dalu er mwyn cyllido rhan o wariant yr awdurdodau lleol. Y Llywodraeth sy'n pennu'r NNDR ac mae'n ganran o'r gwerthoedd trethol. Yr un yw y ganran drwy Gymru gyfan. Mae'r cyfanswm sy'n cael ei gasglu yn cael ei rannu rhwng yr awdurdodau unigol yn ôl eu cyfran hwy o'r oedolion yn y boblogaeth.